

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 75

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΟΑ' — ΠΗ'
(ΚΕΦ. 13 — 21)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΘΥΛΛΗ

Μετφρασσις — Σχόλια

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ
φιλολόγου

Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδαγωγικῆς Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11 - 259
*Ὁμιλία ΟΑ' (Ἰωάν. γ', 12 - 19)	11 (263)*
*Ὁμιλία ΟΒ' (Ἰωάν. γ', 20 - 35)	22 (269)
*Ὁμιλία ΟΓ' (Ἰωάν. γ', 36 — ιδ', 7)	38 (278)
*Ὁμιλία ΟΔ' (Ἰωάν. ιδ', 8 - 14)	50 (284)
*Ὁμιλία ΟΕ' (Ἰωάν. ιδ', 15 - 30)	60 (290)
*Ὁμιλία ΟΖ' (Ἰωάν. ιδ', 31 — ιε', 10)	79 (300)
*Ὁμιλία ΟΖ' (Ἰωάν. ιε', 11 — ιστ', 3)	91 (306)
*Ὁμιλία ΟΗ' (Ἰωάν. ιστ', 4 - 15)	106 (315)
*Ὁμιλία ΟΘ' (Ἰωάν. ιστ', 16 - 33)	121 (324)
*Ὁμιλία Π' (Ἰωάν. ιζ', 1 - 5)	137 (333)
*Ὁμιλία ΠΑ' (Ἰωάν. ιζ', 6 - 13)	148 (340)
*Ὁμιλία ΠΒ' (Ἰωάν. ιζ', 14 - 26)	159 (346)
*Ὁμιλία ΠΓ' (Ἰωάν. ιη', 1 - 37)	172 (354)
*Ὁμιλία ΠΔ' (Ἰωάν. ιη', 37 — ιθ', 15)	191 (365)
*Ὁμιλία ΠΕ' (Ἰωάν. ιθ', 16 — κ', 9)	203 (373)
*Ὁμιλία ΠΤ' (Ἰωάν. κ', 10 - 23)	223 (385)
*Ὁμιλία ΠΖ' (Ἰωάν. κ', 24 — κα', 14)	236 (392)
*Ὁμιλία ΠΗ' (Ἰωάν. κα', 15 - 24)	249 (400)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	263 - 406

* Οἱ ἐν τῷ παρενθέσει ὑφθροισμένοι ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ἘΝ ἉΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜῶΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ο Α' (71)

(Ἰωάν. γ', 12 - 19)

«Καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς: Γινώσκετε τί πεποιήμα ἔμεν;» κλπ.

α'. Δυσάρεστον, ἀγοστήσι, δυσάρεστον εἶναι νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸν βυθὸν τῆς κακίας διότι τοῦ λοιποῦ καθίσταται δυσκολοδιόρθωτος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει τὰ πάντα νὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ μὴ κυριευθῶμεν ὑπὸ τῆς κακίας ἐξ ἀρχῆς διότι εἶναι εὐκολώτερον νὰ μὴ περιπέσῃ κανεὶς εἰς αὐτήν, παρά, ὅταν περιπέσῃ κανεὶς, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Βλέπε λοιπὸν, ὅταν ὁ Ἰούδας ἔβρισκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ κακά, πόσῃ βοήθειαν εὕρισκε, καὶ οὕτω τότε συνέχεται.

Εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι «εἰς ἐξ ὑμῶν διάθε-

1. Ἰωάν. 13, 12.

λός ἐστιν»², εἶπεν ὅτι «οὐ πάντες πιστεύουσιν»³, εἶπεν ὅτι «οὐδὲν ἐγὼ οὐδὲν ἐξελεξάμην»⁴, καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτῶν δὲν ἀντιλαμβάνεται.

«Ὡς δὲ ἔνιψε τοὺς πόδας, καὶ ἀνέλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ κατακλίθη, φησὶ Γινώσκετε, τί πεποίηκα ὑμῖν»⁵. Δὲν ὁμιλεῖ πλέον μόνον πρὸς τὸν Πέτρον ἀλλὰ πρὸς ὅλους.

«Ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ καλῶς λέγετε ἐγὼ γάρ». Ὑμεῖς φωνεῖτέ με». Δέχεται τὴν κρίσιν αὐτῶν. Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν οἱ λόγοι Του αὐτοὶ ὅτι ἐλέγησαν πρὸς εὐχαριστήριον ἐκείνων, προσθέτει: «Εἰμὶ γάρ». Διότι μὲ τὸ νὰ εἰσαγάγῃ τὸ λεγόμενον⁶ ὅτι αὐτῶν, ἀμέσως καθιστᾷ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ὄχι φορτικόν, μὲ τὸ νὰ ἐπιθεωραῖωσθαι δὲ ἐκ μέρους τοῦ αὐτοῦ, καθιστᾷ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ὄχι ἀντικείμενον ὑποψίας⁷. «εἰμὶ γάρ», λέγει.

Βλέπετε, διὰν ὁμιλῇ πρὸς τοὺς μαθητάς, πῶς ὁμιλεῖ ἀποκαλύπτων περισσότερο τὰ σχετικά μὲ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ; Ὅπως λοιπὸν λέγει: «Μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς εἰς γὰρ ὁμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής»⁸, οὕτω λέγει: «Μὴ καλέσητε κατέρω ἐπὶ τῆς γῆς»⁹. Τὸ δὲ «εἰς» καὶ «εἰς» δὲν ἔχει λεχθῆ μόνον περὶ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ Αὐτοῦ διότι ἐὰν ἔλεγε τοῦτο, ἀποκλείων τὸν Ἐαυτὸν Του, πῶς λέγει: «Ἴνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε»¹⁰. Καὶ πάλιν, ἐὰν διδάσκαλον ἔλεγε μόνον

2. Ἰωάν. 6, 70.

3. Ἰωάν. 6, 84.

4. Ἰωάν. 13, 18.

5. Ἰωάν. 13, 18.

6. Ἰωάν. 13, 12.

7. Ἰωάν. 13, 13.

8. Διὰ τὸν Κύριον καὶ ὁ διδάσκαλος. Ἰωάν. 13, 13.

9. Τὸ μὲν οὖν παρ' αὐτῶν τὸν λόγον εἰσαγαγὼν, οὕτως ἀνεπαχθῆ ποιεῖ, τῷ δὲ παρ' ἐκείνων εἰσαχθέντα θεολογῶσι

10. Ματθ. 23, 8 - 10.

11. Ματθ. 23, 8.

12. Ἰωάν. 12, 39.

τὸν Πατέρα, πῶς λέγει: «Εἰμὶ γάρ»; καὶ πάλιν: «Εἰς ἐστὶν ὁμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός»¹¹.

«Εἰ ὁν ἐγὼ», λέγει, «ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους ὀφείλετε νίπτειν τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιῆτε»¹². Καὶ ὁμοίως δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ διότι Αὐτὸς μὲν εἶναι διδάσκαλος καὶ Κύριος, σεῖς δὲ ὁμοῦλοι μεταξύ σας.

Τὶ σημαίνει λοιπὸν τὸ «οὐτως»; Σημαίνει ἐμετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας¹³ διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον λαμβάνει τὸ παράδειγμα ἀπὸ ἀνωτέρας περιπτώσεως, διὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν τουλάχιστον τὸ ὀλιγότερον σημαντικόν διότι καὶ οἱ διδάσκαλοι γράφουν διὰ τοὺς παῖδας τὰ γράμματα μὲ πολλὰ ὄραϊον ἀχῆμα, διὰ νὰ φθάσουν τουλάχιστον εἰς τὸ ἀτελέστερον σημεῖον τῆς μιμήσεως.

Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν τοὺς ὁμοῦλους; Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι φησὶ τοῦτον τὰς τιμὰς; Τοῦ προδότου τοὺς πόδας ὁ Ἰησοῦς ἔνιψε, (τοῦ Ἰεροσολοῦ, καὶ κλέπτου, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσίας), καὶ ἐνῶ ἦτο ἀδιόρθωτος, τὸν κατέστησε μέτογον τῆς τροπῆς, καὶ οὐ ὑπερφανεῖσαι καὶ ἐνυψῶνεις τὰς ὄφρας¹⁴.

Λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος νὰ νίπτωμεν τοὺς πόδας ἀλλήλων καὶ τῶν δοῦλων λοιπὸν τοὺς πόδας. Καὶ τί σπουδαῖον εἶναι, ἐὰν νίπτωμεν καὶ τῶν δοῦλων τοὺς πόδας; Διότι ἐδῶ μὲν ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος, ἀποτελοῦν διαφοράν ὀνομαστικῶς, ἐκεῖ δὲ ἀποτελοῦν πραγματικότητά διότι ἐκ φύσεως Αὐτὸς ἦτο Κύριος, καὶ ἡμεῖς δοῦλοι, καὶ οὕτως τοῦτο ἀπέφυγε τώρα νὰ πράξῃ. Τώρα δὲ εὐχάριστον θὰ ἦτο, ἐὰν δὲν ἐχρησιμοποιῶμεν τοὺς ἐλευθέρους ὡς δούλους, καὶ ὡς δούλους ὡς

13. Ματθ. 23, 8 - 10.

14. Ἰωάν. 13, 14 - 15.

15. Τὸ «ἄνασσειν τὰς ὄφρας» εἶναι ἐνδεῖς ὑπερφανίας, καθ' ἣν ὁ ὑπερόπτης λαμβάνει ὑπεροπτικὸν ὄφρα. Διὰ τὴν ἡ φράσις «ἄνασσειν τὰς ὄφρας» ἀντιταχθεὶς μὲ τὴν Νοελλομένην ἐκφρασίαν «λαμβάνει ὄφρα».

ρασθέντας διά χρημάτων. Καί τί θά εἴπωμεν¹⁶ τότε, ὅταν τόσῃ μὲν ἀνεπίκαιρίας ὑποδείγματα ἐλάβομεν, οἱ ἴδιοι δὲ οὔτε ἐλάχιστά δὲν μιμούμεθα αὐτά, ἀλλά εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ἰστάμεθα, καί ἀντιθέτως ἐξυψώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καί δὲν ἀποδίδωμεν τὸ χρέος¹⁷;

Διότι ὀφειλέτας τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον κατέστησεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἔκαμε ἀρχὴν τοῦτου, καί ὀφειλέτας κατωτέρας μοίρας· διότι ὁ ἴδιος μὲν ἦτο Κύριος, ἡμεῖς δὲ τοῦτο τὸ πράττομεν πρὸς τοὺς συνδούλους, ἐάν τὸ πράξωμεν αὐτοῦ δὲ ἀκριβῶς κάμνει ὑπαινιγμὸν διὰ τῶν λόγων: «Εἰ οὐκ ἐγώ, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος» καὶ πάλιν: «Οὐτὸς καὶ ὑμεῖς». Διότι ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὅποιον ἤρκετο κανονικὰ εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, ἦτο νὰ εἴπῃ: «Πόσω μᾶλλον ἡμεῖς οἱ δοῦλοι», ἀλλά ἀφῆκε τοῦτο εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἄκροατῶν. Διὰ τὴν ἀρὰ γὰρ ἔχει κόμει τῶρα αὐτό: Ἐπρόκειτο ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτόχουν τιμὴν, ἄλλοι μὲν μεγαλυτέραν, ἄλλοι δὲ μικροτέραν.

Θ'. Διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύονται λοιπὸν ὁ εἰς ἕνα-τι τοῦ ἄλλου, καὶ λέγουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔλεγον καὶ προηγουμένως, δηλαδὴ: «Τίς ἐστὶ μείζων;»¹⁸, οὔτε νὰ ἐγανακτοῦν ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου, καταρρίπτει καθ' ὁλοκλήριαν τὰς ἰδέας αὐτῶν, λέγων ὅτι «καὶ ἂν εἴσαι πολὺ σπουδαῖος, ὀφείλεις ἔναντι τοῦ ἀδελφοῦ σου νὰ μὴ ὑπερηφανεύεσαι». Καὶ δὲν εἶπε τὸν σημαντικώτε-

16. «Τί ἐροῦμεν;», φράσις τοῦ Σωκράτους ἀπεθνωμένη πρὸς τὸν Κρίωνα (Πλάτ., «Κρίτων» 11).

17. Ἀεσιπροσέγγητος εἶναι ἡ σαρὰ διεδοχικῶν προτάσεων, εἰ-τινες καταλήγουσιν εἰς μετοχὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι τοποθετημέναι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ὁμοειδέουσαν σχῆμα ἢ πρώτη μετὰ τῆς τελευταίας, ἢ δευτέρα μετὰ τῆς τετάρτης (δευτέρας ἐκ τοῦ τέλους), καὶ μετὰ τῆς μῆσης.

¹⁸ Ἔσον προσοχῆς ἀσούτως ὅτι, ἢ πρώτη καὶ ἢ τελευταία ἔχουν ἀντίθετον σημασίαν. Παροῦς ὁμῶν τῶν ἐν λόγῳ προτάσεων εἰς τοιοῦτον σχηματισμὸν, ὥστε νὰ φανῇ ἢ ἐν λόγῳ συμμετρία:

τοσοῦτος μὲν ἀνεπίκαιρος ὑποδείγματα λαθόντως
αὐτοὶ δὲ οὐδὲ μικρὸν μιμούμενοι
ἀλλ' εἰ ἐναντίας ἐοικότες
καὶ πρὸς διάμετρον ὑπερήφανοι
καὶ τὴν ὀφειλὴν οὐκ ἀποδιδόντες

18. Ματθ. 18, 1.

ρον λόγον, ὅτι δηλαδὴ, «ἐάν ἐγὼ ἔνιψα τοὺς πόδας τοῦ προδότου, τί τὸ σπουδαῖον, ἐάν σεῖς νύπτετε τοὺς πόδας ἀλλήλων;», ἀλλά, ἀφοῦ ἔβριξε τοῦτο διὰ τῶν ἔργων, ἐν συνεχείᾳ τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν κρίσιν ἐκεῖνων, αἱ ὁποῖοι ἔβλεπον.

Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Ὅς ἐν τοῖσιν καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται»¹⁹, διότι τὸ νὰ διδάξῃς τοῦτο εἶναι, δηλαδὴ τὸ νὰ ἐπιτελέσῃς τοῦτο διὰ τῶν ἔργων²⁰, διότι ποῖαν ὑπερηφάνειαν δὲν δύναται τοῦτο νὰ καταρρίψῃ; ποῖαν ἀνοησίαν ἢ ἀλαζονείαν δὲν δύναται νὰ ἐκμηδύνῃ;

Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κἀθίται ἐπὶ τῶν Χερουβεὶμ, ἔνιψε τοὺς πόδας τοῦ προδότου, οὐ δὲ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος εἴσαι γῆ, καὶ τέφρα, καὶ κόνις, ἐξυψώνει τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ὑπερηφανεύεσαι; καὶ πόσον αὐστηρὰς κολάσεως δὲν θά ἦσο ἀξίος;

Ἐάν λοιπὸν πράγματι ἐπιδικῆς ὑψηλὸν φρόνημα, ἐλθέ, διὰ νὰ σοὺ δεῖξω ἐγὼ τὴν ὁδὸν ὅσον διότι δὲν γνωρίζεις τί τέλος πάντων εἶναι τοῦτο^{20α}. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὅποιος στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ παρόντα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι σπουδαῖα, αὐτὸς ἔχει εὐτέλη ψυχὴν.

Ῥώστε οὔτε ταπεινοφροσύνη δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνη, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν μεγαλοψυχίαν, οὔτε ὑπερηφάνεια μόνη, ἀλλὰ προερχομένη ἐκ μικροψυχίας²¹, διότι ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ ἔναντι τῶν μηδαμῶν πραγμάτων φοβούνται, θλέπονται μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα τὰς σφαίρας καὶ τοὺς τροχοὺς καὶ τοὺς ἀστραγάλους, τῶν δὲ σπου-

19. Ματθ. 5, 19.

20. Ἀποφθεγματικὴ ἢ φράσις αὕτη:

«Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ διδάσαι, τὸ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ ποιῆν». Τοῦτο δὲν ἐφήρμοζον οἱ Φαρισαῖοι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει περὶ αὐτῶν: «Πάντα οὖν ὅσα ἐν εἰπῶσιν ὑμῶν τηρεῖτε, τηρεῖτε καὶ ποιῆτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε: λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι». (Ματθ. 23, 3).

20α. «Τί πατὴρ ἐστίν» — φράσις παρὰ Πλάτωνι: «Τί πατὴρ ἐστίν, ὁ διανοούμενος;» (Γοργ. 50, 88).

21. Λόγος διδασκλικὸς μετὰ σχηματικῶν προοιδητικῶν λεκτικῆν συμμετρῶν.

²² Ὅσοι οὐδὲ ταπεινοφροσύνη γένοντ' ἂν, εἰ μὴ μετὰ μεγαλοψυχίας, οὐδὲ φύσημα, εἰ μὴ ἀπὸ μικροψυχίας.

δαίων πραγμάτων δὲν δύνανται οὐτε τὴν ἔννοιαν νὰ συλλάβουν, οὕτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ μὲν φιλοσοφῶν τὰ παρόντα θὰ τὰ θεωρήσῃ μηδαιμνὰ, (οὕτε λοιπὸν ὁ ἴδιος δὲν θὰ προτιμήσῃ νὰ τὰ ἀποκτήσῃ, οὔτε ἐκ μέρους ἄλλου νὰ τὰ λάβῃ), ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ, θὰ φρονήσῃ τὸ ἀντίθετον, δεδομένου ὅτι φοβεῖται ἔναντι τῶν ἀραχνῶν, καὶ τῶν σκιδῶν, καὶ τῶν ἀνείρων, καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἡπιώτερα αὐτῶν.

«Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν· Οὐκ ἔστι θόσλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτὸν. Εἰ ταῦτα οἴσασθε, μακάριοι ἔστε, ἐὰν ποιήσῃτε αὐτά. Οὐδὲν περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἀλλ' ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρυν αὐτοῦ»²². Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπε προηγουμένως, τοῦτο λέγει καὶ ἐδῶ, διὰ νὰ ἐμβόλη εἰς αὐτοὺς ἀλογίαν²³: διότι ἐὰν «οὐκ ἔστι θόσλος μείζων τοῦ κυρίου, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτὸν», ἐκ μέρους ὅμως αὐτοῦ ἐπετελέσθησαν, πολὺ περισσότερον πρέπει αὐτὰ ἐκ μέρους σας νὰ ἐπιτελεσθοῦν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς: «Διὰ τί ἀρὰ γε λέγεις αὐτά; διότι τώρα δὲν γνωρίζομεν», προσέθεσε τοῦτο ἀκριβῶς: «Τὰ λέγω αὐτά, ὅχι μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἀγνοεῖτε, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξετε τὰ λεγόμενα δι' ἔργων· διότι τὸ νὰ τὰ γνωρίξῃ κανεὶς εἶναι ἴδιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸ νὰ τὰ πράττῃ δὲν εἶναι ὅλων»· διὰ τοῦτο δηλαδὴ εἶπε: «Μακάριοι ἔστε, ἐὰν ποιήσῃτε αὐτά».

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐγὼ αὐτὸ συνεχῶς καὶ πάντοτε λέγω, ἐὰν καὶ σεις θεοβίως τὰ γνωρίζετε, διὰ νὰ σὰς κάμω νὰ παραγορήσῃτε εἰς τὴν ἐπιτέλειαν αὐτῶν· διότι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὰ γνωρίζουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐτυχεῖς· διότι δὲν ἐκτελοῦν αὐτά.

«Οὐδὲν περὶ πάντων, λέγει, ὑμῶν λέγω». Ὅποια ἀνε-

22. Ἰωάν. 13, 18 - 19. «Ἐπαίρω τὴν πτέρυν» σημαίνει: σηκίω νὰ τὴν ἵπτερον καὶ λακτίζω.

23. «Τοῦτο καὶ ἐντοῦθα λέγει ἐντρέπων». Ἐντοῦθα ὁ θεὸς Ἰερόσολας μισοῦσα λεκτικῶς τὸν Ἀπόστολον Παύλον, ὅστις ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ γράφει: «Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα». (Α' Κορινθ. 4, 14).

ξικακίαι οὐτε μέχρι τότε ἐλέγχει τὸν προδότην, ἀλλὰ συγκαλύπτει τὴν ὑπόθεσιν, παρέγων διὰ τοῦτου καιρὸν εἰς αὐτὸν πρὸς μετάνοιαν. Καὶ ἐλέγχει καὶ δὲν ἐλέγχει, ὁμιλῶν οὕτω: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρυν».

Μοῦ φαίνεται δὲ²⁴ ὅτι καὶ τὸ «οὐκ ἔστι θόσλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ» ἔχει λεχθῆ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ, ἐὰν κάποτε ἐκ μέρους δούλων, ἢ ἄλλων κατωτέρας ἀξίας κάποιοι πάθουν κακῶν, νὰ μὴ σκανδαλίζονται, στρέφοντες τὴν προσοχὴν εἰς τὸ παράδειγμα τῶν σχετικῶν μετὰ τὸν Ἰουδαῖον, ὁ ὁποῖος, ἐὰν καὶ εἴδῃ ἀπειρα ἀγαθὰ, τὰ ἀντίθετα ἀνταπέδιδεν εἰς τὸν Εὐεργέτην. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον», καὶ ἀφοῦ ἀφῆκε δια τὰ ἄλλα, τοῦτο, τὸ ὅποιον κυρίως ἦτο ἀρκετὸν νὰ συγκρατήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτὸν ἀλογίαν, τοῦτο ἔθεσεν: «Ὁ παρ' ἐμοῦ τρεφόμενος, καὶ ὁ γενόμενος ὑπ' ἐμοῦ μέτοχος τῆς τραπέζης», λέγει. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, θέλων νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νὰ εὐεργετοῦν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τοὺς θλάπτουν, καὶ ἀν παραμένουν ἀδιόρθωτοι.

Ὅταν δὲ εἶπε: «Οὐδὲν περὶ πάντων ὑμῶν λέγω», διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ εἰς πολλοὺς σχετικῶν φόβον, διαχωρίζει ἐν συνεχείᾳ τὸν προδότην, ὁμιλῶν οὕτω: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον»· διότι τὸ «οὐδὲν περὶ πάντων» δὲν περιώριζε τὸν λόγον εἰς ἓν ἄτομον ὁποσδήποτε²⁵· διὰ τοῦτο προσέθεσεν: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον», θέλων νὰ δείξῃ εἰς ἐκείνον τὸν ταλαίπωρον ὅτι συλλαμβάνεται ὅχι ἀγνοῶν ἀλλὰ καὶ καλῶς γνωρίζων πρᾶγμα, τὸ ὅποιον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἦτο περισσότερον ἐξ ὅλων ἀρκετὸν νὰ συγκρατήσῃ αὐτόν. Καὶ δὲν εἶπε: «Παραδίωσιν ἐμὲ», ἀλλὰ «ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ πτέρυν», θέλων νὰ δείξῃ τὸ θολερὸν, τὸ ὑποῦλον καὶ τὸ κρυφὸν τῆς ἐπιβουλῆς.

24. «Ὁκαί δε μοι», φράσις παρὰ Λυσίου συνήθης (ὁπὲρ οὐδὲν τοῦ θ') καὶ παρὰ Ἰσοκράτους (πανηγυρικός 68).

25. Διὰ τὸ «οὐδὲν περὶ πάντων» (= ὅχι δι' ὅλους) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπονοῖ ἐν ἄτομον, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ περισσότερα.

γ'. Αὐτὰ δὲ ἔχουν γραφή, διὰ²⁶ νὰ μὴ εἰμεθα μνηστικοὶ ἀπέναντι τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ νὰ ἐλέγχωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ θρηνηῶμεν· διότι εἶναι ἄξιοι θρήνων, ἔχι οἱ θλαπτόμενοι, ἀλλ' οἱ θλαπτόντες· διότι τοὺς ἑαυτοῦς τῶν εἰς μέγιστον θαθῶν ἀδικούν καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ συκοφάντης καὶ ὁ διαπράττων ἐν ἄλλο κακόν, ἡμᾶς δὲ εἰς μέγιστον θαθῶν ἀφελούν, ἐάν ἡμεῖς δὲν λάθωμεν ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἑαυτοῦς μας.

Ἐνωσὶ τοιούτων τῶ π.χ. «Ἐκλεψεν ὁ τάδε; ἠγόραστους διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεόν; Ἀπειρους μισθοὺς ἐπέτυχεν διὰ τῆς εὐχαριστίας ἐκείνης; ὅπως θεοβίως ἐκεῖνος συνεκέντρωσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνεκφραστοῦ πῦρ²⁷.

Ἐάν δὲ λέγῃ καιεῖς: «Τί θὰ ἐπραττον θεοβίως, ἐάν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποκρούσω τὸν ἀδικήσαντα, ἐφ' ὅσον θὰ ἦμην ἀσθενέστερος;», θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ «ἠδύνασο νὰ ἐκδηλώσῃς τὴν ἀγανάκτησίν σου, τὴν ἀπεκτίσασιν σου»· διότι αὐτὰ εἶναι εἰς τὴν ἔξουσίαν ἡμῶν, δηλαδὴ τὸ νὰ εὐδώμεθα διὰ τὰ κακὰ τοῦ προεξηγήσαντος λύτην, τὸ νὰ ἐκτοξεύσωμεν κατ' αὐτοὺς ἀπειροὺς κατάρας, τὸ νὰ τὸν διαβάλωμεν πρὸς ἄλους. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὅποιος δὲν ἐπρατεῖν αὐτὰ, θὰ λάθῃ μισθὸν καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν ἀπέκρουσε τὴν ἀδικίαν· διότι εἶναι φανερόν ὅτι, καὶ ἂν ἦτο κύριος ἐκεῖνου, δὲν θὰ ἐπρατεῖ τούτο· διότι ὁ ἠδικημένος χρησιμοποιεῖ τὸ παρατυχὸν ὄπλον, ὅταν, ἐφ' ὅσον εἶναι μικρόψυχος, προσπαθῇ νὰ ἀποκρούσῃ τὸν διαπράξαντα τὴν ἀδικίαν με κατάρας, ὕβρεις καὶ ἐπιθουλὰς.

26. Ἰσαῦς ἐνταῦθα ὁ Θεὸς ἱερότατος μιμεῖται τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην· τούτο δύναται νὰ διαπιστωθῇ διὰ τῆς ἀντιπροσώπου τοῦ χωρίου τούτου, καὶ ἐνὸς τοῦ Ἰωάννου. (20, 31). Χρυσόστομος: ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα μὴ μνηστικοὶ μὲν τοῖς ἀδικούσιν.

Ἰωάννου: ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύοιτε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

27. Πιθανὸν ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐνταῦθα νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὸ τοῦ Παύλου: «Ἐν αὐτῷ πενὴ ὁ ἐχθρὸς σου ψιμίσει σὲν, ἐν ἀψῷ, ἠὲ τὸς σὲν»· ταῦτα γὰρ ποῖν ἄνθρωπος πυρὸς σφαιρῶσεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· (Ρωμ. 12, 20)· διὰ τούτου κἀκεῖνος λέγων περὶ πυρὸς.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ αὐ ὅχι μόνον νὰ μὴ πράξῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ εἰχῆσαι ὑπὲρ τοῦ ἀδικούντος· διότι ἐάν ὅχι μόνον δὲν κάμῃς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ εἰχῆσαι ὑπὲρ αὐτοῦ, θὰ καταστῆς ὁμοῖος μετ' αὐτόν· διότι λέγει: «Ἐδχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὁμοῖοι τῷ Πατρὶ ὁμῶν, τῷ ἐν οὐρανοῖς»²⁸.

Βλέπετε, πῶς συναποκαμίζομεν μέγιστον κέρδος ἀπὸ τὴν διαβολὴν τῶν ἄλλων; Τίποτε δὲν εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν τόσον, ὅσον τὸ νὰ μὴ ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ²⁹. Καὶ τί λέγω νὰ μὴ ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ; Τὰ ἀντίθετα θεοβίως ἔχομεν λάθει ἐντολήν νὰ ἀνταποδίδωμεν, δηλαδὴ εὐεργεσίας, εὐχὰς.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ προδώσῃ αὐτόν, δια τὰ ἀντίθετα ἀνταπέδωκεν ὅπως π.χ. ἔνιπτε τὸς πόδας αὐτοῦ, τὸν ἤλεγχε συγκαλυμμένως, τὸν ἐπληττεν ἠθίως, τὸν ὑπηρετεῖ, τὸν καθίστα μετόχον τῆς τραπέζης καὶ τοῦ φύληματος· καὶ οὕτω δι' αὐτῶν ἐπλήθε θελητίως καὶ ὁμοῦ ἐξηκολούθει ὁ Χριστὸς νὰ ἐπιτελῇ τὰ ἐκ μέρους Τοῦ.

Ἀλλὰ ἐμπρὸς νὰ σὲ διδάξωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς δοῦλους, καὶ ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν³⁰ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ παραδειγμάτων, διὰ νὰ γνωρίσῃς ὅτι οὐδεμίαν δάσιν δικαιολογίας ἔχομεν, ὅταν μνηστικοὶ μὲν.

Θέλετε λοιπὸν νὰ ἀναφέρω τὸν Μωυσῆα, ἢ νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς παλαιότερον ἐπαχθῆν; Διότι ὅσον ἀρχαιότερα παραδείγματα ἀναφερθούσι, τόσον περισσότερον ἡμεῖς νικώμεθα (δηλαδὴ ἀδυνατοῦμεν νὰ φέρωμεν ἀπιγλήρημα περὶ τοῦ ἀντιθέτου). Ἀλλὰ διατὶ ἀρὰ γε τοῦτο; Διότι τότε ἦτο δυσκολωτέρα ἡ ἐξάσκησης τῆς ἀρετῆς· διότι οὐτε γραπτὰς συμβουλὰς εἶχον τότε ἐκεῖνοι, οὐτε παραδείγματα ἐκ τοῦ θείου ἄλλων ἀνθρώπων,

28. Ματθ. 5, 44 - 45.

29. Τὴν ἀνεπίκαιρον διδασκόντων καὶ πολλοὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Σικωφάντης λέγει εἰς τὸν Κρίτων: «Ὅτε ὅρα ἀνταδικεῖν θεὸν οὕτως ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅσον πόση ὑπ' αὐτῶν.» (Πλάτ. Κρίτων 10).

30. «Ἐκ περιστάσεως»· Ἐκφρασις παρ' ἀρχαίους (Πρόβ. Πλάτωνος Θεαίτητον 154D).

ἀλλὰ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου στερούμενη καθ' ἑαυτὴν ἠθικῶν ἀρεισιμάτων, καὶ ὡς πλοῖον ἀνευ ἕρματος ἠναγκάζεται πηδῶν ἢ κολυμβῆ (δηλαδὴ) ἔπρωττε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἴδονται).

Διὰ τοῦτο, καὶ τὸν Νῶε ἐκαινὸν ὁ Θεός, δὲν τὸν ἀπεκάλεσον ἀπλῶς τέλειον, ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἐν τῇ γενεῇ αὐτοῦ»³¹, δεικνύων ὅτι εἶχε κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅταν τὰ ἐμπόδια ἦσαν πολλὰ διότι μετὰ ἀπὸ αὐτὸν διεκρίθησαν ἄλλοι, καὶ ὁμοῦ αὐθόλους ὑπῆρξε κατὰ μέρος αὐτῶν διότι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἦτο τέλειος.

Ποῖος λοιπὸν πρὸ τοῦ Μωϋσέως ὑπῆρξε μακρόθυμος; ὁ μακρίως καὶ γενναίως Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διεκρίθη εἰς τὴν σωφροσύνην, δὲν διεκρίθη ὀλιγώτερον εἰς τὴν μακροθυμίαν διότι ἐπαλήθη, χωρὶς νὰ εἶχε καμὲν οὐδεμίαν ἀδικίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑπηρετεῖ, ἐβούλευε καὶ ἐπετέλει ἅλα τὰ ἔργα τῶν δοῦλων. Ἰατέφεραν ἕναντιον τοῦ πονηρῶν κατηγορίαν, καὶ δὲν ἠμύνθη, ἂν καὶ εἶχε τὸν πατέρα του μὲ τὸ μέρος του, ἀλλὰ καὶ μετέθη φέρων πρὸς αὐτοὺς τροφήν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ὅταν δὲν εὔρεν αὐτοὺς, δὲν ἀπηλίπισθη, οὔτε ἐπέστρεψεν, (ἂν καὶ εἶχε δικαιολογίαν, ἐὰν θεαίως ἤθελεν), ἀλλὰ πλησίον τῶν θηρίων καὶ τῶν ὄμων ἐκείνων παρέμενε διατηρῶν τὴν διάθεσιν πραγματικῶ ἀδελφοῦ· πῶλιν ὅταν ἐμεινεν εἰς τὸ δεσποτήριον, καὶ ἠρώτηθη διὰ τὴν αἰτίαν, δὲν εἶπε τίποτε κακὸν περὶ τῶν ἀδικησάντων, ἀλλ' ὅτι «οὐδὲν ἐποίησα»³², καὶ «κλοπὴ ἐκλάπτει ἐκ γῆς Ἑβραίων»³³ καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, ἀφοῦ κατέστη κύριος, καὶ ἔθρεψε καὶ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ πολλὰ κακά.

Ἄν ἐθέσται εἰμῶτα νηφάλιος, δὲν δύναται ἡ κακία

31. Γεν. 8, 9.

32. Γεν. 40, 16.

33. Γεν. 40, 16. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τμήμα εἶναι συντεταγμένον κατὰ μίσητον χωρίου τοῦ Δημοσθένους (Α' Ὀλυμ. 13). Ἄς ἀντιπροβάλλωμεν τὰ δύο χωρία:

Χρυσόστομος: «Πάλιν, τὸ δεσποτήριον οἰκίσας, καὶ τὴν αἴψαν ἐρωτηθεὶς, οὐδὲν εἶπε περὶ αὐτῶν πονηρῶν, ἀλλ' ὅτι «οὐδὲν ἐποίησα» καὶ «κλοπὴ ἐκλάπτει ἐκ γῆς Ἑβραίων».

Δημοσθένης: «Πάλιν ῥαίσις οὐκ ἐπὶ τὸ ῥαθυμεῖν ὀφείκων, ἀλλ' εὐδὲς Ὀλυμπίας ἐπεχείρησεν».

τοῦ πλησίον νὰ ἀπομακρύνῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν τούτου τοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξέδυσαν, καὶ νὰ τὸν φονεύσου ἐπεχείρησαν, καὶ φέγουν τὸ δεινὸν του³⁴, παρ' ὅτι καὶ τροφήν ἔλαβον ἐκ μέρους του, καὶ ἐπεχείρουν νὰ ἀπομακρύνουν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ αὐτοὶ μὲν ἔπρωγον, διὰ δὲ τὸν ἀδελφὸν τὸν ἠδιαφόρουν ἐνῶ εἶχε ρηθῆ γυμνός εἰς τὸν λάκκον.

Ποῖα ἐνέργεια χειρότερα δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν θηριωδίαν; ἀπὸ πόσους ἀνθρωποκτόνους δὲν ἦσαν χειρότεροι; Καὶ μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἀνέστυρον αὐτὸν, τὸν παρέδωκαν εἰς μωρίου θανάτου, ἐφ' ὅσον τὸν ἐπώλησαν εἰς ἀνθρώπους θαρσάλους καὶ ἀγρίου, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο πρὸς θαρσάλους νὰ μεταθοῦν.

Ἄλλὰ αὐτός, ὅταν κατέστη βασιλεὺς, ὅχι μόνον ἀπέφυγεν αὐτοὺς νὰ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας, ὅσον ἐξηράτα ἀπὸ αὐτῶν, λέγων ὅτι τὰ συμβέοντα προήρχοντο ἐκ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι ἐκ τῆς πονηρίας ἐκείνων³⁵ καὶ ἐκεῖνα δὲ, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς, δὲν τὰ ἔκαμεν ἐκ μησηκακίας, ἀλλὰ προσποιεῖτο ἅλα αὐτὰ διὰ τὸν ἀδελφὸν του³⁶.

Μετὰ λοιπὸν αὐτά, ὅταν εἶδε ἐκείνους νὰ ὑπερασπίζου τὸν ἀδελφὸν του, ἀπέθηκε τὴν προσποίησιν ἀμέσως, καὶ ἔκλαυσε καὶ ἐνηγκαλιόσθη αὐτὸν, ὡς νὰ εἶχε λάθει μεγίστας ἀεργεσίας, ὁ πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπ' αὐτῶν ἀδηγηθεὶς εἰς θάνατον· καὶ ἄλλους αὐτοὺς τοὺς ἔφερον εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀνταπέδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀπειροὺς ἀεργεσίας³⁷.

34. Γεν. 37, 19.

35. Γεν. 45, 4 - 9.

36. Γεν. 42 - 44.

37. Ἐθροίσκουμεν περιπτώσεις ἀνημακακίας καὶ παρ' ὄργαισι. Οὐτὸ περὶ τοῦ Πιττακοῦ τοῦ Μυτιληναίου ἐνός ἐκ τῶν ἐπὶ σοφῶν, οἱ ὄργαιοι διηγούνται: «Ἄλκιον τὸν φονέα τοῦ Υἱοῦ ὑποχείριον λαβὼν, καὶ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ κολάζει αὐτὸν, ἀφῆκεν, εἰπὼν, ὅτι σὺ γνήσιον ταυρίσις ἔμενον τὸ μὲν νόρ θεοῦδους, τὸ δὲ ἡμέρου σὺ σὺς ἐστὶ σπιόνον».

Περὶ τοῦ Περικλέους δὲ ὁ Πλούταρχος διηγείται τὰ ἑξῆς: «Λοιπὸν ὁμοῦ γὰρ ποτε καὶ κακῶς ἀκούων ὑπὸ τινος τῶν ὀδωμένων καὶ ἀπολάτων ἄλην τὴν ἡφρὸν ὑπέμεινε σκηπὴ κατ' ἀγοράν, ὅμα

Ποίαν λοιπόν απολογία^αν θά δώσωμεν μετὰ ἀπὸ νόμον καὶ χάριν καὶ ὑπεροχὴν τοιαύτης ἐγκαρτερήσεως, ὅταν δὲν μιμηθῶμεν οὕτε τὸν ἐπιδειξάντα αὐτὴν πρὸ τῆς καταρτίσεως τοῦ Νόμου καὶ τῆς χορηγήσεως τῆς Χάριτος; Ποίος θά ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τιμωρίας;

Διότι δὲν ὑπάρχει περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ τὴν μνησικακίαν. Καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὠφελε τὰ μύρια τάλαντα^β; ἔπειτα ὅταν δὲν ἐζητήθησαν παρ' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἐζητήθησαν δὲν τοῦ ἐζητήθησαν μὲν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐζητήθησαν δὲ διὰ τὴν πονηρίαν του καὶ τὴν μνησικακίαν κατὰ τοῦ συνδούλου.

Αὐτὰ ἴδια ἀφοῦ ἔχομεν μάθει, ὡς συγγορήσωμεν εἰς τοὺς πλησίον μας τὰ ἁμαρτήματα καὶ ὡς ἀνταποδίδωμεν τὰ ἀντίθετα εἰς αὐτούς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΒ' (72).

(Ἰωάν. ιγ', 20-35).

Ἐμὴν, ἔμην λέγο ἔμην. Ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψοντά με^α.

τι τῶν ἐπεινόντων καταραττόμενος ἐσπέρας δ' ἀπὸ κοινοῦ οἰκάθε παρακολουθούστος τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάρα χρομένου ἄλογοι μὴ πρὸς σπῆν. Ὡς δ' ἐμελλεν εἰσέναι σκότους ὄντος ἡδὴ προσέτοξεν τινὲς αἰετῶν φέας λαβόντι παραπέμψαι καὶ κατασθῆσαι πρὸς τὴν οἰκίαν τὸν ἐνδύσανον. (Πλουτ. Περικλῆς 5, 2).

38. Ματθ. 18, 24.

1. Ἰωάν. 13, 20.

α'. Μεγάλη εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν περιθάλψιν τὴν προσφερομένην εἰς τοὺς δούλους Αὐτοῦ, καὶ ὅπο ἔδωκ παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀμοιβήν διότι λέγει: «ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δεχεται»^β. «ὁ δὲ λαμβάνων ἐμὲ λαμβάνει τὸν πέμψοντά με». Τί δύναται δὲ νὰ ὑπάρξῃ τῆς ἀξίας πρὸς τὸ νὰ δεχθῆ κανεὶς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Πατέρα Τούτου;

Καὶ ποίαν σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μετὰ τὰ λεγόμενα προηγουμένως; τί τὸ κοινὸν δὲ ἔχει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπεν: «Ἐάν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοι ἐστέ»^γ, ἢ προσθήκη: «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς»; Σπουδαία εἶναι ἡ ἐν λόγῳ συνοχή καὶ λίαν σύμφωνος^δ καὶ ἐξέτασε πῶς.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθουν εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ πάθουν πολλὰ κακά, μετὰ δύο τρόπους ἐνθαρρύνει αὐτούς^ε μετὰ ἓνα μὲν, τὸν σχετικὸν μετὰ τὸν Ἐαυτὸν Του, μετὰ ἄλλον δὲ τὸν σχετικὸν μετὰ τοὺς ἄλλους. Δηλαδὴ λέγει: Ἐάν δεικνύετε καρτερίαν, διατηροῦντες ἐμὲ πάντοτε εἰς τὴν μνήμην σας, καὶ ἀναλογιζόμενοι ἴδια καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπαθον, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπέτελεσα, εὐκόλως^ς θά ὑπομείνετε τὰ κακά. Ὅχι δὲ μόνον μετὰ τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ νὰ τύχετε πολλῆς ὑπηρεσίας ἐκ μέρους ἁγίων.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (δηλαδὴ τὴν ἔναντι τῶν δευτῶν ἐγκαρτερῆσιν) ἐδήλωσε διὰ τῶν λόγων: «Ἐάν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοι ἐστέ»^β, τὸ δὲ ἄλλο (δηλαδὴ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὑποδοχὴν καὶ ἐν γένει περιποίησιν), διὰ τῶν λόγων: «ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δεχεται»^δ δηλαδὴ ἠνοίξε ἁγίων τὰς οἰκίας εἰς αὐτούς, ὥστε

3. Ματθ. 10, 40.

3. Ἰωάν. 13, 17.

4. Ὁμοίως εἰστέτε τὰ δεινά. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱερῶς ἔχει ἀπ' ἑμὲν ἴσως τὸν εὐλόγον τοῦ Σααράτου μετὰ τὸν Κρίτων, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐνθα ὁ Κρίτων λέγει εἰς τὸν Σικράτην: «... ἐν παντὶ τὸ θεῶ εὐδαμόνιστος τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ κλῆσι παραστάσει Εὐμορφῆ, ὡς ὁμοίως αὐτὴν καὶ πρῶτος φέρει» (Πλάτ. Κρίτων 1).

5. Ἰωάν. 13, 17.

6. Ματθ. 10, 40.

καί ἐκ τῆς σωστῆς κωστροπίας ποῦ διείτε τὴν ζωὴν τῶν,⁷ καί ἐκ τῆς προθυμίας τῶν ὑπηρετούντων αὐτοῦς νὰ ἔχουν διπλὴν παρηγορίαν.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τοὺς ἐδῶκεν αὐτὰς τὰς ἐντολάς, ἐφ' ἃς ἔπράκειτο νὰ διατρέξουν διὰ τὴν οἰκουμένην, σκεπτόμενος ὅτι ὁ προδότης ἔχει στατηθῆ τῶν δύο τούτων, καὶ δὲν θὰ εὕρῃ οὐδὲν ἐκ τούτων, δηλαδὴ οὔτε τὴν ὑπομονὴν εἰς τοὺς κόπους, οὔτε τὴν περιποίησιν τῶν ὑποδεχομένων, ἐπαράχθη πάλιν τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς τονίζων, καὶ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἐξ αἰτίας ἐκείνου (τοῦ προδότη) ταρβάσεται, προσθέτει: «Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐπαράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε, καὶ εἶπεν· Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με»⁸.

Πάλιν εἰς ἄλλους προκαλεῖ τὸν φόβον μὲ τὸ νὰ μὴ κατονομάσῃ τὸν προδότην ἐκείνου δὲ κατέγονται ὑπὸ ἀπορίας, ἂν καὶ δὲν συναρθάνοντο καθ' ἑαυτοὺς τίποτε κακῶν (δηλαδὴ ἢ συνειδήσις τῶν δὲν ἐπιληροφόρει περὶ κακοῦ τυγῶν ὅτ' αὐτῶν διαπραχθέντος)· διότι ἐθεώρουν τὴν ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἔκφρασιν γνώμης ἀξιωματικότεραν ἀπὸ τοὺς ἰδικούς τῶν λογισμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔστρέφον τὰ θλήματα ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον. Μὲ τὸ νὰ στρέψῃ μὲν τὴν διὰ τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἕν πρόσωπον, περιώριζε τὸν φόβον, μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ δέ: «Εἰς ἐξ ὑμῶν», προκαλεῖ ταραχὴν εἰς ἄλλους.

Τὶ ἐποικουλεθεῖ λοιπόν; Οἱ μὲν ἄλλοι στρέφουν τὰ θλήματα ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὁ δὲ θερμὸς εἰς ἄλλας τὰς περιπτώσεις Πέτρος κάμνει νεύμα εἰς τὸν Ἰωάν-

7. «Ἐκ τῆς τῶν τρόπων φιλοσοφίας». Ἡ λέξις τῶν τρόπων θεσθεῖ διὰ δευτέρου φρονί, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος ἔχει κατὰ νοῦν τὸ προσωπερεθὲν χωρίον τοῦ Πλάτωνος (σημ. 4), ἐνθα ἀναφέρεται ἡ λέξις τῶν τρόπων («...εὐδαιμόνια τῶν τρόπων»). Ἰωὺς ὁ ῥήτωρ ἐντοῦθα νὰ συνεδέσθῃ εἰς τὴν μνήμην του καὶ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «...ὁπῶς τὰ τῶν τρόπων ἤθη οὐδαμῶς πεφυκεναι δόξουσιν...» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημῶν. 4).

8. Τρόπος ἐντοῦθα σημαίνει τὴν τάσιν, τὴν κωστροπὴν, τὸν χαρακτήρα, τὴν διάθεσιν. Πρὸς τὸ κατὰ τὴν δευτέραν τῆς ἡ. Πέμπτου μελλόμενον κῆρυγμα, τὸ ὁποῖον ὀρχεται διὰ τῆς ἐρώσεως: «Ποῖός σε τρόπος; Ἰουδα, προδότην τῶ Σωτήρος εἰργάσαστο;».

8. Ἰωάν. 13, 21.

νην⁹· διότι, ἐπειδὴ καὶ προηγουμένως ἐπετιμῆθη¹⁰, καὶ ὅταν ἤθελεν ὁ Ἰησοῦς νὰ νύξη τοὺς πόδας του, τὸν ἡμπαδίσει¹¹, καὶ πανταχοῦ εὐρίσκαται νὰ κατέγεται μὲν ὑπὸ τῆς ἀγάπης, νὰ ἐπιτιμᾶται δέ, οὔτε ἠκούσασεν, οὔτε ἀμίλησε, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Ἰωάννου θέλει νὰ μάθῃ.

Ἐκεῖνο δὲ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, δηλαδὴ διατὶ ἀρά γε, ἐνῶ ἄλλοι εἶχον ἀγωνίαν, ἔστρομον, ἐνῶ ὁ κορυφαῖος ἐφοθεῖτο, ὁ Ἰωάννης, ὡς ἐὰν διεσκέδαζεν εἶναι ἐστραμμένος εἰς τὴν ἀγκάλῃν τοῦ Ἰησοῦ; καὶ ὅχι μόνον εἶναι ἐστραμμένος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στήθος¹² κλίνει¹³ καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο ἄξιον ἐρέυνης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ποῦ ἀκολουθεῖ μετὰ ταῦτα. Τί εἶναι δὲ τοῦτο; Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του λέγει: «Ὅν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς». Διατὶ δηλαδὴ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπεν αὐτὸ περὶ ἑαυτοῦ, ἂν καὶ οἱ ἄλλοι ἠγοσάντο; Ἄλλ' αὐτὸς ἠγοσάτο περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἐὰν δὲ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπε τοῦτο περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης μόνον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, οὐδὲως εἶναι ἀπορίας ἀξιόν. Κάμνει δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν τὸ καλῆ ἢ περὶ τῶν τοιοουτοτρόπων ὁμιλῶν: «Ὅτις ἀνθρώπων πρὸ ἐτῶν δεκαεπτάσδων»¹⁴, ἂν καὶ θεσθεῖως διεξῆλθε καὶ ἄλλα ἐγκώμια δι' ἑαυτὸν ὅχι μικρά.

Ἡ σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀσημαντὸν τὸ ὅτι, ὅταν ἤκουσεν: «Ἀκολουθεῖ μοι»¹⁵, ἀμέσως ἀφοῦ ἀφήκε τὰ δίκτυα καὶ τὸν πατέρα του ἠκολούθησε τὸν Κύριον, καὶ τὸ ὅτι μόνον αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοῦ Πέτρου τὸν ἐλάσθεν εἰς τὸ ὄρος¹⁶, καὶ εἰς ἄλλην περιπτώσιν πάλιν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν¹⁷:

Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰωάννης μέγα ἐγκώμιον διὰ τὸν Πέτρον διετύπωσε, καὶ δὲν ἀπέκρυψε τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπε: «Πέτρε φιλεῖς με πλέον τούτων»¹⁷. Καὶ πανταχοῦ δὲ βει-

9. Ἰωάν. 13, 24.

10. Ματθ. 18, 22.

11. Ἰωάν. 13, 8.

12. Ἰωάν. 13, 23.

13. Β' Κορινθ. 12, 2.

14. Ματθ. 4, 20.

15. Ματθ. 17, 1.

16. Λουκ. 8, 51.

17. Ἰωάν. 24, 15.

κνύει ότι ο Πέτρος ήτο θερμός και είχαν οικειότητα πρὸς αὐτόν. Ὅταν λοιπὸν ἔλεγεν: «Ὁὗτός δὲ τί;»¹⁸, ἐκ πολλῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὸν ἔλεγε τοῦτο.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπε περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε ὁ Ἰβίος δὲν θὰ ἔλεγεν, ἐὰν δὲν ἐφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ Εὐαγγελίου του· διότι, ἐὰν, εἰς περίπτωσιν ποῦ θὰ ἔλεγεν, ὅτι ὁ Πέτρος ἔκαμε νεῦμα εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ ἐρωτήσῃ, δὲν προσέθετε τίποτε ἄλλο, θὰ προεκάλει πολλὴν ἀπορίαν και θὰ ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν διὰ τοῦτο θέλων νὰ λύσῃ ὁ Ἰβίος αὐτὴν τὴν ἀπορίαν, «ἀνέκειτο», λέγει, «εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ»¹⁹.

Ἡ νομίμεις ὅτι εἶναι ἀσημαντὸν πρᾶγμα νὰ ἔχης μάθει, ἀφοῦ ἀκούσης ὅτι «ἀνέκειτο», ὅτι ἐπίσης τῶσον θάρρος παρεῖχεν εἰς αὐτοῦς ὁ Διδάσκαλος; Ἐὰν δὲ και τοῦτου (δηλαδὴ τοῦ ὅτι «ἀνέκειτο») ζητεῖς νὰ μάθῃς τὴν αἰτίαν, μάθε ὅτι τὸ συμβῆν τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα ἀγάπης· διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁν ἐφιλει ὁ Ἰησοῦς».

Ἐγὼ δὲ νομίμεις ὅτι αὐτὸς και δι' ἄλλον λόγον πράττει τοῦτο, δηλαδὴ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο ξένος πρὸς τὴν κατηγορίαν²⁰, διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ ἐλευθέρως και ἔχει θάρρος. Διὰ τὸ δὲν εἶπε τοῦτο²¹ εἰς ἄλλο χωρίον τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ ὅταν ὁ κορυφαῖος ἔκαμε νεῦμα εἰς αὐτόν; Διὰ νὰ μὴ νομίμεις θεσθαίως ὅτι ὁ Πέτρος ἔκαμε νεῦμα εἰς αὐτόν, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀνώτερος του, λέγει ὅτι τοῦτο συνέβη διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν.

Διὰ τὸ και πίπτει εἰς τὸ σῆθος τοῦ Ἰησοῦ; Τίποτε μέχρι τότε περὶ αὐτοῦ σπουδαῖον δὲν ἐνόμιζον ἄλλως τε και τὴν ἀθυμίαν αὐτῶν ἐλάφρουν· διότι ἦτο φυσικὸν τότε και τὰ πρόσωπα αὐτῶν νὰ εἶναι κατηφῆ· διότι ἐὰν ἐταράχθησαν κατὰ τὰς ψυχὰς των, πολλὴ περισσότερον ἢ ταραχὴ αὐτῶν ἐξεδηλώθη εἰς τὰ πρόσωπα.

Θέλων λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ καταπραῖνῃ αὐτοῦς και

18. Ἰωάν. 24, 21.

19. Ἰωάν. 13, 23.

20. Δηλ. τοῦ Κυρίου τὴν κατηγορίαν: «Εἰς εὐ ἡμῶν παροδῶσαι με».

21. «Ὁν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς».

διὰ τοῦ λόγου και διὰ τῆς ἐρωτήσεως δέχεται και συγκατατίθεται νὰ πέσῃ εἰς τὸ σῆθος του. Πρόσεξε δὲ και τὴν ἑλλειψιν καυχῆσεως· διότι δὲν ἀνέφερον ὁ Ἰωάννης τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ ὅτι «Ὁν ἠγάπα», ὅπως και ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν: «ὍΙθα ἄνθρωπον πρὸ ἐτῶν δέκα τεσσαράων»²².

Τότε λοιπὸν κατὰ πρότον ἐλέγχει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, και ὅτε τότε μετὰ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ κατὰ ποῖον τρόπον; «Ἐγὼ θάρρος τὸ ψαμίον ἐπιδῶσω». Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς προεκάλει αἰσχύνην διότι ὅτε τὴν τράπεζαν δὲν ἐσεβάσθη ἀφοῦ ἔφαγεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἄρτου. Ἔστω· ἀς παραδεχόμεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν δὲν τοῦ προεκάλεσεν αἰσχύνην τὸ νὰ δεχθῇ ὁμοῦ τὸν ἄρτον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἰησοῦ ποῖον δὲν θὰ προσεβίλευν; Ἐκεῖνον ὁμοῦ δὲν προσεβίλευσε· διὰ τοῦτο και «ὁ Σατανᾶς τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν»²³, γελάσας εἰς θάρρος του διὰ τὴν ἀναισχυντίαν· διότι ὅσον ἀνῆκεν εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν, δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἀπ' ἐξῆς προσέβαλλεν αὐτόν, ὅταν δὲ κατέστησε φανερόν αὐτόν ὁ Κύριος και ἀπεχώρισεν αὐτόν, εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρως εἰς αὐτόν διότι δὲν ἐκράτηεν ἐφ' ὅσον ἦτο αὐτοῦ τοῦ χαρᾶκτηρος και ἀδιόρθωτος νὰ τὸν κρατῇ παραμένοντα ἐν τῷ. Διὰ τοῦτο ἐν συνεχείᾳ ἐξέβαλεν αὐτόν, και ἀποχωρισθέντα τὸν παραλαμβάνει ἐκεῖνος (ὁ Σατανᾶς), και ἀφοῦ ὁ Ἰούδας ἐγκατέλειπεν αὐτοῦς, ἐδήλωθε κατὰ τὴν νύκτα.

«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔταίρε, ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον. Καὶ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων»²⁴.

Ὁ'. Πῶσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀναισθησία του! πῶς δὲν ἐκάμψθη, ὅτε ἠσχύνθη, ἀλλὰ, ἀφοῦ κατέστη περισσό-

22. Β' Κορινθ. 12, 2. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἰβίως οἱ ἱστορικοὶ ὁμιλοῦν περὶ ἐαυτῶν συγκαλυμμένως. Ὁ Ἐσενφὸν εἰς τὴν «Κόρου Ἀνάβασι» ὁμιλεῖ περὶ ἐαυτοῦ ὡς περὶ τρίτου προσώπου, εἰς τὴν τὴν «Ἑλληνικὴν» λέγει περὶ ἐαυτοῦ: «Ὁ τῶν Κυρῶν προσηκῶς» (= ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος τοῦ Κύρου) (Ἐσενφ. Ἑλληνικά 3, 1, 7).

23. Ἰωάν. 13, 27.

24. Ἰωάν. 13, 27 - 28.

τερον ἀναούγιτος, ἐξήρατο! Τὸ δὲ «ποίησαν τάχιον» δὲν εἶναι φράσις ἑνὸς, ὁ ὅποιος προστάττει ἢ συμβουλεύει, ἀλλὰ ἑνὸς, ὁ ὅποιος φέγει καὶ δεικνύει ὅτι Ἀδ- τὸς μὲν ἤθελε νὰ τὸν διορθώσῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦτο ἀδιόρ- θωτος, τὸν ἀφήνει.

«Καὶ τοῦτο οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων», λέγει. Ἐδῶ δυνατόν νὰ δημουργηθῇ εἰς κάποιον μεγάλη ἀ- πορία, ἐφ' ὅσον θεθαίως, ὅταν ἠρώτησαν οἱ μαθηταί, ποῖος εἶναι (ἐκείνος, πού θά παραδώσῃ Αὐτόν), λέγει: «Ὡ θάψαι τὸ ψωμίον ἐπιδώσω», καὶ οὐτε τότε κατενό- ησαν οἱ μαθηταὶ τοῦτο ἐκτὸς ἐὰν δὲν τὸ ἔλεγε κρυφί- ως, ὥστε νὰ μὴ ἀκοούσῃ κανεὶς· διότι καὶ ὁ Ἰωάννης δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ ἔπεσεν εἰς τὸ στήθος Του, ἔρωτᾷ Αὐτὸν σχεδὸν ἠλιθίον τοῦ ὄντος, ὥστε νὰ μὴ καταστῇ φανερός ὁ προδότης· καὶ ἐνῶ μὲν ἐκεῖνος λέγει μὲ ἐμ- φασιν: «Ἐταῖρε, ὅ ποιεῖς;» ποίησαν τάχιον», ἐν τούτοις αὐτοὶ οὐτε τότε κατενόησαν τοῦτο.

Τοῦτο δὲ τὸ ἔλεγε, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἦσαν ἀ- ληθῆ τὰ λεχθέντα ὑπ' Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους περὶ τοῦ θανάτου· διότι καὶ πρὸς ἐκείνους εἶπε τὸ «ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λα- θεῖν αὐτήν»²⁵, καὶ οὐδεὶς ἀφείρῃ αὐτήν ὑπ' ἑμοῦ»²⁶. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὴν ἐκράτει, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ Τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ, ὅταν δὲ πλέον τὴν ἀφήκεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων, τότε ἡ ἐπιβίωσις τῶν καθίσταται εὐ- κολος.

Αὐτὰ λοιπὸν ὑπονοῶν εἶπεν: «Ὁ ποιεῖς, ποίησαν τά- χιον», καὶ οὐτε τότε κατέστησεν αὐτὸν φανερόν· διότι ἴσως καὶ νὰ διεμελίζον²⁷ αὐτόν, ἴσως ὁ Πέτρος καὶ νὰ ἐφόρευεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακει- μένων».

²⁵ Ἀρὰ γε οὐτε ὁ Ἰωάννης δὲν τὸ κατενόησε²⁸; Οὐ- τε αὐτός· διότι δὲν θά ἐπερίμενεν, ὅτι μαθητῆς θά φθά-

25. Ἰωάν. 10. 18.

26. Ἰωάν. 10. 18.

27. «Τάχ' ἐν αὐτὸν καὶ ἐπέσπασαν». Δηλ. κατὰ τὴν κοινήν ἔκδο- σιν «ἦτο δυνατόν νὰ λυτῶσαν αὐτόν».

28. Δηλ. τὸ «ὁ ποιεῖς, ποίησαν τάχιον».

ση εἰς τοιοῦτον σημεῖον παρανομίας, διότι, ἐπειδὴ εὐ- ρίσκοντο μακρόν ἀπὸ τοιαύτην κακίαν, οὔτε περὶ ἄλ- λων εἶχον τοιαύτην ὑποψίαν.

Ἵπως λοιπὸν προηγουμένως εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι «οὐ περὶ πάντων λέγω»²⁹, καὶ εἰς οὐθεμίαν περίπτω- σιν ἀπεκάλυψεν αὐτόν, οὕτω καὶ ἐδῶ ἐνόμισον ὅτι λέγετα περὶ ἄλλου.

«Ἴν δὲ νύξ, ὅτε ἐξῆλθε», λέγει. Διατί μοῦ ἀνα- φέρεις τὸν χρόνον; Διὰ νὰ μάθῃς τὴν θρασύτητά σου, ὅτι δηλοῦν ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὔτε ὁ χρόνος δὲν ἠμπο- ρίσεν αὐτόν, νὰ ἐξορμηθῇ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ αστα- νικού σκοποῦ του. Ἄλλα οὔτε τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν φανερόν.

Ἐκεῖνοι θεθαίως, ὑπὸ φόβου κατεχόμενοι καὶ πολ- λῆς ἀγωνίας τότε, εἶχον θορυβηθῆ, καὶ τὴν μὲν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν λόγων δὲν ἐγνωρίζον, ἐνόμιζον δὲ ὅτι, «ταῖς πένυσιν ἵνα τι δῶ», ἔλεγεν αὐτὰ διὰτι μεγάλην πρόνοιαν ἐλάμβανε διὰ τοὺς πτωχοὺς, διδάσκων καὶ ἡμᾶς νὰ ἔχω- μεν μεγάλην προθυμίαν εἰς τοῦτο. Δὲν ἐνόμιζον δὲ τοῦτο ἀνεὶ λόγου, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε τὸ κιθώτιον τῶν συνεισφε- ρομένων χρημάτων³⁰, ἐν καὶ κανεὶς θεθαίως δὲν ἐφαίνε- το ὅτι προσεκόμιζεν εἰς Αὐτόν χρημᾶτα· ἀλλ' ὅτι ἔτρι- φον μὲν Αὐτὸν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶχον, αἱ μαθήτριά, τὸ ἀνέφερον ὁ Εὐαγγελιστῆς³¹, περὶ αὐτοῦ δὲ (δηλοῦν περὶ συνεισφορᾶς χρημάτων) εἰς οὐδὲν μέρος ἔκαμεν ὑπαινυγμόν.

Πῶς δὲ, ἐνῶ διατάσσει νὰ μὴ φέρῃ κανεὶς μεθ' ἐαυ- τοῦ οὔτε σάκκον, οὔτε χάλκινα νομίσματα, οὔτε ρά- βδον³², ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ κιθώτιον συνεισφορῶν διὰ τὴν ἀμνηστῆσιν τῶν πτωχῶν; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι καὶ ὁ εἰς μέγαν θαυμὸν ἀκτιμῶν καὶ ὁ φέρων τὸν Σταυρὸν πρέπει νὰ λαμβάνουν μεγάλην φροντίδα διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο·

29. Ἰωάν. 13. 18.

30. Ἰωάν. 12. 6. «Τὸ γλωσσόκομον εἶχε». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἰ- σχυρῶς ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν τοῦ σχετικοῦ χωρίου.

31. Λουκ. 8. 2 - 3.

32. Ματθ. 10. 9 - 10. Μάρκ. 8. 8 - 9. Λουκ. 9. 3 καὶ 10. 4 καὶ 22, 28 - 30.

διότι έπρωτα πολλά συντελούντα εις την διδασκαλίαν ήμῶν.

Ένόμισαν λοιπόν οι μαθηται ότι έλεγε και τοϋτο, δια να δώση κάτι εις τους πτωχοῦς και οϋτε τοϋτο προεκάλεσεν εις αυτόν άσχημην, δηλαδή τὸ ότι οϋτε μέχρι τῆς τελευταίας ήμέρας ὁ Κύριος δέν ήθέλησε να έκθέση αυτόν³³. Ταϋτο και ήμεις πρέπει να πράττωμεν, και να μη έκθέτωμεν δημοσίᾳ τὰ παραπτώματα τῶν συντρόφων μας³⁴, και άν είναι άδιόρθωτοι³⁵.

Διότι και μετά ταϋτα εις εκείνον, ὁ ὁποῖος ήθε, δια να τὸν προδώση, έδωκε φίλημα, και κατεδέχθη μιαν τόσον σοβαράν ένέργειαν, και προσέχωρει εις τὸ πολὺ τολμηρότερον, δηλαδή εις αυτόν τὸν σταυρόν, εις τὸν πλέον άτιμωτικόν θάνατον και πάλιν εκεί έδεικνυε τὴν φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ.

Και δόξαν έδῶ ὀνομάζει τὸ γεγονός τοϋτο, θέλων να διδάξη ήμᾶς ότι τίποτε δέν είναι τόσον άσχημον και ταπεινωτικόν, τὸ ὅποιον να μη καθιστᾷ ένδοξότερον τὸν ὀφιστάμενον αὐτό, ὅταν γίνεται έν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Όταν λοιπόν ήλθεν ὁ Ἰούδας, δια να τὸν παραδώση, λέγει: «Νῦν έδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»³⁶, θέλων να ἀνορθώση τὸ καταβεβλημένον φρόνημα τῶν μαθητῶν και να πείσῃ αὐτοῦς ὅχι μόνον να μη είναι κατηγορεῖς, ἀλλά και να χαίρουν. Δια τοϋτο και τὸν Πέτρον

33. «Μη θέλωσι αὐτὸν παραδειγματίσαι». Ὅπως θέλωμεν, ὁ μέγας ῥήτωρ χρησιμοποιοῖ φράσιν τοῦ Ευαγγελιστοῦ Ματθαίου. («Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀπὸ αὐτῆς βίκατος ἦν και μη θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, έδουλόγητ' ἡδώρα ὀποῖάσαι αὐτῇ» [Ματθ. 1, 19]).

34. «Τῶν συνοντιῶν». Τὴν έφορειαν ταῦτην πηρόν έλαθεν ὁ Χρυσόστομος ἐκ τῶν «Απομμονομιμάτων» τοῦ Σενοφότου, ένθα ὁ συγγραφεὺς «ονόντας» ὀνοκαλεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σακερτότου.

35. Τὴν γνώμην ταύτην, περὶ μη έκθέσεως τῶν παραπτωμάτων τοῦ πληστον έκφράζει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος και εις τὴν 14ην ὁμιλίαν του εις τὰς Πρόβειαι, ένθα γράφει: «Σὺ δὲ μηδέν εἶπες, ἂν αἰσῶσαι, ἀλλὰ αἶψιον, εἰ θέλωσι τὴν λαμπρὴν δόξαν λαβεῖν, οὐ γὰρ μόνον ἀναπέμεις τὰ λεχθέντα, οὐδὲ καλοῦσαι, ἀλλὰ και εἰς τὸν ἔρπον ἔργου καλόν, οὐκ εἶ ποίησαι κατὰ σοῦ τὴν φηρόν ένεχθίνας» (Ὁμιλ. 14, 8').

36. Ἰωάν. 13, 31.

έξ άρχῆς έκτιμῶσε³⁷. Διότι τὸ να ὑπεριχώση τοῦ θανάτου εκείνος, ὁ ὁποῖος ὡδηγήθη εις τὸν θάνατον, ἀποτελεῖ μεγάλην δόξαν.

Και τοϋτο είναι, τὸ ὁποῖον έλεγε περὶ τοῦ Ἐαυτοῦ του: «Όταν ὀφωθῶ, τότε γνώσεσθε ότι ἐγὼ εἰμι»³⁸, και πάλιν: «Λύσατε τὸν καὸν τοῦτον»³⁹, και πάλιν: «Σημεῖον οὐ δοθησεται ὑμῖν, εἰ μη τὸ σημεῖον Ἰωάν»⁴⁰.

Πὼς θέσθαι δέν είναι μεγάλη δόξα τὸ να δείξη μεγαλύτεραν λαχὴν μετά τὸν θάνατον, εκείνης, τὴν ὅποιαν έδεικνυε πρὸ τοῦ θανάτου; Διότι, δια να πιστεῦθῃ ἡ ἀνάστασις, έκπέτελεσαν μεγαλύτερα θαύματα οἱ μαθηται. Ἐάν δὲ δέν ἔζη και δέν ἦτο Θεός, πὼς έν ὀνόματι Αὐτοῦ έκπέτελεσαν αὐτοὶ τόσα έργα;

«Και ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν»⁴¹. Τί σημαίνει: «Και ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν έν εαυτῷ»⁴²; σημαίνει: δια τοῦ Ἐαυτοῦ Του, ὅχι δι' ἄλλου. «Και εὐθέως δοξάσει αὐτόν»⁴³ τοϋτο σημαίνει: συγχρόνως μετ' τὴν Σταύρωσιν. Δηλαδή οὔτε κατόπιν μακροῦ χρόνου, λέγει, οὔτε μακρὸν χρόνον μετά τὴν ἀνάστασιν θά ἀναμενῆ, οὔτε τότε θά ἀνοδείξη Αὐτόν λαμπρόν, ἀλλά άμέσως κατ' αὐτὴν τὴν Σταύρωσιν θά φαίνῃ ἡ λαμπρότης.

Ὁ ἥλιος λοιπόν έσκοτίσθη, αἱ πέτραι έσχίσθησαν, τὸ καταπέτασμα έσχίσθη, πολλὰ σώματα τῶν ἀποθανόντων ἁγίων ἠγέρθησαν, και ὁ τάφος εἶχε σφραγίδα και φύλακες ἐκόθητο πληροῖον, και ὅταν ἐπέθη ὁ λίθος ἐπὶ τοῦ σώματος, ἀνεστήθη τὸ σῶμα, παρήλθον τεσσαράκοντα ἡμέραι, και ήλθεν ἡ δωρεά τοῦ Πνεύματος, και ὅλοι Αὐτόν άμέσως ἐκήρυττον⁴⁴.

Τοϋτο σημαίνει: «Δοξάσει αὐτόν έν εαυτῷ, και εὐθέως δοξάσει αὐτόν», δηλαδή ὅχι δι' ἄγγέλων και ἀρ-

37. Ματθ. 16, 23.

38. Ἰωάν. 8, 28.

39. Ἰωάν. 2, 19.

40. Λουκ. 11, 20.

41. Ἰωάν. 13, 32.

42. Ἰωάν. 13, 32.

43. Ἰωάν. 13, 32.

44. Λουκ. 23, 45 και Ματθ. 27, 51 - 52.

χαγγέλων, οὔτε δι' ἄλλης τινός δυνάμεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του.

γ'. Πῶς δὲ καὶ ἐδόξαsen διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του τὸν Υἱόν; Μὲ τὸ νὰ πράξῃ θεὰ τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ, ἂν καὶ θεὰ ὁ Υἱὸς τὰ ἐπετέλεσε. Βλέπετε ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὅποια τελοῦνται ὅπ' Αὐτοῦ τὰ ἀνάγει εἰς τὸν Πατέρα;

«Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσατέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι, ἔπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι»⁴⁵. Ἀρχίζει ἐν συνεχείᾳ τὰς λυπηρὰς ἀγγελίας μετὰ τὸ δεῖπνον· διότι ὅταν ἐξῆλθεν ὁ Ἰούδας, δὲν ἦτο πλέον ἐσπέρα, ἀλλὰ νύξ. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ὀλίγον ὕστερον νὰ ἔλθουν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, ἔκρηπε θεὰ νὰ τὰ εἶπῃ ἐμπιστευτικῶς εἰς αὐτούς, ὥστε νὰ τὰ διατηρῶν εἰς τὴν μνήμην των, μᾶλλον δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦς τὰ ὑπενθύμισεν ὄλα· διότι ἦτο φυσικὸν πολλὰ, ἐφ' ὅσον διὰ πρώτην φοράν τότε τὰ ἤκουον, καὶ τοιαύτας δοκιμασίας ἐπρόκειτο νὰ ὑποστοῦν, νὰ τὰ λησμονήσουν αὐτοί· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατέχονται ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ὅπως καὶ ἄλλος Εὐαγγελιστὴς λέγει⁴⁶, καὶ κυριεύονται ὑπὸ θλίψεως, καθὼς καὶ ὁ Ἰῶσιος ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἢ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν»⁴⁷, πῶς θεὰ αὐτὰ θεὰ τὰ συνεκράτουν τελείως;

Διατὶ λοιπὸν ἀρά γε ἐλέγοντο αὐτά; Δὲν ὤπῃρξεν εἰς αὐτούς μικρὸν κέρθος διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ τὸ νὰ τὰ γνωρίζουν ἐπακριβῶς μετὰ ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἐνεθυμῶντο ὅτι παλαιότερον τὰ εἶχον ἀκούσει ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διὰ ποῖον λόγον δὲ προδιαθέτει λυπηρὰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν λέγων; «Ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι»; Διότι εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους εὐλόγως ἐλέγετο, ἡμᾶς δὲ διὰ ποῖον λόγον φέρεις εἰς τὴν αὐτὴν θαθμίδα μεθ' ἐκείνους τοὺς ἀγνώμονας; Κατ' οὐδένα τρόπον δὲν πράττει τοῦτο. Καὶ τότε διὰ ποῖον λόγον εἶπε: «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις»; Ὑπενθυμίζει ὅτι αὐτὰ τὰ

45. Ἰωάν. 13. 33.

46. Λουκ. 22, 46.

47. Ἰωάν. 19, 6.

προλέγει ὅχι τῶρα ἐκ τῆς παρουσίας τῶν κακῶν, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς ἐγνώριζεν αὐτά, καὶ μάρτυρες εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ὅποιοι ἤκουσαν ὅτι τὰ ἔλεγε καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

Διὰ τοῦτο προσέθεσε καὶ τὸ «τεκνία», ὥστε, ὅσα ἀκούσουν: ἐκαθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, νὰ μὴ νομίσουν ὅτι καὶ πρὸς αὐτούς ὁ λόγος αὐτὸς ἐλέγθη μετὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Δὲν λέγει αὐτὰ λοιπὸν, διὰ νὰ κατασάλη αὐτούς, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ, ὥστε νὰ μὴ ταραξουν αὐτούς τὰ κακά, παρουσιαζόμενα ἀπροδοκῆτως.

«Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν». Δεικνύει ὅτι ὁ θάνατος Αὐτοῦ εἶναι μετὰθεσις καὶ μετὰθεσις εἰς τόπον, ὁ ὅποιος δὲν δέχεται σώματα φθαρτά. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει διὰ νὰ κινήσῃ τὴν ἀγάπην των ἀπέναντι Αὐτοῦ καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ θερμότερον. Διότι γνωρίζετε ὅτι, ὅταν ἴθωμεν κάποιους ἐκ τῶν ἀγαπητῶν μας προσώπων νὰ ἀναχωροῦν, εἰς μέγιστον βαθμὸν φλεγόμεθα, καὶ περισσύτερον ὅταν ἴθωμεν νὰ ἀπέργωνται εἰς τόπον, εἰς τὸν ὅποιον δὲν εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν.

Εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους λοιπὸν ἔλεγεν αὐτά⁴⁸, διὰ νὰ ἐμβάλῃ εἰς αὐτούς φόβον, εἰς τοὺς μαθητὰς δὲ, διὰ νὰ ἐξάψῃ τὴν ἀγάπην αὐτῶν.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ τόπος αὐτός, ὥστε ὅχι μόνον ἐκείνους, ἀλλὰ οὔτε σεις οἱ λίαν ἀγαπητοὶ νὰ μὴ δύνασθε νὰ φθάσετε ἐκεῖ. Ἐδὼ δεικνύει καὶ τὸ ἀξίωμα Του.

«Καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι». Διατὶ «ἄρτι» (δηλ. τώρα); Κατ' ἄλλον τρόπον τὸ λέγει πρὸς ἐκείνους, κατ' ἄλλον τρόπον πρὸς σὰς· δηλαδὴ ὅχι μαζί με ἐκείνους.

Ποῦ ἐξήγησαν δὲ Αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι; ποῦ δὲ οἱ μαθηταί; Οἱ μαθηταὶ μὲν, ὅταν ἔφυγον, οἱ Ἰουδαῖοι δὲ, ὅταν ἐπασχόν τὰ ἀθεράπευτα, τὰ ὅποια ὑπερέβαινον πάντα λογισμὸν, ἐφ' ὅσον ἡ πόλις ἢ ἰδίᾳ ἐκυριεύθη, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐφέρετο κατ' αὐτῶν ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἐκείνους μὲν λοιπὸν τότε τὰ ἔλεγε λόγῳ τῆς ἀπιστίας των,

48. «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».

εις σὰς δὲ τῶρα, διὰ τὴν μὴ ἐπέλθουσαν ἀπροσδοκίαν τὰ κακά⁴⁹.

Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν⁵⁰· διότι ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ τὸ θορυβηθῆσαι, ἀκούοντες αὐτὰ, μετὰ τὴν σκέψιν ὅτι πρόκειται τὸ μείνουσιν ἔρημοι, παρηγορεῖ αὐτούς, ἐφοδιάζων μετὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν πάντων τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τὴν ἀγάπην ὣς ἂν ἔλεγεν· «Αἰσθάνεσθε ὁδοῖν, ἐπειδὴ ἀπέρχομαι ἐγὼ; ἀλλὰ, ἔάν ἀγαπάτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον, θὰ ἦσθε ἰσχυρότεροι». Πῶς λοιπὸν δὲν εἶπε τοῦτο; Διότι εἶπεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον περισσότερο τούτου ὠφέλησεν αὐτούς· Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε⁵¹. Διότι διὰ τούτου συγχρόνως ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ διαλυθῇ ἡ χορεία αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐθαύκεν εἰς αὐτούς καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα⁵².

Τοῦτο δὲ τὸ εἶπεν, ὅταν ὁ προδότης ἀπεχωρίσθαι ἀπὸ αὐτοῦ.

Πῶς δὲ λέγει αὐτὴν ἐντολὴν καὶ ἡ ἑξῆς ἐξῆς εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην⁵³. Αὐτὸς κατέστησεν αὐτὴν καινὴν διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀγάπης προσέθεσε λοιπὸν· «Καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς»⁵⁴ δηλαδὴ δὲν ἀπέδωκεν εἰς σὰς χρέος διὰ προηγουμένου ἐπιτελεσθέντα⁵⁵ εὐεργετήματα, ἀλλὰ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἕκαμα τὴν ἀρχὴν, λέγει· Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει καὶ σὰς τὴν εὐεργετῆται τὰ προσφιλῆ σας πρόσωπα, καὶ ὅχι ἐπειδὴ ἔχετε χρέος πρὸς αὐτά.

Καὶ ἀφοῦ παρέλειψε εἰς τὴν θὰ θαύματα, τὰ ὅποια

49. Ἀξιοπαθήτης ἐντοῦθα ἡ κατὰ συμμετρικὸν τρόπον ἐκφραζομένη ἀντιθεσις.

50. Ἐπειδὴ μὲν οὖν τότε ἔλεγε διὰ τὴν ἄπιστιν, ὑμῖν δὲ νῦν διὰ τὴν μὴ ἀπροσδοκίαν εἰσελθὴν τὰ κακά.

51. Ἰωάν. 13, 34.

52. Ἰωάν. 13, 35.

53. Δηλ. πῖν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.

54. Λευκ. 10, 10.

55. Ἰωάν. 13, 34.

56. «Προηγουμένως». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱεράρχης εἶχε κατὰ νοῦν τὸ τῶν δημοσίων «ὑπερηγμένων» (Δημοσθ. Α' Ὀλυμπ. 10), δεδωμένου ὅτι καὶ ὁ ἀρχιεὶς ἴστωρ ἐμίθῃ εἰς τὸ οἶκτον χωρίον, περὶ ἐπιδοσῶν ἐγγυμοσύνης διὰ παρασκευασίας δὲ ἀρχιεὶς ἐπεργασίας.

ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτελέσω, ἀπὸ τὴν ἀγάπην διακρίνει αὐτούς. Διατὶ θρά γε; Διότι τοῦτο εἶναι κυρίως ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δεικνύει ἀνθρώπους ἀγίους· διότι εἶναι θάσις πάσης ἀρετῆς. Διὰ τούτου κατὰ τὸ πλείστον καὶ σωζόμεθα ὅλοι· δηλαδὴ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν, λέγει, τοῦ ὅτι κάποιος εἶναι μαθητῆς. Τότε ὅλοι θὰ σὰς ἐπαίνεσσαν, ὅταν ἴδουν ὅτι μιμήσθε τὴν ἰδικὴν μου ἀγάπην.

δ'. Τί λοιπὸν; τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο (δηλαδὴ ὅτι κάποιος εἶναι μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ) δὲν τὸ δεικνύουν πολὺ περισσότερο τὰ θαύματα; Κατ' ἀδύνατον τρόπον δὲν συμβαίνει τοῦτο· «πολλοὶ γὰρ ἔρωσι· Κύριε οὐκ ἐν τῷ ὀνόματι σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν»;⁵⁶ καὶ πάλιν, ὅταν ἔχαιρον αὐτοὶ, διότι τὰ δαιμόνια ὑπήκουον εἰς αὐτούς, λέγει· «Μὴ χαιρέτε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁵⁷.

Καὶ ὅμως τοῦτο (δηλ. ἡ βασιματουργικὴ δύναμις) προσέλιπε τὴν οἰκουμένην, ἐπειδὴ ἐκεῖνο (δηλ. ἡ ἀγάπη) ὑπῆρχε πρὶν ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖνο, δὲν θὰ διετηρεῖτο οὕτε τοῦτο.

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν ἀμέσως κατέστησεν αὐτοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ συνετέλεσεν ὥστε ἡ καρθία καὶ ἡ ψυχὴ ὅλων νὰ εἶναι μία. Διότι ἂν χωρίζοντο ἀπὸ ἀλλήλων, ὅλα θὰ εἶχον γαθῆ. Αὐτὰ δὲ τὰ ἐδίδασκεν ὅχι μόνον εἰς τοὺς μαθητάς Του, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσωσιν εἰς Αὐτόν· διότι καὶ τῶρα τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σκανδαλίζει τοὺς Ἑθνικοὺς, παρὰ τὸ νὰ μὴ ὑπάρχη ἀγάπη.

Ἄλλα καὶ τὸ ὅτι δὲν γίνονται θούματα κατηγοροῦν, δύνανται νὰ εἴπη τίς. Naί, ἀλλὰ ὅχι εἰς τόσον μέγαν θαθμόν.

Ποῦ ἔδειξαν δὲ τὴν ἀγάπην οἱ Ἀπόστολοι; Βλέπεις τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην ὅτι δὲν ἀπεχωρίζοντο ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν; Ἐλέπειν τὸν Παῦλον ὅτι εἶχε ταυατὴν διάθεσιν ἀπένοι-

58. Ματθ. 7, 22.

57. Λουκ. 10, 20.

τί των καὶ ἀπορεῖς; Διότι ἐάν εἶχον ἀποκτήσει τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερον τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν διότι ἀπὸ ψυχῆν ἐνάρετον ἑλαστώνει αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ὅπου ὑπάρχει δὲ πονηρία, τοῦτο τὸ φυτόν ἐξηραίνεται διότι λέγει: «ὅταν πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, φυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν»⁵⁸.

Καὶ τοὺς Ἑθνικοὺς δὲ δὲν τοὺς προσελκύνουν τὸσον τὰ θαύματα, ὅσον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τὸν τρόπον δὲ τῆς ζωῆς τίποτε δὲν τὴν διαμορφώνει τὸσον, ὅσον ἡ ἀγάπη. Διότι ἐκείνους μὲν, οἱ ὁποῖοι ἐπιτελοῦν τὰ θαύματα, πολλάκις τοὺς ἀπεκάλεσαν καὶ πλάνους, θίον δὲ καθαρὸν δὲν δύνανται νὰ τὸν χρησιμοποιοῦσιν ὡς ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν.

Ὅταν μὲν λοιπὸν δὲν εἶχεν ἀκόμη διαδοθῆ τὸ κήρυγμα, εὐλόγως τὰ θαύματα προσεκάλουν τὸν θαυμασμόν, τώρα δὲ πρέπει ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς νὰ γίνεταί καινὴ ἀντικείμενον θαυμασμοῦ διότι τίποτε δὲν προκαλεῖ σεβασμὸν εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς τὸσον, ὅσον ἡ ἀρετὴ τίποτε δὲν σκανδαλίζει τὸσον, ὅσον ἡ κακία.

Καὶ εὐλόγως⁵⁹ διότι ὅταν ὁ Ἑθνικός ἴδῃ, νὰ πλεονεκτῆ καὶ νὰ ἀρπάξῃ ἐκείνους, ὁ ὁποῖος συμβουλεύει τὰ ἀντίθετα, καὶ νὰ μεταχειρίζεται ὡς θηρία τοὺς ὁμοφύλους του ἐκείνους, ὁ ὁποῖος ἔχει λάθει ἐντολήν καὶ τοὺς ἡρώδους του νὰ ἀναπαύ, φλυαρίαν θὰ ἀποκαλέσῃ τὰ λεχθέντα διδάγματα ὅταν ἴδῃ τὸν Χριστιανὸν νὰ πρέμῃ τὸν θάνατον, πῶς θὰ δεχθῆ τοὺς λόγους περὶ ἀθανασίας; ὅταν ἴδῃ Χριστιανὸς νὰ εἶναι φιλαργὸν καὶ δούλῳ εἰς τὰ ἄλλα πάθη, θὰ παραμεινῇ σταθερώτερον εἰς τὰ δόγματα του, ἔφ' ὅσον δὲν σχηματίζει οὐδεμίαν γνάμην σπουδαίαν δι' ἡμᾶς διότι ἡμεῖς εἴμεθα αἰτίοι, ἡμεῖς, τοῦ

58. Ματθ. 24, 12.

59. Καὶ ἐντοῦθα ἔχουμεν μίσηρον τοῦ Ἀποστόλου. Ἀντιπαραβάλλουσαν τὸ χωρίον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡγήτορος:

Χρυσόστομος: «καὶ ἐκείνος ὅταν γὰρ ἴδῃ πλεονεκτοῦντα, ἀρνήσαντα τὸ ἐναντὶ καλέοντα, καὶ τὰς ὁμοφύλους ὡς θηρία κερχόμενον τὸν κελευθόθεντα καὶ ἐχθρὸς ὄντα, ἄφρον ἐστὶ τὸ εἰρημίαν».

Ἀποστόλου: «...αἰκόνας τὸ μὲν γὰρ πᾶσι ὁπολιτεύονται κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἡμετέρας ἀμελείας ἐν τῇ θεῇ δικαιοῦ...».

νὰ παραμεινῶν αὐτοὶ εἰς τὴν πλάνην των διότι τὰ μὲν δόγματα τὰ ἰδικὰ των πρό πολλοῦ κατεδίκασαν, καὶ τὰ ἰδικὰ μας δὲ ὁμοίως θαυμάζουν ἄλλ' ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐμποδίζονται διότι τὸ νὰ διδάξῃς μὲν διὰ λόγων εἶναι εὐκόλον, (διότι πολλοὶ καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τοῦτο ἐπραξάν), ζητοῦν βίως τὴν ἔμπρακτον ἀπόδειξιν τῶν διδασκομένων. Ἄς σκεφθοῦν τοὺς παλαιούς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀνῆκον εἰς τὴν παράταξιν μας.

Δὲν πιστεύουν ἡμᾶς κατ' οὐδένα τρόπον εἰς ἐκείνους, ἀλλὰ ζητοῦν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν τώρα, νὰ δεῖξουν ἔμπρακτως τὴν πίστιν των διότι λέγουσι: δεῖξτε εἰς ἐμὲ τὴν πίστιν διὰ τῶν ἔργων σου⁶⁰. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν πραγματοποιοῦνται ἄλλ' ἐφ' ὅσον βλέπουν ἡμᾶς περισσότερον καὶ ἀπὸ θηρία νὰ σπαράττωμεν τοὺς πλησίον, μᾶς ἀποκαλοῦν βλεθρον τῆς οἰκουμένης.

Αὐτὰ κρατοῦν τοὺς Ἑθνικοὺς, καὶ δὲν ἀφήνουν αὐτοὺς νὰ ἀσπασθοῦν τὴν ἰδικὴν μας θρησκείαν. Ὅστε ἡμεῖς καὶ δι' αὐτὰ θὰ τιμωρηθῶμεν, ὅχι μόνον δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κακῶς πράττομεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνα, ἕνεκα τῶν ὁποίων βλάσφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Μέχρι πότε θὰ ἡμεθα παραδεδομένοι εἰς τὰ χρισμᾶτα καὶ εἰς τὸν τρυφήν βίον καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάθη; Ἄς ἀπομακρυνθῶμεν λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ αὐτὰ. Ἄκουσε τί λέγει ὁ Προφήτης περὶ μερικῶν ἀνοήτων: «Φάγωμεν καὶ πίωμεν» ἀφρον γὰρ ἀποθησκόμεν⁶¹. Διὰ δὲ τοὺς παρόντας ὅτε τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν οὐτω πολλοὶ σφετερίζονται τὰ ἀγαθὰ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὺς ψέγαν ὁ Προφήτης ἔλεγεν: «Μὴ οἰκῆσατε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς»⁶².

Διὰ τοῦτο καὶ φοβούμαι μήπως συμῆ τίποτε δυσάρεστον καὶ ἐπιούρωμεν μεγάλην τιμωρίαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ μὴ συμῆ δὲ τοῦτο, ἄς φροντίζωμεν διὰ πάσαν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-

60. Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐπινοοῦσθε τὸ χωρίον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου (2, 18): «δείξον μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου».

61. Ἡσ. 22, 13.

62. Ἡσ. 5, 8.

σοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Ο Γ' (73)

(Ἰωάν. ιγ', 36 — ιδ', 7).

«Ἄγαι Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς: Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, οὐ δύνασαι μοι ὡς ἀκολουθῆσαι: ἵστανον δὲ ἀκολουθήσεις μοι»¹.

α'. Μέγα καλὸν εἶναι ἡ ἀγάπη! εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ πυρός, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνέρχεται, καὶ δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιον, τὸ ὅποιον θά δυναθῆ ἢ ἀνακόψῃ τὴν μεγάλην ὁρμὴν αὐτῆς.

Ὁ θερμότητος λοιπὸν Πέτρος, ὅταν ἤκουσεν εἶπαι: «Ὁπου ἐγὼ ὑπάγω, ὅμως οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»², τί λέγει; «Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;». Τοῦτο δὲ τὸ εἶπεν, ὅχι τὸσον ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, ὅσον ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Φανερός μὲν λοιπὸν νὰ εἴπῃ εἶπαι: «ἔρχομαι» δὲν ἐτόλμησε κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ λέγει: «Ποῦ ὑπάγεις;».

Ὁ Χριστὸς δὲ ἀπήντησε λαμβάνων ὑπ' ἑμὴν ὅχι τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ τὴν σκέψιν του: διότι, εἰ ταῦτο ἤθελε (ἢ ἢλ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ), καθίσταται φανερόν δι' ἑκείνων, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Χριστὸς: τί λέγει δηλαδῆ; «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι ὡς ἀκολουθῆσαι». Ἐλπεις εἶπαι ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀκολουθῆ-

1. Ἰωάν. 13, 36.
2. Ἰωάν. 13, 33.

ση, καὶ διὰ τοῦτο ἔρωτᾷ: «Ὅταν ἤκουσε δὲ εἶπαι ἀκολουθήσεις ὑστανον», οὕτως τότε συνεκράτησε τὸν πόθον του, (ἂν καὶ ἔλασθεν ἀγαθὰς ἐλπίδας), ἀλλὰ τὸσον θιάζε-ται, ὥστε νὰ εἴπῃ: «Διασεὶ οὐ δύναμαι σοι ὡς ἀκολουθῆσαι: τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω»³.

Διότι, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὸν φόβον τῆς προδοσίας, καὶ ἐφάνη εἶπαι καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν γενναίων, μετὰ θάρρους μόνος του τοῦ λοιποῦ ὑποβάλλει ἐρωτήσεις, ἐνῶ οἱ λοιποὶ σιωποῦν. Τί λέγεις, Πέτρο; Ὁ Κύριος εἶπεν εἶπαι: «οὐ δύνασαι» καὶ οὐ λέγεις: «δύνασαι»; λοιπὸν θά γνωρίσῃς δι' αὐτῆς τῆς δοκιμασίας εἶπαι τίποτε ἂν εἶναι ἡ ἀγάπη σου, ὅταν δὲν παρίσταται ἡ ἀνωθεν ἐνίσχυσις.

Ἐκ τούτου δὲ εἶναι φανερόν εἶπαι καὶ τὸ ὀλίγημά του ἐκεῖνο, ἐπειδὴ ἐνδιεφέρετο δι' αὐτὸν, τὸ ἐπέτρεμειν ὁ Κύριος: διότι ἤθελε μὲν Ἐκεῖνος καὶ διὰ τῶν πρώτων λόγων νὰ διδάξῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἐπέμεινε εἰς τὴν ὀρηκτικότητά του, ὁ ἴδιος μὲν δὲν ἔρριψεν οὕτε ὄψῃσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀρησίαν, ἀλλὰ τὸν ἀφήκεν ἔρημον, ὥστε νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀδυναμίαν του.

Ἐπεν ὁ Κύριος εἶπαι πρέπει νὰ παραδοθῆ, καὶ ὁ Πέτρος λέγει: «Ἰλεός σοι' οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο»⁴ ἐπετιμήθη καὶ δὲν ἐβιδάσθη, ἀλλὰ πάλιν, ὅταν ἤθελεν ὁ Χριστὸς νὰ νύψῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγει: «Ὁὐ μὴ νύψῃς μοι τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα»⁵ ὅταν ἤκουσε πάλιν: «οὐ δύνασαι μοι ὡς ἀκολουθῆσαι», λέγει: «Κάν πάντες ἀρησίσονται, ἐγὼ οὐκ ἀπαρησίσομαι».

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν νὰ φθάσῃ εἰς ἀφροσύνην, ἐπινοῶν ἀντιλογίαν πρὸς τὸν Κύριον, τὸν διδάσκει τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀντιδρᾷ. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ Λουκᾶς ὑπανισσομένως, λέγει εἶπαι εἶπεν ὁ Χριστὸς: «Καὶ ἐγὼ ἐδειήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείψῃ ἡ πίστις σου»⁶ τοῦτο σημαίνει, «εἰδὴ νὰ μὴ ἀπολεσθῆς τελείως», δεδομένου εἶπαι

3. Ἰωάν. 13, 37.
4. Δλ. τὴν ὄρησιν.
5. Μάρθ. 16, 22.
6. Ἰωάν. 13, 8.
7. Λουκ. 22, 32.

ὁ Κύριος ἤθελε νὰ διδάξῃ αὐτὸν μὲ δια αὐτὰ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ νὰ ἀπαδείξῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι τίποτε.

Διότι, ἐπειδὴ ἡ πολλὴ ἀγάπη κατέστησε τὸν Πέτρον τοιοῦτον, ὥστε νὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις, τοῦ λοιποῦ ὁ Κύριος σωφρονίζει αὐτὸν, ὥστε νὰ μὴ πάθῃ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, ὅταν δηλαδὴ ἀναλάβῃ τὴν ρύθμισιν τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐνθυμήται ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπαθεν, νὰ ἔχη ἐπίγνωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του.

Καὶ παρατήρει τὴν σφοδρότητα τοῦ ὀλισθηματός του· διότι δὲν ἔπαθε τοῦτο μίαν καὶ δύο φορές, ἀλλὰ τόσον παρεστρόφη, ὥστε ἐντός μικροῦ χρόνου διὰ τρίτην φοράν νὰ προφέρῃ τὸν λόγον τῆς ἀρνήσεως, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι δὲν ἠγάπησε τόσον, ὅσον ἠγαπήθη.

Ἄλλ' ὁμοίως εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τόσον ὀλισθήσῃ, πάλιν λέγει: «Ἀγαπᾶς με πλέον τούτων;»⁸. Συνέθη αὐτως εἰς τὸν Πέτρον ὄχι λόγῳ ψυχράσεως τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐστερηθῆ τῆς ἀνωθεν βοήθειας.

Τὴν μὲν ἀγάπην λοιπὸν τοῦ Πέτρου ἀποδέχεται, τὴν δὲ ἀντιλογίαν, τὴν δημιουργουμένην ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγάπης τὴν καταστέλλει· διότι, ἐάν ἀγαπᾶς, ὀφείλεις νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν ἀγαπώμενον. Εἶπε καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς συντρόφους σου: «Ὁδὸ δύνασαι»· διὰ τὴν ἀντιλέγει· δὲν γνωρίζεις τί εἶναι τέλος πάντων ἀπαγόρευσις ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ;

Ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν θέλεις νὰ μάθῃς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμβῆ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγω, εἰς τὴν ἀρνήσιν θὰ μάθῃς αὐτὸ, ἂν καὶ τοῦτο σοῦ ἐφαίνετο τότε περισσότερο ἀπιστευτον· διότι τοῦτο μὲν δὲν τὸ ἐγνωρίζεις, τὴν γνώσιν δὲ ἔκρινον· ὁ ἴδιος εἶχες εἰς τὴν ψυχῇν σου, ἀλλ' ὁμοίως συνέθη τὸ ἀπροσδόκητον.

«Τὴν ψυχὴν μου ὑπερ σοῦ θήσω». Διότι, ἐπειδὴ ἠκούσεν, ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει μεγαλύτεραν ἀγάπην ἀπὸ

8. Ἰωάν. 21, 16.

9. Ἀπλ. τὸ ὅτι ὀφείλεις νὰ ὑπακούῃς εἰς Ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾶς.

αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ, ἔσπευσεν ἀμέσως, ἐπειδὴ ἦτο ἀκόρεστος καὶ ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς, θεικεύων ὅτι εἶναι ἴδιον Αὐτοῦ μόνου νὰ ὀποσχεταί αὐτὰ μὲ Κύριος, λέγει: «Ἰπὺν ἀλέκτορα φωνῆσαι»¹⁰· τοῦτο σημαίνει «τώρα»· διότι δὲν ἦτο πολὺ τὸ διάστημα· διότι ὠμίλει κατὰ τὰς πρακτικωρημένας ἔσρας τῆς νυκτός καὶ εἶχον παρέλθει καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα φυλακὴ τῆς νυκτός¹¹.

«Μὴ ταρρασεῖσθε ὑμῶν ἢ καρδίας»¹². Τοῦτο λέγει, ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ ἐφ' ἔσον ἤκουσαν τοὺς λόγους Του νὰ ταρρασθῶν· διότι ἐάν ὁ κορυφαῖος¹³ καὶ τόσον θερμὸς μαθητὴς ἤκουσεν ὅτι πρὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀλέκτορος θὰ ἀπαρνήσῃ τρεῖς φορές τὸν Χριστὸν, ἦτο εὐλόγον αὐτοὶ νὰ ἀναμεινόμενοι κάποιο σοβαρὸν περιστατικὸν νὰ εὕρῃ αὐτούς, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀρκετὸν νὰ μεταστρέψῃ καὶ τὰς δυσκάμπτους ὡς ἀδάμνιατας ψυχάς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο ἐπόμεινον, αὐτοὶ σκεπτόμενοι αὐτὰ καὶ τὴν ψυχραιμίαν των νὰ χάσουν, παρατήρει πῶς παρηγορεῖ αὐτούς λέγων: «μὴ ταρρασεῖσθε ὑμῶν ἢ καρδίας»· μὲ αὐτὸν τὸν πρώτον λόγον δεικνύει τὴν δύναμιν τῆς θεότητος Αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ γνωρίζει αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶχον κατὰ νοῦν, καὶ προσθέτει: «Πιστεῦετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεῦετε»¹⁴· τοῦτο σημαίνει: «Ἄρα τὰ κακὰ θὰ παρέλθουν· διότι ἡ πίστις εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰσχυρότερα ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα κακὰ, καὶ ἐάν θὰ ἀφήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ δυσάρεστα νὰ ἐπικρατήσῃ».

10. Ἰωάν. 13, 38.

11. Ὁ χρόνος τῆς νυκτός ἐμετρεῖτο ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐνομήνως καὶ τῶν ἡν' αὐτοὺς λαβὼν θέσει διαρκείας ἐκαστα φυλακῆς (ἡλ. φρουρᾶς). Ἡς φυλακὴ διήρκε 3 ὥρας καὶ ἔκαλετο εἰς τὴν λατινικὴν VIGILIA (ἐκ τοῦ VIGIL=ἀγρυπνός), ἔξ ἧς ὁ βυζαντινὸς ὄρος θήλα καὶ θυλάτωρ. Ἡ πρώτη φυλακὴ ἤρχιεν ἀπὸ τῆς ὕστερας τοῦ ἡλίου. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς μετῆρας τοῦ χρόνου συνανθῆμεν συχνά εἰς τὰς λατινικὰς συγγραφάς (ὡς ὁ Ἰούλιος Καίσαρ) καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον.

12. Ἰωάν. 14, 1.

13. Ἀπλ. ὁ Πέτρος.

14. Ἰωάν. 14, 1.

Κατόπιν προσθέτει: «Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μοῦναι πολλὰ εἰσιν»¹⁵. «Ὅπως τὸν Πέτρον, ἐνῶ ταράσσεται, τὸν παρηγορεῖ, λέγων: «Ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον», αὐτῶ καὶ εἰς αὐτοὺς δεικνύει ἀμυδρῶς αὐτὴν τὴν ἐλπίδα διότι, διὰ τὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἡ ὑπόσχεσις μόνον εἰς τὸν Πέτρον ἔχει δόξῃ, λέγει: «Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου πολλὰ μοῦναι εἰσιν. Εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὁ μὲν Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν»¹⁶ δηλαδή, «ὅτι καὶ σὺς ἐκεῖνος ὁ χώρος θὰ δεχθῇ, ὁ ὁποῖος θὰ δεχθῇ καὶ τὸν Πέτρον διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ἀφθονία καταλυμάτων, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴη κανεὶς ὅτι ἔχουν ἀνάγκην ἐτοιμασίας».

Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν: «Οὐ δύνασθέ μοι νῦν ἀκολουθήσαι», διὰ τὰ μὴ νομίσουν ὅτι ἔχουν ἀποκοπή τελείως προσέθεσεν: «Ἴνα, ὅπου ἐγὼ εἰμι, καὶ ὑμεῖς ἐκεῖ ἦτε»¹⁷. «Τὴν φροντίδα ἔχω λάθει δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε ἦδη θὰ εἶχον ἐπιληφθῆ αὐτῆς, ἂν δὲν εἶχα ἐτοιμασθῆ πρό πολλοῦ διὰ σὺς». Θέλει οὕτω νὰ δεῖξῃ ὅτι πρέπει αὐτοὶ νὰ ἔχουν θάρρος καὶ πεποίθησιν.

8. «Ἐπειτα, διὰ τὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι λέγει αὐτὰ, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ψυχογονήσῃ αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ νὰ πιστεύουσιν ὅτι εἶναι, ὅπως τὰ λέγει, προσθέτει: «Καὶ ὅπου ὑπάγω οἰδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἰδατε»¹⁸. Βλέπετε, πῶς παρέχει εἰς αὐτοὺς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αὐτὰ δὲν ἔχουν λεχθῆ ἀσκότως; Ταῦτο δὲ λέγει, ἐπειδὴ εἶπε καλῶς ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἔν συνεχεῖα τοῦτο ζητεῖ νὰ μάθῃ διότι ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγε, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγε¹⁹, οὐχὶ διὰ τὰ μάθη, ἀλλὰ διὰ τὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ὅταν δὲ ἐπειμῆθῃ ἐκεῖνος, καὶ ἐκεῖνος, τὸ ὅποιον κατ' ἀρχὴν ἐφαίνετο ἀδύνατον, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὸ ἀπέδειξεν ὡς δυνατόν, ἐπειδὴ δὲ ἐφάνη ἀδύνατον, ὠδήγησα τὸν Πέτρον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ αὐτὸ μὲ ἀκρίβειαν, διὰ τοῦτο λέγει εἰς αὐτοὺς: «Καὶ τὴν ὁδὸν οἰδατε» διότι, ὅπως ὅταν εἶπε: «Ἀπαρνήθη με», ἐνῶ κανεὶς δὲν εἶ-

15. Ἰωάν. 14, 2.

16. Ἰωάν. 14, 2.

17. Ἰωάν. 14, 3.

18. Ἰωάν. 14, 4.

19. Ἰωάν. 13, 38.

πε τίποτε, ἐρευνῶν τὰς σκέψεις των, ἔλεγε: «Μὴ ταράττεσθε», οὕτω καὶ ἐδῶ, ὅταν εἶπεν: «οἰδατε», ἀδεικνυε τὴν ἐπιθυμίαν τὴν κυριαρχοῦσαν εἰς τὴν σκέψιν αὐτῶν, καὶ ὁ ἴδιος δίδει εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν νὰ ἐρωτήσουν.

Τὸ δὲ «καὶ ὑπάγετε»; ὁ Πέτρος τὸ λέγει ἕνεκα τῆς πολλῆς φιλοστοργίας, ὁ Θεοῦ δὲ ἕνεκα θειλίας λέγει: «Κύριε, οὐκ οἰδαμεν ποῦ ὑπάγετε»²⁰. Τὸν τόπον δὲν γνωρίζομεν, λέγει, «καὶ τὴν ἔκει φέρουσιν ὁδὸν πῶς εἰσάμεθα»;²¹. Καὶ παρατήρει μὲ πόσῃ εὐλόθειαν διατυπώνει τὴν ἐρώτησιν διότι δὲν εἶπεν: «Εἰπέ ἡμῖν τὸν τόπον», ἀλλὰ: «οὐκ οἰδαμεν ποῦ ὑπάγετε» διότι τοῦτο πρό πολλοῦ ἔλοι ἐπεθύμουν νὰ μάθουν διότι ἔαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀκούοντες αὐτὸ ἠπόρουν, ἂν καὶ θεθαίως ἐπεθύμουν νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ αὐτῶν, πολὺ περισσώτερον ἐπεθύμουν νὰ τὸ μάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε ἤθελον νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ αὐτῶν²².

Ἐφοβοῦντο θεθαίως νὰ ἐρωτήσουν αὐτόν, ἀλλ' ἔμας ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ τῆς πολλῆς ἀγωνίας τὸν ἠρώτησαν. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ. Οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»²³.

Διατὶ λοιπὸν, ὅταν ἠρωτήθῃ ὑπὸ τοῦ Πέτρον: «Ποῦ ὑπάγετε»; δὲν εἶπεν ἀμέσως: «Ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι» ἡμεῖς δὲ οὐ δύνασθε ἔλθειν νῦν, ἀλλὰ παρεθέσθατε περίοδον τῶσων λόγων, δημιουργήσας ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις; Διότι εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους εὐλόγως δὲν ἔλεγε τοῦτο, εἰς τοὺς μαθητὰς του δὲ διατὶ δὲν τὸ ἔλεγε; Εἶπε μὲν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἦλθε καὶ πρὸς τὸν Θεόν

20. Ἰωάν. 14, 5.

21. Ἰωάν. 14, 5.

22. Ἴδε τὴν ἀμμετρίαν μετὰ τῆς ὁμοίας διατυπώσεως τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ὁ θεὸς ἱερουργεῖ.

Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι διηπόρουν ἀκούοντες, καίτοι γε ὁμοιογενεῖα αὐτοῦ

βουλούμενοι,

πολλοὶ μᾶλλον οἱ μηδέποτε αὐτοῦ χωρισθῆναι βουλούμενοι

μαθεῖν ἤθελον.

23. Ἰωάν. 14, 6.

μεταβαίνει, και τώρα δε αυτό τό λέγει σαφέστερον από πριν.

"Άλλως τε, και εις τους 'Ιουδαίους μὲν δὲν τό εἶπε μὲ τὴσιν σαφῆναιαν, διότι, ἐάν εἶλεγειν «οὐ δύνασθε πρὸς τὸν Πατέρα ἔλθειν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ», παρευθὸς θὰ ἐνόμιζον τοὺς λόγους τοῦτους ὡς ἔκφρασιν ἀλαζονείας, τώρα δὲ, ἀφοῦ ἀπέκρουσε τοῦτο ἀπὸ αὐτοῦ, προεκάλεσεν ἀγωνίαν. Ἄλλὰ και εις τοὺς μαθητὰς και εις τὸν Πέτρον, θὰ εἰλεγέ τις, διατί δὲν ὁμίλησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ προθυμία αὐτοῦ και ὅτι ἔνεκα τοῦτου περισσώτερον θὰ Τὸν ἐπίειξεν ἐνοχλῶν Αὐτόν.

Διὰ νὰ ἀποτρέψῃ λοιπὸν αὐτὸν ἀπὸ αὐτὰ, κρύπτει τοὺς ὡς ἄνω λόγους²⁴. Ἄφοῦ δὲ κατώρθωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἤθελε, διὰ τῆς ἀσφαλείας και τῆς ἀποκρύψεως τοῦ λόγου, πάλιν ἀποκαλύπτει αὐτό· διότι ὅταν εἶπεν «ὅπου εἰμι, οὐδεὶς δύναται ἔλθειν», προσέθεσεν: «Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μὴναι πολλαὶ εἰσι», και πάλιν: «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ».

Τοῦτο λοιπὸν δὲν ἤθελεν εἰς αὐτοὺς νὰ τό εἴπῃ ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ περισσώτερον ἀθυμίαν ὅταν δὲ κατεπράυνεν αὐτοὺς, τότε λέγει τοῦτο· διότι, ἀφ' ὅτου ἐπιτιμήθῃ ὁ Πέτρος, ἀπεμάκρυνεν ὁ Κύριος τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀθυμίας, και οἱ μαθηταὶ φοβηθέντες, μὴ πῶς ἀκούσουν τοὺς αὐτοὺς λόγους, τοὺς ὅποιους εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον, ἠμποδοῖζοντο περισσώτερον νὰ ὁμίλῃσουν.

Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός· τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦ «οὐδεὶς ἔρχεται εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»· τὸ δὲ «ἡ ἀλήθεια και ἡ ζωὴ», ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι πάντως αὐτὰ θὰ γίνωνται. «Δὲν διατυπώνεται λοιπὸν ἐκ μέρους μου ψεῦδος, ἐάν ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀλήθεια· ἐάν δὲ εἶμαι και ἡ ζωὴ, ὅτε αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν θὰ δινηθῇ νὰ σὰς ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθετε πρὸς τὸν Πατέρα. Ἄλλως τε, ἐάν ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός», δὲν θὰ ἔχετε ἀνάγκην ὁδηγοῦ· ἐάν δὲ εἶμαι και ἡ

24. «Ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι· ὁμῆς δὲ οὐ δύνασθε εἶθειν νῦν».

ἀλήθεια, δὲν ἀποτελοῦν ψεῦδος τὰ ὅπ' ἐμοῦ λεγόμενα· ἐάν δὲ εἶμαι και ζωὴ, και ἂν ἀποθάνατε²⁵, θὰ ἐπιτόχετε τὰ λεχθέντα».

Τὸ λεχθὲν θεσπείως περὶ τῆς ὁδοῦ και κατενόησαν και ὁμολόγησαν, τοὺς δὲ λοιποὺς λόγους ἠγνούσαν, δὲν ἐτόλμαν ὁμῶς νὰ εἴπουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἠγνούσαν· ἀλλὰ μεγάλη ἦτο ἡ παρηγορία, ποῦ ἔλαθον ἐκ τῶν λόγων περὶ τῆς ὁδοῦ. «Ἐάν λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι Κύριος», λέγει, «τοῦ νὰ σὰς ὁδηγήσω πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως δήποτε θὰ ἔλθετε ἐκεῖ»· διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθετε δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Ὅταν δὲ εἶπεν προηγουμένως: «Οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με, ἐάν μὴ ὁ Πατὴρ ἔλκωσῃ αὐτόν»²⁶, και πάλιν: «Ἐάν ἐγὼ ὤψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντως ἔλκωσω πρὸς ἐμαυτόν»²⁷, και τώρα πάλιν: «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ», δεικνύει τὸν Ἐαυτὸν Του ἴσον μὲ τὸν Πατέρα.

Πῶς δὲ, ἐνθ' εἶπεν: «Ὅπου ὄψωμαι οἴδατε, και τὴν ὁδὸν οἴδατε», προσέθεσεν: «Εἰ ἐμὲ ἐγνώκατε, και τὸν Πατέρα μου ἐγνώκατε ἂν, και ἀπ' ἄρτι γνώσεσθε αὐτόν, και ἐωράκατε αὐτόν»²⁸; λέγει αὐτὰ ὄχι ἀντιφάσκων διότι ἐγνώριζον μὲν Αὐτόν, ὡλλ' ὄχι ἔτσι, ὅπως ἔπρεπε· διότι ὡς Θεὸν μὲν Τὸν ἐγνώριζον, ὡς Πατέρα δὲ ὄχι ἀκόμη²⁹· διότι κατόπιν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν ἐπεφοίτησεν, ἐτελειοποίησεν εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν σχετικὴν γνώσιν.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον λέγει, σημαίνει περίπτου τοῦτο: «Εἰ ἤθετε τὴν ἐμὴν οὐσίαν και τὴν ἀξίαν, και τὴν τοῦ Πατρὸς ἤθετε».

«Και ἀπ' ἄρτι γνώσεσθε αὐτόν, και ἐωράκατε αὐτόν», (τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, τὸ δὲ

25. «Κάν ἀποθάνητε». Φράσις ληφθεῖσα ἐκ τοῦ Ευαγγελίου· «ὁ πιστεύων εἰς ἐμε, κὴν ἀποθάνη, ζήσεται». (Ἰωάν. 11, 26).

26. Ἰωάν. 6, 44.

27. Ἰωάν. 12, 32.

28. Ἰωάν. 14, 7.

29. Ἀπλ. ἐγνώριζον μὲν τὴν ἰσότητα Θεοῦ, δὲν ἐγνώριζον ὁμῶς ἀκόμη τὴν ἰσότητα τῶν Τριῶν ἰσοτάσασαν τῆς θεότητος (Πατὴρ, Υἱὸς και Ἅγιον Πνεῦμα).

δεύτερον εἰς τὸ παρόν), δηλαδή: «δὲ ἐμοῦ». Λέγων δὲ «εὐράκατε» ἐννοεῖ τὴν γνώσιν διὰ τῆς διανοίας· διότι τοὺς μὲν ὁρατοὺς δυνάμεθα καὶ νὰ ἐλέπωμεν καὶ νὰ φ-
γνωσωμεν, τοὺς δὲ γνωστοὺς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρί-
ζωμεν καὶ νὰ ἀγνωσώμεν³⁰.

Διὰ τοῦτο λέγει: «ὦκαὶ εὐράκατε αὐτόν» ὅπως λέγει: «Ὁφθῆ καὶ ἀγγέλοις»³¹. Ἄν καὶ θεαίως δὲν παρουσιάσθῃ ἡ Ἰδέα ἢ Οὐσία τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἡμῶς λέγει ὁ Κύριος ὅτι ἔχει παρουσιασθῆ, δηλαδή ὅσον εἶ-
ναι δυνατόν εἰς ἐκείνους νὰ ἴδουν Αὐτὴν.

Ἔχει δὲ λεχθῆ ὅσα, διὰ νὰ μᾶλλον εἴδει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸν Υἱὸν γνωρίζει τὸν Πατέρα. Εἶδον δὲ Αὐ-
τὸν ἔχι μὲ μόνην τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ περιβεβλημένον μὲ
σάρκα. Συστηθίζει δὲ εἰς ἄλλας περιπτώσεις καὶ τὴν ὁ-
ψι³² νὰ τὴν ἀποκαλῆ γνώσιν, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Μα-
κάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδίας, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁ-
ψονται»³³. Καθαροὺς δὲ λέγει τοὺς ἀπηλλαγμένους ὁ-
χι μόνον ἐκ τῆς πορνείας ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἁμαρ-
τημάτων διότι πᾶσα ἁμαρτία ἀποβάται εἰς τὴν ψυχὴν
ρυπαρότητα.

γ'. Ἄς πράττωμεν λοιπὸν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἐξα-
λειψώμεν τὴν ρυπαρότητα. Ἐκπλύνει δὲ ἐκ τῆς ἁμαρ-
τίας κατ' ἀρχὴν τὸ λουτρὸν³⁴, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλαι
ὁδοὶ πολλὰ καὶ παντὸς εἶδους· διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς
εἶναι φιλόνητος, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς
ποικίλας ὁδοὺς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐκ τῶν
ὁποίων πρώτη εἶναι ἡ ὁδὸς διὰ τῆς ἐλεημοσύνης· διό-
τι λέγει: «ἐλεημοσύνας γὰρ καὶ πίστευσιν ἀποκαθαίρου-
ται ἁμαρτία»³⁵.

30. Ἀεὶ ἀπαρητήρητος ἐνταῦθα ἡ συμμετρία, μετὰ τῆς ὁποίας ἐκ-
φράζει τὴν ἰδέαν τούτων:

«Τοὺς μὲν γὰρ ὁρατοὺς δυνάμεθα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀγνωστῶν
τοὺς δὲ γνωστοῦς οὐ δυνάμεθα γνωσκέειν καὶ ἀγνωστῶν.
Παρουσίασθαι ἐνταῦθα τὸ σῆμα ἐναντιοῦσθαι, ἀντιστροφῆς καὶ
τὸ ἀμοιτέλετον

31. Τιμὸθ. 3, 16.

32. Δηλ. τὸ ὄρον.

33. Ματθ. 5, 8.

34. Δηλ. τὸ βάπτισμα.

35. Περσ. 15, 27.

Δὲν ἐννοῶ δὲ ἐλεημοσύνην, ἢ ὁποία προέρχεται ἐξ
ἀδικίας, διότι τοῦτο οὐδὲ ἐλεημοσύνη δὲν εἶναι, ἀλλὰ
ἀμότης καὶ ἀπανθρωπία³⁶: διότι τί τὸ ὄφελος νὰ ἐκδύ-
σῃς ἕνα ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐνδύσῃς ἄλλον; διότι πρέπει
νὰ ἀρχίζωμεν τὴν πράξιν ὁρμώμενοι ἐκ τῆς εὐσπλαγ-
χνίας· τοῦτο δὲ εἶναι ἀπανθρωπία.

Διότι καὶ ἂν δλα τὰ ἀρπαγέντα ἀπὸ ἄλλους ἄν-
θρώπων τὰ δώσωμεν, δὲν προκύπτει οὐδὲν κέρδος δι'
ἡμᾶς· καὶ δεικνύει τοῦτο ὁ Ζαχαρίας, ὁ ὁποῖος εἶπεν
ὅτι τότε ἐξήλεοναι τὸν Θεόν, ὅταν δώσῃ τετραπλάσια
ἐκ τῶν ἀφαιρεθέντων³⁷.

Ἡμεῖς δὲ ἄπειρα ἀρπάζοντες, καὶ ὀλίγα δίδου-
τες, νομίζομεν ὅτι ἐξευμενίζομεν τὸν Θεόν, μὴ γνωρί-
ζοντες ὅτι περισσότερο Αὐτὸν παροργίζομεν. Εἰπέ
μου: ἐάν θνον νεκρὸν καὶ ἀποσυνηθεῖμένον, ἀφοῦ τὸν
ἔσφραξῃς ἐκ τῶν διασταυρώσεων τῶν ὁδῶν καὶ ἐκ τῶν
παρόδων, τὸν ἔφερες εἰς τὸ θυσιαστήριον, εὐρα γε δὲν
θά σὲ ἐλιθοβολοῦν ὄλοι ὡς ὀβελυρὸν καὶ ἀκάθαρτον;

Τι λοιπὸν; ἐάν ἀποδείξω ὅτι ἡ θυσία ἢ προσερχομέ-
νη ἐξ ἀρπαγῆς εἶναι ἀκάθαρτος περισσότερο ἀπὸ τὴν
προηγουμένην, ποῖον ἀπολογίαν θὰ ἐπιτόχωμεν; Διότι
ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι ἔν κειμήλιον προέρχεται ἐξ ἀρπα-
γῆς· δὲν ἀναδίδει δυσσομίαν περισσότερο ἀπὸ τὴν δυ-
σομίαν νεκροῦ θνοῦ; Θέλεις νὰ μᾶλλον πῶση εἶναι ἡ
σπρότῃς τῆς ἁμαρτίας; Ἄκουσε τί λέγει ὁ Προφή-
της: «Προσώζεσαν καὶ ἐσάπισαν οἱ μάλωπές μου»³⁸.

Σὺ δὲ διὰ λόγων μὲν διατυπώνεις τὴν ἀξίωσιν ὁ
Θεὸς νὰ λησμονήσῃ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα πράττεις, ὁ ἱ-
διος δὲ μὲ ἐκείνην, τὰ ὁποῖα πράττεις, δηλαδή ἀρπα-
ζων καὶ πλεονεκτῶν, συντελεῖς ὥστε νὰ τὰ ἐνθυμῆται
συνεχῶς, ἐφ' ὅσον θέτεις τὰ δημιουργήματα τῆς ἁμαρ-
τίας σου εἰς τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὴν περιπτῶσιν δὲ
αὐτὴν δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ τὸ
βαρύτερον αὐτοῦ, ὅτι μολύνεις τὰς ψυχὰς τῶν ἁγίων·

36. Καταορίπτεται οὕτω τὸ ἀπόφθεγμα τῶν Ἰησοῦτων ὅτι ὁ
ἀκοπὸς ἀνιέζει τὸ μέσο.

37. Λουκ. 19, 8.

38. Ψαλμ. 37, 2.

διότι τὸ μὲν θυσιαστήριον εἶναι λίθος καὶ ἀγιάζεται, αἱ δὲ ψυχὰι τῶν ἁγίων φέρουν πάντοτε αὐτὸν τὸν Χριστόν, καὶ τοιμῶς νὰ ἀναπέμψῃ ἐκατὶ θυσίας προερχομένης ἀπὸ τοιαύτην ἀκαθαρσίαν³⁹;

Δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ χρήματα, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ἀλλὰ εἶναι ὄψα. Αὐτὰ ἐπισύρουν γέλωτα καὶ ἀποτελοῦν φλυαρίαν. Δὲν γνωρίζεις ὅτι, καὶ ὅταν εἰς πολὺ πλῆθος πέσῃ μία σταγὼν ἀδικίας, ὅλα μολύνονται; Ὅπως λοιπὸν εἰς πηγὴν καθάρων ὅταν κοινεῖς ρίψῃ κόπρον, τὴν καθιστᾷ ὅλην ἀκάθαρτον, οὕτω καὶ εἰς τὸν πλοῦτον, ὅταν εἰσέλθῃ πλεονεξία, τὰ κἀμνεῖ ὅλα νὰ ἀναβίδουν τὴν ἐξ αὐτῆς προερχομένην θυσωδίαν.

Ἐπειτα τὰς μὲν χεῖρας νίπτωμεν, ὅταν εἰσερχώμεθα εἰς Ἐκκλησίαν, τὴν δὲ καρδίαν ὄχι; Μήπως αἱ χεῖρες ὁμιλοῦν⁴⁰; Ἡ ψυχὴ προσφέρει τοὺς λόγους, εἰς φκείνην στρέφει τὸ βλέμμα Του ὁ Θεός· δὲν ὤφισται οὐδεμία ἀνάγκη καθαρῆς τοῦ σώματος, ὅταν ἐκείνη ἔχη μολυνθῆ· διότι τί τὸ ὄφελος, εἴαν πύλνῃς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν χειρῶν, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τὸ ἔχῃς ἀκάθαρτον;

Διότι τὸ σοβαρὸν καὶ τὸ μεταβάλλον τὰ πάντα εἶναι τοῦτο, ὅτι τὰ ἀσημαντα ἐνφ' φοβούμεθα, διαφοροῦμεν διὰ τὰ σπουδαία. Τὸ νὰ προσευχηθῶμεν θεοσέως μὲ ἀνίπτους χεῖρας, δὲν ἔχει σημασίαν, ἀλλὰ νὰ προσευχηθῶμεν μὲ ἀνίπτον (ὄχι καθάραν) διάνοιαν εἶναι τὸ χειρότερον ἐξ ὅλων τῶν κακῶν⁴¹.

Ἄκουσε τί ἔχει λεχθῆ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀσχοληθῆ μὲ τοιοῦτου εἶδους ἀκαθαρσίας: «Ἀπόπλυναι ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου»⁴². «Ἔως πό-

39. Ὁ Σολομὸν εἰς τῆς «Παροιμίας» του γράφει: «Τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ πᾶν δικαίον πόνων καὶ ἄραρχου αὐτῶ ἀπὸ πᾶν κερπῶν δικαιοσύνης. Ἴνα πληθύνῃ τὰ ταμεῖά σου πληρομένη σίτη, σίτη δὲ αἱ ἄηλοι σου ἐκδύλωσάν» (Παροιμ. 3, 9-10)

40. «Φωνὴν ὁμιλοῦν». Ἐκφρασις πθεονὶ ἀποθείου ἐκ τοῦ Ἀρμοσθένους («... μόνον οὐχὶ λέγει φωνὴν ἀπειε...» Α' Ὀκτωβ. 2).

41. Διὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Νισαὶ τῆς Ἁγίας Σορίας Κρήνης ἦτο ἀνευγερομένη ἡ ἐρώσις:

ΝΙΣΙΟΝ ἈΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ.

42. Ἰερ. 4, 14.

τε θὰ ἔχῃς σκέψεις διὰ τοὺς κόπους σου; Ἄς πλυθῶμεν καὶ ἡμεῖς ὄχι διὰ βορβόρου, ἀλλὰ διὰ καθαροῦ ὕδατος, δι' ἐλεημοσύνης καὶ ὄχι διὰ πλεονεξίας.

Κατὰ πρόβον νὰ ἀπόσχῃς τῆς ἀρπαγῆς, καὶ τότε νὰ δείξῃς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐκκλινόμεν ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσωμεν ἀγαθόν⁴³. Κράτει τὰς χεῖρας σου μακρὰν τῆς πλεονεξίας, καὶ τότε νὰ ἀδηγήσῃς αὐτὰς εἰς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἄν δὲ μὲ τὰς αὐτὰς χεῖρας ἐκδύσωμεν ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ ἂν δὲν ἐνδύωμεν δι' ἐκείνων τὰ ὅποια ἀφῆρῆσαν ἐξ αὐτῶν, οὐτε τότε θὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν διότι τὸ μέσον τοῦ ἐξαγνισμοῦ καθίσταται μέσον παντὸς παραπτώματος· διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἔλεῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι προτιμότερον τὸ νὰ μὴ ἔλεῃς· διότι καὶ εἰς τὸν Κάν⁴⁴ ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ προσφέρῃ οὐδόλως θυσίαν. Ἐάν δὲ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος προσέφερε τὰ κατώτερα παρᾶργισεν τὸν Θεόν, πῶς δὲν θὰ Τὸν παροργίσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δίδει τὰ ξένα;

Ἐγὼ εἶπον εἰς σέ, λέγει, νὰ μὴ ἀρπάξῃς καὶ δι' αὐτῶν μὲ τιμῆς; τί νομίζεις; ὅτι εὐχαριστοῦμαι μὲ αὐτά; Θὰ εἴπῃ λοιπὸν πρὸς σέ: «Υπέλασθε ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαι σοὶ ὅμοιος· ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου»⁴⁵.

Ἄλλὰ εἶθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ ἀκούσῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐξασκήσωμεν καθάραν ἐλεημοσύνην, καὶ διατηρήσωμεν φωτεινὰς τὰς λαμπάδας, νὰ εἰσελθῶμεν οὕτως εἰς τὸν νυμφῶνα διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ βῆλα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

43. Ψαλμ. 36, 27.

44. Γεν. 4, 9 - 7.

45. Ψαλμ. 49, 21.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΔ' (74)

(Ιωάν. 18', 8 - 14).

«Λέγει αὐτῷ Φίλιππος: Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς: Ὅσοῦτον χρόνον μεθ' ἡμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἐκρατικός ἐπὶ δόρακα τὸν Πατέρα».

α'. Ὁ μὲν Προφήτης ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Ὅμις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπειθαρχήσασα πρὸς πάντας», ὅπως φαίνεται δὲ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπῃ κανεὶς αὐτὰ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν¹ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑκαίτους, οἱ ὅποιοι μὲ ἀνασχυντῶν στρέφονται ἀντιμέτωποι πρὸς τὴν ἀλήθειαν². Διότι, ὅταν ὁ Φίλιππος εἶπε πρὸς τὸν Χριστόν: «Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου», Ἐκεῖνος λέγει: «Ὅσοῦτον χρόνον μεθ' ἡμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε»; Καὶ ὅμως ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι καὶ μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποχωρίζουν τὸν Υἱὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ποίαν ἐν τούτοις μεγαλύτεραν συγγένειαν ἀπὸ αὐτὴν ζητεῖς³; Διότι μερικοὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἔκπεσαν

1. Ἰωάν. 14, 8 - 9.

2. Ἰερ. 3, 3.

3. Δηλ. τὴν Ἱερουσαλήμ.

4. «Πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀντιβλέπουσι». Ἡ φράσις αὕτη ἐγράφη κατ' ἐπιβρασι τοῦ Ἰσοκράτους, ὅστις γράφει πρὸς Δημόδικον: «Ἐύλαστο τὸς διαβολὰς, κἄν ψευδεῖς ὦσι» οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀνοσοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ὑποβλέπουσιν. (Ἰσοκρ. Πρὸς Δημόν. 17).

5. «Καίτοι ποίαν μεζῶν τάσῃς ζητεῖς ἀγνότητα». Τοιοῦτος τύπος ἐρωτήσεως μετὰ τοῦ καίτοι καὶ συνηκόως εὑρήται παρ' Ἰσοκράτη: «Καίτοι τίς ἂν τάσῃς ἀγεμονίαν ἐπέθεσαν ἢ πατριωτέρων τῆς πρότερον γενομένης...» (Ἰσοκρ. Παινηγ. 37).

εἰς τὴν ἀφρασίαν τοῦ Σαβαλλίου⁴. Ἀλλὰ καὶ τούτους καὶ ἐκεῖνους ἀφοῦ ἀφήσωμεν ἡμεῖς ὡς διαπράττοντας παρανομίας ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους μεταξύ των, ὡς ἐξετάσωμεν τὴν ἀκριθεῖ ἔνοιαν τῶν λόγων.

«Ὅσοῦτον χρόνον μεθ' ἡμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;», λέγει. Τί δηλαδὴ; Σὺ εἶσαι ὁ Πατήρ, τὸν ὅποιον ἐπιζητᾷ; Ὅχι, λέγει. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν: «Ὅκ ἔγνωκάς αὐτόν», ἀλλὰ «Ὅκ ἔγνωκάς με»; μὴ δεικνύων τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ὁ Υἱός, παρὰ αὐτὸ ἀκριθῶς, τὸ ὅποιον εἶναι ὁ Πατήρ, μὲνων εἰς τὴν οὐσίαν Υἱός.

Διὰ ποῖον λόγον προέβη εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ὁ Φίλιππος; Ὁ Κύριος ἔλεγεν: «Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν Πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν»⁵, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους πολλάκις εἶπε τοῦτο: ἀφοῦ λοιπὸν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Πέτρος πολλάς φορές, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι: «Τίς ἐστὶν ὁ Πατήρ;», ἠρώτησεν αὐτὸν καὶ ὁ Θωμᾶς, καὶ κανεὶς δὲν ἔμαθε τίποτε μὲ ἀκριθεῖαν, ἀλλὰ ἀκόμη ἠγνοοῦντο οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, διὰ τὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι εἶναι θεαρετός ὁ Φίλιππος καὶ ὅτι ἐνοχλεῖ Αὐτόν μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς ἐρωτᾷ λέγων: «Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου», προσέθεσε: «Καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν» δὲν ζητοῦμεν τίποτε περισσότερον.

Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν Πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν» καὶ δι' Ἐαυτοῦ ἐδεικνυε τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀντέταρσε τὴν τάξιν τῶν λεγομένων καὶ λέγει: «Τὸν Πατέρα δεῖξον», ὡς ἐάν ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν μὲ ἀκριθεῖαν.

Ἀλλὰ δὲν ἀνέχετα τοῦτον ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ φέρεῖ αὐτὸν εἰς τὴν κανονικὴν ὁδόν, παθεῖν αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ τὸν Πατέρα δι' Αὐτοῦ ὁ Θωμᾶς δὲ ἤθελε νὰ

6. Οὗτος ἐπρόσθευεν ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος δὲν ἀποτελοῦν τρεῖς ὑποστάσεις διακρινομένης ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ τρεῖς τρόπους ἐκφάνσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ. Δηλ. ὁ Θεὸς ἐν μὲν τῇ ἐπιφανεῖ ἐμφανίζεται ὡς Πατήρ, ἐν δὲ τῇ ὑποληρώσει ὡς Υἱός, ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς Ἅγιον Πνεῦμα.

7. Ἐπισημασθήσονται ὅτι ὁ βίαιος ἱεραρχικὸς δὲν ἀποκλείει τούτην «φρασίαν» ὡς ἀπεδόθη ἐν τῇ μεταφράσει, ἀλλὰ «ἐνόημα».

7. Ἰωάν. 14, 7.

ἴδῃ τὸν Πατέρα διὰ τούτων τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σωματικῶν, ἴσως ἐπειδὴ ἤκουε περὶ τῶν Προφητῶν ὅτι εἶδον τὸν Θεόν. Ἀλλὰ αὐτὰ, Φίλιππε, ἦσαν ἐκφράσεις προσαρμοζόμενα εἰς τὴν νοητικὴν ἱκανότητα τῶν ἀνθρώπων.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε», καὶ πάλιν: «Ἦϊς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με. Ὅστε φωνὴ αὐτοῦ ἀκηκόατε, ὅτε εἶδος αὐτοῦ ἑώρακατε.»⁸ καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην: «Οὐδεὶς ὄψεταί το πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται»⁹.

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; Λέγει μὲ λίαν ἐπιτιμητικὸν τόνον: «Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὁμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Καὶ δὲν εἶπεν: «Οὐκ εἶδές με», ἀλλ' «οὐκ ἔγνωκάς με». Μήπως, λέγει, θέλω νὰ γνωρίσω Σέ; Τὸν Πατέρα Σου ζητῶ νὰ ἴδω, Σὺ δὲ λέγεις εἰς ἐμέ: «Οὐκ ἔγνωκάς με»; Ποῖαν λοιπὸν λογικὴν οἰεῖται εἶναι τοῦτο; Πολλὴν θεσπάζει ἑπαιθὴ, ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶναι τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ὁ Πατήρ, μένων Ἰῶς, εὐλόγως δεικνύει τὸν Πατέρα εἰς ἑαυτὸν.

Ἐπειτα, διακρίνων τὰς ὑποστάσεις, λέγει: «Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα», διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι Πατήρ καὶ Ἰῶς, διότι ἐάν Αὐτός ἦτο ὁ Πατήρ, δὲν θὰ ἔλεγεν: «Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἐκείνον ἑώρακε».

Πῶς δὲ δὲν εἶπεν εἰς αὐτόν: «Ἀδύνατα πράγματα ζητεῖς καὶ οὐκ ἀνάλογα πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, διότι εἰς ἐμὲ μόνον εἶναι τοῦτο δυνατόν»; Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος εἶπεν: «Ἄρκει ἡμῖν», ὡς ἐάν ἐγνώριζε τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν, ὅπως ἀποδεικνύει ὅτι ὅτε Αὐτὸν δὲν ἔχει ἴδει, διότι ἀληθῶς καὶ Ἐκείνον (τὸν Πατέρα) θὰ ἔβλεπεν, ἐάν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ καὶ Αὐτὸν (τὸν Ἰῶν). Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἔλεγεν: «Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα» ἐάν κανεὶς μὲ εἶδε, θὰ ἴδῃ καὶ Ἐκείνον». Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, σημαίνει τοῦ-

8. Ἰωάν. 1, 18.
9. Ἰωάν. 8, 45 καὶ 8, 37.
10. Ἐξοδ. 33, 20.

το περίπου, δηλαδὴ ὅτι «ὅτε ἐμὲ, ὅτε Ἐκείνον εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς» διότι ὁ Φίλιππος ἐζήτηε νὰ ἀποκτήσῃ γνῶσιν Αὐτοῦ διὰ τῆς δράσεως καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει ἴδει Αὐτόν (δηλ. τὸν Ἰησοῦν), ἤθελε δὲ καὶ τὸν Πατέρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἴδῃ, ὁ Κύριος ἀποδεικνύει ὅτι ὅτε Αὐτόν τὸν ἴδιον δὲν εἶδεν»¹¹.

Ἐάν δὲ κανεὶς ἴδῃ τὸν ἴδιον¹² ἐδῶ ἐνοῖσι τὴν γνῶσιν, ὅτε φέρω ἀπίσθησιν εἰς αὐτόν, διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισεν ἐμέ, ἐγνώρισε τὸν Πατέρα. Δὲν εἶπεν ὁμοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ, διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἁμοούσιον, εἶπεν: «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν ἰδικὴν μου οὐσίαν, γνωρίζει καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς».

Καὶ τί εἶναι τοῦτο; δύνανται νὰ εἴπῃ τις ἐφ' ὅσον καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν κτίσιν, γνωρίζει καὶ τὸν Θεόν. Καὶ ὁμοῦς οἱ καὶ γνωρίζουν τὴν κτίσιν καὶ τὴν ἔχουν ἴδει, ἀλλὰ τὸν Θεὸν δὲν τὸν γνωρίζουν οἱ οἱ.

Ἄλλως τε, ἂν ἴδωμεν τί ζητεῖ νὰ ἴδῃ ὁ Φίλιππος. Ἄρα γε ζητεῖ νὰ ἴδῃ τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς; μήπως τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ; Ὀχι! ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἴδῃ, νὰ γνωρίσῃ τοῦτο, δηλαδὴ τί τέλος πάντων εἶναι ὁ Θεός, αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Ὡς πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς: «Ὁ ἑωρακῶς ἐμέ», Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος εἶδε τὴν κτίσιν, δὲν εἶδε καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ.

«Εἴ τις εἶδεν ἐμέ, τὸν Πατέρα μου εἶδε», λέγει ἐάν δὲ ἦτο ὁ Ἰησοῦς ἄλλης οὐσίας (καὶ οὐκ τῆς αὐτῆς μετὰ τὸν Πατέρα), δὲν θὰ ἔλεγε τοὺς λόγους τούτους. Διὰ νὰ χρησιμοποίησω δὲ κοινοτέρων ἑκφρασιῶν, κανεὶς, ὅταν ἀγνοῖ τὸν χρυσόν, δὲν δύναται εἰς τὸν ἀργυρον νὰ ἴδῃ τὴν οὐσίαν τοῦ χρυσοῦ, διότι ἡ φύσις ἐνὸς ὀλικοῦ δὲν φαίνεται διὰ τῆς φύσεως ἄλλου ὀλικοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ καλῶς ὁ Κύριος ἐπέτιμψε τὸν Φί-

11. Ἀλλ' ἐδῶ διὰ τῆς ἐκφράσεως «ἐώρακεν» ὁ Κύριος δὲν δηλοῖ ὅσον σωματικῶν, ἐὰν τὸν σωματικῶν θεδωμένων ἐνεργουμένην, ἀλλὰ ἀπόφυσον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν.
12. Διὰ τῆς λέξεως μεταφράζομεν τὴν λέξιν «ὄψιν» (ὄραν, βλέπειν). ἢν χρησιμοποίησῃ ὁ θεὸς ἱεράρχης ὡς οὐσιαστικὸν συγγενὲς πρὸς τὸ «ἐώρακεν».

λιπτον λέγων: «Τοσούτον χρόνον μεθ' ὁμῶν εἰμι». Τέσσην διδασκαλίαν ἐγενέθη, εἶδες θαύματα με κύριος, καὶ ἄλλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἦσαν χαρακτηριστικά τῆς θεότητος, καὶ τὰ ὅποια μόνον ὁ Πατήρ ἐπιτελεῖ, δηλαδὴ ἀμαρτήματα νὰ συγχωρῶνται, κριτικά νὰ φέρωνται εἰς τὴν δημοσιότητα¹³, τὸν θάνατον νὰ φεύγη¹⁴, δημιουργίαν νὰ ἐπιτελήται ἐκ τῆς γῆς¹⁵, «καὶ οὐκ ἔγνωκάς με»;

Θ'. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχε περιβληθῆ σάρκα, διὰ τοῦτο εἶπεν: «Οὐκ ἔγνωκάς με». Εἶδες τὸν Πατέρα; Νὰ μὴ ζητήσῃ τίποτε ἐπὶ πλεόν νὰ ἴδῃς; διότι εἰς Αὐτὸν μὲ εἰς χεῖρας ἴδεις. Ἐάν μὲ εἶδες, νὰ μὴ ἐκδηλώσῃς οὐδόλως περιέργειαν διότι καὶ εἰς ἐμὲ ἐγνώρισες Ἐκεῖνον.

«Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ;»¹⁶, δηλαδὴ: «εἰς ἐκεῖνην τὴν οὐσίαν φαίνομαι».

Ἐὰν ρήματα, εἰ ἐγὼ λαλῶ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ¹⁷. Εἶδες ἔκφρασιν ἐξείρουσαν τὴν συγγένειαν καὶ ἀποδεικνύουσαν τὴν ὕπαρξιν μίας καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας;

«Ὁ δὲ Πατήρ, ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα»¹⁸. Πῶς, ἀποῦ ἤρχισεν ἀπὸ τούτων λόγους, ἦλθεν εἰς τὰ ἔργα; διότι ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον κοινικῶς ἠκολούθει, ἦτο νὰ εἴπῃ: «Αὐτὸς λαλεῖ τὰ ρήματα»· ἀλλὰ ἐδῶ δύο ἐπιχειρήματα φέρει, τὸ περὶ διδασκαλίας καὶ τὸ περὶ τῶν θαυμάτων, ἢ ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν πορείαν τοῦ λόγου (δηλαδὴ ἐκ τῶν λόγων εἰς τὰ ἔργα), ἐπειδὴ καὶ οἱ λόγοι ἀποτελοῦν ἔργα.

Πῶς λοιπὸν Αὐτὸς ἐπιτελεῖ ἔργα; Καὶ διωκὲς ἀλαχοῦ λέγει: «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι»¹⁹· πῶς λοιπὸν ἐδῶ λέγει ὅτι ὁ Πατήρ ἐπιτελεῖ τὰ ἔργα; Τὸ λέγει διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ

13. «Ἐς μέσον ἀνάμεσα». Κατὰ τὴν ἀνάλογον Νεοελληνικὴν ἔκφρασιν: «νὰ ἐγαίνουσι σὴ μέση».

14. Ἐνοεῖ τὰ θαύματα τῆς Ἀναστάσεως νεκρῶν.

15. Πρόκειται περὶ τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ διὰ τῆς ἐπιχειρήσεως πηλοῦ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ.

16. Ἰωάν. 14, 10.

17. Ἰωάν. 14, 10.

18. Ἰωάν. 10, 37.

τοῦτο, ὅτι δηλ. ὅτι δὲν μεσολαθεῖ τίποτε μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποῖον λέγει, σημαίνει τοῦτο: «Οὐκ ἂν ἄλλως ἐποίησεν ὁ Πατήρ, καὶ ἄλλως ἐγὼ»· καὶ διωκὲς εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει ὅτι καὶ Αὐτὸς καὶ ὁ Πατήρ ἐργάζεται: «Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»²⁰, διότι ἐκεῖ μὲν θέλει νὰ δεῖξῃ τὴν μὴ ὑπαρξίν διαφοράς εἰς τὰ ἔργα, ἐδῶ δὲ τὴν ταυτότητα εἰς αὐτά.

Ἐάν δὲ ἡ συνήθης διὰ λόγων ἐμφάνισις παρουσιάσῃ κάποιαν τοπεινότητα, νὰ μὴ ἀπορήσῃς; διότι διὰν ὁ Κύριος εἶπε προηγουμένως: «Οὐ πιστεύεις, τότε εἶπε τοῦτο, θέλων νὰ δεῖξῃ ὅτι ἐσημάτισε τοὺς λόγους κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νὰ φέρῃ τὸν Φίλιππον εἰς τὴν πίστιν διότι εἰσεχώρει εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν.

«Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί;»²¹. Ἐπρεπε μὲν σεις, ἀκούοντες Πατέρα καὶ Υἱόν, νὰ μὴ ζητεῖτε τίποτε ἄλλο πρὸς παράστασιν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν συγγενείας Αὐτῶν, ἐάν δὲ δὲν ἀρκῆ τοῦτο εἰς σὰς διὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὁμοτίμου καὶ ὁμοουσίου, τουλάχιστον μάθετε περὶ τούτου ἐκ τῶν ἔργων.

Καὶ ἐάν τὸ «ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα μου» ἐλέγετο διὰ τὰ ἔργα, δὲν θὰ ἔλεγεν κατόπιν: «Εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετε μοι»²².

Ἐπειτα, θέλων νὰ δεῖξῃ ὅτι θύναται νὰ ἐπιτελῇ ἄντι αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἔργα πολὺ σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά, ἐκθέτει αὐτὰ μὲ ἐξαρσιν διότι δὲν λέγει: «καὶ μείζονα τούτων δύναμαι ποιῆσαι», ἀλλὰ, πρῶγμα τὸ ὅποῖον ἦτο πολλὸν περισσότερον ἀξιολογήμαστον, λέγει: «Καὶ εἰς ἄλλους δύναμαι νὰ δώσω τὴν δύναμιν, νὰ ἐπιτελέσωσιν ἔργα σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά, (τὰ ὅποια ἐμέχρι τοῦδε ἔχετε ἴδεις)».

Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὅμιν ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα, ἂ ἐγὼ ποιῶ, κακείνος ποιήσει, καὶ μείζονα τού-

20. Ἰωάν. 5, 17.

21. Ἰωάν. 14, 11.

22. Ἰωάν. 14, 11.

των ποιήσει ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι²³. Τοῦτο σημαίνει: «εἰς οὐρανὸν τοῦ λοιποῦ ἀνήκει τὸ ἔργον τῆς ἐπιτελέσεως βασιμάτων διότι ἐγὼ ἀπέρχομαι».

Ἐπειτα ἀφ' οὗ ἐπέτυχεν ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον ἀπεσκόπει ὁ λόγος Του, λέγει ὅτι, «ὃ ἂν αἰτήσηθε ἐν τῷ ὀνόματι μου, λήψετε, καὶ ἐγὼ τοῦτο ποιήσω, ἵνα ἂν ἐμοὶ δοξασθῇ ὁ Πατήρ²⁴. Βλέπετε πῶς πάλιν ὁ ἴδιος ἐπιτελεῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἀναφέρει²⁵; διότι λέγει: «ποιήσω ἐγὼ». Καὶ δὲν εἶπε: «Τὸ ζητῶ ἀπὸ τὸν Πατέρα», ἀλλὰ εἶπεν: «ἵνα δοξασθῇ ἐν ἐμοὶ ὁ Πατήρ». Καὶ ὁμοίως εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγεν: «Ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ²⁶, ἐδῶ δὲ λέγει: «Αὐτὸς δοξάσει τὸν Πατέρα» διότι ὅταν ὁ Υἱὸς φαίνεται ὅτι δύναται νὰ ἐπιτελῇ μεγάλα ἔργα, θὰ δοξασθῇ ὁ Πατήρ.

Τὶ σημαίνει δὲ: «Ἐν τῷ ὀνόματι μου»; Σημαίνει ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἔλεγον οἱ Ἀπόστολοι: «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειραι καὶ περιπατεῖτε²⁷» διότι ὅλα τὰ θεώματα, τὰ ὅποια ἐτετέλεσαν, ὁ Κύριος τὰ ἐνήργει. «Καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν²⁸».

Ἐγὼ ποιήσω», λέγει. Βλέπετε κύρος; Δηλαδὴ τὰ δι' ἄλλων πραγματοποιούμενα ἔργα ὁ ἴδιος τὰ ἐπιτελεῖ²⁹, ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπιτελούμενα δι' αὐτοῦ ἀατοπροσώπως δὲν ἔχει τὴν ἰσχύον, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πατρὸς ἐπιτελεῖ αὐτὰ³⁰.

Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἴπῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους³¹; Διὰ ποῖον λόγον δὲ λέγει αὐτοὺς κατόπιν; Διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸν λόγον Του καὶ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν προηγουμένως, ἦσαν λόγοι προσαρμολόμενοι εἰς τὴν νοητικὴν δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου.

23. Ἰωάν. 14, 12.

24. Ἰωάν. 14, 13.

25. Δηλ. τὸ «ὃ ἂν αἰτήσηθε».

26. Ἰωάν. 13, 32.

27. Πράξ. 3, 6.

28. Πράξ. 11, 21.

29. «Τὸ αὐτὸ ποιήσω», Ἰωάν. 14, 13.

30. «Ὁ δὲ Πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὰ ποιεῖ τὰ ἔργα», Ἰωάν. 14, 10.

31. «Ἐγὼ ποιήσω».

Τὸ δὲ «πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι» σημαίνει τοῦτο: «Δὲν θὰ ἀφανισθῶ, ἀλλὰ παραμένω εἰς τὴν ἴδιαν μου ἀξίαν, καὶ εἶμαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ὅλα αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ νὰ παρηγορήσῃ αὐτούς· εἶτι, ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν οἱ μαθηταί, ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶχον κατανοήσει τοὺς περὶ ἀναστάσεως λόγους τοῦ Κυρίου, νὰ ἐπιδίδονται εἰς θλιβεράς σκέψεις, ὑπόχεται ὅτι αὐτοὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἰς ἄλλους θὰ ἐπιτελέσουν³², ἐνῶ ἑκεῖνος φροντίζει δι' αὐτούς, καὶ δεικνύει ὅτι μένει αὐτῶν καὶ δὲν μένει μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγαλυτέραν δύναμιν θὰ παρουσιάσῃ³³.

γ'. «Ὅς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν αὐτόν, καὶ ὡς λάθωμεν τὸν σταυρόν» διότι ἂν καὶ δὲν εἶναι τώρα περίστος διωγμὸς, ὀφίσταται ὁμοίως περίπτωσις ἄλλης μορφῆς θανάτου· διότι λέγει: «νεκρώσατε τὰ μέλη ὁμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς³⁴. Ὅς οὐκ ὀφείλομεν λοιπὸν τὴν ἐπιθυμίαν, ὡς νεκρώσωμεν τὸν θυμὸν, ὡς ἐξαλείψωμεν τὸν φθόνον³⁵. Τοῦτο ἀποτελεῖ θυσίαν ζῶσαν³⁶».

Ἡ θυσία αὕτη δὲν καταλήγει εἰς τέφρον, οὔτε διασκορπίζεται εἰς καπνόν, οὔτε ἔχει ἀνάγκη ξύλων, καὶ πυρῆς, καὶ μαχαίρας³⁷· διότι ὡς πῦρ καὶ μάχαιραν ἔχει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Αὐτὴν τὴν μάχαιραν ἀφοῦ χρησιμοποίησῃ, νὰ ἀποκόμῃς ἐκ τῆς καρδίας σου τὸ περιττὸν καὶ ἔξενον, νὰ ἀνοίξῃς τὴν κεκλεισμένην ἀκοὴν σου· διότι αἱ ἀσθένειαι καὶ αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι συνηθίζουσι νὰ φράττουσι τὴν εἰσοδὸν τοῦ λόγου· δηλαδὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ὅταν τεθῇ πρὸ ἡμῶν, δὲν ἀφήνει νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον περὶ ἀλεημοσύνης, καὶ ὁ φθόνος ὅταν παρουσιασθῇ, παρακαλύει ὡς τεῖχος τὴν περὶ ἀγάπης διδασκαλίαν, καὶ ἄλλο ἔλατ-

32. «Ὅμοίως ποιήσει» Ἰωάν. 14, 12.

33. «Καὶ μέισον τούτων ποιήσει», Ἰωάν. 14, 12.

34. Κολοσ. 3, 5.

35. Παροτρῆσι τῶν μεταφορικῶν ἐκφράσεως καὶ τῶ κληρικῶν ὀργάνων: «ἐξάσωμεν οὖν ἐπιθυμίαν, ἀσκητικὸν θυμὸν, ἀνελεῖμεν φθόνον».

36. Ρωμ. 12, 1.

37. Ταῦτα ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν θυσιῶν τῶν ζώων.

τωμας, όταν παρουσιασθῆ, νωθροτέρων καθιστῶ τὴν ψυχὴν δι' ἄλλα.

Ἄς ἐξαλείψωμεν λοιπὸν τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας διότι καὶ ἀρκεῖ νὰ θελήσωμεν, καὶ ἄλλα θὰ σθεσθοῦν. Μὰ μὴ παρατηρήσωμεν θεθείως τοῦτο, ὅτι δηλοῦσθ καταδυναστεύει ἡμᾶς ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ἀλλὰ ἡ καταδυναστευσις αὐτῆ εἶναι δημιούργημα τῆς ὀκνηρίας μας.

Πολλοὶ θεθείως λέγουν ὅτι οὐτε τί εἶναι ὁ ἀργυρὸς δὲν γνωρίζουν· διότι ἡ ἐπιθυμία αὐτῆ δὲν εἶναι φυσικὴ· διότι αἱ φυσικαὶ ἐπιθυμίαι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς (ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δημιουργίας του) ἐνεφωτεύθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὁ χρυσὸς δὲ καὶ ὁ ἀργυρὸς ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον δὲν ἦτο γνωστὸν· τί τέλος πάντων εἶναι^{37α}.

Ἐκ ποίας αἰτίας λοιπὸν ἠυξήθη ἡ ἐπιθυμία δι' αὐτά; ἐκ τῆς ματαιοδοξίας καὶ τῆς μεγίστης ὀκνηρίας· διότι ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν ἄλλα μὲν εἶναι ἀναγκαῖαι, ἄλλα δὲ φυσικαί, ἄλλα δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο τούτων.

Ἀναφέρω σχετικὰ παραδείγματα³⁸: ὅσαι ἐπιθυμίαι, ὅταν δὲν ἐκπληρῶνται, καταστρέφουν τὸ ζῶον, αὐταὶ εἶναι φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι (ὅπως τῶν τροφίμων, τῶν ποτῶν, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὕπνου), ὁ δὲ ἔρως τῶν σιμάτων, εἶναι μὲν φυσικός, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖος, (διότι πολλοὶ ἔχουν κατακίσει αὐτὸν, καὶ δὲν καταστράφησαν), ἡ δὲ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων δὲν εἶναι φυσικὴ οὔτε ἀναγκαῖα, ἀλλὰ περιττὴ· καὶ ἂν θέλωμεν, δὲν δεχόμεθα τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς.

Ἦσύχασε³⁹, καὶ ὁ Χριστὸς διμυλὼν περὶ παρθεσίας λέγει: «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω»⁴⁰. Περὶ τῶν χρη-

^{37α}. Τὸ αὐτὸ περίπου λέγει καὶ εἰς τὴν 88ην ὁμιλίαν του (παράρρ. γ').

³⁸. «Ὀίων». Ἐκφρασις συνήθης παρὰ Πλάτωνα.

³⁹. «Ἀμέλι». Ἐκφρασις παρὰ Πλάτωνα. Πιστοῦν ὁ θεὸς ἰεράρχης νὰ χρησιμοποίησιν ἀμοιότρος τὰς λέξεις ἔχων ὅπ' ἑμὴν τὸ χωρίον 31 (82 β) τοῦ «Φαίδρακος», διαλόγου τοῦ Πλάτωνος. Ἐνθα ἐρετάζεται ζήτημα σχετικὸν μὲ τὴν ἀρετήν.

⁴⁰. Ματθ. 19, 12.

μάτων δὲ δὲν ὁμιλεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τί λέγει: «Ἐάν μὴ τις ἀποτάξῃται αὐτοῦ πάσι τοῖς ὑπάρχουσιν οὐκ ἔστι μου ἀξίος»⁴¹. δηλαδὴ ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὁποῖον ἦτο εὐκόλου⁴², τὸ συνεβούλευεν, ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ὑπεριοχεῖ τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων⁴³, τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀποστεροῦμεν ἑαυτοὺς πάσης δικαιολογίας; Διότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ τυραννικωτέρου πάθους δὲν θὰ τιμωρηθῆ πολὺ, ὁ δὲ ἀγχαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς πάθους, εἶναι ἐπιτηρημένος οἰασθήσεται δικαιολογίας· διότι, τί θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅταν λέγῃ ὁ Κύριος: «Πεινῶντά με εἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε»⁴⁴; ποῖαν δικαιολογίαν θὰ προβάλωμεν; τὴν πτωχείαν; ἀλλὰ δὲν εἴμεθα πτωχότεροι ἀπὸ τὴν χῆραν ἐκεῖνην, ἡ ὁποία ἀφοῦ ἔρριψε δύο ὄβολους, ὑπερέβαλεν δλοῦς⁴⁵· διότι ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ποσὸν εἰσφορᾶς, ἀλλὰ βαθμὸν διαθέσεως; καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς προνοίας Αὐτοῦ.

Ἀφοῦ θαυμάσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ, ὡς συνεισφέρωμεν κατὰ τὰς δυνάμεις μας, διὰ νὰ δυναθώμεν, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐπιτύχωμεν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ εἰς μέγα βαθμὸν, νὰ γευθώμεν τὰ ὑπεσχημένα εἰς ἡμᾶς ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

⁴¹. Λουκ. 14, 33.

⁴². Δηλοῦσθ ἡ ἀποσιγή τῆς οὐλογομαχίας.

⁴³. Δηλ. τὸ σχετικὸν μὲ τὴν αὐστηρὴν ἐπιθυμίαν.

⁴⁴. Ματθ. 25, 42.

⁴⁵. Μάρκ. 12, 42-44.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ο Ε' (75)

(Ίωάν. 18', 15-30).

«Ἐάν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε» καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μείνη μεθ' ὑμῶν εἰς εἰκόνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό»¹.

α'. Ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπιτελέσεως ἔργων καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐκ μέρους ἡμῶν, εἰς πάσαν περίπτωσιν, καὶ ὅχι ἐπιδείξεως διὰ τῶν λόγων· διότι τὸ νὰ εἴη κανεὶς λόγους καὶ νὰ ὑποσχεθῆ εἶναι εὐκόλον θεσπιάως εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ νὰ ἐπιτελέσῃ κανεὶς πράξεις δὲν εἶναι ἐξ ἴσου εὐκόλον².

Διατί λοιπόν³ εἶπον αὐτά; Διότι πολλοὶ εἶναι τῶ-

1. Ἰωάν. 14, 15-17.
2. Ὅρα τὴν ἀντίθεσιν, ἐνθα εἰς τὸ τέλος τῶν δύο ἀντιτιθεμένων προτάσεων δὲν βγαίνει τὴν αὐτὴν λέξιν, ἀλλὰ ἀνιενόμενος: «εἶπεν γὰρ καὶ ὑποσχέσθαι παντὶ που ρόδιον, πρὸς δὲ οὐκ ἐπὶ ὁμοίως εὐκόλον.
3. Ἀξιοσημειώτως ἡ ἐρώτησις «Τί ἔρηπτε;...» καὶ ἡ διὰ τοῦ ὀ «ὅτι...» εἰσαγομένη ἀπάντησις. Τὸ εἶδος τοῦτο σχήματος ἀποφύρα καὶ ἀντισημειώσεως εἶναι ἐν χρήσει παρὰ Δημοσθένει, πρῶτον τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ἀποσπασμένῳ ἀντιπαράθετον, τὸ δὲ αἰκίον χωρίον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος πρὸς χωρίον τοῦ Ἀρχαίου ρήτορος:
Χρυσόστομος: «Τί ἔρηπτε δὲ ταῦτα εἶπον; ὅτι πολλοὶ νῦν εἰσι, λέγοντες φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, τοῖς δὲ ἔργοις τὰ ἐναντίῳ ἐπιδείκνυνται».
Δημοσθένης: «Καίτοι τί ἔρηπτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίετε τὴν μὲν τῶν Πανοθηναίων δόρην καὶ τὴν τῶν Διονυσίων αἰὶ τοῦ καθέκαστος χρόνου γίνεσθαι... ὅτι ἐπιστὰ μὲν ἄπαντα νόμιμ τετακται...» (Α' Φιλίπ. 35).
«Τί ἔρηπτε; ὅτι πρὸς πλεονεξίαν...
... εἶθε τοῦτ' ἀρῶμεν». (Β' Φιλίπ. 7).

ρα ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λέγουσι ὅτι φοβοῦνται καὶ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὴ τὰ ἔργα ἀποδείκνυν τὸ ἀντίθετον· ὁ δὲ Θεὸς ζητεῖ τὴν ἀγάπην, ἢ ὅποια δεῖκνύεται διὰ τῶν ἔργων. Διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς Του: «Ἐάν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε».

Διότι, ἀφοῦ εἶπεν: «ὃ ἐάν ἀπήρησθε, ἐγὼ ποιήσω»⁴, διὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ Μαθηταὶ ὅτι τὸ νὰ ζητοῦν ἔχει ἰσχύον εἰς πάσαν περίπτωσιν, προσέθεσεν: «Ἐάν ἀγαπᾶτε με»⁵ τότε, λέγει, θὰ πραγματοποιήσω τὸ ζητούμενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φυσικόν, ὅταν αὐτοὶ ἤκουσαν νὰ λέγῃ: «ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι»⁶, νὰ βορῶθηθον, λέγει: «Δὲν εἶναι ἐκδήλωσις ἀγάπης τοῦτο, ἐπὶ τὸ νὰ ταράσσεσθε τώρα, ἀλλὰ τὸ νὰ πείθεσθε εἰς τοὺς λόγους μου· ἔδωκα εἰς ὅς ἐντολήν νὰ ἀγαπᾶτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον, νὰ κάμνετε ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον, ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς ὅς». Τοῦτο εἶναι ἀγάπη, τὸ νὰ πείθεσθε δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ νὰ ὑποτάσσεσθε εἰς τὸν ἀγαπώμενον⁷.

«Καὶ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν». Ὁ λόγος πάλιν οὗτος προσαρμόζεται εἰς τὴν νοητικὴν ἰκανότητα τῶν ἀνθρώπων. Δηλαδὴ ἐπειδὴ ἦτο φυσικόν οἱ Μαθηταί, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχον μέχρι τότε γνωρίσει τὸν Πατέρα, νὰ ζητοῦν πολὺ ἐκείνην τὴν συνάντησιν, τοὺς λόγους Του, τὴν κατὰ σάρκα παρουσίαν Αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ δέχονται οὐδεμίαν παρηγορίαν, ὅταν Ἐκεῖνος ἦτο ἄπών, τί λέγει: «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν» δηλαδὴ, ἄλλον, ὡς εἶμα ἐγὼ».

Ἄς ἀποσπασθῶν αἰσούνην αἱ πρεσβυτέρους τὰς νοσηράς ἰδέας τοῦ Σαββελίου⁸ καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν δόρην γνώμην περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁹ διότι τὸ θαῦμα τοῦ λόγου τοῦτου εἰς τοῦτο ἔγκειται, ὅτι τὰς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους ἀρέσεις δι' ἑνὸς πλῆγματος κατέβαλε· διὰ-

4. Ἰωάν. 14, 14.
5. Ἰωάν. 14, 12.
6. Δηλαδὴ εἰς τὸν Κόριν. 8.
7. Ἰδε ὁμιλίαν 74 σμ. 8.

τι με τὸ νὰ εἶπῃ: «Ἄλλον» δεικνύει τὴν διαφορὰν τῆς ὁποστάσεως Αὐτοῦ, με τὸ νὰ εἶπῃ δὲ «Παράκλητον» δεικνύει τὴν συγγένειαν τῆς οὐσίας⁸.

Διατὶ δὲ λέγει: «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»: Διότι, ἔάν ἔλεγεν: «Ἐγὼ πέμψω», δὲν θὰ ἐπίστευον ἐς ἴσου τώρα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκεται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τοῦτο, δηλαδὴ νὰ γίνῃ πιστευτὸς ὁδὸς ὁ ἴδιος διότι κατόπιν λέγει ὅτι ἁὐτὸς ὁ ἴδιος στέλλει Αὐτὸν (δηλαδὴ τὸν Παράκλητον), ὅταν λέγῃ: «Λάθετε Πνεῦμα Ἅγιον», ἔδω δὲ λέγει ὅτι παρακαλεῖ⁹ τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ καταστήσῃ ἐς αὐτοὺς ἀξιόπιστον τὸν λόγον αὐτῶν.

Ἐφ' ὅσον ὁ Ἰωάννης λέγει περὶ Αὐτοῦ ὅτι «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»¹¹, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε, πῶς τὸ λαμβάνει ἀπὸ Ἄλλον; καὶ πάλιν: «Αὐτὸς ὁμᾶς βαπτίσαι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ ὕδατι»¹². Τί περισσότερον ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους εἶχεν, ἔάν ἐπρόκειτο νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ δώσῃ εἰς ἄλλους Ἅγιον Πνεῦμα, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι κολλᾶτικὸς καὶ ἄνευ προσευχῆς φαίνονται ὅτι ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον τοῦτο; Πῶς δὲ, ἔάν κατόπιν παρακλήσεως ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, Αὐτὸ (δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα) ἄφ' ἑαυτοῦ ἵσταται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων; Πῶς δὲ στέλλεται ἐκ μέρους Ἄλλου Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πανταχοῦ καρευρίσκεται καὶ διανέμει ἰδιαίτερος ἐς ἕκαστον τὰς δωρεὰς Αὐτοῦ, ὅπως θέλει, καὶ λέγει με κύριος: «Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν»;¹³

Ἄν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἦσαν λειτουργοὶ ἐκεῖνοι, οἱ

8. Ὅσα κατὰ ποῖον συμμετρικὸν τρόπον ἐκφράζει ὁ θεὸς Ἰερόκλης τὰς ἰδίας τίσεις:

«Τὸ μὲν γὰρ εἶπεν Ἄλλον» δεικνύον αὐτοῦ τῆς ὁποστάσεως τὴν διαφορὰν, τὸ δὲ εἶπεν Παράκλητον» τῆς οὐσίας τὴν συγγένειαν».

9. Ἰωάν. 20, 22.

10. «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα». Τὸ ῥῆμα «ἐρωτᾶ» ἐν τῇ Ἁγίῳ Γραφῇ πολλοῖς σημαίνει: «παρακαλεῖ». (Πρὸς Ἄλ. λατίν. ROGQ).

11. Ἰωάν. 1, 16.

12. Λουκ. 3, 16.

13. Πρὸς Ἐ. 13, 2.

ὅποιοι ἐλειτούργουν, ἐν τούτοις με κύριος ἐκάλεσεν Αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα εἰς ἰδικόν Του ἔργον δὲν ἔλεγε τοῦτο, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκάλει αὐτοὺς εἰς ἔργον ἄλλο, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἐξουσίαν Αὐτοῦ.

Τί σημαίνει, δύνανται τις νὰ εἶπῃ, λοιπὸν τὸ: «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»; Τὸ λέγει ὁ Ἰησοῦς θέλων νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι καιρὸς τῆς παρουσίας Αὐτοῦ (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) διότι ὅταν ἐκαθάρισεν αὐτοὺς διὰ τῆς θυσίας Του, τότε ἐπαφίησεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ διατὶ λοιπὸν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἦτο μετ' αὐτῶν, δὲν ἐνεφανίζετο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; Διότι ἀκόμη ἡ θυσία δὲν εἶχε προσφερῆ.

Ὅταν δὲ ἐν συνεχείᾳ καὶ ἡ ἀμαρτία ἐλύθη, καὶ οἱ ἴδιοι ἐστέλλοντο εἰς ἀποστολὰς ἐπικινδύνους, καὶ ἤτοιμάζοντο διὰ τοὺς ἀγῶνας, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἤλπιεν αὐτούς¹⁴; Διὰ ποῖον λόγον δὲ δὲν ἔρχεται μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τὸ Πνεῦμα; Διὰ νὰ δεχθῶν τοῦτο λίαν εὐχαριστῶς, ὅταν αἰσθανθῶν εἰς μέγαν θασμόν τὴν ἐπιθυμίαν δι' Αὐτὸ διότι, ὅσον ἦτο μετ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς, δὲν κατείχοντο ὑπὸ θλίψεως, ὅταν δὲ ἀπῆλθεν, ἀποστερηθέντες Αὐτοῦ καὶ καταληφθέντες ὑπὸ πολλοῦ φόβου, ἐπρόκειτο μετὰ πολλὴν πίθυμίαν νὰ δεχθῶν Αὐτό.

«Μεθ' ὁμῶν μένει». Ὁ λόγος οὗτος δεικνύει ὅτι δὲν ἀπέρχεται οὔτε μετὰ τὸν θάνατον. Διὰ νὰ μὴ ὀπινοῦσιν δὲ πάλιν ἄλλην ἐνοσφίκασιν, ὅταν ἀκούσιν περὶ Παρακλήτου, καὶ ἀναμείνουν νὰ ἴδουν αὐτὴν πραγματοποιημένην, θέλων ὁ Κύριος νὰ διορθώσῃ τὴν σκέψιν τῶν αὐτῶν λέγει: «Ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν αὐτό. Διότι δὲν θὰ συναναστραφῇ μετὰ αὐτοῦ, ὡς συναναστραφῆν ἐγὼ, ἀλλὰ θὰ κατοικήσῃ εἰς αὐτὰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν διότι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει τὸ «ἐν ὁμῶν ἔσται»¹⁵.

14. «... καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἀπεδύοντο, ὅσοι τὸν ἀειφρόντα ἐλθεῖν». Ἡ μεταφορὰ ἀληθὴ ἐκ τῶν ὁμοίων ἀγῶνων, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἀγῶνος τῆς πᾶσης, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἀντίπαλοι ἠλείφοντο ἐν ἔλαιῳ, διὰ νὰ εἶναι τὸ ὅραμα τῶν ἐσωματωμένων.

15. Ἰωάν. 14, 17.

Ὄνομάζει δὲ αὐτὸ Πνεῦμα ἀληθείας¹⁶, θέλων διὰ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς νὰ δείξῃ τὰς προκειμένας τὰς περιεχομένας εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην¹⁷.

«Ἴνα μεθ' ὑμῶν ᾦ». Τί σημαίνει «μεθ' ὑμῶν ᾦ»; Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιόν λέγει ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν Του, δηλαδή: «ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι»¹⁸. «Ἄλλως τε ὑπαινίσσεται καὶ κατὰ ἄλλο, δηλαδή ὅτι «ὅθεν θὰ πάθῃ αὐτὰ τὰ ὅποια θὰ πάθω ἐγώ, ὅστε θὰ ἀπέλθῃ».

«Ὁ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαθεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό». Τί λοιπόν; εἰπέ μου¹⁹ εἶναι ἐκ τῶν ὁρατῶν; οὐδόλως. Ἄλλὰ ἐδῶ ὁμιλεῖ ὁ Κύριος περὶ γνώσεως. Προσέθεσε λοιπόν; «οὐδὲ γινώσκει αὐτό» διότι συνιθίζει καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιμελοῦς γνώσεως νὰ κάμῃ λόγον περὶ δράσεως; διότι, ἐπειδὴ ἐκ τῶν αἰσθησῶν ἡ σπουδαιότερα εἶναι ἡ θρασις, δι' αὐτῆς πάντοτε εἰκονίζει τὴν ἐπιμελῆ γνώσιν.

Κόσμον δὲ ἐδῶ ἐνοεῖ τοὺς πονηροὺς, καὶ οὗτω κατηγορεῖ αὐτοὺς, λέγων ὅτι δῶσθ εἰς αὐτοὺς ὄστρον ἐξαιρέτων. Παρατήρει μὲ πόσας ἐκφράσεις πλουτίζει τὸν λόγον περὶ αὐτοῦ τοῦ ὄστρον. Εἶπεν: «εἶναι ἄλλος, ὅπως ἐγώ»²⁰ εἶπεν ὅτι «οὐκ ἀφίησιν ὑμᾶς» εἶπεν ὅτι «πρὸς ὑμᾶς μόνους ἔρχεται, ὡσπερ ὄν καὶ ἐγώ» εἶπεν ὅτι «ἐν ὑμῶν μένει» ἄλλὰ οὐτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέβηλε τὴν θλίβην αὐτῶν. Διότι οἱ Μαθηταὶ αὐτὸν ἐζητοῦν ἀκόμη, καὶ τὴν συναναστρέφῃν μὲ αὐτὸν φροντίζων λοιπόν δι' αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν του, λέγει: «οὐδὲ ἐγὼ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»²¹.

«Μὴ φοβηθήτε», λέγει, «δὲν εἶπον ὅτι στέλλω ἄλ-

16. Ἰωάν. 15, 26.

17. Δηλαδή τὴν ἰσχὴν τῶν διαδόχων τοῦ Μωσῆος ὀνόματι, τῶν ὁποίων συνεληθήρασαν ὁ Κύριος.

18. Ματθ. 28, 20.

19. «εἶπέ μοι». Ἡ πρότασις αὕτη ἡ συχνὰ παρεμβολομένη εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς ρητορικῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡρώδη, ἔχει λησθῆ ἢ καὶ τοῦ Δημοσθένους, ὅστις ποιεῖται χρῆσιν τῆς τοιαύτης ἐκφράσεως. Π.χ. «Ἡ βούλευσθ' εἰπέ μοι, περὶνίτα μινθάνεσθαι...». (Ἄ' φιλ. 10).

20. «Ἄλλον παράκλητον δώσει».

21. Ἰωάν. 14, 17.

λον Παράκλητον διὰ τὸν λόγον τοῦτον, δηλαδή ἐπειδὴ μέχρι τέλους ἀπομακρύνομαι ἀπὸ σᾶς· δὲν εἶπον ὅτι «παρ' ὑμῶν μένει» διὰ τοῦτο, δηλαδή ἐπειδὴ δὲν πρόκειται νὰ σᾶς ἴδω πλέον βιότι (μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα) καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔρχομαι πρὸς σᾶς.

«οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς». Διότι, ἐπειδὴ ὅταν ἔρχομαι νὰ ὁμιλῇ λέγει: «ἴτεκνισα»²², διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ λέγει: «οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς»²³.

θ'. Κατ' ἀρχὴν μὲν λοιπόν ἔλεγεν ὅτι εἴξετε, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω²⁴ καὶ ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μόναι πολλαὶ εἰσιν²⁵, ἐδῶ δὲ, ἐπειδὴ ἦτο μακρὸς ὁ χρόνος ἐκεῖνος²⁶, δίδει τὸ Πνεῦμα. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγνώριζον τί τέλος πάντων ἐσημάνει ὁ λόγος αὐτός, δὲν ἠσθάνοντο ἀρκετὴν κατηγορίαν, «οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς», λέγει διότι τοῦτο κυρίως ἐζητοῦν.

Ἄλλὰ, ἐπειδὴ τὸ «ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς» ἦτο φράσις ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δηλοῖ ἐμφάνισιν, διὰ νὰ μὴ ἐπιζητοῦν πάλιν ἐμφάνισιν ὁμοίαν μὲ τὴν προηγουμένην, παρατήρει πᾶς δὲν ὁμίλησε μὲν σαφῶς περὶ τούτου, ἀλλὰ ἔκαμεν ὑπαινυγμὸν διότι, ὅταν εἶπεν «Ἐτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ με»²⁷, προσέθεσεν: «Ἐτι μεῖς θεωρεῖτε με»²⁸ ὡς νὰ ἔλεγεν: «Ἐρχομαι μὲν πρὸς σᾶς ὅχι ὅμως καθ' ὅμοιον τρόπον, καθ' ὃν ἦλθον καὶ προηγουμένως συναναστρέφόμενος μὲ σᾶς πάντοτε καὶ θημεριῶδες».

Καὶ διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Πῶς λοιπόν εἶπες εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Ἄπ' ὅρατι οὐκ ὤμεισθέ με»²⁹, ἐξαλείφει τὴν φαινόμενην ἀντιθεσιν, ἀφοῦ εἶπε: «πρὸς ὑμᾶς» μόνους διότι καὶ τὸ Πνεῦμα τοιαύτης φύσεως³⁰ εἶναι.

22. Ἰωάν. 13, 33.

23. Ἄπλ. ὁ Κύριος χρησιμοποίησεν ἐκφράσεις οἰκονομικῶν σχέσεων.

24. Ἰωάν. 14, 3.

25. Ἰωάν. 14, 4.

26. Ἄπλ. ὁ μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως τῶν λόγων τούτων.

27. Ἰωάν. 14, 19.

28. Ἰωάν. 14, 19.

29. Ἰωάν. 16, 10.

30. Δηλαδή νὰ μὴ ἐμφανίζεται εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

«Ότι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε»³¹. Δὲν χωρίζει θεσπιάως ἡμᾶς ὁ Σταυρὸς μέχρι τέλους, παρὰ μόνον ἐν μικρῶν διαστάσει καλύπτει ἡμέ. Εἰς ἡμέ δὲ φαίνεται ὅτι ζῶν ἔνοαι ὄχι μόνον τὴν παρούσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν.

«Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὑμεῖς ἐν ἡμοῖ, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν»³². Οἱ λόγοι οὗτοι ὡς πρὸς μὲν τὸν Πατέρα ἀναφέρονται εἰς τὴν οὐσίαν, ὡς πρὸς δὲ τοὺς Μαθητὰς εἰς τὴν ὁμολογίαν καὶ εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ βοήθειαν.

Καὶ πῶς δικαιολογεῖται³³ τοῦτο; εἰπέ μου, δύναται νὰ εἴπῃ τις· πῶς λοιπὸν δικαιολογεῖται ἡ ἀντίθεσις; διότι εἶναι μεγάλη καὶ λίαν ἀπειρος ἡ ἀπόστασις μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν· ἐάν δὲ χρησιμοποιούται οἱ αὐτοὶ λόγοι³⁴, νὰ μὴ ἀπαρῆρησεν διότι συνηθίζει ἡ Γραφή πολλὰκις τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι λέγονται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ τὰς χρησιμοποιῶν μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν διότι καὶ θεοὶ λεγόμεθα³⁵, καὶ υἱοὶ Θεοῦ³⁶, καὶ ἐκάστη ἐκφράσις ἀναφερομένη εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ εἰκῶν λέγεται ὁ Υἱὸς³⁷, καὶ δόξα³⁸ καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν αὐτὰς τὰς ὀνομασίας· ἀλλὰ μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόστασις, (ἢ διαφορά).

Καὶ πάλιν: «Υμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ»³⁹· ἀλλὰ δὲν ὀφείτεται ὁμοία σχέσις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡμῶν πρὸς τὸν Χριστόν.

31. Ἰωάν. 14, 19.

32. Ἰωάν. 14, 20.

33. «Καὶ πῶς εἶπεν λόγον»· Ἡ συχνὰ χρησιμοποιούμενη ὀπὸ τοῦ ἱεροῦ Χριστοσύμου ἔκφρασις «εἶπεν λόγον», πῶς ἐληφθῆ ἐκ τοῦ Πλάτωνος· π.χ. «Ἄλλ' ἰσως εἶπεν τὰ λόγον» (Πλ. Φαῖδρον 8). «Τὸ γὰρ μὴ ἀναγκαστὴν τοὺς φρονιμώτατους ἐκ ταύτης τῆς φερρασίας ὁπτόντας, ἐν ἡ ἐπισταδοῦν αὐτῶν οἴσω ὀριστοὶ εἶσι τῶν ὄντων ἐπιπτόνται, θεοί, οὐκ εἶπεν λόγον» (Πλ. Φαῖδρον 7).

34. Πρὸς ἐν Ἰωάν. 14, 20.

35. Α' Κορινθ. 8, 5.

36. Γαλ. 3, 28.

37. Κολοσ. 1, 18.

38. Α' Κορινθ. 11, 7.

39. Α' Κορινθ. 3, 23.

Τι σημαίνει δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει: «Όταν ἀναστῶ», λέγει, θὰ γνωρίσετε ὅτι δὲν ἔχω ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἔχω τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ὁ- τι με σὺς εἶμαι συνεχῶς, δεδομένου ὅτι τὰ πράγματα θὰ διακηρύττων τὴν βοήθειαν πρὸς σὺς, ἢ ὁποῖα παρέχεται ἐκ μέρους μου, οἱ ἐχθροὶ θὰ καταβάλλονται, σὺς θὰ ὁμίλητε θαρραλέως, τὰ κακὰ θὰ φεύγουν⁴⁰, τὸ κήρυγμα θὰ ἀκμάζει καθημερινῶς, ὅλοι θὰ ὑποχωροῦν καὶ θὰ ὀποτάσσονται εἰς τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας.

«Καθὼς ἀπέστειλέ με, καὶ γὰρ ἀπέστειλα ὑμᾶς»⁴¹. Βλέπετε ὅτι οὔτε ἐδῶ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν ἢ λέξις. Διότι ἐάν δεχθῶμεν τὴν αὐτὴν λέξιν με τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῶν Μαθητῶν, οὐδῶλες θὰ διαφέρουν οἱ Ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Διατί λέγει δέ: «Τότε γνώσεσθε»; Διότι τότε⁴² εἶδον Αὐτὸν νὰ ἔχη ἀναστήθῃ καὶ νὰ συναναστρέφεται με αὐτοὺς, τότε ἐγνώρισαν τὴν ὄρθην πίστιν διότι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος, ἢ ὅποια καθ' ἑαυτὴν ἐπαύειν Αὐτοῦς.

«Ὁ ἔχων μου τὰς ἐντολάς, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με»⁴³. Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ νὰ ἔχωμεν τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ νὰ τηρῶμεν αὐτάς με ἐπιμέλειαν. Διατί λέγει δὲ πολλὰκις εἰς αὐτοὺς τὸν αὐτὸν λόγον; (π.χ. «Ἐάν ἀγαπᾶτε με τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε», καὶ «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς», καὶ «ἐάν τις μου ἀκούσῃ τὸν λόγον, καὶ τηρήσῃ αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ μὴ ἀκούων μου τοὺς λόγους, οὐκ ἀγαπᾶ με»⁴⁴).

Νομίζω ὅτι ὁ Κύριος κάμνει ὀπαίνυγμόν περὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν. Διότι ὄφου πολλὰ ἐδίδασκεν εἰς αὐτοὺς περὶ θανάτου, λέγων: «Ὁ μισθὸν τὴν μισχὴν αὐτοῦ ἐν

40. «Ἐκ μέρους γνωμένους». Κατὰ τὴν καινὴν ἔκφρασιν: «φεύγουν ἀπὸ τῆ μέση».

41. Ἰωάν. 20, 21.

42. Δηλ. κατὰ τὴν ἐπιφάνησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

43. Ἰωάν. 14, 21.

44. Ἰωάν. 14, 23-24.

τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν⁴⁵, καὶ ἐάν μή τις λάθῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μοι ἄξιος⁴⁶, πρόκειται δὲ καὶ ἄλλα περισσότερα νὰ εἴπῃ, ψέγων τοὺς μαθητάς, λέγει: «Νομίζετε σεῖς ὅτι ἕνεκα ἀγάπης ὑποφέρετε ἐκ λύπης; Τὸ νὰ μὴ λυπηθεῖθε θεσπιάς θὰ ἦτο χαρακτηριστικὸν τῆς ἀγάπης (ἐπειδὴ θέλει δὲ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα καθ' ὁλοκληρίαν νὰ στηρίξῃ, προχωρῶν εἰς τὸν λόγον Του τὸν σχετικόν, ἐπαναλαμβάνων αὐτὸ κλείει τοῦτον δηλαδὴ λέγει: «Εἰ ἠγαπήσάτε με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι»⁴⁷). διότι τώρα λόγῳ θειλίας ὑποφέρετε ἐκ λύπης· τὸ νὰ λαμβάνετε δὲ τοιαύτην στάσιν ἀπέναντι τοῦ θανάτου δὲν εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐνθυμούμενοι τὰς ἐντολάς μου· διότι ἔπρεπε σεῖς νὰ σταυρωθῆτε⁴⁸, ἔαν πράγματι μὲ ἠγαπήσατε· διότι καὶ ὁ λόγος μου συμβουλεύει νὰ μὴ φοβησθε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θανατώνουν τὸ σῶμα⁴⁹. Τοὺς ἀνθρώπους τοῦ χαρακτηρικοῦ τούτου καὶ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ, καὶ ἐγὼ ἀγαπᾶς.

«Καὶ ἐμφανίσω αὐτοῖς ἑμαυτὸν»⁵⁰. Κατόπιν ὁ Ἰούδας⁵¹ λέγει: «καὶ τί, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν»⁵².

γ'. Παρατηρεῖς ὅτι ὑπὸ τῆς θειλίας ἔχει συνθλιβῆ ἡ ψυχὴ αὐτῶν; διότι ὁ Ἰούδας συνεκινήθη καὶ ἐταράχθη, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐλλείποντες εἰς δειρὸν, οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανίζετο εἰς αὐτούς. Διὰ τὸ νὰ μὴ σχηματίσων λοιπὸν τὴν γνώμην ταύτην, ἄκουσε τί λέγει: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτόν, καὶ μόνῃ παρ' αὐ-

45. Ἰωάν. 12, 26.

46. Ματθ. 10, 38.

47. Ἰωάν. 14, 28.

48. Ματθ. 10, 24.

49. Ματθ. 10, 28.

50. Ἰωάν. 14, 21.

51. Ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐντολθε διακρινεῖται περὶ τούτου, λέγων: «οὗτος ὁ Ἰουδαῖος» (Ἰωάν. 14, 22).

52. Ἰωάν. 14, 22.

τῷ ποιήσομεν»⁵³· ἀγεθὸν τοῦτο λέγει: «Ὡσπερ ὁ Πατὴρ ἐμφανίζει ἑαυτὸν, οὕτω καὶ ἐγὼ».

Ἦσιν μόνον δὲ διὰ τῶν λόγων τούτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς φράσεως: «μόνη παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» ἐξηλεψε τὴν γνώμην αὐτῶν (περὶ ἐμφανίσεως Αὐτοῦ εἰς δειρὸν)· αὕτη δὲ ἡ φράσις δὲν εἶναι χαρακτηριστικὴ δειρῶν.

Σὺ δὲ παρατήρει ὅτι ὁ μαθητὴς καὶ θυροθεῖται καὶ δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ καθαρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐπεθύμη νὰ εἴπῃ· διότι δὲν εἶπεν: «Ἄλλοιμονον εἰς ἡμᾶς, ἀφοῦ ἀποθνήσκεις, καὶ πρόκειται νὰ παρουσιάσῃς εἰς ἡμᾶς, καθ' ὃν τρόπον παρουσιάζονται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀποθάνει»· δὲν ὠμίλησεν ὁ Ἰούδας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ εἶπε: «Τί ἔστιν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ»;

Λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος: «Ὅμως ἀποθέγομαι, ὅτι ὁμεις τὴν ἐντολήν μου τηρεῖτε». Δηλαδὴ διὰ τὸ νὰ μὴ νομίσουν οἱ μαθηταί, ἠθέλησεν Αὐτὸν κατόπιν, ὅτι εἰκα φάντασμα, διὰ τοῦτο προέλεγε αὐτά. Καὶ διὰ τὸ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι θὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτούς, καθ' ὃν τρόπον ἀνέφερα, διὰ τοῦτο λέγει καὶ τὴν αἰτίαν δηλαδὴ λέγει: Ἐπειδὴ τηρεῖτε τὰς ἐντολάς μου, καὶ τὸ Πνεῦμα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρόκειται νὰ παρουσιασθῇ εἰς σᾶς (δηλαδὴ καθ' ὃν τρόπον Ἐγὼ).

Ἐάν δέ, ἐνῶ τὸσον χρόνον συναναστρέφομενοι μὲ Αὐτόν οἱ Μαθηταί, ἀκόμη δὲν ὑπομένουσιν τὴν ἐμφάνισιν Του ἐκείνην, μᾶλλον δὲ οὕτε κατανοοῦν αὐτήν, τί θὰ ἔπασχον, ἔάν ἐνεφανίζετο ὁ Κύριος εἰς αὐτούς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διὰ τοῦτο καὶ τρώγει μετ' αὐτῶν, διὰ τὸ νὰ μὴ θεωρηθῇ φάντασμα· διότι ἐάν ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἔσαν εἶδον Αὐτόν, σχηματίσασιν αὐτὴν τὴν γνώμην⁵⁴, ἂν καὶ παρουσιάζετο ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν, καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ αὐτούς, ποῖαν γνώμην θὰ ἐσχημάτιζον, ἔαν θεσπιάς ἐβλεπον Αὐτόν ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, Αὐτὸν τὸν ὅποιον

53. Ἰωάν. 14, 23.

54. Ματθ. 14, 28 καὶ Μάρκ. 8, 46.

είχον ἴδει νά κρατήται καί νά εἶναι ἐπαργαζομένοις;

Διά τοῦτο συνεχῶς λέγει εἰς αὐτούς ὅτι θά παρουσιασθῆ, καί διατί θά παρουσιασθῆ, καί πῶς θά παρουσιασθῆ, διά νά μή ἐκλάβουν Αὐτόν ὡς φάντασμα.

«Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. Καί ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλά τοῦ πέμψαντός με»⁵⁵. Ὡστε οὐκ ἴσταν ἐμεῖ δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλά οὔτε τὸν Πατέρα, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀκούει τοὺς λόγους μου· διότι ἐάν τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ἀγάπης, δηλαδὴ τὸ νά ἀκούῃ κανεὶς τὰς ἐντολάς, αἱ ἐντολαὶ δὲ εἶναι τοῦ Πατρὸς, τότε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀκούει αὐτάς, οὐκ ἴσταν τὸν Υἱόν, ἀλλά καὶ τὸν Πατέρα ἀγαπᾷ. Ἀλλὰ πῶς ὁ λόγος εἶναι ἰδικὸς Του, (Υἱὸς Θεοῦ), καί οὐκ ἰδικὸς Σου; Τοῦτο σημαίνει: εἴποτε δὲν λέγω ἐξένον πρὸς τὸν Πατέρα, οὔτε τίποτε ἄλλο ἰδικόν μου ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον, τὸ ὅποιον πρεσβεῖαι Ἐκεῖνος.

«Ταῦτα ἐλάλησα ὑμῖν, παρ' ὑμῖν μένων»⁵⁶. Ἐπειδὴ δὲ αὐτά, τὰ ὅποια εἶπεν ἦσαν ἀσαφῆ, καί ἄλλα μὲν δὲν τὰ κατενόουν, διά τὰ περισσότερα δὲ εἶχον καὶ ἀμφιβολίας, διά νά μή ταράσσωνται πάλιν, οὔτε νά ἐρωτοῦν: «Ποίας ἐντολάς;», ἀπήλλαξεν τοὺς Μαθητάς ἀπὸ τῆν ἀγωνίαν αὐτήν, ἀφοῦ εἶπεν: «Ὁ δὲ Παράκλητος, ὃν πέμψει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει»⁵⁷. «Ἰσως αὐτά, τὰ ὅποια ἐλέγησαν εἰς σᾶς τώρα, νά εἶναι ἀσαφῆ; ἀλλά σαφῆς διδάσκαλος τούτων εἶναι Ἐκεῖνος (ὁ Παράκλητος).

Τὸ δὲ «παρ' ὑμῖν μένει» εἶναι ὁπαινιγμός, ἔτι Αὐτός (ὁ Ἰησοῦς) θά ἀπέλθῃ. Ἐπειτα, διά νά μή λυπῶνται, λέγει ὅτι, ἐφ' ὅσον μένει πλησίον αὐτῶν, καί τὸ Πνεῦμα δὲν ἔρχεται, τίποτε σκουβαῖον, οὔτε ὀφθλόν δὲν θά βυνηθοῦν νά κατανοήσουν. Αὐτὰ δὲ λέγει, θέλων νά προπαρασκευάσῃ αὐτούς νά ὁπομείνουν με γενναϊότητα τὴν ἀναχώρησιν Αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον αὐτῇ θά καταστῆ αἰτία μεγάλων ἀγαθῶν δι' αὐτούς.

55. Ἰωάν. 14, 24.

56. Ἰωάν. 14, 25.

57. Ἰωάν. 14, 26.

Συνεχῶς δὲ ὀνομάζει «Παράκλητον»⁵⁸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, λόγῳ τῶν ἐλλήμων, αἱ ὅποια κατεῖχον τότε αὐτούς. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ αὐτὰ ἔσαν ἠκούον οἱ Μαθηταὶ ἐταράσσοντο, ἀναλογιζόμενοι τὰς ἐνοχλήσεις, τοὺς πολέμους, τὴν ἀναχώρησιν Αὐτοῦ, παρατήρει: πῶς ὁ Κύριος καθησυχάζει αὐτούς λέγων: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν»⁵⁹. σχεδὸν λέγει: «Τί ἐλάττεσθε ἀπὸ τῆν παραχρῆν τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον ἀπέναντί μου τηρεῖτε εἰρήνην; διότι ἡ ἐν λόγῳ εἰρήνη δὲν εἶναι, ἢ ἢ εἰρήνη τοῦ κόσμου· διότι ἡ μὲν ἔλασθεν προερχομένη εἰρήνη, καί διά κακῶν συνάπτεται πολλάκις καὶ ἀναφελῆς εἶναι, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὴν οὐδόπως ὠφελεῖ, ἐγὼ δὲ παρέχω τοιαύτην εἰρήνην, ὥστε μεταξύ σας νά εἰρηνεύετε, πρᾶγμα τὸ ὅποιον σᾶς καθιστᾷ ἰσχυροτέρους.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶπε πάλιν: «Ἀφήμι», τὸ ὅποιον ἦτο λόγος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀναχωρεῖ, καὶ ἦτο ἀρκετὸς ὁ λόγος αὐτός νά ταράξῃ τοὺς Μαθητάς, διά τοῦτο ὁ Κύριος λέγει πάλιν: «Μὴ ταρᾶσθε ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ θειλιάτω»⁶⁰. Βλέπετε ὅτι ἐταράσσοντο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα φιλοστοργίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα θειλίας;

Ἐκίκοῦσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ὄπαγῳ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπήτε με, ἐχάρητε ἂν ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα, ὅτι ὁ Πατήρ μείζων μου ἔστι»⁶¹. Καὶ ποῖαν χαρὰν ἐπρόκειτο τοῦτο νά φέρῃ εἰς αὐτούς; ποῖαν παρηγορίαν;

5'. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐλέγη; Δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη περὶ τῆς Ἀναστάσεως, οὔτε εἶχον περὶ τοῦ Κυρίου τὴν γνώμην, τὴν ὅποιαν ἔπρεπε νά ἔχουν (διότι πῶς ἦτο δυνατόν αὐτὸ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι οὔτε ὅτι θά ἀναστῆθῆ δὲν ἐγνώριζον;) ἐνόμιζον δὲ ὅτι ὁ Πατήρ εἶναι μέγας. Λέγει λοιπὸν: ἐ-

58. Παράκλητος ἐκ τοῦ «παρακαλῶ», ἄνερ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν σημαίνει. «παραμυθεῖναι, παρηγορᾶν» σημαίνοντες. Παράκλητος = Παρηγορικός.

59. Ἰωάν. 14, 27.

60. Ἰωάν. 14, 27.

61. Ἰωάν. 14, 28.

άν. και δι' ἐμέ φοβείσθε, με τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ προστατεύσω τὸν ἑαυτὸν μου, οὐτε ἔχετε τὴν πεποίθησιν ὅτι μετὰ τὴν σταύρωσιν πάλιν θὰ σὰς ἴδω, ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον ἠκούσατε ὅτι ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Πατέρα, ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ χαρῆτε διότι θὰ μεταβῶ πρὸς Ἄνωτερον και Δυνάμενον νὰ ἐξαλείψῃ ὅλα τὰ κακά».

«Ἵμεῖς ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν». Διατί ἐγεί προσηύθησιν ἐγὼ, λέγει, δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συμβαίνουσι, ὥστε και νὰ προεἶπω αὐτά διὰ τοῦτο δὲν φοβούμαι. Τοῦτον τὸν λόγον λοιπὸν και διὰ τὸ μέλλον «εἶπον ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἶμι»⁶² ὡς νὰ εἴλεγε: «Μήπως ἐγνωρίζετε αὐτά, ἐάν ἐγὼ δὲν τὰ εἴλεγον; ἀλλὰ δὲν θὰ τὰ εἴλεγον, ἐάν δὲν εἶχον πεποίθησιν ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶν».

Εἶδες ὅτι ὁ λόγος οὗτος προσαρμόζεται εἰς τὴν νοητικὴν ἰκανότητά αὐτῶν⁶³; Διότι και, ὅταν λέγῃ: «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα, και

62. Ἰωάν. 14, 29.

63. «Εἶπες συγκαταθέσασαι τὸν λόγον οὗτος». Ὁ θεὸς Ἰσραήλ χρησιμοποιοῖ τὴν λέξιν «συγκαταθέσασαι». ὅταν θέλῃ νὰ τονίσῃ, ὅτι ὁ Κύριος χρησιμοποιοῖ λέξεις συμφώνους πρὸς τὸ μέτρο τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἐὰν νὰ τονίσῃ ὑψηλῆς ἐννοίας. Αὐτὰ δὲν θὰ ἴσαν κατανοητὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐάν ἐχρησιμοποιήσαντο ἐκφράσεις ἀνάλογαι πρὸς τὰ ὅμοια αὐτῶν. Τοῦτο μαρτυρεῖ και ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων εἰς ἐπιστολὴν του τὰ ἑξῆς: «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων... ἀραγοῦντα τὸν ταπεινὸν ζωῆς τρίτου αἰῶνος. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον... ὅτι ἤρξατο εἰς τὸν παράδεισον και ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ εἶδον ἄνθρωπος λαλήσασαι». (Β' Κορινθ. 12, 2-4)

Και οἱ ἀρχαῖοι ἐπιστεύον διὰ τοὺς θεοὺς των, ὅτι δὲν χρησιμοποιῶν τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις με τοὺς ἀνθρώπους. Οὕτως ὁ Ὀμήρου λέγει περὶ τοῦ Σκομάνδρου ποταμοῦ:

«Ὀν Σόνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκομάνδρον». (Ὀμ. 11, V 78). Περὶ δὲ ἐνδὲ εἶδος ἀρρηκτικῶ ἀνεύου ὁ αὐτὰς ποιητὴ λέγει: «Καλῶσα κληῖσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κομῆν» (Ὀμ. 11, § 281). Δηλαδὴ ἐπιστεύον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι οἱ θεοὶ χρησιμοποιοῦν τὴν ἐπιτελέσασαι ἐκφράσεις πρὸς τὸς ἀνθρώπους. (Δῆλον γὰρ εἶναι ὅτι οἱ θεοὶ αὐτὰ καλῶσι πρὸς ἀρβόττατα ἕπερ ὅτι φύσει ἀνάματα. Πλάτ. Κρατύλος 391 D).

παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων»⁶⁴. ὁμοίᾳ συμφωνίᾳ μετὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἀκουόντων διότι οὕτω ἐκεῖνο δύναται νὰ εἴπῃ τις, και ἂν ἀκόμη εἶναι λίαν παράφρων, θεὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἀλλὰ εἶχεν ἀνάγκην ἀγγέλων, ἐπειδὴ ὅμοια οἱ Μαθηταὶ εἶχον γνώμην περὶ αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο λέγει: «δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων» και ὅμοια θέσασαι ἀπλῶς μίαν ἐρώτησιν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Ῥωμαίους και τοὺς ὑπηρέτας, και ἔρριψεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὅπλα⁶⁵.

Ἐάν δὲ λέγῃ καιεῖς ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ὁ Πατήρ, ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἀποτελεῖ πηγὴν προελεύσεως τοῦ Υἱοῦ, οὕτω εἰς τοῦτο ἐκφράζομεν ἀντίθετον γνώμην⁶⁶. Ἄλλ' ὅμοια τοῦτο δὲν κάμνει τὸν Υἱὸν νὰ εἶναι ἄλλης οὐσίας, Ἐκεῖνο θεὸς, τὸ ὅποῖον λέγει ὁ Κύριος, σημαίνει τοῦτο περίπτου: «Ἐφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ, εἶναι εὐλογον νὰ νομίζετε σεῖς ὅτι κινδυνεύομεν, ἐάν δὲ ἀπέλθω ἐκεῖ, νὰ ἔχετε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐβρισκόμεθα ἐν ἀσφαλείᾳ διότι οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερισχύσῃ Ἐκεῖνον (δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ)» ὅλοι δὲ οἱ λόγοι οὗτοι ἐλέγοντο προσαρμοζόμενοι εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν μαθητῶν «διότι και ἐγὼ μὲν ἔχω θάρρος, και δὲν ὑπολογίζω τὸν θάνατον».

Διὰ τοῦτο θεοβίως εἶπε: «Ταῦτα εἶπον ὑμῖν, πρὶν γενέσθαι». «Ἐπειδὴ θεὸς, λέγει, ἀκόμη δὲν βούλαθε νὰ κατανοήσετε τὸν λόγον περὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο σὰς λέγω παρηγορητικὸς λόγους ἀναφέρων τὸν Πατέρα, διὰ τὸν Ὅποιον λέγετε ὅτι εἶναι μέγας».

64. Ματθ. 26, 53.

65. Ἰωάν. 18, 5.

66. «Ἵν' αὐτὴν τὴν ἐννοίαν μόνον δύναται ὁ Πατήρ νὰ ὀνομασθῇ «μεῖζον» οὐκ μεῖζον ὑπὸ τὴν κυρίαν ἐννοίαν. ἀλλὰ πρότερος» ὡς αἰσθητικῶς πατήρ δὲν εἶναι φύσει μεῖζον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον πρότερος. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Χρυσοστόμου. (Ἵνασημειώσασαι ἐπισημῶς ἐν τῇ Πατρολογία τοῦ MIGNÉ, P. G. T. 50 στήλῃ 408 Ἀπὸ τῆς μετέφρασης, ὅσοις, (α). Λατινικῶς εἶναι ὡς εἶπεν: «EA SOLUM RATIONE POTEST PATER MAIOR DICI: IMO NON PROPRIE MAIOR, SED PRIOR: UT QUIVIS PATER NON EST NATURA MAIOR FILIO SUO, SED PRIOR TANTUM. EA EST MENS CHRYSOSTOMI»). Τὸ πρότερος ἐνταῦθα δὲν λέγεται ἀπὸ ἐπιπέρας χρόνου.

Ἄφοῦ λοιπὸν παρηγόρησεν αὐτούς, λέγει πάλιν λόγους προκαλοῦντας λύπην: «Οὐκέτι λαλήσω μεθ' ὑμῶν»⁶⁷. Διὰ ποῖον λόγον; «Ἐρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ ἔχει οὐδέν»⁶⁸. Ἀποκαλεῖ δὲ ἄρχοντα τοῦ κόσμου τὸν διάβολον, ὀνομάζων αὐτῶν καὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους· δὲν ἐξουσιάζει δηλαδὴ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, διότι θλα θά τὰ ἀνέτρεπε καὶ θά τὰ κατέρριπτε· ἐξουσιάζει δὲ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι παραδίδουν εἰς αὐτὸν τοὺς ἑαυτοὺς των. Διὰ τοῦτο ὀνομάζει αὐτὸν καὶ ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου⁶⁹, σκότος ἐδὼ πάλιν ἀποκαλῶν τὰς πονηρὰς πράξεις.

Τί λοιπὸν; ὁ διάβολος Σὲ θανατώνει; Οὐδὲλας⁷⁰· διότι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἐπ' ἐμοῦ. Πῶς λοιπὸν Σὲ θανατώνουν; Διότι τὸ θέλω, καὶ διὰ τὴν γνώρισίην ὁ κόσμος θεὶ ἀγαπᾷ τὸν Πατέρα· διότι, ἐνθὺ δὲν εἶμαι ὁπόλογος διὰ θάνατον, λέγει, οὔτε ὀφείλω εἰς Ἐκείνον, ἐν τούτοις διὰ τὴν ἀγάπην ἀπέναντι τοῦ Πατρὸς ὑπομένω τὸν θάνατον.

Τοῦτο δὲ λέγει διὰ τὴν ἐπιθυμίαν πάλιν τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν, καὶ διὰ τὴν μάθουσαν ὅτι ἔχει παρὰ τὴν θέλησίν Του, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν του ἔρχεται πρὸς τὸ σταυρικὸν πάθος, καὶ περιφρονῶν τὸν διάβολον.

Διότι δὲν ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἶπῃ ὅτι «μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἶμι»⁷¹, ἀλλὰ συνεχῶς ἐπισημασθεὶς τοῦτο, τὸ ὅποιον προξενεῖ λύπην, εὐλόγως, μέχρις ὅτου καταστήσῃ αὐτὸ παραδεκτὸν ἐκ μέρους τῶν Μαθητῶν, ἀφοῦ παρεμβάλλει εἰς τοῦτο καὶ τὰ ἀγαθὰ. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε λέγει: «Υἱάγω καὶ ἔρχομαι» καὶ ὅτι «ὅπου εἶμι ἐγώ, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἦτε»⁷², καὶ «οὐ δύνασθέ μοι νῦν ἀκο-

67. Ἰωάν. 14, 30.

68. Ἰωάν. 14, 30.

69. Ἐφεσ. 6, 12.

70. «Τί εἶναι ὁ δὲ διάβολος Σὲ ἀναιρεῖ; οὐδὲλας». Τίπος ἐρωτήσεως κλισίως ἀπεθῆκε ἐν τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων. (Πρβλ. Πλ. Κριτ. 9, 10, 12, Φαίδων 9, 10, 16, 18, 21, 28, 29, Κρατύλος 425α, κ.δ.).

71. Ἰωάν. 7, 33.

72. Ἰωάν. 14, 3.

λουθῆσαι, ἀκολουθήσατε δὲ ἕστερον»⁷³ καὶ ἐπρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι, καὶ «ὁ Πατὴρ μείζων μου ἔστιν», καὶ «πρὶν γενέσθαι εἰρηκὰ ὑμῖν», καὶ ὅτι «οὐκ ἔπ' ἀνάγκης ταῦτα πάσχω, ἀλλὰ θεὶ ἀγάπην τοῦ Πατρὸς, ὅστε νὰ ἐνοήσουν οἱ Μαθηταὶ ὅτι τὸ συμβαίνον δὲν εἶναι ὀλέθριον, ὅσο προξενεῖ θλάσιν, ἐὰν θεοσίως Ἐκείνος, ὁ Ὅποιος ἀγαπᾷ εἰς μέγαν ἑαυτὸν Ἀδίων(τὸν Ἰησοῦν), καὶ ἀγαπάται ὅπ' Αὐτοῦ θέλει τοῦτο.

Διὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον συνεχῶς ἀμιλλεῖ ἀναμνησκῶν τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα, θέλων νὰ ἀσκήσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν· διότι καὶ τὸ «παρ' ὑμῖν μένει» καὶ τὸ ὅτι «συμφέρι ὑμῖν»⁷⁴, ἡ ἀναχώρησίς μου, ἦσαν λόγοι ἀνθρώπου παρηγοροῦντος αὐτούς.

Διὰ τοῦτον δηλαδὴ τὸν λόγον ἐκ τῶν προτέρων ἀπείρους λόγους εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος, τὸ «ἐν ὑμῖν ἔστι» καὶ «ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν», καὶ «αὐτὸς ἀναμνησθεῖ πάντας», καὶ «Πνεῦμα ἀληθείας», καὶ «Πνεῦμα ἁγίου», καὶ «Παράκλητον» καὶ ὅτι «συμφέρι ὑμῖν», διὰ τὴν νὰ μὴ θλίβονται οἱ Μαθηταί, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὅποιος θά τοὺς προστατεύσῃ καὶ θά τοὺς βοηθήσῃ. Λέγει δὲ ὅτι συμφέρι εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσῃ, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι θά καταστήσῃ αὐτοὺς πνευματικούς.

ε'. Τοῦτο θεοσίως βλέπομεν καὶ ὅτι ἔχει πραγματοποιηθῆ· διότι ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἔτρεμον καὶ ἐφοβοῦντο, ὅταν ἔλαθον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐρίπτοντο εἰς τὸ μέσον τῶν κινδύνων, καὶ ἠτοιμάσθησαν διὰ τὸν σίδηρον, τὸ πῦρ, τὰ θηρία, τοὺς θαλασσίους κινδύνους καὶ παντὸς εἴδους τιμωρίαν, καὶ αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀγράμματοι καὶ ἀκαίλευτα ἄμιλλον μὲ τὸσον θάρρος ὅσοτε νὰ ἐκπλήττουν τοὺς ἀκρατάς· διότι ἀπὸ πηλίνους τὸ Πνεῦμα κατέστησεν αὐτοὺς σιδηροῦς, καὶ περρωτοῦς, καὶ δὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ὑποπέσουν εἰς οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν· διότι εἶναι τοιαύτη ἡ χάρις ἐκείνη (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), καὶ ἂν εὖρη θλι-

73. Ἰωάν. 13, 36.

74. Ἰωάν. 16, 7.

ψιν, τὴν διαλύει, καὶ ἂν εὐρῆ ἐπιθυμίαν ποιηρῶν, τὴν ἀφονίζει, καὶ ἂν εὐρῆ βελίαν, τὴν ἀπομακρύνει, καὶ δὲν ἀκίβηι ἐκεῖνον ὁ ὅποιος μετέγει. Αὐτοῦ νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἀνθρώπου⁷⁵, ἀλλὰ, ὡς ἂν μετέθῃ εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ φαντάζεται ὅλα τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα, προτομιάζει αὐτόν⁷⁶.

Διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν ἔλαγεν ὅτι κάτι ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὅποια εἶχεν, εἶναι ἰδικόν του, ἀλλὰ ἐπεδίδοντο μὲ ζῆλον εἰς τὰς προσευχάς, καὶ μὲ χαρὰν καὶ ἀπλόη-
ται καρδίας⁷⁷. Διότι τοῦτο κυρίως θέλει τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα" ἢ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, χαρὰ, εἰρήνη, πίστις, πραότης⁷⁸.

Καὶ ὅμως πολλάκις θλίβονται οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, δύναται νὰ εἴπῃ τις· ἀλλὰ ἡ λύπη εἶναι ἐδῶ περισσότερον εὐχάριστος ἀπὸ τὴν χαρὰν. Διότι καὶ ὁ Κῆν ἐλυπήθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοσμικὴν λύπην· καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν κατὰ Θεὸν λύπην⁷⁹.

Διότι πᾶν ὅτι εἶναι πνευματικόν, ἀποφέρει μέγιστον κέρδος· ὅπως πᾶν κοσμικόν ἀποφέρει τὴν χειρίστην ζημίαν.

⁷⁵ Ἄς προσελκύσωμεν λοιπὸν τὴν ἀκαταμάχητον βοήθειαν τοῦ Πνεύματος, φυλάσσοντες τὰς θείας ἐντολάς, καὶ οὐδόλους θὰ ἡμεῖς κατώτεροι τῶν ἀγγέλων· διότι οὕτως ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ εἶναι σώματα, εἶναι τοιοῦτοι, ὅλῃ ἐνάρηται (διότι, ἂν συνέβαινε τοῦτο, κανεὶς ἐκ τῶν

75. "Ἄνθρωπος θεστικός ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ γήινου, τοῦ σωματικού.

76. Ἄν εὐδακτικὸν καὶ ἀποφθεγμικὸν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ βίου ἱερέως περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος:

"Τοιαυτὴ γὰρ ἡ χάρις ἐκεῖνη, κἂν ἐπιθυμίαν εὐρῆ, διαλύει
κἂν ἐπιθυμίαν ποινήν, ἔσπασθαι
κἂν βελίαν, ἐκθάλει.

καὶ οὐκ ὄφησι λοιπὸν ἀνθρώπων εἶναι τὸν μετασχόντα αὐτοῦ, ἀλλὰ, ὡς περὶ εἰς αὐτὸν μεταστάντα τὸν οὐρανόν, πάντα τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι παρασκευάζει.

77. Πράξ. 2, 46.

78. Γαλ. 5, 22-23.

79. "Ὅρα τὴν ἀντιθεσιν: Ἐπεὶ καὶ ὁ Κῆν ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ κόσμου λύπην καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεόν.

ἀσωμάτων δὲν θὰ καθίστατο ποιηρὸς), ἀλλὰ ἡ διάθεσις εἰς πᾶσαν περίπτωσιν εἶναι αἰτία ὅλων τῶν πραγμάτων.

Διὰ τοῦτο καὶ μεταξύ τῶν ἀσωμάτων εὐρέθησαν κατώτεροι ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ δὴ μὴ ἔχοντας λογικόν, καὶ μεταξύ ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι ἔχουν σώματα ἀντιθέτως εὐρέθησαν ἄνθρωποι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀσωμάτους. "Ὅλοι λοιπὸν οἱ δίκαιοι, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν τὴν γῆν, ἂν καὶ ἔχουν σώματα, κατώρθωσαν, ἐκεῖνα τὰ ὅποια κατώρθωσαν διότι κατώκησαν ὡς ἂν ἦσαν παρεπιθῆμοι, τὸν δὲ οὐρανόν ὡς παύται⁸⁰.

Νὰ μὴ λέγῃς λοιπὸν ὅτε οὐ: «Περιέθλομα σάρκα, δὲν δύναμαι νὰ ὑπερτερῶσω, ὅτε νὰ καταβάλω τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς μάχους». Νὰ μὴ κατηγορήσῃς τὸν Δημιουργόν διότι ἂν τὸ νὰ φέρωμεν σάρκα καθίσταται ἀδύνατον τὴν ἀρετὴν, τότε ἡ κατηγορία δὲν στρέφεται ἐναντίον μας· ἀλλὰ τὸ ὅτι τὸ νὰ φέρωμεν σάρκα δὲν καθίσταται ἀδύνατον τὴν ἀρετὴν, τὸ ἀπέδειξεν ἡ χρεῖα τῶν ἁγίων.

Τὸν Παῦλον λοιπὸν δὲν τὸν ἠμπούειεν ἡ φύσις τῆς σαρκὸς νὰ καταστῇ τοιοῦτος, οἷος κατέστη, ὅτε τὸν Πέτρον νὰ λάβῃ τὰς κλεῖδας τῶν οὐρανῶν⁸¹· καὶ ὁ Ἐνὼχ δὲ, ἐνῶ περιεβλήθη σάρκα, μετέστη καὶ δὲν εὐρισκίτο⁸²: οὕτως καὶ ὁ Ἡλίας ἠρπάγη εἰς τὸν οὐρανόν μὲ τὴν σάρκα, καὶ ὁ Ἀβραάμ μετὰ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰσάκ, ἐνῶ εἶχον σάρκα, ἐλαμψαν καὶ ὁ Ἰωσήφ μετὰ τὴν σάρκα ἐπάλασε πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐκεῖνο γυναίον⁸³.

Καὶ διατί νὰ ἀναφέρω τὴν σάρκα; Καὶ ἔλλυσιν

80. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἐν χωρίον τοῦ Κικέρωνος, ὁ ὅποιος γράφει: "EX VITA ITA DISCEDO TAMQUAM EX HOSPITIO, NON TAMQUAM EX DOMO. COMMORANDI ENIM NATURA DEVERSORIUM DEDIT, NON HABITANDI". (CIC. "CATO MAIOR DE SENECTUTE" 84). (Ἐκ τοῦ βίου ἀποχωρῶ ὡς ἐκ τόπου φιλοξενίας, οὐχὶ ὡς ἐκ οἴκου. Διότι ἡ φύσις ἐδῶκε τόπον παρεπιθῆμας καὶ οὐχὶ κατοικίας).

81. Ματθ. 18, 18-19.

82. Γεν. 5, 24 καὶ Σοφ. Σαφ. 44, 18.

83. Γεν. 39, 7-13.

ἀκόμη ἐάν θέσης περίεξ τῆς σαρκός σου, αὐδόλως βλάπτεται· διότι ὁ Παῦλος λέγει: ἂν καὶ ἐγὼ ἔχω δεσθῆ, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέθεται⁸⁴.

Καὶ τί ἀναφέρω τὰ δεσμά καὶ τὴν ἄλυτον; Πρόσθεσε τὸ δεσμωντήριον καὶ τὰ κλεῖθρα, καὶ αὐτε τότε καθίστανται αὐτὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἀρετὴν. Οὕτω λοιπὸν ἐβόησεν ὁ Παῦλος· διότι δεσμός τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ὁ σίδηρος, ἀλλὰ ἡ δειλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, καὶ τὰ ἄπειρα πάθη αὐτὰ δεσμεύουσιν τὸ σῶμα, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι λευμμένον (ἀπὸ τὰ ὀλικά δεσμά).

Ἄλλὰ αὐτὰ γινώσκονται ἀπὸ τὸ σῶμα, δύναται νὰ εἴπη τις. Αὐτὰ ἀποτελοῦν ψευδῆ δικαιολογίαν καὶ πρόσφασιν· διότι, ἐάν ἐγεννᾶντο ἀπὸ τὸ σῶμα, βλοῖ οὐκ τὰ ὀφιστάντο αὐτὰ· δηλαδὴ ὅπως τὸν κόπον καὶ τὸν ἴπνον καὶ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν δὲν δυνάμεθα νὰ διαφύγωμεν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἐκ φύσεως, οὕτω καὶ τὰ πάθη, ἐάν ἦσαν τοιαῦτα, δὲν ἀφῆσαν κανένα μακρὰν τῆς ἐξουσίας. Ἐάν δὲ πολλοὶ ἄνθρωποι τὰ διαφεύγουν, εἶναι καταφανές ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα εἶναι δημιουργήματα ψυχῆς, ἢ ὅποια περιπίπτει εἰς ὀκνηρίαν.

Αὐτὰ λοιπὸν ἄς ἀποκόψωμεν, καὶ ἄς μὴ κατηγορῶμεν τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἄς ὑποτάξωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν, ὥστε, ἔχοντας αὐτὸ εὐχαλιναγωγῆτον, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλασθαλείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΣ' (76)

(Ἰωάν. 16', 81 — 18', 10).

«Ἐγείρεσθε, ἔγυμνον ἐγυθῶθεν»!

α'. Δειλὴν καὶ ἀνασθρον καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἡ ἀμάθεια, ὅπως θεοσάως μεγάλῃν καὶ ὑψηλὴν ἢ ἐκπαίδευσις διὰ τῶν ἀσρανίαν δογματίων· διότι μία ψυχὴ, ὅταν δὲν καταβάλλῃ ἐπιπέλειον, εἶναι δειλὴ ὄχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ ἐκ διαθέσεως¹· διότι ἴσταν ἴσω τὸν ἀνδρεῖον ἄλλοτε μὲν δεκνύοντα τὸλμην, ἄλλοτε δὲ δειλίαν, δὲν ἰσχυρίζομαι πλέον ὅτι τὸ πάθος ὀφιστάνται ἐκ φύσεως· διότι τὰ ἐκ φύσεως ὑπάρχοντα δὲν μεταβάλλονται.

Πάλιν, ὅταν ἴσω αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι τῶρα εἶναι δειλοὶ, νὰ καθίστανται διὰ μίας τολμηροί, πάλιν τὴν αὐτὴν γνώμην σχηματίζω, ἀποδίδων τὸ πᾶν εἰς τὴν διάθεσιν. Διότι καὶ οἱ Μαθηταὶ ἦσαν εἰς μέγαν θαθμὸν δειλοὶ, πρὶν μάθουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε, καὶ πρὶν ἀξιοθῶν τῆς βαρεῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατόπιν ὁμῶς κατέστησαν θαρραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς λέοντας.

Καὶ ὁ Πέτρος, ἐνῶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ ἀπειλὴν προερχομένην ἐκ τῶν λόγων κορασίου², ἐκρέματο μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἐμοστυγῶνετο, καὶ ἐνῶ διέτρεχε μυρίους κενθῶνους, δὲν ἐσίωπα, ἀλλὰ ὡς

1. Ἰωάν. 14, 31.

2. «οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν». Ταῦς ὄρου φύσιν καὶ προαίρεσιν πιθανὸν ὁ θεὸς Ἰεράρχησ νὰ ἐλαθὲν ἐκ τοῦ Ἰσκαρότου· πρβλ. «ἦγετο γὰρ εἶναι πρὸς εἰσρίαν πολλῶ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρῶπὸν γένους καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης». (Ἰσκαρ. πρὸς Δημόν. 10).

3. Μαρθ. 26, 69-75. Μάρκ. 14, 69-72. Λουκ. 22, 55-52. Ἰωάν. 18, 17 καὶ 25-27.

νά όφισατο έν όνειρω, έκεινα τά όποια έπασχεν, παρταύτα έδεικνυε θάρρος· αλλά δέν έκαμνε τούτο πρό τής Σταυρώσεως του Κυρίου.

Διά τούτο ό Χριστός έλεγεν: «έγειρεσθε, άγωμεν έντεθεσθαι». Διά ποίον λόγον; είπέ μου· δέν έγνώριζε τήν ώραν, κατά τήν όποιαν έπρόκειτο νά παρουσιασθή ό 'Ιούδας; αλλά έφοβείτο μήπως, άφού έλθη εκεί έδρη αούτος, και πριν ό Κύριος συμπληρώση τήν άριστήν διδασκαλίαν του, μήπως παρουσιασθούν οι σχεδιάζοντες τά κακά έναντίον Αούτου;

'Απομάκρυνε από σου τοιαύτην Ιδέαν! Διότι αούτά είναι ασύμφωνα πρός τήν άξίαν Αούτου. Έάν λοιπόν δέν έφοβείτο, διατί έδρα γε απομακρύνει αούτους από εκεί, και άφού συνεπλήρωσε τήν διδασκαλίαν, οδηγεί τότε αούτους εις τόν κήπον, ό όποιος ήτο γνωστός εις τόν 'Ιούδαν; Και έν ακόμη ήρχετο ό 'Ιούδας, δέν ήδύνατο νά έκτυφλώση τούς όφθαλμούς αούτων, πράγμα τό όποιον έκαμνε και όταν ό 'Ιδιος δέν παρευρίσκειτο*;

Διατί λοιπόν αποχωρεί από εκεί; Διότι καιρόν εις τούς Μαθητάς νά αναπνεύσουν όλίγον· διότι και εδωγον ήτο αούτοι, έπειδή εφύρισκοντο εις φανερόν μέρος, νά τρέμουν και νά φοβώνται και ένεκα τού χρόνου και ένεκα τού τόπου θηλαστή και νύξ ήτο θαυτάτη, και δέν ήτο δυνατόν εις τούς Μαθητάς νά προσέχουν εις τούς λόγους του Κυρίου, αλλά πάντοτε νά στρέφουν εις τόν νον των και νά φαντάζονται αούτους, οι όποιοι θα παρουσιασθούν και μάάλιστα ήτο έπόμενον νά συμβαίνουσαν αούτά, έφ' όσον και ό λόγος του Διδασκάλου έκαμνε αούτους νά αναμένουν τά δεινά· «ετι γάρ μικρόν»⁴, λέγει, «και ούκ ειμι μεθ' όμων», και «ερχεται ό του κόσμου τούτου αρχών»⁵.

'Αφού λοιπόν, όταν ήκουσαν τούτους τούς λόγους και παρομοίους, έπαράσσοντο, με τήν Ιδέαν ότι έντός

4. 'Ιωάν. 18, 5.
5. 'Ιωάν. 14, 18.
6. 'Ιωάν. 14, 30.

όλίγου⁷ θα συλληφθούν, οδηγεί αούτους εις άλλον τόπον, διατε, άφού νομίσουν ότι εφύρισκοντο έν ασφαλεία, του λοιπού νά ακούουν τούς λόγους Αούτου άνευ φόβου· καθ' όσον μάάλιστα έπρόκειτο νά ακούσσουν σπουδαία δόγματα. Διά τούτο λέγει: «Έγειρεσθε, άγωμεν έντεθεσθαι».

Κατόπιν προσθέτει: «Έγώ ειμι ή άμπελος, όμεις τά κλήματα»⁸. Τι θέλει νά ύπαντιχθή διά τής παραβολής αούτης; Ότι εκείνος, ό όποιος δέν προσέχει εις τούς λόγους του Κυρίου δέν είναι δυνατόν νά ζήση, και ότι τά μέλλοντα θαύματα επιτελούνται διά τής δυνάμεως του Χριστού.

'Ο Πατήρ μου ό γεωργός έστι»⁹. Τι λοιπόν; 'Εχει ανάγκην βοήθειας ό Υιός; 'Απομάκρυνε τοιαύτην Ιδέαν από σου! Διότι τό παράδειγμα τής άμπελου δέν δεικνύει τόθτο. Πρόσχε λοιπόν με πόσην έπιμέλειαν διατυπώνει τήν παραβολήν θηλαστή δέν λέγει ότι ή ρίζα γεύεται τήν φροντίδα του γεωργού, αλλά τά κλήματα. Η ρίζα δέ εις τήν παραβολήν αούτην έχει παραλειφθή όχι δι' άλλον λόγον, αλλά διά νά μάθουν οι Μαθητάι ότι δέν δύνανται τίποτε νά επιτελέσουν άνευ τής δυνάμεως Αούτου, και ότι κατά τοιοούτον τρόπον πρέπει νά είναι ήνωμένοι με τήν πίστιν, καθ' όν τρόπον τό κλήμα με τήν άμπελον.

«Πάν κλήμα έν έμοι φέρον καρπόν, αφρι αούτό ό Πατήρ»¹⁰. Έδώ ύπαντίσεται τήν ζωήν, αποδεικνύουσαν ότι δέν είναι δυνατόν άνευ έργων νά εφύρισκεται κανείς εις αούτην.

7. «... εθαρμούντο, ως ούτεια μάλα άλωσόμενοι». Τό τμήμα τούτο έγραψεν ό Ιερών Χρυόστομος έχων ύπ' όψιν πιθανόν χωρίον τής «Κόρου Ανάδοσκου» του Ξενοφώντος, ένθα ό έν λόγω συγγραφέας γράφει: «ένθα έη πόλις πάραση άνένετα' ούτεια γάρ έδδουσαν οι Έλληνες και πάντες δε άπότατοι σφιων έπισπεισάσαι». (Ξενοφ. Κόρου 'Ανάδοσκ. 1, 8, 2).

8. Ετα άμπελότερα τά χωρία παρλαται έκδήλωσις φόβου περί όμείσου κινδύνου.

8. 'Ιωάν. 15, 1.
9. 'Ιωάν. 15, 1.
10. 'Ιωάν. 15, 2.

«Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρων καθαίρει αὐτὸ»¹¹. τοῦτο σημαίνει: «πολλὴς ἐπιμελείας ἀπολαβεῖν ποιεῖ». Παρ' ὅτι ἡ ρίζα ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴν φροντίδος πρὸ τῶν κλημάτων, ἀκατακόμητη πέρεξ αὐτῆς, καὶ γυμνουμένη, ἐν τούτοις ὁ Κύριος ἐδῶ δὲν ἀμελεῖ οὐδὲως περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καθ' ὁλοκληρίαν ὁμιλεῖ περὶ κλημάτων, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ἴδιος μὲν εἶναι αὐτάρκης, οἱ δὲ Μαθηταὶ ἔχουν ἀνάγκη πολλῆς βοήθειας ἐκ μέρους τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι εἰς μέγαν θαυμῶν ἐνάρετοι.

Διὰ τοῦτο λέγει: «Τὸ καρπὸν φέρων καθαίρει» δηλαδὴ τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ εἶναι ἀκαρπov, οὔτε εἰς τὴν ἀμπελον δύνανται νὰ παραμείνῃ, τὸ δὲ δεύτερον, ἐπειδὴ καρποφορεῖ, καθιστᾷ αὐτὸ γονιμώτερον. Δύνανται δὲ νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τοῦτο ἔχει λεχθῆ ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὰς θλίψεις αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι τότε θὰ ἐπικολούθουν· διότι τὸ «καθαίρει αὐτὸ» σημαίνει «περικόπτει», πράγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ γονιμώτερον τὸ κλῆμα. Ἐκ τούτου βεβαιώνεται ὅτι αἱ δοκιμασίαι ἀκόμη ἰσχυροτέρους καθιστοῦν αὐτοῦς.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Περὶ τίνων ταῦτα λέγει;» καὶ πάλιν ἐμφάση αὐτοῦς εἰς ἀγωνιάδεις σκέψεις¹², λέγει: «Ἦν ὅμως καθαροὶ ἔστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν»¹³. Ἐλπεις πῶς παρουσιάζει τὸν Ἐαυτὸν Του, ὅτι φροντίζει διὰ τὰ κλήματα; Διότι λέγει: «Ἐγὼ πᾶς ἐκαθάρισα (ἂν καὶ προηγουμένως δεικνύει ὅτι ὁ Πατὴρ ἐπιτελεῖ τούτο, ἐν τούτοις τίποτε δὲν μεσολαθεῖ μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ)¹⁴· πρέπει δὲ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτελεσθοῦν τὰ ἐκ μέρους σας ἔργα».

Κατόπιν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔκαμε τοῦτο, ὅχι ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκη τῆς ἐκ μέρους αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἀλλὰ διὰ νὰ προκόπτουν, προσθέτει: «Ὡστερ τὸ κλῆμα οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, οὕτως οὐδὲ ὁ ἐν ἐμοὶ μὴ

11. Ἰωάν. 15, 2.

12. Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον: «σὲ ἔννοιας».

13. Ἰωάν. 15, 3.

14. Δηλ. δὲν ὑπάρχει οὐδεμία διαφορὰ μεταξὺ Αὐτῶν.

μένον»¹⁵. Διότι, διὰ νὰ μὴ ἀποχωρισθοῦν ἕνεκα τῆς θείας, τὴν ἐξασθενήσαν ψυχῆν τῶν Μαθητῶν τὴν ἐνισχύει καὶ τὴν ἐνώνει μετ' Ἐαυτοῦ Του, καὶ παρέχει διὰ τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀγαθῆς¹⁶. Δηλαδὴ ἢ μὲν ρίζα παραμένει ἢ δὲ ἀφαιρέσει καὶ ἡ διατήρησις εἶναι ἐκείνας, τὰ ὁποῖα ἀφίστανται τὰ κλήματα.

Κατόπιν, ἀφοῦ προέβραμε τοὺς Μαθητὰς καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὰ ἐξώτερα καὶ ἀπὸ τὰ εὐσάφιστα, ζητεῖ πρῶτον ἐκεῖνας, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἐπιτελεσθοῦν ἐκ μέρους ἡμῶν, «Ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, καγὼ ἐν αὐτῷ»¹⁷. Παρατηρεῖς ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν Πατέρα συμβάλλει εἰς τὴν φροντίδα διὰ τοὺς Μαθητὰς; διότι ὁ μὲν Πατὴρ καθαίρει αὐτοῦς, ὁ δὲ Υἱὸς τοὺς κρατεῖ μεθ' Ἐαυτοῦ. Ἦ δὲ παραμονὴ εἰς τὴν ρίζαν, αὐτὴ κάμνει νὰ καρποφοροῦν τὰ κλήματα· διότι ἐκεῖνον μὲν, τὸ ὁποῖον δὲν καθαρίζεται, παραμένει δὲ εἰς τὴν ρίζαν, φέρει καρπὸν, ἂν καὶ ὅχι ὅσον ἔπρεπε, ἐκεῖνος δὲ τὸ ὁποῖον δὲν παραμένει εἰς τὴν ρίζαν, οὐδὲως φέρει καρπὸν. Ἄλλ' ὅμως καὶ ὁ καθαρισμὸς ἐδειχθῆ ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἡ παραμονὴ εἰς τὴν ρίζαν ἔργον τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ρίζαν ἔχει γεννήσει.

Ἐ', Εἴδες πῶς εἶναι ὅλα κοινὰ, δηλαδὴ καὶ ἡ καθαρισις καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῆς δυνάμεως τῆς ἀνελουμένης ἐκ τῆς ρίζης; Μεγάλη ζημία εἶναι θεαίως, τὸ ν' μὴ δύναται καθεὶς νὰ ἐπιτελέσῃ οὐδὲν ἔργον· δὲν τερματίζει ὅμως ὁ Κύριος μέχρι τούτου τοῦ σημείου τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ περαιτέρω συνεχίζει τὸν σχετικὸν λόγον δηλαδὴ λέγει: «ἐθλήθη ἔξω»¹⁸ (βεβομένου ὅτι δὲν εἶναι πλέον ἀντικείμενον τῆς ἐργασίας τοῦ γεωργοῦ).

15. Ἰωάν. 15, 4. Τὸ κείμενον τῆς Κ.δ. ἔχει ὡς ἔβη: «καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπελῇ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε».

16. «Καὶ χρῆσθαι ὑποστεινὶ λοιπὸν ἐλπίδας». Ἐκφρασις ἐν χρήσει πρὸς ἀποστόλους· ὅπως πρὸς Α.: «Τὰς ἐλπίδας ὑμῶν ὑποστεινόν». (Ἄμωσ. «Περὶ σκευῶν» 19) «... Καὶ τῶν ἐλπίδων, ὅς ὀπτεῖνεν ὁ Ἀριστόμαχος» (Ἄμωσ. «Κατὰ Ἀριστοκράτους» 14).

17. Ἰωάν. 15, 5.

18. Ἰωάν. 15, 6.

«καὶ ἠρραίνεταί»¹⁹· τοῦτο σημαίνει: «ἐάν εἶχε μέρος τῆς κρίσεως, τὸ ἀπομακρύνει· ἐάν εἶχε κάποια χάρις, σπερμαίνεται ἀσπῆς, καὶ μένει ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς προερχομένης ἐξ Ἐκείνου καὶ τῆς ζωῆς».

Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀποτελεσμα; «Εἰς τὸ πῦρ θάλλεται»²⁰. Ἀλλὰ δὲν περιέρχεται εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἕκείνος, ὁ ὁποῖος παραμένει πλησίον τοῦ Κυρίου.

Κατόπιν ὁ Κύριος δεικνύει τί σημαίνει τὸ νὰ παραμείνη κανεὶς πλησίον Αὐτοῦ, καὶ λέγει: «Ἐάν τὰ ρήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ»²¹. Βλέπετε ὅτι καὶ προηγουμένου δικαίως ἔλεγον ὅτι ζητεῖ ὁ Κύριος τὴν ἀπόδειξιν τῆς πίστεως τὴν ἐκδηλουμένην διὰ τῶν ἔργων; Διότι, ὅταν εἶπεν: «Ὁ ἐάν αἰτήσητε ποιήσω»²², προσέθεσεν: «Ἐάν ἀγαπήτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε»²³· καὶ ἐδῶ λέγει: «Ἐάν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ρήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐάν θελήσητε, αἰτήσασθε, καὶ γινήσεται ὑμῖν»²⁴.

Αὐτὸν δὲ τὰ ἔλεγε, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ μὲν σκεδιάζοντες κακῶν κατ' Αὐτοῦ θὰ κατακαοῦν, οἱ δὲ Μαθηταὶ θὰ φέρουν καρπὸν. Τὸν φόβον λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἐξεδηλώνετο ὅπῃ τῶν Μαθητῶν, ἀφοῦ μετέθεσαν εἰς ἐκεῖνους (τοὺς ἐπιθυμολογῶντας)²⁵, καὶ ἔδειξεν ὅτι οἱ Μαθηταὶ θὰ εἶναι ἀκαταμάχητοι, λέγει: «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου, ἵνα ὑμεῖς μοι γένησθε μαθηταί, καὶ καρπὸν πολὺν φέριτε»²⁶.

Ἐκ τούτων τῶν φράσεων καθιστᾷ ἀξιοπύκτον τὸν λόγον· διότι ἐάν ἡ καρποφορία τεῖνῃ πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, δὲν θὰ ἀμελήσῃ διὰ τὴν Ἰδικὴν Του δόξαν.

19. Ἰωάν. 15, 8.

20. Ἰωάν. 15, 8.

21. Ἰωάν. 15, 7.

22. Ἰωάν. 14, 14.

23. Ἰωάν. 14, 15.

24. Ἰωάν. 15, 7. Ὅλην συναρπάζοντες τὸ καρπὸν.

25. Ἀληθῆς ἤθελε νὰ τονίσῃ ὅτι ἕκαστοι (οἱ ἐπίβουλοι) πρέπει νὰ φοβῶνται καὶ οὐκ οἱ Μαθηταί.

26. Ἰωάν. 15, 8. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱεράρχησθε θέτοι τὰς προτάσεις κατὰ σφῆραν ἀντίστροφον τῆς τοῦ οὐθεντικοῦ κειμένου.

«Καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί»²⁷. Παρατηρεῖς, πῶς ἕκείνος, ὁ ὁποῖος καρποφορεῖ, ἕκείνος εἶναι μαθητής; Τί σημαίνει δέ: «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ»; Σημαίνει: «χαίρει, ὅταν ἐν ἐμοὶ μείνητε, ὅταν καρπὸν φέριτε».

«Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατήρ, καθὼς ἠγάπησα ὁ μὴς»²⁸. Ἐδῶ τοῦ λοιποῦ ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον νοητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους²⁹, διότι ὁ λόγος αὐτός, δεδομένου ὅτι ἔχει ἀπευθυνθῆ πρὸς ἀνθρώπους, ἔχει τὴν ἀνάλογον ἰσχύον διότι ἕκείνος, ὁ ὁποῖος καὶ νὰ ἀποθάνῃ προετίμησεν, καὶ ἠξίωσε τὴν τιμὴν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ δοῦλοι καὶ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, καὶ ὤκωσαν αὐτοὺς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πόσῃ ἔκτασιν ἀγάπης ἔδειξεν;

Ἐάν λοιπὸν σὰς ἀγαπᾷ, ἔχετε θάρρος· ἐάν ἡ καρποφορία ἀποτελῇ δόξαν τοῦ Πατρὸς, μὴ ὀπταίεσθε τίποτε κακόν.

Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ αὐτοὺς ἀδιαφόρους, βλέπε πῶς πάλιν ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτῶν. «Μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ»³⁰· διότι τοῦτο ἀπὸ σὰς ἐξαρτάται. Ἀλλὰ πῶς θὰ πραγματοποιηθῇ τοῦτο; «Ἐάν τὰς ἐντολάς μου τηρήτε», λέγει, «καθὼς ἐγὼ τοῦ Πατρὸς μου τὰς ἐντολάς τητήρηκα»³¹.

Πάλιν ὁ λόγος προχωρεῖ κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον· διότι θεοβίως ὁ Νομοθέτης δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὀπταγῆ εἰς ἐντολάς³². Βλέπεις ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντοτε λέ-

27. Ἰωάν. 15, 8.

28. Ἰωάν. 15, 9.

29. Εἶναι ταῦτα, τὸ ὅσαον συχνὸ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος καλεῖ «συγκατάβαση».

30. Ἰωάν. 15, 9.

31. Ἰωάν. 15, 10.

32. Ἀληθῆς ὁ ἱησοῦς ὡς θεὸς εἶναι Νομοθέτης τοῦ Θεοῦ Νόμου, ὡς ὁ Πατήρ ἐπεμένως, ὡς εἶδον τὰς ἐντολάς, δὲν ἀπέκειται εἰς αὐτὰς ὡς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ, ἐπ' ὅσον χρησιμοποίησεν ἐμφανῶς κατὰ ἀνθρώπινον αἴτημα, λέγει μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι ὡς Ἰησοῦς τηρεῖ τὰς ἐντολάς τοῦ Πατρὸς, ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην θεολογικὴν ἰδιότητα.

«Οὐ γὰρ θῆναι ὁ νομοθέτης ὑπὸ ἐντολάς ἐμελε κείσεσθαι». Πρβλ. τὸ τοῦ Λουκίου: «Οὐ γὰρ θῆναι τὸν αὐτὸν ὅμοιος μὲν ὡς δυνατόν ἀπαρτίσασθε, οἱ δὲ θεομοθετοῦν ὡς ἀδύνατον ἔνθα κληροῦσθαι».

γώ, τούτο καὶ ἐδῶ δεῖκνύεται λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀκροατῶν; Ἀπλοῦς τοὺς περισσότερους λόγους τοὺς λέγει σύμφωνα μὲ τὴν σκέψιν αὐτῶν (προσαρμόζει αὐτοὺς εἰς τὴν νοητικὴν ἰκανότητα αὐτῶν), καὶ δι' ἧλων δεῖκνυει εἰς τοὺς Μαθητὰς ὅτι εὐρίσκοντο ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν θὰ ἀφανισθοῦν, καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχουν ἀποκτήσει, τὸ ἔχουν λάθει ἀπὸ τῶν Υἱῶν, καὶ ὅτι, ἐάν ἐπιδείξουν ἐνάρετον βίον, οὐδεὶς θὰ καταθά-
λη ποτὲ αὐτούς.

Νὰ ἀκεφθῆς δὲ ὅτι ὁ Κύριος ὁμιλεῖ εἰς τοὺς Μαθητὰς μὲ μεγαλύτερον κύρος· διότι δὲν εἶπεν: «Μείνετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ εἶπεν: «ἐν τῇ ἐμῇ».

Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγουν: ὅτι μᾶς κατέστησας πολεμίου³³ πρὸς πάντας, τότε μὲς ἐγκαταλείπεις καὶ ἀναχωρεῖς, δεῖκνυει ὅτι δὲν ἐγκαταλείπει αὐτούς, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἠνωμένος μὲ αὐτούς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ἐάν θέλουν ἐκεῖνοι, καθ' ἕν τρόπον τὸ κλῆμα μὲ τὴν ἀμπέλου. Καὶ πάλιν, διὰ νὰ μὴ καταποῦν ἀδιαφοροὶ ἐνθροῦνθέντες ἐκ τῶν λόγων Ἐκεῖνου, λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἀμετάβλητον τὸ καλόν, ἐάν δεῖκνουν ἀδιαφορίαν.

Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ παρουσιάσῃ τὴν ὄλην ὑπόθεσιν ὡς ἀνήκουσαν εἰς Αὐτόν, καὶ συντέλεσι εἰς τὸ νὰ ἐκπέσουν περισσότερο ἐκ τῆς Πίστεως οἱ Μαθηταί, λέγει: «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ» ἠδηλαθὲ εἰς πάσαν περίπτωσιν δεῖκνυει τὴν ἰδικὴν Του ἀγάπην καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς πρὸς αὐτούς.

Ἐπομένως δὲν ἀπιτέλουν δόξαν οἱ ἐκδηλώσεις τῶν Ἰουδαίων³⁴, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ λάβου³⁵.

Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Ἐξεπέσαμεν ἀπὸ τὰ πατρικὰ ἀγαθὰ, ἐγκαταλείψομεν, ἐστερήθημεν τῶν

καλοῦσιν». (Λουκ. κτὲρ ἀδυνατου 13). Ἀμφότερα τὰ χωρία εἰσενόμενα διὰ τοῦ οὐ γὰρ βήπου. δεῖκνουν τὸ νομικῶς καὶ λογικῶς ἀδύνατον.

33. «ἐξοπλοῦσας». Πρὸς Ὀλυμπίους ἐκπολεμῶσαι δὲν φιλίππῳ (Δημοσθ. Α' Ὀλυμθ. 7).

34. Ἐπλοῦς ἡ τυπικὴ πῆρσις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ τὰ παραμυθεῖα.

35. Ἐπλ. τὴν θεῖον Χάριν μετὰ τῶν δωρεῶν Αὐτῆς.

πάντων», λέγει: «παρατηρήσατέ με' ἐγὼ ἠγαπήθην ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ὁμῶς ὄφισαμαὶ αὐτὰ, τὰ ὅποια παρουσιάζονται πρὸ ἡμοῦ· δὲν οὐκ ἐγκαταλείτω δὲ διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπης τώρα διότι ἐάν ἐγὼ πρόκειται νὰ θανατωθῶ, καὶ δὲν θεωρῶ τούτο ὡς ἀπόδειξιν ἐλευθερίας ἀγάπης ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς, οὔτε οὖν πρέπει νὰ ταράσσεσθε· διότι ἐάν παραμένετε σταθεροὶ εἰς τὴν ἀγάπην μου, οὐδὲως θὰ δυνηθῶν τὰ κακὰ αὐτὰ, τὰ ἐπερχόμενα, νὰ προσεγγίσουν ἤμῶν εἰς διὰ ἀφορὰ τὴν ἀγάπην.

γ'. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἀγάπη εἶναι κατὰ σπουδαῖον καὶ ἀκαταμάχητον, ὡς δεῖξομεν αὐτὴν διὰ τῶν ἔργων. Ὁ Κύριος ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐχθροὶ, τοὺς συνεφιλίωσεν μὲ Αὐτόν, ἡμεῖς δὲ, ἀφοῦ κατέστημεν φίλοι, ὡς παραμεινωμεν τοιοῦτον Ἐκεῖνος ἔκαμε τὴν ἀρχὴν, ἡμεῖς ὡς τὸν ἀκολουθήσομεν Ἐκεῖνος δὲν μὲς ἀγαπᾷ ἀποθέλων εἰς προσπάκων Του κέρβος, (διότι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀνάγκην), ἡμεῖς τοῦλάχιστον ὡς ἀγαπῶμεν ἀποθέλοντες εἰς τὸ συμφέρον μας Ἐκεῖνος αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐχθροὶ ἠγάπησεν, ἡμεῖς αὐτόν, ὁ ὅποιος εἶναι φίλος, ὡς ἀγαπήσομεν³⁶· διότι τώρα θεοβαίως πράττομεν τὰ ἀντίθετα διότι καθημερινῶς ἐξ αιτίας ἡμῶν, θλασθημαῖται ὁ Θεός, ἐνεκα τῶν ἀργῶν καὶ τῆς πλεονεξίας.

Καὶ ἴσως κανεὶς ἀπὸ οὗς νὰ εἴπῃ: «Καθημερινῶς ὁμιλεῖς περὶ πλεονεξίας». Εἶθε νὰ ἦτο δυνατόν καὶ καθ' ἑκάστην νύκτα νὰ λέγω τούτο! εἶθε καὶ εἰς τὴν αγοράν ἀκολουθῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὴν τράπεζαν (ἠδηλαθὲ ἐν ἄρα γεύματος) ἢ εἶθε καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ οἱ φίλοι, καὶ τὰ τέκνα, καὶ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ γεργοὶ, καὶ οἱ γείτονες, καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος, καὶ οἱ τοί-

36. Παρατηρήσατε τοὺς ἀσμετρικοὺς παραλληλισμοὺς μετὰ τοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν:

«Αὐτὸς ἐξέρχεται ὄντας κατῆλθεν, ἡμεῖς φίλοι γενόμενοι μείνωμεν» αὐτὸς ἤρξατο, ἡμεῖς κἂν ἀκολουθήσομεν' αὐτὸς οὐκ εἰς οὐρανὸν κέρβος ἀγαπᾷ

(ὄνενδεις γὰρ ἐσθιν), ἡμεῖς κἂν εἰς τὸ συμφέρον ἡμῶν' οὐτὸς ἐχθρῶς ὄντας ἐφιλήσεν, ἡμεῖς κἂν φίλον ὄντα ἀγαπήσομεν.

γοι να ἴτω δυνατόν πάντοτε να ἐκτομίζωσιν αὐτὸν τὸν λόγον, ὥστε να ἤδυνάμεθα οὕτω να παύσωμεν ἐπ' ἄλλοι, να θυλιώμεν σχετικῶς ἰδίῃ διὰ τὴν οἰκουμένην τὴν προσέβαλεν αὐτῇ ἡ ἀσθένεια, καὶ καταλαμβάνει τὰς ψυχὰς ὧλων, καὶ οὕτω μεγάλη καθίσταται ἡ ταρῆνία τοῦ μαμμωνῆ³⁷.

ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀπλευθερώθημεν, καὶ εἰμεθα δοῦλοι εἰς τὸν χρυσόν· Ἄλλου ἀνακηρύττομεν τὴν Ἐξουσίαν, καὶ εἰς ἄλλον ὑπακούομεν· καὶ εἰς δεῖ διατάξῃ μετὰ προθυμίας ὑπακούομεν· καὶ τὴν συγγένειαν, καὶ τὴν φιλίαν, καὶ τὴν φύσιν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ διὰ τὰ ἀγνωσοῦμεν ἐξ αἰτίας ἐκεῖνου.

Κανεὶς δὲν στρέφει τὸ θέλημα τοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, κανεὶς δὲν σκέπτεται τὰ μέλλοντα. Ἀλλὰ θὰ εὐθὺ καρὸς, ὅταν δὲν θὰ προκύψῃ κέρδος οὐτε ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ λόγου· διότι λέγει: «Ἐν τῷ ἄθῃ, τίς ἐξομολογήσεται σοι;»³⁸.

Ποθὸς εἶναι ὁ χρυσός, καὶ πολλὴν ἀπόλαυσιν παρέχει εἰς ἡμᾶς, καὶ συντελεῖ εἰς τὸ να τιμώμεθα, ἀλλὰ οὐκ καθ' ἕν τρόπον ὁ οὐρανός· διότι τὸν πλοῦσιον πολλοὶ καὶ ἀποστρέφονται καὶ μισοῦν, ἐκεῖνον δὲ ὁ ὁποῖος διάγει ἐνάρετον θίαν σέβονται καὶ τιμοῦν³⁹.

Ἀλλὰ ὁ πτωχὸς περιγυλάται καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἐνάρετος, δύναται να εἰπῇ τίς. Δὲν γίνεται ὁμῶς τοῦτο ἐκ μέρους ἀνθρώπων λογικῶν, ἀλλ' ἐκ μέρους ἐκεῖνου, οἱ ὁποῖοι εἶναι παράλογοι· διὰ τοῦτο δὲν πρέπει οὐτε να δίδωμεν σημασίαν· διότι οὐτε καὶ ἂν ἐμυκῶντο μὲν οἱ θῆνοι, καὶ ἔκραζον οἱ κολοιοί⁴⁰, οἱ δὲ σοφοὶ ὄλοι ἐλαγὸν ἐπαίνους, θὰ καταλείπομεν τὴν ἀμύγυριν αὐτῶν⁴¹.

37. Μαρκανθ. Ἀρεμαϊκή Λεῖς σημαίνουσα τὸν πλοῦτον. (Πρβλ. Ματθ. 6, 24, Λουκ. 16, 13 καὶ Κολ. 3, 5).

38. Ψαλμ. 8, 8.

39. Ἴσταν διδασκτικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι:

«τὸν γὰρ πλοῦτον καὶ ἀποστρέφονται πολλοὶ καὶ μισοῦσι τὸν δὲ ἐν ἀρετῇ ζῶντα σέβονται καὶ τιμοῦν».

40. Κολοϊός· εἶδος πτηνοῦ (ἡ κοινῶς λεγομένη «καλακαϊδα»).

41. Ὅτετρον ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ ἱερός Χρυσόστομος, διὸ να δεῖ· Ἐθ. ὅταν εὐρίσκῃται τις εἰς θέτρον, προσέρχεται πρὸς αὐτὸ λεγόμενον, μὴ δίδωσι σημασίαν εἰς τοὺς ἐξωθεν βορῶν· πολλὰ μέλλον πρέπει να συμβῆσιν ταῦτα εἰς τὰς ἱερὰς ἀμύγυρας τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐν γενεῇ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ.

καὶ θὰ ἐστρέφομεν τὴν προσοχὴν πρὸς τὰς κραυγὰς τῶν μὴ ἐχόντων λογικόν· διότι εἶναι ὅμοιοι μὲ κολοιοῦς, καὶ κατώτεροι ἀπὸ θῆνοι· ὅσοι θαυμάζωσιν τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς.

Ἐπειτα, ἂν μὲν ἐπίγειος βασιλεὺς σὲ θαυμάξῃ, δὲν δίδεις σημασίαν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἂν ἀκόμη ὄλοι γελοῦν εἰς θάρρος σου, ἂν δὲ σὲ ἐπαινῇ ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων, ἐπιζητεῖς τοὺς ἐπαίνους τῶν κινήτρων καὶ τῶν κινώτων; Διότι οἱ παράλογοι ἀνθρώποι μὲ αὐτὰ τὰ ἔντομα ὁμοιάζωσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ οὐτε μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ εἶναι κάπως κατώτεροι ἀπὸ αὐτὰ.

Μέχρι πότε θὰ κινούμεθα ἐντὸς τοῦ βορῶρου; μέχρι πότε θὰ καθιστῶμεν δι' ἡμᾶς θεατὰς τοῦ ἀργουσιόλου καὶ τοῦ γαστριμάργου; Ἐκεῖνοι δύναται να ἐπιδοκιμάζωσιν τοὺς παίζοντας κύβους⁴², τοὺς μεθούσας, τοὺς κοιλιοβοῦλους· ἀλλὰ εἰκόνα τῆς ἀρετῆς ἡ τῆς κακίας δὲν δύναται οὐτε εἰς τὸ θναῖρον των να σχηματίσωσιν.

Ἐπειτα, ἐὰν κανεὶς σὲ σκόπητῃ, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζεις να κατασκευάζῃς τοὺς ὄγκτους τῶν ὑδραγωγείων, δὲν θὰ τὸ θεωρήσῃς κακόν, ἀλλὰ καὶ θὰ γελάσῃς εἰς θάρρος ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει εἰς σὲ τὴν ἐν λόγῳ ἀνοιαν, ὅταν θέλῃς δὲ να ἀσκήσῃς τὴν ἀρετὴν, ἐκεῖνος, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν γινῶσιν αὐτῆς, τοὺς καθιστᾶς κριτὰς ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν;

Διὰ τοῦτο οὐδέποτε φθάνομεν εἰς τὴν τέχνην ἡ κεληνῆ⁴³· διότι δὲν ἀναπέτομεν τὴν ὑπόθεσιν μας εἰς τοὺς ἔμπειρους, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀμαθεῖς. Ἐκεῖνοι δὲ κρίνωσιν οὐκ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀμάθειάν των.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἄς μὴ λοιμθάνωμεν ὅπ' ἔσῃν

42. Παιγνιον τῶν ἀρχαίων. (Πρβλ. τὰ σημερινὰ «ζάρια»).

43. Ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος ποροποιεῖ τὴν ἀρετὴν μὲ τέχνην, τὴν ὁποῖαν προσποδοῦμεν να μάθωμεν.

τούς πολλούς⁴⁴ (ὡς πρὸς τὴν γνώμην των), μᾶλλον δὲ οὐτε ἐπαίνους νὰ ἐπιθυμῶμεν, οὐτε χρήματα, οὐτε πλοῦτον, οὐτε κοκὸν νὰ θεωρῶμεν τὴν πτωχείαν· διότι καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ τῆς καρτερίας καὶ πάσης φιλοσοφίας εἶναι διδάσκαλος εἰς ἡμᾶς ἡ πτωχεία⁴⁵. διότι καὶ ὁ Λάζαρος⁴⁶ μὲ τὴν πενίαν ἔζη, καὶ ἐστεφανώοντο, καὶ ὁ Ἰακώβ μόνον ἄρτον νὰ εὕρῃ ἐπεθύμη, καὶ ὁ Ἰωσήφ εἴχε περιέλθει εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν, καὶ ἦτο ἔχι μόνον δούλος, ἀλλὰ καὶ δεσμώτης, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον περισσότερο αὐτὸν θαυμάζομεν· καὶ δὲν ἐπαυνοῦμεν τόσον αὐτὸν, ὅταν διένεμε τὸν σίτον, ὅσον, ὅταν ἔμενον εἰς τὸ δεσμοτήριον· οὐτε ὅταν περιεβάλλετο τὸ διάδημα, ἀλλὰ ὅταν περιεβάλλετο τὴν ἄλωσιν· οὐτε ὅταν ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ ὅταν καθίστατο ἀντικείμενον ἐπιθυμῶν καὶ ἐπωλείτο⁴⁷.

Αὐτὰ λοιπὸν ἔλα ἔχοντες ὑπ' ἑσῆν, καὶ τοὺς στεφάνους, οἱ ὅποιοι πλέκοντα ἀπὸ αὐτῶν τούς ἀγῶνας, ἔχι τὸν πλοῦτον, τὴν τιμὴν, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὴν πενίαν, τὴν ἄλωσιν, τὰ δεσμά καὶ τὴν καρτερίαν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς νὰ θαυμάζομεν· διότι τὸ μὲν τέλος τῶν πρώτων εἶναι πλήρες θορύβων καὶ ταραχῆς καὶ ἔχει συνδεθῆ μετὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, τὸ δὲ κέρδος τῶν τελευταίων εἶναι ὁ οὐρανός καὶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀγαθὰ, τὰ ὅποια οὐτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὐτε οὖς ἤκουσεν⁴⁸· τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμπῆ β-λοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

44. Πρὸς τὸ τοῦ Σακράτους, λέγοντος εἰς τὸν Κρίτων· «Οὐκ ὄρα, ὡ βέλτατε, πένυ ἡμῶν οὕτω φρονιστάτων, τί ἐρασιὼν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὁ ἔπαινος περὶ δικαίων καὶ ἀδικῶν, ὁ εἰς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια».

45. Πρὸς «Διαγενεῖς τὴν πενίαν αὐτοδίδακτον ἔση εἶναι ἐπικούρημα πρὸς φιλοσοφίαν· ὃ γὰρ ἐκείνῳ πείθει τοὺς λόγους περιεδοθεῖ, τοῦτ' ἐν ἔργῳ τὴν πενίαν ἀναγκάζει» (Στοδ. Ἀνθ.).

46. Ἰβὲ παραβολὴν πλουτοῦ καὶ Λαζάρου (Λουκ. 16, 19-31).

47. Γεν. 37 κ.ε.

48. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς Ἰερραρχῆα ἐπιναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν» (Α' Κορινθ. 2, 8).

ΟΜΙΛΙΑ ΟΖ' (77).

(Ἰωάν. ιε', 11 — ιστ', 8).

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῶν μείνη, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Ἄβη ἐστὶν ἡ ἐνοσίχθης ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς»¹.

α'. Πάντα τὰ ἀγαθὰ τότε ἀποφέρουν τὴν ἀμοιβήν, ὅταν φθάσουν εἰς τὸ ἀρμόδιον ἀποτέλεσμα, ἐάν δὲ διακοπῇ ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἐπιτέλειός των, τότε ἀποτελοῦν ναυάγιον. Καὶ ὅπως τὸ πλοῖον τὸ φέρει ἄπειρα φορτία, ἐάν δὲν φθάσῃ εἰς τοὺς λιμένας, ἀλλὰ θυθισθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, οὐδέμιν ὀφέλιον συναποκομίζει ἐκ τοῦ μακροῦ ταξιδίου, ἀλλὰ καὶ μεγαλιώτερον ζημίαν δημιουργεῖ, ὅσον μεγαλιώτερος κόπος ἐπέμεινε, οὕτω ζημιούται καὶ αἱ ψυχαί, αἱ ὅποια, ἐντὶ πλησιάζουν πρὸς τὸ τέλος τῶν κόπων, καταπίπτουν καὶ καταρρέουσιν, ἐντὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν ὅτι δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη θὰ συναντήσῃ αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι τρέχουν μετ' ὑπομονῆν διὰ τὴν ἐπιτέλειαν ἔργων ἀγαθῶν². τοῦτο λοιπὸν ἀκριβὲς καὶ διὰ τοὺς Μασθητάς τῶρα ἐτοιμάζει ὁ Χριστὸς. Ἄφου δηλαδὴ ἐδέχθη αὐτοὺς, καὶ ἐκεῖνοι ἐχαίροντο δι' αὐτὸν, κατὰ τὴν τὸ πάθος, ὅταν θὰ ἐτελείτο, καὶ οἱ δυσάρεστοι λόγοι ἐπρόκειτο νὰ διακόψουν αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν, ἀφου ὁμίλησεν ἀρκετὰ καὶ παρηγόρησεν αὐτοὺς, λέγει· «Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνη, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ».

1. Ἰωάν. 15, 11-12.

2. Ρωμ. 2, 7. Ἡ μεταφορὴ ἐλήθη ἐκ τοῦ στοβίου, ἐνθα οἱ ἔραμετε ἀγωνίζονται νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέλος.

τούτο σημαίνει, «διά να μὴ ἀπομακρυνθῆτε ἀπ' ἐμοῦ, διά να μὴ δικαίωγητε τὸν θρόνον»³· ἐχαίρετε δι' ἐμέ, καὶ εἰς μέγαν θαυμάσιον, ἀλλὰ σὰς κατέλασθε θλίψεις· αὐτὴν λοιπὸν ἐγὼ θὰ ἐξάλειψω, διὰ να ἔλθῃ εἰς τὸ τέλος ἡ χαρὰ· θέλει να δείξῃ ὅτι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν δὲν εἶναι ἀξίαι λύπης, ἀλλὰ τέρψεως.

«Ἔβδον ὅτι σὰς ἐσκοταδολογήσατε» δὲν σὰς καταφρόνησα, δὲν εἶπα: διατί να μὴ παραμένετε γενναῖοι; ἀλλὰ εἶπον εἰς σὰς λόγους προκαλοῦντας παρηγορίαν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλω δια παύτως να σὰς διατηρήσω σταθεροῦς εἰς τὴν αὐτὴν ἀγάπην. Ἰκούσατε περὶ βασιλείας· ἠσθάνθητε χαρὰν. Διά να καταστῇ λοιπὸν πλήρης ἡ χαρὰ σας, εἶπον τούτους τοὺς λόγους.

«Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐντολή, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς». Βλέπετε ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι συνδεμένη μὲ τὴν ἰδικήν μας καὶ ἔχει συνασπῆ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς να ἀποτελῇ σειράν μετ' αὐτῆς; Διά τούτου ἄλλοτε μὲν λέγει ὅτι εἶναι ἕως αἱ σχετικαὶ ἐντολαί, ἄλλοτε δὲ μίαν διὰ δὲν εἶναι δυνατὸν, ὅταν λάθῃ κανεὶς τὴν μίαν ἐντολήν, να μὴ ἔχη καὶ τὴν ἐντολήν τὴν ἄλλην· διότι ἄλλοτε μὲν λέγει: «Ἐν τούτῳ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται»⁴, ἄλλοτε δὲ λέγει: «Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, τὰ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὐκ ἔστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»⁵, καὶ «πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη»⁶· πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδῶ λέγει.

Διότι ἐάν τὸ να «παραμένωσιν» ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἡ δὲ ἀγάπη ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, ἡ δὲ ἐντολή εἶναι: «ἵνα ἀγαπᾶμεν ἀλλήλους», τὸ να παραμείνῃ κανεὶς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους⁷.

3. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς Ἰεράρχησ ἔχει ἀπ' ὀμν τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «τὸν θρόνον τετέλεκα (β' Τιμόθ. 4, 7).

4. Ματθ. 22, 40.

5. Ματθ. 7, 12.

6. Ρωμ. 13, 10.

7. Ἰωάν. 15, 16. Ὁ ἐκείλ. ῥήμαρ προβαίνει εἰς ἓν εἶδος σωφειτου αὐτολογισμοῦ, δηλοῦθ δὲ να ὁποδεῖξῃ ὅτι τὸ να παραμείνῃ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν Θεὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀ-

Καὶ δὲν λέγει διά τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ δεικνύει καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς: «Καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς». Πάλιν δεικνύει ὅτι ἡ ἀναχώρησίς Του αὐτῆ δὲν εἶναι ἐκ δῆλωσις μίσους, ἀλλὰ ἀγάπης· «ὅσοτε ἔπρεπε περισσότερο εἰ αὐτὸν τὸν λόγον να θαιμαζῶμαι· διότι πρὸς χάριν τῶν ψυχῶν σας θυσιάζω τὴν ζωὴν μου». Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν περίστασιν δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν περιγράφων τὸν ἄριστον ποιμένα⁸, ἐδῶ δὲ ἐνῶ νοουθετεῖ αὐτούς καὶ δεικνύει τῆς ἀγάπης τὸ μέγεθος, καὶ τὸν ἑαυτὸν Του, Ποῖος εἶναι.

Ἀλλὰ διά ποῖον λόγον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τονίζει τὴν ἀγάπην; Διότι τούτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν Μαθητῶν Του, τούτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνθέτει τὴν ἀρετὴν. Διά τούτο καὶ ὁ Παῦλος τόσα λέγει περὶ αὐτῆς, δεδομένου ὅτι ἦτο γνήσιος Μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔλασε πείραν αὐτῆς⁹.

«Ἕμεῖς φίλοι μου ὅσοτε πάντα γὰρ ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου, ἐγνώρισαι ὑμῖν»¹⁰. Πῶς λέγει λοιπὸν: «Πολλὰ ἐγὼ λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι»¹¹; τίποτε ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει διά τοῦ ἐπάντα· καὶ τοῦ «ἀκούσαι», παρὰ ὅτι τίποτε ζῆνον δὲν λέγει, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤκουσαν ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ἐπεὶ δὲ τούτο κυρίως θεωρεῖται χαρακτηριστικὸν φιλίας ὅτι εἶναι, δηλαδὴ τὸ να σὰς λέγω τὰ ἀπόρητα, ἐκρίθητε, λέγει, ἀξίοι καὶ αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς¹².

Ὅταν δὲ λέγῃ «ἐπάντα», ἔννοει ὅσα ἔπρεπον ἐκεῖναι να ἀκούσων.

Ἔπειτα φέρει καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς φιλίας ὁ-

γάνης αὐλογοῦσται εἰς εἴης:

Τὸ «μεῖναι» ἀπὸ τῆς ἀγάπης γίνεσται

ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν γίνεσται

ἐντολή τοῦ Θεοῦ ἐστίν: «ἵνα ἀγαπᾶμεν ἀλλήλους.

Ἄρα τὸ μεῖναι ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης γίνεσται.

8. Ἰωάν. 10, 11-14.

9. Α' Κορινθ. 13, 1-8. Τὸ χωρίον τούτο χαρακτηρίζεται εἰς ἧ-

μνος τῆς ἀγάπης.

10. Ἰωάν. 15, 14.

11. Ἰωάν. 16, 12.

12. Δηλαδὴ εἰς τὴν γνώσιν τῶν ἀπορρήτων.

χι τυχαίαν. Ποία λοιπόν είναι αυτή; «Οὐχ ὁμείς με ἐξελέξασθε», λέγει, «ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς»¹³· τοῦτο σημαίνει: «ἐγὼ ἐπεδίωξα τὴν φιλίαν σας. Καὶ δὲν ἐστάθη ἐδῶ, ἀλλὰ λέγει «ἔθηκα ὑμᾶς»¹⁴, δηλαδή, «ἐφώτευσα», εἶνα ὁμείς ὑπάγητε»¹⁵ (ἀκόμη χρησιμοποιεῖ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀμπέλου) δηλαδή «ἵνα ἐπεκτοθῆτε», «καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μὲν»¹⁶.

Ἐάν δὲ παραμένῃ ὁ καρπός, πολὺ περισσότερον σείς· διότι δὲν ἠγάπησα μόνον σᾶς, λέγει, ἀλλὰ καὶ μεγίστην εὐεργεσίαν παρέχων, ἐκτείνων τὰ κλήματά σας εἰς πᾶν μέρος τῆς οἰκουμένης.

θ'. Παρατηρεῖς διὰ πόσων τρόπων θεικνύει τὴν ἀγάπην Του; μὲ τὸ νὰ λέγῃ εἰς τοὺς Μαθητάς τὰ ἀπόρητα, μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώξῃ πρῶτος τὴν φιλίαν αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτοὺς σπουδαία ἀγαθὰ, μὲ τὸ νὰ πῶθῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια τότε ἔπαιχε.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύει ὅτι καὶ παραμένει συνεχῶς μὲ αὐτούς, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ δώσουν καρπὸν τῆς διδασκαλίας Του· διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβουν τὴν ἐκ μέρους Αὐτοῦ βοήθειαν, διὰ νὰ καρποφορήσουν.

«Ἴνα, ὁ ἕαν ἀτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐδῶ ὑμῖν»¹⁷· ἐάν δὲ ὁ Πατήρ λαμβάνῃ τὸ αἰτήμα, πῶς τὸ πραγματοποιεῖ ὁ Υἱός; διὰ τὰ μῶθῃς ὅτι ὁ Υἱός δὲν εἶναι κατώτερος.

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἀγαπήτε ἀλλήλους»¹⁸· τοῦτο σημαίνει: «ἐν λέγω αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ νὰ διατυπώσω μοιφήν, ὅτι θαυιάζω τὴν ζωὴν μου, ὅτι πρῶτος ἦλθον πρὸς σᾶς, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς παροτρύνω εἰς φιλίαν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ τὸ νὰ καταδιώκονται ὀπὸ τοῦ πλήθους καὶ νὰ ἀνεβιβάζονται ἦτο δυσάρεστον καὶ ἀνυπόφο-

13. Ἰωάν. 18, 16.

14. Ἰωάν. 18, 16.

15. Ἰωάν. 15, 16.

16. Ἰωάν. 18, 16.

17. Ἰωάν. 18, 16.

18. Ἰωάν. 15, 17.

(Τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ὀντι τοῦ «λελάληκα» εἶναι τὸ «ἐντέλλομαι».)

ρον, καὶ ἀρκετὸν καὶ τὴν ὀηλιὰ ἱσταμένην ψυχὴν νὰ καταβάλῃ, διὰ τοῦτο, ἀφοῦ προεῖπε πολλά, καταλήγει εἰς τοῦτο· δηλαδή ἀφοῦ προητοίμασε τὴν ψυχὴν αὐτῶν, τότε φθάσει εἰς αὐτά, θέλων νὰ ἀποβαλεῖ ἐν ἀφρονίᾳ ὅτι αὐτά, τὰ ὅποια προλέγει, εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν, ὅπως ἀκριβῶς ἀπέδειξε καὶ τὰ ἄλλα· δηλαδή ὅπως εἶπεν ὅτι «δὲν πρέπει νὰ θλιθεσθε, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρεσθε, διότι ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Πατέρα» (διότι πράττει τοῦτο ὄχι ἐγκαταλείπων, ἀλλὰ εἰς μέγαν θοσημόν ἀγαπῶν αὐτούς), αὐτὸ καὶ ἐδῶ θεικνύει ὅτι πρέπει νὰ χαίρουσιν καὶ ὄχι νὰ λυπῶνται.

Καὶ παρατηρεῖ πῶς ἀποδεικνύει αὐτὸ δηλαδή δὲν εἶπε: «γνωρίζω ὅτι εἶναι λυπηρὸν τὸ μέλλον νὰ συμβῇ, ἀλλὰ πρὸς χάριν μου νὰ τὸ ὑπομείνετε, ἀφοῦ καὶ δι' ἐμὲ πάσχετε»· διότι αὐτὴ ἡ δικαιολογία δὲν ἦτο ἀρκετὴ νὰ παρηγορήσῃ. διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ἀφοῦ ἀφῆκεν αὐτὴν, προσβάλλει ἄλλην. Ποία λοιπόν εἶναι αὕτη; «Ὅτι αὐτὸ (δηλαδή τὸ διώκεσθαι καὶ ἀνεβιβάζεσθαι) εἶναι ἀποδείξις τῆς προτέρας ἀρετῆς. Καὶ ἀπειναντίας ἔπρεπε νὰ λυπηθεῖ, ὄχι διότι μισεῖσε τὰρα, ἀλλὰ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀγαπάσθε ὀπὸ τοῦ κόσμου· διότι τοῦτο ὑπανίσταται ὅταν λέγῃ: «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει»¹⁹.

Ἄστε ἐάν ἠγαπάσθε, εἶναι φανερόν ὅτι οὕτω θὰ παρήχητε μίαν ἐνδειξὴν κωνηρίας. Ἐπειτα, ἐφ' ὅσον ὅταν προεῖπεν αὐτὸ δὲν τὸ ἐτελείωσεν, τὸ συμπληρῶναι πάλιν διὰ τοῦ λόγου: «Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»²⁰. Ἐδειξεν ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο θεὰ γίνουσι οἱ Μαθηταὶ εἰς μέγιστον θασημὸν μμηταῖ Αὐτοῦ· διότι ἐφ' ὅσον μὲν ἦτο ἐν σαρκὶ ὁ Χριστός, οἱ Ἰουδαῖοι κατ' ἐκεῖνον διεξήγαγον τὸν πόλεμον, ὅταν δὲ μετέστη, κατ' ἐκεῖνον πάλιν ἐστράφη ἡ μάχη.

Ἐπειτα ἐπειδὴ, ἐφ' ὅσον ἦσαν ὀλίγοι, ἐταράσσοντο, δεδομένου ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀντιμετωπίσουν πόλεμον τόσο μεγάλου πλήθους, ἐνθαρρύνει τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὁ

19. Ἰωάν. 15, 19.

20. Ἰωάν. 15, 20.

Κύριος, λέγων ὅτι «τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ ἔργον χαρᾶς θηλαῆ τὸ ὅτι μισεῖσθε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ συμμετάχετε τῶν παθῶν μου. Δὲν πρέπει λοιπὸν οἷς θὰ θρονηθῆτε· διότι οἷς δὲν εἴσατε ἐνώτεροι ἀπὸ ἐμέ· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ προηγούμενος εἶπα· «Ὄκ ἔσται δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ». Ἔπειτα ἀκολουθεῖ καὶ τρίτος παρηγορητικὸς λόγος, ὅτι θηλαῆ καὶ ὁ Πατὴρ ὑβρίζεται μετὰ τῶν Μαθητῶν· ἵνα λέγει· «Ταῦτα ἅπαντα ποιήσασι διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οὐδασι τὸν πέμψοντά με»²¹. θηλαῆ «κακεῖνον ὑβρίζουσι».

Πρὸς τοῦτους θέλων νὰ στερήσῃ τοὺς Ἰουδαίους δικαιολογίας, καὶ προσθέτων καὶ ἄλλων παρηγορητικῶν λόγων, λέγει· «Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐχ εἶχον»²², ἀποδεικνύων ὅτι ἀδίκως θὰ ἐπιτελέσουν τὰς εἰς θάρος Αὐτοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν ἐνεργείας.

«Διατί λοιπὸν μᾶς ἀδήγησες εἰς τόσα κακὰ; δὲν ἐγνώριζες ἐκ τῶν προτέρων τοὺς πολέμους καὶ τὸ μίσος;». Διὰ τοῦτο λέγει πάλιν· «Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν Πατέρα μου μισεῖ»²³, προλέγων εἰς αὐτοὺς σοβαρὴν τιμωρίαν προερχομένην ἐκ τῆς διαθέσεως ταύτης.

Διότι ἐπειδὴ πάντοτε ἐδικαιολογοῦντο, ὅτι χάριν τοῦ Πατρὸς ἐδίωκον Αὐτόν, ὁ Κύριος καταρρίπτων τὴν δικαιολογίαν αὐτῶν, εἶπε τοὺς λόγους τούτους· (οὐ γὰρ ἔχουσι πρόφασιν)· «παρέσχον τὴν διὰ τῶν λόγων διδασκαλίαν, προσέθεσα τὴν διδασκαλίαν διὰ τῶν ἔργων σύμφωνα μετὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὁποῖος προσέταξεν ὄλους νὰ πείθωνται εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος πράττει καὶ λέγει ταυτὰ διδάγματα, ὅταν μάλιστα αὐτὰ ὡδηγοῦν εἰς τὴν εὐσεβείαν, καὶ παρουσιάζουν σπουδαιότατα θαύματα».

Δὲν εἶπε δὲ ἀπλῶς «σημεῖα», ἀλλὰ εἶπεν· «ἃ μὴ δεῖς ἄλλος ἐποίησε»²⁴. Καὶ αὐτῶν τῶν θαυμάτων οἱ ἔδιοι οἱ Ἰουδαῖοι ὑπῆρξαν μάρτυρες, λέγοντες· «Οὐ-

21. Ἰωάν. 15, 21.

22. Ἰωάν. 15, 22.

23. Ἰωάν. 15, 23.

24. Ἰωάν. 15, 24.

δέποτε οὕτως ἐφάνη ἀνθρώπος ἐν τῷ Ἰσραὴλ»²⁵, καὶ «οὐκ ἠκούσθη ἐκ τοῦ αἵματος ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου»²⁶ καὶ τὸ σχετικὸν μετὰ τὸν Λάζαρον, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὁ θαυματουργικὸς τρόπος· ὅλα εἶναι καινοφανῆ καὶ παράδοξα.

Διατί λοιπὸν, θὰ ἤθοντο νὰ εἴπῃ τις, καὶ Σὲ καὶ ἡμᾶς διώκουν; «Ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἔστέ. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφιλεῖ»²⁷.

Κατ' ἀρχὴν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους εἶπε καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς²⁸ αὐτοῦ· ἀλλὰ ἐκεῖ μὲν κατὰ ἡπιώτερον τρόπον τὰ λέγει, διὰ νὰ μὴ θρονηθῆσῃ αὐτοῦ, ἐδῶ δὲ ἀντιθέτως, ἀπεκάλυψε τὸ πᾶν.

Καὶ ἀπὸ τί εἶναι φανερόν ὅτι μισοῦμεθα δι' αὐτὸν τὸν λόγον; Ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γίνονται εἰς θάρος μου. Διήλ., εἰπέ μου, τί ἐκ τῶν λεχθέντων ἢ πραχθέντων ἔχοντες νὰ κατηγορήσουν, δὲν με ἐδέχθησαν; ἔπειτα, ἐπειδὴ ἢ ὑπόθεσις ἤδυνάτο εἰς ἡμᾶς νὰ προκαλέσῃ ἐκπλήξιν, ἀνεφέρε καὶ τὴν αἰτίαν· θηλαῆ τὴν πονηρίαν τῶν Ἰουδαίων.

Καὶ οὕτε ἀρκεῖται εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπικαλεῖται καὶ τὸν Προφήτην, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ Προφήτης εἶχε προαναγγελεῖ αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἔλεγεν· ἐμίσησάν με δωρεάν²⁹, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος πράττει. θηλαῆ, ἐπειδὴ πολλοὶ ἠπόρουσιν, πᾶς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπίστευσαν, ἀναφέρει προφήτας, οἱ ὅποιοι προλέγουσιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ δεικνύουσιν τὴν αἰτίαν, ὅτι θηλαῆ ἢ πονηρία αὐτῶν καὶ ἡ ἀφροσύνη εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας αὐτῶν.

Ἐάν τὸν λόγον Σου δὲν ἐτήρησαν, διὰ τοῦτον τὸν λόγον οὕτε τὸν Ἰδικὸν· μᾶς δὲν θὰ τηρήσουν· ἐάν ἐδίωξαν Σὲ, διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς θὰ καταδιώξουν· ἐάν εἶδον θαύματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς ἄλλος ἐπέτελεσεν, ἐάν ἤκουσαν

25. Ματθ. 9, 33.

26. Ἰωάν. 9, 32.

27. Ἰωάν. 15, 19.

28. Πιθὸν ὁ θεὸς Ἰεράρχη νὰ ἐνοῆ τὴν ἀπάντην, τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς νομιζομένους ἀδελφοὺς του, ἧροι τὰ τέσσα τῶν Ἰωσήφ ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς αὐτοῦ. (Ἰωάν. 7, 3-9).

29. Ψαλμ. 88, 5.

λόγους, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς ἄλλος εἶπεν, ἐάν μισοῦν τὸν Πατέρα σου, καὶ σὲ μαζί με' Ἐκεῖνον, διὰ ποῖον λόγον, θά' ἔλαγέ τις, μᾶς ἔρωτες ἐν μέσῳ αὐτῶν; πῶς ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ θά' ἡμεῖς ἀξιόπιστοι; Ποίος δὲ ἀπὸ τοὺς ὁμοθεοὶς μας θά' προσέξη εἰς ἡμᾶς;

γ'. Διὰ τὴν μὴ ταράσσονται λοιπὸν σκεπτόμενοι αὐτά, παρατήρει ποίαν παρηγορίαν προσθέτει. «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, δὴ ἐγὼ πέμψω, τὸ Πνεῦμα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἑκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ»³⁰. Ἐκεῖνος θά' εἶναι ἀξιόπιστος· διότι εἶναι Πνεῦμα ἀληθείας.

Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος δὲν ἀνόμασεν αὐτὸ «Πνεῦμα ἁγίου», ἀλλὰ «ἀληθείας». Τὸ δὲ «ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» δεικνύει ὅτι διὰ ἀκριβῶς τὰ γνωρίζει, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι δηλαδὴ «οἶδα πῶθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω»³¹· καὶ ἐκεῖ τὰ λέγει αὐτὰ ὁμολῶν περὶ τῆς ἀληθείας.

«Ὅν ἐγὼ πέμψω». Ἰδοὺ ὅτι ὁ ἀποστέλλων τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι μόνον ὁ Πατήρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱός. Καὶ οἱ εἰς δὲν θά' ἦσθε ἀξιόπιστοι, οἱ ὅποιοι μετ' ἐμοῦ συναναστράφητε, καὶ δὲν ἠκούσατε τὴν διδασκαλίαν μου ἀπὸ ἄλλου.

Καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲ ἐκ τούτων τῶν λόγων διαβεβαιώουσι λέγοντες: «Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ»³². Ὅτι αὐτὰ δὲ ἔχουν λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἄχι πρὸς εὐχαρίστησιν ἀπλῶς τῶν Μασητῶν, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπιθεσάμενοι αὐτὸ ὡς μάρτυς διὰ τοὺς λόγους.

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε»³³· δηλαδὴ, «ἔσαν ἴδητε πολλοὺς ἀπειθοῦντας, καὶ θεινὰ πείσοντας ὑμᾶς».

«Ἀποαναγωγῶς ποιήσουσιν ὑμᾶς»³⁴. Διότι συνε-

30. Ἰωάν. 16, 26-27.

31. Ἰωάν. 8, 14.

32. Πράξ. 10, 41.

33. Ἰωάν. 16, 1.

34. Ἰωάν. 16, 2.

φώνησαν πολέον, ἐάν κανεὶς ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, νὰ ἀπομακρυνθῆ τῆς συναγωγῆς»³⁵.

«Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνων ὑμᾶς δόξῃ λατρεῖν προσφέρειν τῷ Θεῷ»³⁶. Οὕτω θά' ἐπιβιάξουν τὸν ἰδικόν σας φόνον, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι πράξις εὐσεβῆς καὶ ἀρεστῆ εἰς τὸν Θεόν.

Ἐπειτα προσθέτει πάλιν τοὺς παρηγορητικοὺς λόγους: «Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν Πατέρα, οὐδὲ ἐμέ»³⁷. Ἀρκεῖ εἰς οὐδὲν ὡς παρηγορία τὸ ὅτι θά' πάσχετε αὐτὰ δι' ἐμέ καὶ διὰ τὸν Πατέρα. Ἐδῶ ὑπεθυμίζει πάλιν εἰς αὐτοὺς τὸν μακαρισμὸν, τὸν ὁποῖον ἔλεγεν, ὅταν ἤρχιζεν αὐτόν, ὡς ἔζη: «Μακάριοι ἐστέ, ὅταν οὐκ εἰδῶσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ ἐπίσω πάντων ποιηρῶν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἔνεκεν ἐμοῦ. Καί-ρατε καὶ ἀγαλλιάσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς»³⁸.

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε τούτων»³⁹· ὥστε ἀπὸ αὐτῶν τοὺς λόγους καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ τοὺς θεωρῆτε ἀξιόπιστους· διότι δὲν θά' ἔχετε νὰ εἴπητε ὅτι, διὰ τὴν κόλακυσά σας, ἔλεγον μόνον τὰ εὐχάριστα, ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν λόγοι ἀπάτης· διότι ἑκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πρόθεσιν νὰ ἐξαπατήσῃ, δὲν θά' προέλεγε εἰς οὐδὲν καὶ λόγους ἀπαρηγορητικούς.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν προεῖπον εἰς οὐδὲν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ὥστε νὰ μὴ διαταράξουν οὐδὲν, ὅταν παρουσιασθοῦν ἀπροσδοκῆτως, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων λόγων, δηλαδὴ διὰ τὴν μὴ λέγετε ὅτι δὲν ἐγνωρίζον ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὐτὰ θά' συμβοῦν.

Μνημονεύετε οὖν ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· διότι πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν Μασητῶν

35. «Ἦδη γὰρ συνέθεντο, ἐάν τις ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, ἵνα ἀποαναγῶντος γένηται». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱερῶς ἐπιλαμβάνει σχεδὸν τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὁμολοῦντος περὶ τῆς θρασυείας τοῦ περὶ αὐτῶν (Ἰωάν. 8, 22).

36. Ἰωάν. 16, 2.

37. Ἰωάν. 16, 3.

38. Μάρκ. 8, 11-12.

39. Ἰωάν. 16, 4.

προέβαλλον πονηράν δικαιολογίαν, καταβιάζοντες αὐτούς ὡς καταστροφεῖς. Ἀλλά δὲν ἐτάρασσε τοὺς Μαθητάς τοῦτο, ἐφ' ἧσον ἤκουσαν ἔκ τῶν προτέρων καὶ ἐγνώριζον τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔπασχον· διότι ἦτο ἀρκετὴ ἡ αἰτία τῶν συμβαινόντων νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτούς. Διὰ τοῦτο τὴν αἰτίαν αὐτὴν εἰς πάσαν περιπτώσιν ἐπαναλαμβάνει ὁ Κύριος λέγων: «Οὐκ ἐγνώσαν με», καὶ ὅτι «ἐγὼ ἐμὲ ποιήσουσι, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου καὶ διὰ τὸν Πατέρα»⁴⁰, καὶ ὅτι «ἐγὼ πρῶτος ἔπαθον, καὶ ὅτι «δὲν ἀποτολμοῦν αὐτὰς τὰς πράξεις ἀπὸ δικαιολογημένην αἰτίαν».

δ'. Αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ἄς σκεπτόμεθα εἰς τὰς δοκιμασίας, ὅταν ὑποφέρομεν κάτι ἐκ μέρους πονηρῶν ἀνθρώπων, στρέφοντες τὸ θλέμμα μας εἰς τὸν Ἀρχηγὸν ἡμῶν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως, καὶ ὅτι πάσχομεν ἐκ μέρους χυδαίων ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ δι' Ἐκείνον· διότι ἂν σκεπτόμεθα αὐτὰ, ὅλα θὰ εἶναι εὐκολώτατα καὶ ὑποφερτά· διότι ἐάν κανεῖς, ὅταν πάσχη δι' ἀγαπητὰ πρόσωπα, καυχᾶται ἐπίσης διὰ τοῦτο, ἐάν κανεῖς πάθη κάτι διὰ τὸν Θεόν, ποῖαν ἀσέτησιν θὰ δοκιμάσῃ διὰ τὰ κακά;

Διότι ἐάν ὁ Ἰδιος ἕνα συμβῶν προκαλοῦν ἀποδοκιμασίαν, δηλαδὴ τὴν σταύρωσιν, τὴν ἀνάμειξιν δόξαν πρὸς χάριν ἡμῶν, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν τοιαύτην διάθεσιν διότι, ἐάν βυθάμεθα τόσον νὰ περιφρονῶμεν τὰ πάθη, πολὺ περισσότερο τὰ χρέματά καὶ τὴν πλεονεξίαν.

Πρέπει λοιπὸν, ὅταν πρόκειται νὰ πάσχομεν κάτι δυσάρεστον, ἔχι τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους νὰ σκεπτόμεθα⁴¹. Βιότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἔμποροι ἔχι μόνον τὰ πέλαια, ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη σκέπτονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἀπέραντι τοῦ Θεοῦ ἐλευθερίαν λόγου πρέπει νὰ ἀναλογιζόμεθα.

40. Ἰωάν. 15, 21.

41. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐβόησεν λίαν σπουδῆς εἰς τοὺς λόγους ταύτους, εἰς διαπιστοῦσαι ἔκ τοῦ ὅλου θίου αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ τέλους αὐτοῦ.

Καὶ ἂν φανῇ εὐχάριστος ἡ πλεονεξία, νὰ σκεφθῆς ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν τὴν θέλει, καὶ ἀμέσως θὰ σοῦ φανῇ ἔχι εὐχάριστος· πάλιν ἐάν εἶναι θαρρὸ τὸ νὰ βῆσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ μὴ σταματήσῃς τὴν σκέψιν σου εἰς τὴν σχετικὴν δυσπόνην, ἀλλὰ νὰ μεταφέρῃς ἀμέσως τὴν διανοίαν σου εἰς τὸν θαρμισμὸν⁴² ἐκ τῆς σχετικῆς σποράς.

Καὶ ὅταν εἶναι θαρρὸ τὸ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ ἐπιθυμίαν ξένης γυναικός, νὰ σκεφθῆς τὸν ἐκ τοῦ κόπου τούτου στέφανον, καὶ εὐκόλως θὰ ὑπομείνῃς τὸν κόπον διότι ἐάν ὁ φόβος τῶν ἀνθρώπων ἀποτρέπῃ ἀπὸ τὰς ἀτόπους πράξεις, πολὺ περισσότερο ὁ φόβος διὰ τὸν Χριστόν.

Σκληρὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ⁴³· ἀλλὰ ἄς περιθάλωμεν τὴν δεινὴν αὐτῆς μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς ὀμοσχέσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· διότι οἱ μὲν ἐνάρετοι καὶ ἀνευ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν τὴν θλέπουν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ὄρασαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξασκοῦν αὐτὴν, καὶ διὰ τὸ ὅτι ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἐργάζονται δι' αὐτὴν μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀμοιβῆς, καὶ θεωροῦν σπουδαίαν τὴν σωφροσύνην, ἔχι διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῶν, ἀλλὰ διότι τοιαύτην ἐντολήν ἔδωκεν ὁ Θεός. Ἐὰν δὲ κανεῖς εἶναι ἀσθενέστερος (ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς), ἄς σκεφθῇ καὶ τὰ θραβεῖα.

Τοιοῦτοτρόπως ἄς πράττωμεν καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ἄς ἐλεῶμεν τοὺς συνανθρώπους μας, καὶ νὰ μὴ θλέπωμεν μὲ ἀδιαφορίαν νὰ ἀφανίζονται ἐκ τῆς πείνης· διότι πῶς δὲν εἶναι ἀποπρὸν οἱ ἴδιοι μὲν νὰ καθήμεθα ἐπὶ τῆς τραπέζης γελώντες καὶ ἐπιβιδόμενοι εἰς τρυφλὸν θίον, ἐνῶ δὲ ἀκούομεν ἄλλους, οἱ ὅποιοι διέρχονται διὰ τῆς γειτονικῆς ὁδοῦ, θρημούντας, νὰ μὴ στρεφόμεθα πρὸς τὸν κλαυθμὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ θυσιάζωμεν.

42. Ἀπλ. τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

43. Πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους: «Ἀρετὰ πολὺμοχθε γένει δρατηρί».

σχετώμεν, και να αποκαλώμεν τον θρηνοῦντα ἀπατεῶνα⁴⁴;

Τί λέγεις, ἄνθρωπε; Δι' ἄρτον ἕνα σοφίζεται κανεὶς ἀπότῃ; Καί, δύναται νὰ ἀπαντήσῃ τις, δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον κυρίως ἄς ἐλεῖται· δηλαδὴ ἄς ἀπαλλάσσεται, δι' αὐτὸν κυρίως τὸν λόγον ἐκ τῆς ἀνάγκης. Ἄλλ' ἂν δὲν θέλῃς νὰ δώσῃς, νὰ μὴ ὕβρισῃς τὸν ζητοῦντα· ἂν δὲν θέλῃς νὰ παύσῃς τὸ ναυάγιον, νὰ μὴ ἀθήσῃς τὸν ναυαγὸν εἰς θάλασσαν.

Διότι, νὰ σκεφθῆς, ὅταν τὸν πτωχὸν, πού θὰ προσέλθῃ εἰς σέ, τὸν ἀπαθήσῃς, εἰς ποίαν κατάστασιν θὰ εὐρεθῆς, ὅταν παρακαλῆς τὸν Θεόν διότι λέγει: «ὃ μὲτρώ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν»⁴⁵.

Νὰ σκεφθῆς πῶς ὁ πτωχὸς θὰ ἀπέλθῃ συντριμμένος, κύπτων κάτω τὴν κεφαλὴν, ὀδυρόμενος, ἀφοῦ ἔλασε μαζί με τὴν πτωχείαν και τὴν πληγὴν τὴν προεργομένην ἐκ τῆς ὀβριωῆς· διότι ἂν τὴν ἐπαιτεῖαν τὴν θεωρῆτε σεις κατάρων, τὸ νὰ μὴ λάθῃ κανεὶς, ὅταν ζητῇ, καὶ νὰ ἀπέλθῃ, ἀφοῦ ὕβρισθῇ, πόσῃ κακοδομιαν δημιουργεῖ;

Μέχρι τότε θὰ ὁμοιάζωμεν μετὰ τὰ θηρία, και αὐτὴν τὴν ἀνθρώπινον ἡμῶν φύσιν θὰ ἀγνωσῶμεν ἕνεκα τῆς πλεονεξίας; Πολλοὶ στεναχθῶσι δι' αὐτὰ ἀλλὰ δὲν θέλω μόνον τώρα, ἀλλὰ πάντοτε νὰ διατηροῦν αὐτὴν τὴν εὐσιπλαγχίαν⁴⁶.

44. «Πῶς γὰρ οὐκ ἴστανον αὐτοὺς μὲν ἐπὶ ἱτρὸς τραπέζης κοθῆσαι γελῶντας και τρυφῶντας, ἑτέρον δὲ διὰ τοῦ ἀμφόδου παριόντων ἀκούοντας ὀλοφυρομένων, μὴδὲ ἐπιτρέφοντας πρὸς τὴν ὀλολήν, ἀλλὰ και δυσχεραίνον και ἀσπεύοντες καλεῖν;». Πῶς ὀνομασθησῶνται οἱ λόγοι οὗτοι. Ὡς πρὸς τὴν αὐτοῦ τὸ ἴδιον τῆς αὐτοῦ ὁ θεὸς ἱεράρχης πῶσόν νὰ ἔλασεν ὑπὲρ ὅσων χριστὸν λέγου τοῦ Λουκίου, τὸ ὅσιον και παραθέτομεν:

«Καίτοι πῶς οὐκ ἴστανόν ἐστιν, ὡ θεοῦ!, τοῖσιν αὐτῶν, εἰ μὲν ἐπὶ ἀσπράξης ὀχοῦμενον εὖρον με, σικανῶν, (τί γὰρ ἂν και ἔλεγον;), ὅτι ὅ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις ἴππους ἀνασθῶναι, περὶ ὅσων πεθεῖν ἡμῶς, ὡς δυνατός εἰμι;» (Λουκ. «ὅπερ ὀδυσσῆος» 12).

45. Ματθ. 7, 2.

46. Δηλαδὴ πολλοὶ ὀκροῦσιν, καθ' ἣν στιγμὴν ὀμίλει ὁ ῥήτωρ, ἀσβῶνται ἔλας, ἀλλὰ οὕτως συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ αἰσθάνωνται τοῦτο προοικίστως, καθ' ἣν στιγμὴν ὀμίλει, και κατόπιν νὰ παρέλθῃ τὸ εὐσθημὸν τοῦτο, ἀλλὰ ἡνῶστε νὰ αἰσθάνωνται ἔλας.

Νὰ σκεφθῆς τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην, καθ' ἣν θὰ σταθῶμεν πρὸ τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, και θὰ παρακαλώμεν νὰ τυχώμεν ἔλας, και ἀφοῦ φέρῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον τοὺς πένητας, και θὰ λέγῃ πρὸς ἡμᾶς ὅτι «ὅι' ἕνα ἄρτον και ἕνα ὄβολόν προσκαλεῖσθε εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν τῶσων μεγάλῃν θύελλαν», τί θὰ ἀπαντήσωμεν; τί θὰ ἀπολογηθῶμεν δέ;

Διὰ νὰ θεσπισθῆς δέ ὅτι και αὐτοὺς θὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον, ἀκουσε τί λέγει: «Ἐφ' ὅσων οὐκ ἐποίησατε ἐνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποίησατε»⁴⁷. διότι ἐκεῖνοι (οἱ πένητες) δὲν θὰ εἴπουν τίποτε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὅπερ αὐτῶν θὰ ἐπιτιμήσῃ ἡμᾶς. Διότι και τὸν Λάζαρον εἶδεν ὁ πλούσιος, και ὁ μὲν Λάζαρος τίποτε δὲν εἶπε πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ Ἀβραάμ ὀμίλησε δι' ἐκεῖνον.

Ὅτῳ θὰ συμβῇ και ἐν ὁμοίᾳ με τοὺς πτωχοὺς, οἱ ὅσοι τώρα καταφρονοῦνται ἐκ μέρους μας· δηλαδὴ δὲν θὰ ἴδωμεν αὐτοὺς νὰ προτεῖνουν τὰς χεῖρας μεθ' ἡμῶν ἀξιολύπητον, ἀλλὰ νὰ ἐδρίσκωνται ἐν ἀναπαύσει· ἡμεῖς δὲ θὰ λάθωμεν τὴν θύην ἐκεῖνων, και εἴθε μόνον τὴν θύην, και ὄχι τὸ πολὺ σκληρότερον, δηλαδὴ τὴν τιμωρίαν!

Διότι οὐτε ὁ πλούσιος ἐπεθύμει ἐκεῖ νὰ χορτασθῇ ἀπὸ τὰ ψιχία, ἀλλὰ ἐπλήγετο, και ἐτιμωρεῖτο σκληρῶς, και ἤκουσεν: «ἀπέλασε τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου και ὁ Λάζαρος τὰ κακά»⁴⁸.

Νὰ μὴ θεωρῶμεν λοιπὸν τὸν πλοῦτον ὡς κάτι τὸ μέγα διότι αὐτὸς εἶναι δι' ἡμᾶς ἐφόδιον διὰ τὴν κόλασιν, ἂν δὲν προσέχωμεν ὅπως θεσπῶς, ἂν προσέχωμεν, και ἡ πτωχεία καθίσταται προσθήκη και ἀνέσεως και ἀναπαύσεως εἰς ἡμᾶς· διότι και τὰ ἀμαρτήματα ἐξολοίφωμεν, ἂν εὐχαριστῶς ὀπομινωμεν τὴν πτωχείαν, και πολλὴν ἐλευθερίαν λόγου ἀποκτώμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

ε'. Νὰ μὴ ζητῶμεν λοιπὸν πάντοτε τὴν ἀνεσιν, διὰ νὰ εὐρωμεν ἀνεσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ νὰ δεχθῶμεν νὰ ὀπομινωμεν τοὺς κόπους διὰ τὴν ἀρετὴν, και νὰ περικόπτωμεν τὰ περιττά, και τίποτε περισσότερο νὰ μὴ ζη-

47. Ματθ. 25, 46.

48. Λουκ. 16, 26.

τῶμεν, ἀλλὰ ἴλα τὰ ὑπάρχοντά μας νὰ τὰ δαπανῶμεν διὰ τοὺς ἔχοντες ἀνάγκην· διότι ποίαν δικαιολογίαν θὰ προβάλλωμεν, ὅταν Ἐκεῖνος μὲν ὑπόσγεται εἰς ἡμᾶς τὸν οὐρανόν, ἡμεῖς δὲ δὴν δίδωμεν εἰς Αὐτόν οὔτε ἄρον; ὅταν Ἐκεῖνος μὲν πρὸς χάριν σου ἀνατέλλῃ τὸν ἥλιον⁴⁹, καὶ σοῦ προσφέρῃ ἄληθιν τὴν ὠφειλάν τῆς κτίσεως, σὺ δὲ οὔτε ἐνδομα βίβης εἰς Αὐτόν, οὔτε φροντίδης νὰ εὕρῃ στέγην;

Καὶ τί ἀναφέρω τὴν κτίσιν καὶ τὸν ἥλιον; Σοῦ ἔδωκε τὸ αἷμα Του, τὸ Τιμίον Αἷμα Του, σὺ δὲ οὔτε νὰ πῆθῃ δὴν δίδεις εἰς Αὐτόν; Μίαν φοράν ἔδωκες εἰς Αὐτόν; Ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἐλεημοσύνην· διότι ἔφθον, ἐνῶ ἔχεις, δὲν δίδεις, δὲν ἔχεις ἀκόμη ἐκπληρώσει τὸ ὄλον ἔργον σου· διότι καὶ αἱ παρθένοι, ἐνῶ εἶχον τὰς λαμπάδας, εἶχον ἔλαιον, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετόν⁵⁰.

Ἔπρεπε θεαίως, καὶ ἂν ἀκόμη παρείχες ἀπὸ τὰ ἰδικά σου, νὰ μὴ ἦσαι τόσο φειδωλός· τώρα δὲ, ἐνῶ δίδεις τὰ προσερχόμενα ἐκ τοῦ δεσπότου, διὰ ποῖον λόγον εἶσαι φειδωλός; Μήπως θέλετε νὰ μῶθετε τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς ἀπαθροπίας. Οἱ μὴ ἐλεημονες τὰ ὑπάρχοντά των τὰ συλλέγουσι ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην δὲν εἶναι πρόθυμοι· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μαθητῆται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ κερδίζῃ, δὲν γνωρίζει (δὲν συνηθίζει) νὰ δαπανᾷ.

Διότι, πῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει προπαρασκευασθῆ, διὰ νὰ ἀρπάξῃ, δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὸν ἑαυτὸν του δι' ἀντίθετον ἐνέργειαν; διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους, πῶς θὰ δυνηθῆ νὰ παραχωρήσῃ τὰ ἰδικά του εἰς ἄλλον;

Διότι καὶ ὁ κύβη, ὅταν συνηθίσῃ νὰ τρώγῃ σάρκα, δὲν δύναται πλέον νὰ φυλάτῃ τὴν ἀγέλην· διὰ τοῦτο τοὺς κύβητας αὐτοὺς οἱ ποιμένες τοὺς θανατώνουσι. Τοῦτο δὲ, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἀπέχωμεν ἀπὸ γαῖμα αὐτοῦ τοῦ εἴδους· διότι γαύονται σάρκα

49. Ματθ. 5, 45.
50. Ματθ. 25, 1-13.

καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον⁵¹.

Δὲν βλέπεις πῶς ὁ Θεὸς ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ἴλα τὰ πράγματα κοινά; Διότι, ἐὰν ἐπέτρεπε νὰ ὑπάρχουν πτωχοὶ ἀπὸ ἀπόψεως χρημάτων, καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμε χάριν τῶν ἀποκτούντων πλοῦτη, ὥστε νὰ θύναται οὐ τοὶ νὰ ἐξαλείφουσι τὰ ἀμαρτήματά των διὰ τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς ἐκεῖνους; σὺ δὲ καὶ εἰς τοῦτο κατέστης σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος.

Διὰ τοῦτο εἶναι φανερόν ὅτι, ἐὰν καὶ εἰς τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ἐλάμβανες αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν⁵², θὰ ἐνηργεῖς μυρίους φόνους, καὶ θὰ ἀπέκλειες καὶ τὸ φῶς καὶ ἄληθιν τὴν ζωὴν διὰ νὰ μὴ συμβῆ δὲ αὐτὸ, ἀνταγκαστικῶς ἠμποδίσῃ τὴν ἀπληστίαν εἰς ἐκεῖνα.

Ἐὰν δὲ πονῆτε, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, πολλὸ περισσότερον ἐγὼ, βλέπω νὰ συμβαῖναι αὐτά⁵³. Μέχρι πότε σὺ θὰ εἶσαι πλούσιος, καὶ ἐκεῖνος πτωχός; Μέχρι τῆς ἐσπερας⁵⁴, περαιτέρω δὲ ὄχι πλέον· διότι εἶναι τόσοσ ἄραγος ὁ θῆς, καὶ ἴλα πλέον συντόμως θὰ ἀπέλθουσι, ὥστε τὸ πᾶν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντομος ὄρα.

Ποία ἀνάγκη ὑπάρχει εἰς τὴν ἀποθήκην μὲ ἀποθνήσκοντων πραγμάτων, καὶ πλήθους δούλων καὶ οἰκονόμων; διατί νὰ μὴ ἔχῃς κήρυκα τῆς ἐλεημοσύνης; διότι ἢ μὲν ἀποθήκη οὐδεμίαν φωνὴν ἀφήνει, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ληστὰς θὰ προσελκύσῃ, αἱ δὲ ἀποθήκαι τῶν πτωχῶν πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν θὰ ἀναθῶν, καὶ θὰ καταστήσουσι εὐχάριστον τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ ἴλα τὰ ἀμαρτήματα θὰ ἐξαλείψουσι, καὶ δόξαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ τιμὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων θὰ φέρουσι.

Διατί λοιπὸν ἀρνεῖσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τόσα φραγά; Διότι ὄχι ἐκεῖνους (τοὺς πένιτας), ἀλλὰ τὸν

51. Ταιούτοι ὑπῆρσαν οἱ κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατασχῆς ἀποκρίπτοντες τὰ τρώματα καὶ πωλοῦντες αὐτὰ εἰς ὑπερόγκους τιμὰς, οἱ καλούμενοι «μαυρογορῆται».

52. Ὅπως ἐπῆ, εἰς τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως τοῦ πλοῦτος.

53. Παρατίθεται τὸν παρολληλιαμέν:

«Εἰ δε ἄλγετε, ταῦτα ἰδοῦντες πολλὰ μᾶλλον ἐγὼ, ταῦτα γινόμενα ὄραν».

54. «Ἐσπεραν» ἔνεσθ' τὸν θάνατον.

ἑαυτὸν σου θὰ ἀφελήσης εἰς μεγαλύτερον βωθμόν, β-
ταν εὐεργετῆς ἐκείνους· διότι εἰς μὴν τοὺς πένητας θὰ
ἐπανορθώσης τὴν κατάστασιν τῆς παρουσίας ζωῆς, διὰ
δὲ τὸν ἑαυτὸν σου, θὰ ἀποταμιεύσης ἐκ τῶν προτέρων
τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ τὸ θάρρος⁵⁵ τὰ ὅποια εἶθα νὰ
συμβῆ ἴλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλαν-
θρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὁ-
ποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΗ' (78).

(Ἰωάν. ια', 4-16).

«Ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπαν ὑμῶν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤ-
μην. Νῦν δὲ ἀπέγω πρὸς τὸν πέμψαντά με καὶ οὐδεὶς ἐξ
ὑμῶν ἔρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγετε; Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελέηκα
ὑμῶν, ἢ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν».

α'. Μεγάλη εἶναι ἡ τυραννία τῆς θλιψέως καὶ ἔχομεν
ἡμεῖς ἀνάγκην πολλῆς ἀνδρείας, ὥστε νὰ σταθῶμεν μὲ
γενναιότητα ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ πάθους, καὶ ἐκμεταλ-
λευόμενοι τὴν ἐξ αὐτοῦ προκείμενην χρησιμότητα,
νὰ ἀφήνωμεν τὸ περιττὸν διότι τὸ πάθος τοῦτο ἔχει
καὶ κόποιον χρησιμότητα ἠπλαθῆ όταν μὲν ἀμαρτάνω-
μεν ἡμεῖς ἢ ἄλλοι, τότε μόνον εἶναι ὀρθὸν νὰ λυπάμε-
θα, όταν δὲ εὐρεθῶμεν εἰς περιπτώσεις ἀθροιστικῶν ὀ-

55. Ἦθε ἀπόφραγμα μετὰ θαυμασίου παραλληλισμοῦ: «Ὁ γὰρ
ἐκείνους, ἀλλὰ αὐτὸν εὐνοήσεις, μεζῶνας εὐεργετῶν»
ταῖς μὲν γὰρ τὰ παρὸντα ἐπανορθώσεις
σουτῶ δὲ τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ πυρρησίαν προσηύθησας.
1. Ἰωάν. 10, 4-8.

ποθέσεων, τοῦ λοιποῦ εἶναι ἀχρηστος ἢ θλίψις.

Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ τοὺς μαθητάς, ἐφ' ὅσον δὲν ἤ-
σαν ἀκόμη τέλειοι, ἢ θλίψις προσέβαλε, παρατήρει
πρὸς ὃ Κύριος διορθῶναι αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπιπλήξεως
διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ὑπέβαλλον προηγουμένως εἰς
αὐτὸν μωρίας ἐρωτήσεις, (βίβτι καὶ ὁ Πάτερς ἔλεγε:
«Ποῦ ὑπάγετε;»², καὶ ὁ Θωμᾶς: «Ὁὐκ οἶδαμεν, ποῦ ὑ-
πάγετε, καὶ πῶς βυνόμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;»³, καὶ ὁ
Φίλιππος: «Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου»⁴), αὐτοὶ τῶ-
ρα, όταν ἤκουσαν ὅτι «ἀποσυναγωγούς ποιήσομαι»⁵,
καὶ ὅτι «μισήσομαι ὑμᾶς»⁶ καὶ ὅτι «ὁ ἀποκτείνων ὑ-
μᾶς δόξει λατρεῖαν προσφέρειν τῷ Θεῷ»⁷, τόσοι ἀπε-
θαρρύνθησαν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται ἐν συνεχείᾳ οὐτε νὰ
ἀρθρώσων λέξιν, οὐτε νὰ συζητήσων μὲ τὸν Κύριον.

Τοῦτο ἀκριβῶς λοιπὸν ψέγων εἰς αὐτοὺς ἔλεγε:
«Ταῦτα ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.
Νῦν δὲ ἀπέγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ
ὑμῶν ἔρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγετε; Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελέη-
κα ὑμῖν, ἢ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν». Διό-
τι εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα ἢ ἄμετρος θλίψις φοβερὸν
πρᾶγμα καὶ πρόξενος θανάτου.

Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε: «Μὴ πως τῇ περισσο-
τέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος»⁸.

«Ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν», λέγει. Ἄλλὰ
διὰ ποῖον λόγον δὲν τὰ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς; Διὰ νὰ μὴ λέ-
γῃ κανεὶς ὅτι ἐκφράζει εἰκασίας ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια
πολλάκις συμβαίνουν. Καὶ διατί λοιπὸν ἀπιγερῆι πρᾶ-
γμα, τὸ ὅποιον ἔχει τόσην δυσκολίαν; Τὰ ἐγνώριζον
μὲν, λέγει, αὐτὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ δὲν τὰ ἔλεγον, ὅχι
ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐγνώριζον, ἀλλὰ «ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην».

Καὶ τοῦτο πάλιν τὸ λέγει κατὰ τρόπον νοπήν εἰς
τοὺς ἀνθρώπους· Ἰσχυοῦμαι μὲ τὸ νὰ ἔλεγον: «Ἐπει-

2. Ἰωάν. 13, 16.

3. Ἰωάν. 14, 5.

4. Ἰωάν. 14, 8.

5. Ἰωάν. 16, 2.

6. Ἀουσ. 8, 22.

7. Ἰωάν. 16, 2.

8. Β' Κορινθ. 2, 7.

δη ἦθε ἐν ἀσφοδείοις, καὶ ἦτο δυνατόν νά μοῦ ὑποβάλλετε ἐρωτήσεις, ὅταν ἠθέλατε, καὶ ἐναντίον ἐμοῦ ὄλος ὁ πόλεμος ἐστρέφето, καὶ ἦτο περιττόν νά εἰπῶ αὐτά ἐξ ἀρχῆς».

Ἄρα γε λοιπόν δέν τό εἶπε τοῦτο; δέν εἶπεν, ἀφοῦ ἐκάλεσε τοὺς δώδεκα: «Ἐπί ἡγεμόνας καὶ θασαλεις ἀγθῆσεθε καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς συναγωγαῖς»; Πῶς λοιπόν λέγει: «Ἄπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον»; Διότι ἐκεῖ προεἶπε μαστιγώσεις καὶ προσαγωγὰς αὐτῶν ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων, δέν εἶπεν ὅμως ὅτι τόσον θά θεωρηθῆ ὁ θάνατος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων σηρατικῶς, ὥστε τό γεγονός νά θεωρηταί καὶ ὡς λατρεία διότι τοῦτο κυρίως περισσότερον ἐξ ὧν ἦτο ἀρκετόν τοὺς Μαθητάς νά καταφοθήσῃ, δηλαδῆ τό ἐάν ἐπρόκειτο νά δικασθοῦν ὡς ἀσεθεῖς καὶ καταστροφεῖς.

Πλὴν τούτων δέ τῶν λόγων δυνάμεθα καὶ τοῦτον τὸν λόγον νά προσθεώσωμεν, ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν εἶπεν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νά ὑποστοῦν ἐκ μέρους τῶν ἔθνικῶν, εἰς αὐτὴν δέ ἐβῶ τὴν περιπτῶσιν προσέθεσε καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νά ὑποστοῦν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, μὲ μεγαλύτεραν ἐξαρσιν, καὶ ἐπιληροφόρησεν αὐτοὺς ὅτι αὐτὰ πλησιάζουσι.

Ἔνῃ δέ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψοντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν λέγει: Ποῦ ὑπάγεις; Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἢ λύπη πεπληρώκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν». Καὶ αὐτὴ ἡ παρηγορία δέν εἶναι μικρά, τό ὅτι δηλαδῆ οἱ Μαθηταὶ ἔμαθον ὅτι ὁ Κύριος ἐγνώριζε τὴν ὑπερβολικὴν ἠλίμν των· διότι ἐκ τῆς ἀγωνίας διὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀναμονῆς τῶν ἐπικειμένων θειῶν (διότι δέν ἐγνώριζον, ἐάν θά δυνηθοῦν νά ὑπομένουν αὐτὰ μὲ γενναϊότητα) ἔμειναν ἐμψρόντητοι.

Διατί λοιπόν ὁ Κύριος δέν προεἶπεν εἰς τοὺς Μαθητάς αὐτὰ κατόπι, ὅταν δηλαδῆ ἠξιώθησαν νά λάθουν τό Ἅγιον Πνεῦμα; Διὰ νά μάθῃς ὅτι ἦσαν εἰς μέγαν θαθμόν ἐνάρτοι· διότι ἐάν, ἐνῶ ἀκόμη δέν εἶχον ἀξιώθη τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δέν ἀπεσκήρτησαν ἀπὸ τῶν διδασκαλῶν, σκέψου ποῖου χαρακτήρος ἐπρόκειτο νά εἶναι, ὅταν ἠξιώθησαν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διότι ἐάν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περι τῶν μελλόντων ἤκουον τότε (δηλαδῆ μετὰ τὴν ἐπι-

φοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) καὶ ὀπόμενοι, τότε τό πᾶν θά ἀπεδίδομεν εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα· τῶρα δέ ὀλόκληρος ὁ καρπὸς εἶναι δημιουργημα τοῦ φρονήματος αὐτῶν, καὶ καθαρὰ ἀπόδειξις τοῦ πόθου αὐτῶν διὰ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐβασάνιζε τὴν ἀκόμη γυμνὴν διάνοιαν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω⁹. Παρατήρει, πῶς παρηγορεῖ αὐτοὺς πάλιν: «διότι δέν λέγω τοὺς λόγους τοὺς προκαλοῦντας εὐχαρίστησιν», λέγει, «ἀλλά, καὶ ἂν ἀπείρους φορές λυπηθῆτε, πρέπει νά ἀκούσετε ἐκεῖνο, τό ὁποῖον συμφέρεῖ· διότι σύμφωνα μὲν μέ τὴν ἐπιθυμίαν σας εἶναι νά εἶμαι ἐγὼ παρών, ἀλλά τό συμφέρον σας εἶναι ἄλλο».

Ἴδιον δέ Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος λαμβάνει πρόνοιαν, εἶναι διὰ τὰ συμφέροντα τῶν φίλων νά μὴ λαμβάνῃ ὅπ' ὄψιν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν καὶ νά μὴ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ἀπὸ ἐκεῖνου, τό ὁποῖον τοὺς ὠφελεῖ· διότι λέγει: «Ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐ μὴ ἐλθῆ»¹¹. Τί λέγουν ἐβῶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν τὴν ὀρθὴν γνώμην περὶ τοῦ Πνεύματος¹²; συμφέρεῖ νά ἀπέλθῃ ὁ Κύριος, καὶ νά ἐλθῇ ὁ ὄλος; Βλέπεις πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Πνεύματος;

Ἐάν δέ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς¹³. Καὶ ποῖον θά εἶναι τό κέρδος; Ἐκεῖνος ὅταν ἐλθῆ θά ἐλέγξῃ τὸν κόσμον¹⁴· δηλαδῆ, ἐδὲν θά πράξουν αὐτὰ, χωρὶς νά τιμωρηθοῦν, ὅταν ἐλθῇ ὁ Παράκλητος· διότι ἀρκετὰ μὲν εἶναι τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἤδη ἔχουν γίνεῖ νά ἀποστομώσουν τοὺς Ἰουδαίους· ὅταν δέ καὶ δι' Ἐκεῖνου ἐπιτελῶνται αὐτὰ, καὶ διατυπωθοῦν διδάγματα τελειότερα καὶ τελεσθοῦν θαύματα μεγαλύτερα, πολὺ περισσότερον θά κατακριθοῦν, βλεπόντες τόσα νά γίνονται ἐν τῷ Ὀνόματι μου· τοῦτο δέ καθιστᾷ σαφετέραν τὴν ἀπό-

9. Ἀπὸ μὴ φημισθεῖσιν ἀκόμη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

10. Ἰωάν. 18, 7.

11. Ἰωάν. 18, 7.

12. Ὑπονοεῖ τοὺς ἀπρεκτικῶς τοὺς προσεδόντας ἐσφαλμένην δοξαίαν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

13. Ἰωάν. 18, 7.

14. Ἰωάν. 18, 8.

δειξιν τῆς Ἀναστάσεως διότι τώρα μὲν δύναται νὰ λέγουν: Ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ τέκτονος, τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ὅταν ἄλλοι ἴδωσι τὸν υἱὸν τὸν ὁμοιωθέντα νὰ καταργῆται, τὴν κακίαν νὰ ἐκθάλῃται τὴν χαλότηρα τῆς φύσεως νὰ διορθῶνται¹⁵, τοὺς δαιμόνας νὰ ἐκδιώκωνται, τὴν ἀνέκφραστον χορηγίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ ἅλα αὐτὰ νὰ γίνωνται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ὁνόματός μου, τί θὰ εἴπουν; Διότι περὶ ἐμοῦ ἔμαρτύρησε καὶ ὁ Πατήρ, διὰ μαρτυρήσῃ δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα ἂν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν¹⁶ ἔμαρτύρησεν, ἐν τούτοις καὶ τώρα θὰ πράξῃ τοῦτο.

β'. Τὸ δὲ «ἐλέγξει περὶ ἁμαρτίας»¹⁷, σημαίνει τοῦτο: «Οἰανδήποτε δικαιολογίαν αὐτῶν θὰ ἀποκλείσῃ, καὶ θὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὑπέπεσαν εἰς παραπτώματα ἀσυγχώρητα» καὶ περὶ δικαιοσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα παρέρωμαι, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με»¹⁸ ἢ ἡλαθῆ, «παρέσχον ἀμειψτον θίον».

Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τὸ ὅτι μεταβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα: ἐπειδὴ ἡλαθῆ πάντοτε κατηγοροῦν τὸν Ἰησοῦν ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτὸν ἁμαρτωλῶν καὶ παράνομον, λέγει ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν θὰ τὴν καταρρίψῃ: «διότι, ἐάν τὸ νὰ θεωροῦμαι ἐγὼ ὅτι δὲν προέρχομαι ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἀποδεικνύῃ παρανομίαν, δταν τὸ Πνεῦμα δείξῃ ὅτι ἐγὼ ἀπῆλθον ἐκεῖ, καὶ οὐκ προσωρινῶς, ἀλλ' ὅτι παραμένω ἐκεῖ (διότι τὸ «οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με», εἶναι φράσις Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος ἀποδεικνύει τοῦτο), τί θὰ εἴπουν ἐν συνεχείᾳ;

Παρατρέπει ὅτι διὰ τῶν δύο τούτων ἐπιχειρημάτων καταρρίπτεται ἡ ποιηρὰ γνώμη τῶν Ἰουδαίων ἡλαθῆ ὅτι τὸ νὰ ἐπιτελῆ κανεὶς θαύματα εἶναι χαρακτηριστικὸν ἁμαρτωλοῦ (διότι δὲν δύναται ἁμαρτωλὸς νὰ ἐπιτελῆ θαύματα)¹⁹, ὅτε τὸ νὰ εὐρίσκηται τὸλοσιον τοῦ

15. Πράξ. 3, 1-26.

16. Ματθ. 3, 19. Μάρκ. 1, 10. Λουκ. 3, 22. Ἰωάν. 1, 32.

17. Ἰωάν. 19, 8.

18. Ἰωάν. 18, 10.

19. Ἰωάν. 9, 16. καὶ 31-33.

Θεοῦ αἰωνίως εἶναι ἴδιον ἁμαρτωλοῦ. Ὡστε δὲν δύνασθε πλέον νὰ λέγετε ὅτι «οὐκ ἔστιν ἁμαρτωλὸς ἔστιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ».

«Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκρυται»²⁰. Πάλιν ἐδῶ ἐπαναφέρει τὸν λόγον περὶ δικαιοσύνης, διότι κατενίκησε τὸν ἀντίδικον²¹. Δὲν θὰ κατενίκα δὲ αὐτὸν, ἐάν ἦτο ἁμαρτωλὸς: πρᾶγμα τὸ ὁμοίον, οὔτε κανεὶς δίκαιος ἐκ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ. «Διότι, ὅτι ἔχει κατακρίθῃ δι' ἐμέ, θὰ τὸ γνωρίσωσιν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μετὰ ταῦτα θὰ καταπατοῦν αὐτὸν, καὶ θὰ γνωρίζουν καλῶς τὴν Ἀνάστασίν μου, γεγονόνος τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος κατακρίνει διότι ὁ ἀντίδικος δὲν ἠδυνήθη νὰ με καταβάλῃ».

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον ὅτι δαιμόνιον ἔχω, καὶ ὅτι εἰμὶ πλάνος, καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι κατόπιον θὰ ἀποδειχθῶν ὅτι εἶναι ἀνυπόστατοι: διότι δὲν θὰ κατέβαλον αὐτὸν, ἐάν ἤμην ὑπόλογος δι' ἁμαρτίαν: τώρα δὲ καὶ ἔχει κατακρίθῃ καὶ ἔχει ἐκποσισθῆ».

«Ἐτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, φλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι»²². Λοιπὸν «συμφέροι ἐμὲ ἀπελθεῖν»²³, ἐάν θεοβίως τότε πρόκειται νὰ βαστάσετε αὐτὰ, ὅταν ἡλαθῆ ἀπέλθω. Καὶ τί ἔχει γίνει: Ἀνώτερον Σοῦ εἶναι τὸ Πνεῦμα, ἐφ' ὅσον τώρα μὲν δὲν βαστάζομεν αὐτὰ, τότε δὲ Ἐκεῖνο θὰ παρασκευάσῃ ἡμᾶς ὥστε νὰ δυνηθῶμεν τοῦτο; ἀνώτερα εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος καὶ τελειότερα;

Δὲν συμβαίνει τοῦτο: διότι καὶ Ἐκεῖνος (ἢ ἡ Παράκλητος) θὰ εἴπῃ τοὺς Ἰσραηλῆς μου λόγους. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἄφ' ἑαυτοῦ λαλήσει οὐδέν, ἀλλὰ ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἔστιν»²⁴.

20. Ἰωάν. 18, 11.

21. Ἠλαθῆ τὸν διάβολον.

22. Ἰωάν. 18, 12.

23. Ἰωάν. 18, 7.

24. Ἰωάν. 18, 13-15.

Διότι, επειδή εἶπεν ὅτι «ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει καὶ ἀναμνήσει, καὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑμᾶς παραμυθήσεται», πράγμα τὸ ὅποιον ὁ Ἰδιος ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκαμε, καὶ ὅτι «συμφέρει ἐμὲ ἀπαθεῖν», «κἀκεῖνον ἔλθεῖν», καὶ «νῦν μὲν οὐ δύνασθε βαστάζειν, τότε δὲ δύνησεσθε», καὶ ὅτι «ὀδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»²⁵, διὰ τὰ μὴ θεωρήσουν οἱ Μαθηταί, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὡς ἀνώτερον τὸ Πνεῦμα, καὶ καταλήξουν εἰς τὴν χειροτέραν γνώμην ἀσθεσίας, διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται»· τοῦτο σημαίνει: «Ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὅποια ἐγὼ, αὐτὰ θὰ εἶπῃ καὶ Ἐκεῖνος».

Ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν λέγῃ περὶ Ἐαυτοῦ: «Ἄπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ»²⁶, ἔννοει τοῦτο, ὅτι τίποτε ἐξ ὧν λέγει δὲν εἶναι ἐκτὸς τῶν λόγων τοῦ Πατρὸς, τίποτε ἰδιαιτέρον ἀπέναντι Ἐκείνου ἢ ξένον πρὸς Ἐκεῖνον, οὗτω ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος.

Τὸ δὲ «ἐκ τοῦ ἐμοῦ» σημαίνει: «ἐξ ὧν ἐγὼ γνωρίζω, ἐκ τῆς ἰδικῆς μου γνώσεως· ἵνα ἢ γνώσις ἢ ἰδική μου καὶ τοῦ Πνεύματος εἶναι μία».

«Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ἡμῖν». Ἐξέφασε τὸ φρόνημα αὐτῶν· διότι διὰ τίποτε ἄλλο δὲν διψᾷ τόσον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅσον διὰ τὰ μανθάνῃ τὰ μέλλοντα. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἠρώτων τὸν Κύριον «Ποῦ ὁπάγεις;», ποῖα εἶναι ἡ ὁδός²⁷; Ἀπαλλάσσουν λοιπὸν τοὺς Μαθητάς καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν φροντίδα λέγει ὅτι «πάντα θὰ προσέχη εἰς σῆς, ὥστε νὰ μὴ κατοβληθῆτε ἀπροφύλακτοι».

«Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει». Πᾶς: «Ἐν τῷ Ὄνοματι μου θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἔργων». Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτελέσουν σπουδαιότερα θαύματα, ὅταν θὰ ἐμφανίζετο τὸ Πνεῦμα, διὰ τοῦτο, πάλιν τονίζων τὴν ἰσοτιμίαν Αὐτοῦ, λέγει: «Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει».

Ποῖον ἔννοει «πᾶσαν ἀλήθειαν»; Διότι καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ δι' Αὐτὸν (τὸν Παράκλητον), ὅτι Αὐτὸς δηλ.

25. Ἰωάν. 16, 13.

26. Ἰωάν. 14, 10.

27. Ἰωάν. 14, 5 καὶ 13, 36.

ἡμᾶς «ὀδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»· διότι ὁ Ἰδιος μὲν ὁ Χριστὸς καὶ ἐπειδὴ εἶχε περιβληθῆ σάρκα, καὶ διὰ τὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι ὁμιλεῖ περὶ Ἐαυτοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ Μαθηταὶ δὲν ἐγνώριζον σαφῶς περὶ τῆς Ἀνοστάσεως, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἀτελέστεροι, καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὰ μὴ θεωρηθῶν ὅτι τιμαροῦν Αὐτὸν ὡς παρανομούντα, συνεχῶς δὲν ἐξέφερε κανένα ὀμηλὸν λόγον, ὅτε σαφῶς ἡ διδασκαλία Του παρουσίας διαφοράς ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου· ὅταν δὲ οἱ Μαθηταὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκεῖνοι τοῦ λοιποῦ ἦσαν ἔξω τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Ἰησοῦ καὶ πολλοὶ ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ συγχωρηθῶν διὰ τὰ ἀμαρτήματά των, καὶ ἄλλοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν περὶ Αὐτοῦ, εὐλόγως Ἐκεῖνος δὲν ἔλεγεν ὁ Ἰδιος πλέον μεγάλους λόγους περὶ Ἐαυτοῦ.

«Ὅστε δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀγνοίας μου», λέγει, «τὸ ὅτι δὲν εἶπον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρέπε νὰ εἶπω, ἀλλὰ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀκούοντων». Διὰ τοῦτο, ὅταν εἶπεν: «Ὀδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν», προσέθεσεν: «Ἄψ' ἐστυοὺ οὐκ ἔρει». Διὰ τὰ θεβαιωθῆς δηλαδὴ ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν ἔχει ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Ὅτι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»²⁸.

Ὅπως λοιπὸν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου γνωρίζει, χωρὶς νὰ μανθάνῃ ἀπὸ ἄλλου, οὗτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον «ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται»· τοῦτο σημαίνει: «Θὰ εἶπῃ λόγους συμφώνους πρὸς τοὺς ἰδικούς μου». «Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἔστιν»: «Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκεῖνα εἶναι ἰδικὰ μου, ὁ δὲ Παράκλητος θὰ εἶπῃ λόγους τοῦ Πατρὸς μου, τοὺς ἰδικούς μου θὰ εἶπῃ»²⁹.

γ'. Ἀλλὰ διατί δὲν ἤρχετο τὸ Πνεῦμα πρὶν ὁ Χρι-

28. Α' Κορινθ. 2, 11.

29. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱερῶς χρησιμοποιεῖ εἰδος κατηγορικοῦ αὐλλαγαμοῦ:

Ὁ Παράκλητος ἐκ τῶν τοῦ Πατρὸς ἐρεῖ.

Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἔστιν.

Ἄρα ὁ Παράκλητος ἐκ τῶν ἐμῶν ἐρεῖ.

στός ἀπέλθη; Διότι ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶχε ἀρθῆ ἡ κοιλία, τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα δὲν εἶχε λυθῆ, ἀλλ' ἀκόμη ὄλοι ἦσαν ὑπόλοιποι διὰ τὴν τιμωρίαν, δὲν θά ἤρχετο. Πρέπει λοιπὸν, λέγει, νὰ λυθῆ ἡ ἐχθρα, καὶ νὰ συμφιλιοθῆτε οὐκ μὲ τὸν Θεόν, καὶ τότε νὰ δεχθῆτε τὴν δωρεὰν ἐκείνην.

Ἄλλὰ διατί λέγει: «Πέμψω αὐτόν»; Τοῦτο σημαίνει: «Θὰ οἷα προπαρασκευάσω διὰ νὰ ὑποδεχθῆτε Ἀδ-τόν»· διότι πῶς ἀποστέλλεται Ἐκεῖνο, τὸ Ὅσιον εὐρίσκειται παντοῦ; Ἄλλως τε δεικνύει καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ὑποστάσεων. Διὰ δύο λόγους δὲ λέγει αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ διακόλως θὰ ἀπεσπῶντο ἀπὸ Ἀδτόν, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ προσκολληθῶν εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ νὰ λατρεύσωσιν αὐτό· διότι ἡ δύνατο μὲν καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐπιτελέσῃ αὐτά, ἀλλὰ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀφήγει νὰ ἐπιτελῆ καὶ Ἐκεῖνο θαύματα, διὰ νὰ μάθωσιν τὴν ἀξίαν Αὐτοῦ· διότι ὅπως ὁ Πατὴρ δύναται νὰ δημιουργῆσῃ τὰ θύτα, ὁ δὲ Υἱὸς πρέπει τὸ αὐτὸ, διὰ νὰ μάθωσιν τὴν Δύναμιν Αὐτοῦ, ὁμοίως σημεῖαίνει καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος ἐσαρκώθη, φυλάττων τὴν ἐνέργειαν διὰ τὸ Πνεῦμα³⁰, καὶ φράττων τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀνεκφράστου φιλανθρωπίας ὡς εὐκαιρίαν ἀσεβοῦς δοξασίας³¹; διότι, ὅταν λέγουν ὅτι διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη ὁ Υἱὸς, ἐπειδὴ ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς, θὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτούς: «Τί δύνασθε εἰπεῖν περὶ τοῦ Πνεύματος; Διότι δὲν ἔλαθε σὰρκα, καὶ δὲν θὰ εἴπητε διὰ τὸν λόγον τοῦτον θεαίως ὅτι Αὐτὸ εἶναι ἀνώτερον τοῦ Υἱοῦ, οὔτε ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος Αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος ἡ Τριάς λαμβάνεται· διότι καὶ ὁ Πατὴρ δύναται τὸ πᾶν νὰ ἐπιτελέσῃ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀλλὰ, ἐπειδὴ περὶ

30. Δεδομένου ὅτι, ὅπως λέγει ἄλλαχοῦ ὁ Ἱερὸς Χρυσοστόμος, τὰ σπουδαιότερα θεῶματα ἐπιτελεῖσθαι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων μετὰ τὴν Ἐπιφάνειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. (Ἱβρ. καὶ Ἰωάν. 7, 39-39 καὶ 14, 26).

31. Ἐννοεῖ τοὺς οἰρετικούς.

τοῦ Πατρὸς οὐδεὶς ἀμφιβόλλει, ἢ δὲ ἀμφιβολία ἦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, διὰ τοῦτο ἔχει ληφθῆ εἰς τὴν μυσταγωγίαν ἡ Ἁγία Τριάς, ὥστε κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, νὰ μάθωμεν καλῶς καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Διότι, διὰ νὰ θεσβαιωθῆς, ὅτι δύναται ὁ Υἱὸς νὰ ἐπιτελέσῃ μόνος αὐτά, τὰ ὅποια δύναται ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος μετὰ τοῦ Πατρὸς νὰ ἐπιτελέσῃ Ὁρθος, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πρέπει νὰ ἀκούσῃς σαφῶς περὶ αὐτῶν ἠθλοῦθι εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν: «Ἴνα γὰρ εἰδῆτε ὅτι ἐλευσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφέναι ἁμαρτίας»³² καὶ πάλιν: «Ἴνα υἱὸς φωτὸς γένησθε»³³, καὶ «ἐγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς»³⁴· κατόπιν μετὰ ταῦτα λέγει: «Ἴνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὴν ἔχωσιν»³⁵.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα νὰ ἐπιτελῆ αὐτὸ τοῦτο. Ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἴδωμεν; Ἐκάστῳ δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος, λέγει, ἐθίδοτα πρὸς τὸ συμφέρον»³⁶. (Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ Ὅσιος παρέχει αὐτά, πολλὰ μᾶλλον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ συγχωρῆ καὶ ἁμαρτίας) καὶ πάλιν: «Τὸ Πνεῦμα ἐστὶ τὸ ζωοποιόν»³⁷, καὶ «ζωοποιήσῃ διὰ τοῦ ἐνοικουήτος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν»³⁸, καὶ «Τὸ Πνεῦμα ζωὴν διὰ δικαιοσύνην»³⁹, καὶ πάλιν: «Εἰ δὲ Πνεῦμα ἄγεσθε, οὐκ ἐστέ ὑπὸ νόμον»⁴⁰· οὐ γὰρ ἐλάθετε Πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάθετε Πνεῦμα υἰοθεσίας»⁴¹· καὶ τότε δὲ ὅλα, ὅσα θαύματα ἐπιτελοῦν, διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Πνεύματος, τὰ ἐπιτελοῦν· καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους γράφων ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἄλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ'

32. Μάρκ. 2, 10.

33. Ἰωάν. 12, 36.

34. Ἰωάν. 10, 28.

35. Ἰωάν. 10, 10.

36. Α' Κορινθ. 12, 7.

37. Ἰωάν. 6, 63.

38. Ρωμ. 8, 11.

39. Ρωμ. 8, 13.

40. Γαλ. 5, 18.

41. Ρωμ. 8, 15.

ηγιάσθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.⁴²

Ἐπειδὴ λοιπὸν περὶ μὲν τοῦ Πατρὸς πολλὰ ἤκουσαν, καὶ τὸν Υἱὸν δὲ εἶδον ὅτι ἐπετέλεσε πολλά, περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος τίποτε ἀκόμη σαφῶς δὲν ἐγνώριζον, θαυματουργεῖ καὶ αὐτὸ καὶ εἰσάγει τὴν τελείαν γνώσιν.

Ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ σχηματισθῆ γνώμη ὅτι εἶναι ἀνώτερον, (τοῦτο πρὸ ὀλίγου εἶπον), διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει: «Ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσῃ, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. Διότι ἐάν δὲν συνέβαινε τοῦτο, πῶς δὲν θὰ ἦτο παράδειγμα, ἐάν τότε ἐπρόκειτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους τοῦ Πατρὸς, καὶ πρὸς χάριν τῶν Μαθητῶν; Διότι οὐτὲ ἐπρόκειτο τότε συμφωνοῦν μετὰ τὴν γνώμην σας νὰ λάβῃ γνώσιν, παρὰ μόνον χάριν μόνον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ ἤκουον. Καὶ ποῖος λόγος καιρομώτερος ἀπὸ αὐτῶν δὲν θὰ ὑπῆρχε;

Ἄλλως τε καὶ τί ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; δὲν τὰ εἶπεν ἅλα αὐτὰ διὰ τῶν προφητῶν; Διότι ἐάν μὲν ἐπρόκειτο νὰ διδάξῃ περὶ τῆς καταργήσεως τοῦ Νόμου, εἶχε λεχθῆ τοῦτο, ἐάν δὲ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς οικονομίας, καὶ αὐτὰ εἶγον λεχθῆ; καὶ τί δηλοῦν οὐδυναίτερον ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ εἴπῃ;

«Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ». Ἐδῶ κυρίως δεικνύει τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ, δηλοῦν τὸ νὰ λέγῃ τὰ μέλλοντα. Ἐάν δὲ καὶ αὐτὸ ἐμάνθανεν ἀπὸ ἄλλου, δὲν θὰ εἶχεν οὐδεμίαν ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν Προφητῶν· ἀλλ' ἐδῶ μὲ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ Κύριος δεικνύει τὴν ἐν σῴσεσι πρὸς τὸν Θεὸν ἀκριθεῖ γνώσιν, ὅτι δηλοῦν τὸ Πνεῦμα εἶναι ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τι διάφορον.

Τὸ δὲ «ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται» σημαίνει: «ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἔλαβεν εἰς τὴν σάρκα μου» ἢ: «ἐκ τῆς γνώσεως, τὴν ὅποιαν καὶ ἐγὼ ἔχω, ὅχι ὡς ἔχον ὁ Παράκλητος ἐλλείπων αὐτῆς, οὕτε ὡς ἐάν ἐμῶς ἀπὸ ἄλλου, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ γνώσις εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή».

42. Α' Κορινθ. 8, 11.

Καὶ διατὶ ὁ Κύριος ἐξεφράσθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὅχι κατ' ἄλλον; Διότι ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς μίαν μόνον φροντίδα λαμβάνει, δηλοῦν νὰ γίνῃ πιστευτὸς καὶ ἀποδεικτὸς ἐκ μέρους τῶν Μαθητῶν, καὶ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν ἐκ τῶν λόγων τούτων διότι, ἐπειδὴ ἐλεγεν: «Εἰς ἐστὶν ὁμῶν ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστός»⁴³, διὰ τὸ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι δὲν παροτρύνει εἰς αὐτὸν, ἐάν πείθονται εἰς Ἐκεῖνον (τὸ Πνεῦμα), «μὴ», λέγει, «εἶναι ἡ ἱδική μου διδασκαλία καὶ ἡ διδασκαλία Ἐκείνου» ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο ἐγὼ νὰ διδάξω, ἐκ τῶν ἱδίων καὶ Ἐκείνου θὰ ὁμιλήσῃ. Μὴ νομίσετε λοιπὸν ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ διδάγματα Ἐκείνου· διότι καὶ ἐκεῖνα εἶναι ἱδικά μου καὶ τὴν δόξαν μου ἀπαιτοῦν· διότι ἐν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὕτω θέλει νὰ εἰμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅταν λέγῃ: «Ἴνα ὄσιν ἐν, καθὼς καὶ ἐγὼ καὶ αὐτὸς ἐν ὅσμεν»⁴⁴.

Ὅ. Διότι τίποτε δὲν εἶναι ὁμοῖον μετὰ τὴν ὁμοίαν καὶ τὴν συμφωνίαν· διότι ὁ εἰς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνεται τὸ πολλαπλάσιον μέρος τῶν ὄλων· διότι ἐάν ὑπάρχουν δύο ἢ δέκα μὲ τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν, ὁ εἰς πλέον δὲν εἶναι εἰς, ἀλλὰ ἕκαστος ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καθίσταται δεκαπλάσιος, καὶ θὰ εἴρῃς εἰς τοὺς δέκα τὸν ἕνα, καὶ εἰς τὸν ἕνα τοὺς δέκα.

Καὶ ἐν ἔχουν ἐχθρόν, δὲν καταβάλλεται τόσον, ὅταν προσῶλῃ τὸν ἕνα, ὅσον ὅταν προσῶλῃ τοὺς δέκα· διότι δὲν θάλλεται ὑπὸ ἑνὸς μόνου, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν δέκα.

Ἐστερήθη τις; ἀλλὰ δὲν ὑφίσταται στέρησιν· διότι καθίσταται εὐπορος διὰ τοῦ μεγαλύτερου μέρους (δηλ. διὰ τῶν ἐννέα φίλων), καὶ τὸ στερούμενον μέρος, δηλ. τὸ μικρότερον, καλύπτεται, ἀνασπῆρῶνεται, διὰ τοῦ μεγαλύτερου μέρους, τὸ ὅποιον εὐσπεῖ.

Ἐκαστος ἐκ τούτων ἔχει εἰκοσι χεῖρας, καὶ εἰκοσιν ὀφθαλμούς, καὶ ἄλλους τάσους πόδας· διότι δὲν

43. Ματθ. 23, 8.

44. Ἰωάν. 17, 11.

βλέπει μόνον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἰδικῶν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων, δὲν στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἰδικῶν του ποδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν τῶν ἄλλων, δὲν ἐργάζεται μόνον διὰ τῶν ἰδικῶν του χειρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐκείνων.

Ἔχει ψυχὰς δέκα διότι δὲν μεριμνᾷ μόνον ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ ἐκείναι αἱ ψυχὰι δι' αὐτόν. Ἐὰν δὲ γίνουσι καὶ ἑκατόν, τὸ αὐτὸ πάλιν θὰ συμβῆ καὶ θὰ ἐπεκταθῆ ἡ δύναμις του.

Εἶδες τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγάπης, πῶς καθιστᾷ τὸν ἕνα ἀκαταγώνιστον καὶ πολλαπλασίον; εἶδες, πῶς ὁ εἰς δύναται νὰ εἶναι καὶ εἰς πολλὰ μέρη, δηλαδὴ ὁ αὐτός καὶ εἰς τὴν Περσίδα καὶ εἰς τὴν Ρώμην; καὶ εἶδες, ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτυγχάνει ἡ φύσις τὸ ἐπιτυγχάνει ἡ ἀγάπη; Δηλαδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐκεῖ εἶναι καὶ ἐδῶ, ἐκεῖνο ἐδῶ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐδῶ εἶναι καὶ ἐκεῖ μᾶλλον δὲ ὀλόκληρος ὁ φίλος εἶναι ἐδῶ, ὀλόκληρος καὶ ἐκεῖ.

Ἐὰν λοιπὸν ἔχη κανεὶς χιλίους φίλους ἢ δύο χιλιάδες, νὰ σκεφθῆ εἰς τοῖον σημεῖον πάλιν θὰ ἀβέησῃ τὴν δύναμιν του. Παρατηρεῖς πόσον αὐξητική δύναμις ἔχει ἡ ἀγάπη; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, τὸ νὰ καταστήσῃ τὸν ἕνα δυνατὸν ὡς εἶναι χιλιοὶ ἄνθρωποι.

Διὰ τοῖον λόγον λοιπὸν δὲν ἀποκτῶμεν τὴν δύναμιν αὐτὴν, καὶ καθιστῶμεν ἀσφαλεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας; Τοῦτο εἶναι ἰσχυρότερον οἰασθήποτε ἐξουσίας καὶ πλοῦτου, τοῦτο εἶναι ἀνώτερον καὶ τῆς υγιείας καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτός, τοῦτο εἶναι ἡ θάσις τῆς χαρᾶς⁴⁵.

Μέχρι ποῦ θὰ περιορίζωμεν τὴν ἀγάπην εἰς ἕνα καὶ δύο πρόσωπα; Μάθε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι κά-

45. Ἀξιοσημειώται οἱ λόγοι οὗτοι: «Τοῦτο δυναστείας καὶ πλοῦτου κρείττον παντός, τοῦτο υγιείας, τοῦτο αὐτοῦ τοῦ φωτός πληθόν, τοῦτο εὐθυμίας ὑπόθεσις».

Περὶ τῆς ἀξίας τῆς φιλίας ἔχουν εὐθεῖαι πολλοὶ ὀρθοὶ ὡς ὁ Σωκράτης. (ἴδου «Ἀπομνημονεύματα» Ξενοφάντος), ὁ Ἰσακράτης (λόγος πρὸς «Δημιόκρον»), ὁ Κικέρων (DE AMICITIA) κ.δ.

ποιος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κανένα φίλον, πρῶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς μεγαλυτέρας ἀνοησίας (διότι ὁ ἀνόητος θὰ εἴπῃ: «δὲν ἔχω φίλον»); ὁ ἀνθρώπος αὐτός ποῖον ζῶν θὰ διέλεθῃ διότι καὶ ἂν εἰς ἀπειρον εὐαχμὸν εἶναι πλούσιος, καὶ ἂν εὐρίσκειται ἐν μέσῳ ἀφθόνων καὶ πολυτελῶν πραγμάτων, καὶ ἂν ἔχη ἀποκτήσει ἀπειρα ἀγαθὰ, καθίσταται ἐρημος καὶ γυμνὸς ἀπὸ ὅλα.

Εἰς τοὺς φίλους ὁμοῦ δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶναι πτωχοί, καθίστανται εὐπορότεροι καὶ ἐκείνοι, τὰ ὁποῖα κάποιος δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ εἴπῃ ὁ ἴδιος ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του, αὐτὰ θὰ τὰ εἴπῃ ὁ φίλος του καὶ ὅσα δὲν δύναται νὰ παράσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, θὰ δυνηθῆ δι' ἄλλου, καὶ πολὺ περισσότερα, καὶ οὕτω ἡ φιλία θὰ καταστῆ δι' ἡμῶς θάσις πάσης ἀπολαύσεως καὶ ἀσφαλείας διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θλασθῆ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶσων δορυφόρων δὲν εἶναι θεσθαῖος οἱ σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως τῶσων ἐπιμελεῖς, ὅσων αὐτοὶ (δηλαδὴ οἱ φίλοι)· διότι ἐκεῖνοι μὲν (δηλαδὴ οἱ σωματοφύλακες) εἰς ἀνάγκης καὶ φόβου ἐνεργοὺν τὴν φρουρήσιν, οὗτοι δὲ εἰς εὐνοϊκῆς διαθέσεως καὶ ἀγάπης, αὐτὴ δὲ ἔχει μεγαλυτέραν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἄκείνος μὲν (ὁ βασιλεὺς) τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ φοβεῖται, οὗτος δὲ (ὁ φίλος) εἰς αὐτοὺς μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἔχει πεποιθήσιν, καὶ χάρις εἰς αὐτοὺς κανένα δὲν φοβεῖται, ἔξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σχεδιάζουν κακὸν ἑναντίον του.

Ἄς ἐκμεταλλευθῶμεν λοιπὸν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο⁴⁶, ὁ μὲν πτωχός, διὰ νὰ ἔχη ἀνακαύφισιν τῆς πτωχείας, ὁ πλούσιος, διὰ νὰ ἔχη τὸν πλοῦτον ἐν ἀσφαλείᾳ, ὁ ἄρχων, διὰ νὰ διοικῆ μετ' ἀσφαλείας, ὁ ἐξουσιαζόμενος, διὰ νὰ ἔχη εὐνοϊκοὺς τοὺς ἄρχοντας.

Τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμερότητος, τοῦτο εἶναι ἡ θάσις τῆς πραότητος. Διότι καὶ μεταξὺ τῶν θηρίων

46. «Ἐμπορευσάμεθα οὖν τὴν ἡμερίαν ταύτην». Ὁ θεὸς Ἰωάννης ἀρεσκόμενος εἰς τὴν χρᾶν μεταφορῶν καὶ παρομοιώσεων, παρομοιάζει ἐδῶ τὴν φιλίαν μετ' ἐπικερέας ἐμφορίαν.

κυρίως είναι σκληρά και άπληστα εκείνα, τα οποία δεν σχηματίζουν αγέλας.

Διά τούτο κατοικούμεν πόλεις, και έχουμε αγοράς, διά να συναναστρεφόμεθα μεταξύ μας. Τούτο και ο Παύλος συνέστησε λέγων: «Μη εγκαταλιμπάνοντες την επίσηναγωγὴν ἑαυτῶν»⁴⁷. Δίδει τίποτε δὲν εἶναι τόσο κακόν, ὅσον ἡ μόνωσις, καὶ ἡ ἑλλειψις συμφωνίας καὶ ἡ μὴ προσέγγισις πρὸς ἀλλήλους⁴⁸.

Θὰ εἴπῃ τις: Τί εἶναι λοιπὸν οἱ Μοναχοὶ καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταλάβει τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων; Οὐτε ἐκεῖνοι εἶναι ἀνευ φίλων, ἀλλὰ ἀπέφυγον μὲν τοὺς θορυβίους τῆς ἀγορᾶς, ἔχουν δὲ πολλοὺς μὲ τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν, καὶ συνδεμένους ἐπιμελῶς μεταξὺ τῶν καὶ, διά τὰ κατορθώσουσιν αὐτά, ἀνεχώρησαν.

Διότι, ἐπειδὴ ἡ διαμάχη διὰ τὰς ὑποθέσεις δημιουργεῖ πολλὰς ἐριδίας, διά τούτο, ἀφοῦ ἀπῆλθον⁴⁹, τὴν ἀγάπην καλλιεργοῦν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν.

Τί λοιπὸν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ἐάν κανεὶς εἶναι μόνος, καὶ ἐκεῖνος ἔχει ἀπειροὺς φίλους; Ἐγὼ μὲν θεσπιάς θέλω, ἐάν εἶναι δυνατόν, νὰ γνωρίζουν νὰ συναναστρεφῶνται μεταξύ των, ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἡ φιλία νὰ μὴν σταθερὰ διότι δὲν δημιουργεῖ ὁ τόπος τοὺς φίλους.

Πολλοὺς θεσπιάως θαυμαστάς ἔχουν οἱ Μοναχοί· δὲν θὰ τοὺς ἐθαύμαζον δὲ ἐκεῖνοι, ἐάν δὲν τοὺς ἠγάπων. Καὶ οἱ ἴδιοι πάλιν οἱ Μοναχοὶ προσεύχονται δι' ἄλη τὴν οἰκουμένην, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μεγίστην ἀπόδειξιν φιλίας.

Διά τούτο καὶ εἰς τὰ μυστήρια ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, διά νὰ γίνωμεν οἱ πολλοὶ ἓν καὶ διὰ τοὺς ἀμνητοὺς κάμνομεν κοινὰς προσευχάς, ἀναπέμποντες δεή-

47. Ἐδρ. 10, 25.

48. Ὁ Κικέρων λέγει: SOLITUDO ET VITA SINE AMICIS PLENA METUS ET INSIDIARUM EST (Ἡ μόνωσις καὶ ἡ ζωὴ ἀνευ φίλων πλήρης φόβου καὶ πονηριῶν εἶναι).

49. «Ἐκ μέσου γενόμενοι». Πρὸς τὴν νεωτέραν ἑκκλήσιν; «Ἐφυγαν ἀπὸ τῆ μέσῃ».

σεις ὑπὲρ τῶν ἀσθενοῦντων, καὶ τῶν καρπῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.

Παρατηρεῖς ἄλη τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης; εἰς τὰς προσευχάς; εἰς τὰ μυστήρια; εἰς τὰς προτροπάς; Ἡ ἀγάπη εἶναι αἴτιον ὄλων τῶν αγαθῶν. Ἐάν ἀκολουθῶμεν αὐτὴν μὲ ἐπιμέλειαν, καὶ τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ καλῶς θὰ ρυθμίσωμεν, καὶ τὴν βασιλείαν θὰ ἐπιτύγωμεν τὴν ὁποῖαν εἶθε νὰ συμῆθῃς οἱ νὰ ἐπιτύγωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Θ΄ (79).

(Τὸν. ις', 16-33).

«Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με» καὶ πάλιν μικρὸν καὶ δεψασθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐβαν οὖν ἐν τῶν μνηστῶν ἀκούσας πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστιν, ὁ λέγει· Μικρὸν; καὶ τὰ εἶπες.

α'. Τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία πονεῖ καὶ κατέχεται ὑπὸ βλάβεως πολλῆς τίποτε δὲν συνηθίζει τόσο νὰ τὴν καταβάλλῃ, ὅσον οἱ λόγοι οἱ γεννώτεροι τὴν λύπην, ἐπιναυλαμβανόμενοι συνεχῶς. Διὰ τὸ λοιπὸν ὁ Χριστὸς, ἔβαν εἶπεν: «ὑπάγω καὶ οὐκέτι καλήσω μεθ' ὑμῶν», συνεχῶς ἐπιναυλαμβάνει τὰ αὐτὰ λέγων: «Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με», καὶ «ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με»;

1. Ἰωάν. 16, 18-17.

2. Ἰωάν. 14, 30.

Δηλαδή όταν ἐκάρθισεν αὐτοὺς διὰ τῶν περὶ Πνεύματος λόγων, τότε πάλιν καταβάλλει τὰ φρονήματα αὐτῶν. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν κάμνει τοῦτο; Δοκιμάζει τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ καθὼς αὐτὸ καρτερικώτερον, καὶ συνηθίζει αὐτοὺς καλῶς μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν λυπηρῶν νὰ ὑπομείνουν μετὰ γενναιότητα τὸν ἀποχωρισμὸν Αὐτοῦ· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐξεσηκώθησαν εἰς αὐτὸ μετὰ τοὺς λόγους, ἐπρόκειτο καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησην του ἐν συνεχείᾳ νὰ ὑπομείνουν αὐτὸ εὐκόλως. Ἐάν δὲ κανεὶς ἐξέτασῃ ἀκριβῶς, καὶ ὁ ἴδιος ὁ λόγος Του ἀποτελεῖ παρηγορίαν, τὸ ἐπιδηλοῦν εἶπε: «πρὸς τὸν Πατέρα ἀπερχομαι» διότι τοῦτο ἦτο λόγος Ἐκεῖνου, ὁ Ὅποιος δηλοῖ ὅτι δὲν θὰ ἀπολεσῆ, ἀλλὰ ὁ θάνατος Αὐτοῦ ἀποτελεῖ μίαν μετάβασιν.

Καὶ ἄλλοι παρηγορητικὸν λόγον προσέθεσεν εἰς αὐτοὺς· δηλαδή δὲν εἶπε μόνον: «Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με», ἀλλὰ καὶ προσέθεσε «Μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με» δεικνύων ὅτι καὶ θὰ ἐπανέλθῃ, καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον θὰ εἶναι ὁ χωρισμὸς, καὶ διαρκῆς ἢ συναναστροφή Αὐτοῦ μετὰ τοὺς Μαθητάς.

Τοῦτο ὅμως δὲν τὸ κατενόησαν. Διὰ τοῦτο καὶ εὐλόγως δύναται νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, πῶς, ἐνῶ πολλὰκις ἤκουον αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀμφεβάλλον τούτων, ὡς νὰ μὴ εἶχον ἀκοῦσαι τίποτε; Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν κατενόησαν τὰ λεγόμενα; Ἡ λόγος τῆς λύπης, ὅπως ἐγὼ τουλάχιστον νομίζω, (θιῶτι αὐτὴ ἀπεμάκρυνε ἐκ τῆς σκέψεως αὐτῶν τὰ λεγόμενα), ἢ λόγος τῆς ἀσφαλείας τῶν λεγομένων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφόρη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Κύριος διετύπωσε δύο ἐναντίας ἀντιθέτους, αἱ ὁποῖαι πράγματι δὲν ἦσαν ἀντίθετοι· διότι λέγουσιν: «εἰ ὀφθαλμοὶ σε, ποῦ ὄψανται; εἰ δὲ ὄψανται, πῶς ὀφθαλμοὶ σε»; Διὰ τοῦτο λέγουσιν: «Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖς».

Διότι ἐγνώρισον μὲν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ, ἢ γίνουσι ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον θὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτοὺς ὁ Κύριος, διότι δηλαδή δὲν κατενόησαν τὸν λόγον αὐτῶν. Διότι θέλων νὰ ἐγχαράξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν περὶ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ

3. Ἰωάν. 16, 18.

Ἰδεῖν τί λέγει: «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς (λόγοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν σχετικοὶ μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὸν σταυρὸν), ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται»⁴. Δηλαδή ἐπειδὴ οἱ Μαθηταὶ δὲν ἤθελον τοῦτο, ἠσπευον τογέως νὰ πιστεύουσιν ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ, κατόπιν, ὅταν ἤκουσαν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ, ἀμφεβάλλον, μὴ γνωρίζοντες τί σημαίνει τέλος πάντων τὸ «μικρὸν», διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει: «Κλαύσετε καὶ θρηνήσετε· ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται»⁵.

Ἐπειτα, θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι μετὰ τὴν λύπην ἔρχεται χαρὰ, καὶ ὅτι ἡ λύπη γεννᾷ τὴν χαρὰν, καὶ ὅτι ἡ μὲν λύπη εἶναι σύντομος, ἡ δὲ εὐχαρίστησις συνεχῆς, φέρει παραδείγμα ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ τί λέγει: «Ἡ γυνὴ, ὅταν τίκῃ, λύπην ἔχει»⁶. Καὶ χρησιμοποιεῖ παραβολήν, τὴν ὅταν χρησιμοποιοῦν καὶ οἱ προφῆται, οἱ ὅποιοι συνεχῶς παροξύνοντες τὰς θλίψεις πρὸς τὸν ἔντονον βαθμὸν τῶν ὀδύων. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον λέγει ὁ Κύριος, σημαίνει τὸ ἔξῃς περίπου: «Ὀδῖνες θὰ σὰς καταλάβουσιν ἀλλὰ ἡ ὀδὴν τοῦ τοκετοῦ καθίσταται αἰτεῖα χαρᾶς», καὶ οὕτω συγχρόνως ἐπιθεωρεῖται τὸν περὶ τῆς Ἀναστάσεως λόγον Αὐτοῦ, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἐδῶ ὅμοιον εἶναι μετὰ τὸ νὰ ἔλθῃ κανεὶς ἐκ τῆς μητρὸς εἰς λαμπρὸν φῶς· Ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ νὰ ἔλεγε: «Νὰ μὴ ἀπορήσετε, ἐπειδὴ διὰ μέσου τῆς αὐτῆς λύπης σὰς ὀδηγῶ εἰς τὰ συμφέροντα· διότι καὶ ἡ μήτηρ, διὰ τὴν γίνῃ μήτηρ, οὕτω, διὰ μέσου λύπης διέρχεται».

Ἐπινοεῖται δὲ ἐδῶ καὶ κάτι μυστικόν, ὅτι δηλαδή Αὐτὸς καθήργησε τὰς ὀδῖνας τοῦ θανάτου καὶ ἔκαμεν ὥστε νὰ γεννηθῇ νέος ἄνθρωπος. Καὶ δὲν εἶπε μόνον, ὅτι θὰ παρέλθῃ ἡ θλίψις, ἀλλὰ ὅτι οὕτω ἐνθυμείται αὐτῇ· τὸση εἶναι ἡ χαρὰ, ἢ ὅσα ἐπακολουθεῖ. Οὕτω θὰ συμβῇ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους.

4. Ἰωάν. 16, 20.

5. Ἰωάν. 16, 20.

6. Ἰωάν. 16, 21.

7. «οὐδὲ μέννηται αὐτῆς». Ἰωάν. 16, 21 (οὐκ ἐπιθυμῶσιν τῆς θλίψεως).

Και όμως δεν χαίρει η γυνή δια τούτο, διότι δηλαδή ήλθεν άνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι ἐγεννήθη δι' αὐτὴν παιδίον· διότι, ἐάν ἔχαυρε διὰ τὸ πρῶτον, τίποτε δὲν θὰ ἠμπούδιζε καὶ δι' ἄλλην γυναῖκα, ἢ ὅποια τί κται, νὰ χαίρουν αἱ μὴ τίκτουσαι.

Διατί λοιπὸν ὁμιλήσεν οὕτω; Διότι ἔλαθε τὸ παράδειγμα τοῦ τοκετοῦ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν μόνον, δηλαδή διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ λύπη μὲν θὰ εἶναι πρόσκαιρος, ἢ δὲ χαρὰ θὰ εἶναι συνεχῆς, ὅτι ὁ θάνατος ἀποτελεῖ μετὰθασιν πρὸς τὴν ζωὴν, καὶ μέγα θὰ εἶναι τὸ κέρδος ἐκ τῶν ὀδίνων.

Καὶ δὲν εἶπεν «ἐτέχθη παιδίον» ἀλλ' ὅτι «ἄνθρωπος»⁸. Διότι ἐδῶ, κατὰ τὴν γνώμην μου ὑπαινίσσεται τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ ὄχι διὰ τὸν θάνατον τὸν προκαλοῦσαντα τὰς ὀδίνους, ἀλλὰ διὰ τὴν Βασιλείαν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν: «Ἐγεννήθη αὕτη παιδίον», ἀλλ' «ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λυπηθήσεσθε· πάλιν δὲ ὁμομαί ὑμᾶς, καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται»⁹.

Ἐπειτα, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ πλέον, λέγει: «Καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἰρεῖ ἀπ' ὑμῶν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν»¹⁰. Πάλιν τίποτε ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει διὰ τῶν λόγων τούτων, παρά μόνον ὅτι πρόερχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ. Διότι τότε ἔν συνεχείᾳ θὰ: τὰ γνωρίσετε ὅλα.

Τί σημαίνει δὲ: «Ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε»; Δὲν θὰ ἔχετε ἀνάγκην μεσολαβητοῦ, ἀλλὰ ἀρκεῖ, τὸ ὄνομά μου μόνον ἀφοῦ ἐπικαλεσθῆτε, νὰ τὰ λάβετε ὅλα. «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι, ὅσα ἐάν αἰτήσητε τὸν Πατέρα μου ἐν τῷ ὀνόματί μου»¹¹. Δεικνύει τὴν δόναμιν τοῦ Ὀνοματός Του, ἐφ' ὅσον θεθαίως, ἐνῶ δὲν εἶναι ὄρατος, οὕτε παρακαλεῖται, ἀλλὰ ὀνομαστικῶς μόνον καλεῖ-

8. Ἰωάν. 16, 21.

9. Ἰωάν. 16, 21-22 καὶ 20. Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱερῶρχα ἐπιλέγει φράσεις ἐκ τῶν τριῶν τούτων χωρίων.

10. Ἰωάν. 19, 22-23.

11. Ἰωάν. 16, 23.

ται, καὶ ἐνόπιον τοῦ Πατρὸς καθιστᾷ ἀνθρώπου ἀξιωματικούς¹².

Ποῦ λοιπὸν ἔχει συμβῆ τοῦτο; Ἐκεῖ, ὅπου λέγουσι: «Ἐπιθε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δοῦλοις σου μετὰ παρρησίας λαλεῖν τὸν λόγον σου, καὶ ποιεῖν ἐν τῷ ὀνόματι σου σημεῖα. Καὶ ἐσείσθη ὁ τόπος, ἐνθα ἦσαν»¹³. Ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι συμφέρει πάλιν Ἐκεῖνος νὰ ἀπέλθῃ, ἐφ' ὅσον θεθαίως, ἕως τότε, τίποτε δὲν ἐζήτησαν, τότε δὲ θὰ τὰ λάθουν ὅλα, ὅσα ζήτησούν. «Μὴ νομίσετε θεθαίως, ὅτι ἐπειδὴ τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ εἶμαι μετὰ σᾶς, ὅτι ἔχετε ἐγκαταλειφθῆ· τὸ ὄνομά μου θὰ παράσχῃ μεγαλύτερον ἐλευθερίαν νὰ ὁμιλήτε».

8'. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν συγκεκαλυμμένα αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶχον λεχθῆ, ὁ Κύριος λέγει: «Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, καὶ ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν»¹⁴. «Θὰ ἔλθῃ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον ὅλοι θὰ τὰ γνωρίσετε σαφῶς; (ἐννοεῖ δὲ τὸν χρόνον τῆς Ἀναστάσεως)· τότε φανερά θὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τοῦ Πατρὸς» (διότι καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας συναναστρέφτο, καὶ συναμίλησε μετὰ τοῦ, συνεστιαζόμενος καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ)¹⁵. Διότι τώρα μὲν, ἐπειδὴ εἶθε ὅπο τὰ κράτος τοῦ φόβου, δὲν προσέχετε εἰς τὰ λεγόμενα, τότε, ὅταν μὲ ἴσῃτε νὰ ἔχω ἀναστήθῃ, καὶ συναναστρέφεσθε μαζί μου, θὰ δυνηθῆτε θαρραλέως ὅλα νὰ τὰ μάθετε, διότι ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ θὰ σᾶς ἀγαπήσῃ, ἐπειδὴ ἡ πρὸς ἐμὲ πίστις σας θὰ ἔχη καταστή σταθερά».

12. Λόγῳ τῶν ἐπιτελουμένων ὅθ' αὐτῶν θαυμάτων. «Ὀνομαζόμενος», ἐν τῷ ὀνόματι μου». Ὡς βλεπομένη εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, οὗτοι πρὸ τῆς ἐπιτελέσεως θεραπείας ἔλεγον: «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ». Π.χ. ὁ Ἀπόστολος Πέτρος θεραπεύων τὸν χωλὸν εἶπεν: «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἐγείραι καὶ περιπατεῖν» (Πράξ. 3, 6) ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπαλλάσων ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος τὴν παιδίον ἐν Φιλίπποις, εἶπεν εἰς τοῦτο: «παρογγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελεῖν ὅθ' αὕτη» (Πράξ. 16, 18).

13. Πράξ. 4, 20-31.

14. Ἰωάν. 16, 25.

15. Πράξ. 1, 3-4.

«Καὶ οὐκ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»¹⁶. «Ἄρκεῖ ἡ ἀγάπη σας πρὸς ἐμέ, διὰ τὰς ἐπισημοσύνας ὡς συνήγορος». «Ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφύληκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον. Πάλιν ἀφίμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁷. Διότι, ἐπειδὴ ὁ περὶ Ἀναστάσεως λόγος παρηγόρει αὐτοὺς εἰς μέγαν θαυμῶν, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τὸ ὅτι ἤκουον ὅτι «παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐκεῖ ὄψαμαι», διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει αὐτὰ· διότι τὸ μὲν πρῶτον διεβεβαίωσεν ὅτι ὀρθῶς πιστεύουσιν εἰς Αὐτόν, τὸ δὲ δεύτερον ὅτι πρόκειται νὰ εὐρίσκωνται ἐν ἀσφαλείᾳ.

Ὅταν μὲν λοιπὸν ἔλεγε: «Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ μικρὸν καὶ ὀφθαλμῶν μου, εὐλόγως δὲν ἐγνώριζον τὴν σημασίαν τῶν λόγων τούτων, τώρα δὲ δὲν συμβαίνει τοῦτο πλέον.

Ἄλλὰ τί σημαίνει: «Ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε»; Σημαίνει: «Δὲν θὰ εἰπῆτε: «Δείξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου»¹⁸, καὶ «ποῦ ὄπασγεις;»¹⁹; διότι θὰ ἀποκτήσετε ὅλην τὴν γνώσιν, καὶ ὁ Πατὴρ θὰ εἶναι διατεθειμένος ἀπάντησέν σας, ὅπως καὶ ἐγώ. Τοῦτο κυρίως ἔκοιμεν αὐτοὺς νὰ ἀναπνεύσουν, τὸ ὅτι δηλαδὴ θὰ εἶναι φίλοι εἰς τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο λέγουσιν: «Νῦν οἶδαμεν, ὅτι οἶδας πάντα»²⁰.

Βλέπεις ὅτι ἀπήνησε σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εὐρίσκειτο εἰς τὴν διανοίαν των λαοθάνων; «Καὶ οὐ χρειάζομαι, ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ»²¹; δηλαδὴ, πρὶν ἔκκουσης, γνωρίζεις ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μᾶς ἀνησυχοῦν, καὶ μᾶς καθησύχασες, ὅταν εἶπες: «Ὁ Πατὴρ ὑμᾶς φιλεῖ, ὅτι ἐμὲ πεφύληκατε».

Μετὰ τούτους καὶ τῶσαν σπουδαίους λόγους, τότε λέγουσιν: «Νῦν οἶδαμεν». Βλέπεις, πῶς εἶναι ἀτελεῖς; Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὡς νὰ εὐχαριστοῦν Αὐτὸν λέγουσιν:

16. Ἰωάν. 16, 29.
17. Ἰωάν. 16, 27-28.
18. Ἰωάν. 14, 8.
19. Ἰωάν. 14, 8.
20. Ἰωάν. 16, 30.
21. Ἰωάν. 16, 31.

«Νῦν οἶδαμεν», ὁ Κύριος λέγει: «Ἐχετε ἀνάγκη πολλῶν ἄλλων, ὥστε νὰ φθάσετε εἰς τὴν τελειότητα τίποτε ἀκόμη δὲν ἔχει κατορθωθῆ ἀπὸ σας. Τώρα λοιπὸν θὰ μὲ προδώσετε εἰς τοὺς ἔχθρους, καὶ τούτος φόβος θὰ σας καταλάβῃ, ὥστε δὲν θὰ δυνηθῆτε οὔτε ἅλοι μαζὶ νὰ ἀναχωρήσετε. Ἄλλὰ οὐδὲν κακὸν δὲν πρόκειται νὰ πάθω ἕνεκα τούτων».

Βλέπεις πῶς πάλιν ὁ λόγος προσαρμόζεται εἰς τὴν νόησιν αὐτῶν; Κατὰ τοῦτο λοιπὸν κατηγορεῖ τοὺς Μαθητάς, ὅτι συνεχῶς ἔχουν ἀνάγκη προσαρμογῆς τοῦ λόγου Του εἰς τὰ ἀσθρόπιστα μέτρα. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον: «Ἴδε νῦν παρηγορία λαοῖς, καὶ παρηγορίαν οὐδεμίαν λέγεις, καὶ διὰ τοῦτο πιστευόμενοι σοι», δεικνύει ὁ Κύριος ὅτι τώρα, ποῦ πιστεύουσιν, δὲν πιστεύουν ἀκόμη, οὔτε δέχεται τοὺς λόγους αὐτῶν. Αὐτὰ τὰ λέγει μεταφῶραν αὐτοὺς νοεῶδες εἰς ἄλλον καιρὸν²².

Τὸ δὲ «ὁ Πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἔστι»²³ διὰ τοὺς Μαθητάς πάλιν τὸ εἶπε· διότι ἠθέλη πάντοτε νὰ μάθουν τοῦτο. Ἐπειτα, δεικνύων ὅτι δὲν παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὴν τελείαν γνώσιν, ὅταν ἔλεγεν αὐτὰ, ἀλλὰ εἰς τοιοῦτον θαυμῶν, ὥστε νὰ μὴ ἐπινοασταῖ ἡ σκέψις των, (διότι ἦτο φυσικὸν αὐτὰ νὰ σκέπτονται κατὰ κάποιον ἀνθρώπινον τρόπον, καὶ ὅτι δὲν θὰ τόχουν οὐδεμίαν θεοθείας ἐκ μέρους Ἐκείνου), λέγει: «Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε»²⁴; τοῦτο σημαίνει ἵνα μὴ ἐκθάλητέ με τῆς διανοίας ὑμῶν²⁵, ἀλλὰ παραδέξησθε».

Νὰ μὴ θεωρήσῃ κανεὶς λοιπὸν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου τούτους ὡς δόγμα· διότι ἔχουν λεχθῆ πρὸς παρηγορίαν ἡμῶν καὶ δι' ἀγάπην. Διότι λέγει: «Δὲν θὰ ὑποστήτε αὐτὰ μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου»²⁶; θὰ παύσουν

22. Δηλαδὴ ὅταν θῶ πραγματοποιηθῶν αὐτὰ, τὰ ὅποια προλέγει, καὶ περὶ τῶν ὁποίων φοβοῦνται οἱ Μαθηταί, ἡ ἐλπίδων.

23. Ἰωάν. 16, 32.

24. Ἰωάν. 16, 33.

25. Δηλαδὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν: «Νὰ μὴ με θάλατε ἀπὸ τοῦ νοῦ σας».

26. Δηλαδὴ μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, τὸν ὅποιον φαντάζεσθε, δηλ. μὴ νομίσητε, ὅτι θὰ μείνετε ὄνειμ θεοθείας.

διά οὗς τὰ θεῖα, ἀλλὰ ἐφ' ἑσὺν εὐρίσκασθε εἰς τὸν κόσμον, θὰ ἔχετε θλίψιν, ὅχι τώρα, ποῦ παραδίδομαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ διατηρήσατε ὑψηλὸν φρόνημα· διότι οὐδὲν κακὸν θὰ πάθετε· διότι ὅταν ὁ Διδάσκαλος ὑπερτερῆσιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ θλιβῶνται». Καὶ πῶς, εἰπέ μου, ἔχεις νικήσει τὸν κόσμον²⁷; «Εἶπον μὲν ἤδη ὅτι κατέβαλον τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου²⁸, θὰ τὸ γνωρίσετε τοῦτο καὶ κοπότιν, ὅταν δλοι θὰ ὑποχωροῦν καὶ θὰ ὑπακούουν εἰς αἶς.

γ'. Εἶναι δὲ δυνατόν καὶ ἡμεῖς νὰ νικήσωμεν, ἐάν θάλωμεν, στρέφοντες τὸ θέλημα εἰς τὸν Ἀρχηγόν τῆς Πίστεως ἡμῶν, καὶ θαδίζοντες αὐτὴν τὴν ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ἐχάραξεν Αὐτὸς εἰς ἡμᾶς· τότε οὐτε ὁ θάνατος θὰ ὑπεριχύσῃ ἀπέναντί μας.

Τί λοιπὸν; δὲν θὰ ἀποθάνωμεν; δύναται νὰ εἴπω τις; διότι ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ θάνατος δὲν θὰ ὑπεριχύσῃ. Καὶ ὅμως τότε θὰ εἶναι ἐνδοξος ὁ ἀνταγωνιστής, ὅχι ὅταν δὲν συμπλακῇ μετ' ὁν ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅταν, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποῖαν θὰ συμπλακῇ μετ' αὐτῶν, δὲν καταβάλλεται. Δὲν εἴμεθα λοιπὸν λόγῳ τῆς συμπλοκῆς μετ' ὁν θάνατον θνητοί, ἀλλὰ λόγῳ τῆς νίκης ἀπέναντί τοῦ θάνατου²⁹, διότι τότε θὰ εἴμεθα θνητοί, ἐάν παρεμένομεν πλησίον τοῦ θανάτου συνεχῶς.

Διότι, ὅπως δὲν δύναμαι νὰ εἴπω τὰ λίαν μακρόδια ἐκ τῶν ζώων ἀθάνατα, ἂν καὶ πολλὸν χρόνον παρεμένου ἐξω ἀπὸ τὸν θάνατον, οὕτω δὲν δύναμαι νὰ εἴπω θνητῶν, ἐπειδὴ διελόθη σωματικῶς διὰ τοῦ θανάτου, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πρόκειται μετὰ τὸν θάνατον νὰ ἀναστήθῃ· εἰπέ μου, ἐάν κάποιος ἐπ' ὀλίγον κατέστη ἐρυθρός, αὐτὸν θὰ τὸν ὀνομάζωμεν συνεχῶς ἐρυθρὸν; οὐδόλως· διότι τὸ σμῆδὸν δὲν ἀποτελεῖ μόνωμον

27. Ἰωάν. 16, 33.

28. Ἰωάν. 12, 31 καὶ 16, 11.

29. Παρατήρησι τὸ σχῆμα ὀνηθέσεως, ἐνθα αἱ προτάσεις τίθενται κατὰ πόρισον σχῆμα:

«Ὁὐ τίνων διὰ τὴν συμπλοκὴν θνητοί, ἀλλὰ διὰ τὴν νίκην ἀθάνατοι».

κατάστασιν. Ἐάν κάποιος καταστῇ ὄχρως, τοῦτον θὰ ὀνομάσωμεν ἑκτεροπαθῆ; Οὐδόλως· διότι τὸ πάθος του εἶναι πρόσκαιρον.

Λοιπὸν οὐτε θὰ ὀνομάσῃ θνητὸν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπ' ὀλίγον χρόνον θὰ περιέλθῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ θανάτου· διότι καὶ τοὺς κοιωμένους οὕτω δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν· διότι, διὰ τὴν ἐκφρασθῶ οὕτω, καὶ οἱ κοιωόμενοι ἔχουν ἀποθάνει, καὶ δὲν ἐπιτελοῦν οὐδεμίαν ἐνέργειαν.

Φθείρει ὁ θάνατος τὰ σώματα; Καὶ τί με αὐτὸ; διότι ἀποθνήσκουν τὰ σώματα, ὅχι διὰ τὴν παραμεινόντων εἰς τὴν φθοράν, ἀλλὰ διὰ τὴν καταστατῶν ἀνώτερα.

Ἐάν νικήσωμεν λοιπὸν τὸν κόσμον ὡς τρέξωμεν πρὸς τὴν ἀθανάσιαν ὡς ἀκολουθήσωμεν τὸν Βασιλέα ὡς στήσωμεν τρόποσιον εἰς Αὐτὸν ὡς περιφρονήσωμεν τὰς τέρμεις αὐτοῦ. Καὶ δὲν ὀφίσταται ἀνάγκη κόπων ὡς μεταθέσωμεν τὴν ψυχὴν μας πρὸς τὸν Οὐρανόν, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει νικηθῆ. Ἐάν δὲν ἐπιθυμήσῃς αὐτὸν, ἔχει νικηθῆ· ἂν ἐμπαίξῃς αὐτὸν, ἔχει νικηθῆ³⁰.

Ξενοί εἴμεθα καὶ παρεπίδημοι³¹· ὡς μὴ θλιβώμεθα λοιπὸν διὰ τὰ λυπηρὰ περιστατικά· διότι οὐτε, ἐάν καταγόμενος ἀπὸ λαμπρῶν πατριδῶν καὶ ἐνδόξου προγόνου ἀπήρχεσο εἰς ἀπομακρυσμένην χώραν, χωρὶς νὰ εἶσαι εἰς οὐδένα γνωστός, χωρὶς νὰ ἔχη τέκνα, οὐτε πλοῦτον, καὶ κατόπιν κάποιος σὲ ὕβριζε, θὰ ἐθλιβέσο, ὡς ἐάν ὀφίστασο ταῦτα εἰς τὴν πατρίδα σου· διότι τὸ νὰ γνωρίζῃς καλῶς θεὶ εἰς ἐξὴν χώραν εὐρίσκασαι σὲ ἐπειθε ὅλα νὰ τὰ ὑπομένης εὐκόλως, καὶ τὸ νὰ περιφρονήσῃς, καὶ τὸ νὰ πεινᾷς καὶ νὰ διψᾷς, καὶ διτιδήποτε πάθος.

Τοῦτο νὰ σκεψθῆς καὶ τώρα, ὅτι δηλαδὴ εἶσαι ἐξέ-

30. «Ἐάν μὴ ἐπιθυμήσῃς αὐτοῦ, νενίκηται».

ἂν καταγόμενος αὐτὸν, ἤττηται».

Συνώνυμοι φράσεις με ὀμοιοκαταρκτικὸν καὶ ὀμοιοθέλειον σχῆμα.

31. Ἐφθ. 13, 14.

νος και παρεπιδήμος³², και τίποτε να μη σε ταρακώσῃ νον.

ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς αὐτὴν· βίωτι και πόλιν ἔχεις, τῆς ὁποίας τεχνίτης και δημιουργός εἶναι ὁ θεός· ἢ δὲ ἐδῶ παρεπιδήμια γίνεται ἐπὶ φραγῶν και ὀλίγον γρό-

Ἔκεινος, ὁ ὁποῖος θέλεις ἄς πλῆττεται, ἄς ὑβρίζεται, ἄς βλαπίζεται· εὐρισκόμεθα εἰς ξένην χώραν, και ζῶμεν κατὰ τρόπον εὐτελεῖ· διότι τὸ κακὸν εἶναι νὰ πάθῃ κανεὶς αὐτὰ εἰς τὴν πατρίδα του, μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του· τότε εἶναι ἡ μεγαλύτερα προσβολὴ και ζημία.

Ἐάν εὐρίσκειται δὲ κανεὶς ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἔχει κανένα γνωστόν, εἰς τὰ ὑπομένει εὐκόλως· διότι ἡ ὕβρις κρίνεται βαρύτερα ἐκ τῆς νοστροπίας τῶν ἐκτοξευόντων αὐτὴν· π.χ., ἐάν κανεὶς, ἐνῶ γνωρίζει δτι ὁ ὑπαρχος εἶναι ὀπαρχος, τὸν ὑβρίζει, ἡ ὕβρις θεωρεῖται πικρὰ ἐάν δὲ, ὅταν θεωρήσῃ κάποιον ὡς ἰδιώτην, τὸν ὑβρίζει, οὕτε δύνανται νὰ θιγῇ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὀφίσταται τὴν ὕβριν.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν και ἡμεῖς ἄς σκεφθῶμεν· διότι δὲν γνωρίζουν οἱ ὕβρισται ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἴμεθα, δηλαδὴ δτι εἴμεθα πολῖται τῶν οὐρανῶν και ἔχομεν ἀπογραφή εἰς τὴν ἄνω πατρίδα, και μετέχομεν τῆς χαρείας τῶν Χερουβαίμ. Ἄς μὴ θλιθῶμεθα λοιπὸν, οὕτε τὴν ὕβριν νὰ τὴν θεωρῶμεν ὡς ὕβριν. Ἐάν ἐγνωρίζον αὐτό, δὲν θὰ ὑβρίζον.

Μὰς θεωροῦν πτωχοὺς και ἀθλίους; Νὰ μὴ θεωρῶμεν λοιπὸν ἡμεῖς οὕτε αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν ὡς ὕβριν· εἰπέ μου· ἐάν κανεὶς, ἐνῶ ὀδοιπορεῖ, ἀφοῦ προσπεράσῃ τοὺς βούλους του, ἐκάθητο ὀλίγον διάστημα εἰς πανδοχεῖον, περιμένων αὐτοὺς, ἔπειτα ὁ πανδοχεὺς, ἢ κάποιος ἐκ τῶν ὀδοιπόρων ἀργάζεται και τὸν ὑβρίζειν, ἀγνοῶν, ποῖος ἦτο, ἀρὰ γε ὁ εἰρημένος ὀδοιπόρος δὲν θὰ γελᾷσῃ διὰ τὴν ἀγνοίαν ἐκείνου; δὲν θὰ τέρψῃ αὐτόν περισσότερον ἢ πλάγη; δὲν θὰ διασκεδάσῃ, ὡς νὰ ὑβρίζετο κανεὶς ἄλλος.

32. Ἡ σκέψις οὕτη συνετέλεσεν ὥστε ὁ θεὸς Ἰεράρχης νὰ φέρῃ μὲ καρτερὴν τὴν ἐξορίαν. Ἱερε καὶ ὁμιλίαν 78ην, σση. 80.

Οὕτω και ἡμεῖς ἄς πράττωμεν· διότι και εἰς πανδοχεῖον καθήμεθα, ἀναμένοντες τοὺς ἰδικούς μας, οἱ ὁποῖοι καθίζουσι αὐτὴν τὴν ὁδόν. Ὅταν τότε ὀλοὶ μαζί εὐρεθῶμεν, τότε δὲ γνωρίζουσι, ποῖους ὑβρίζουσι. Αὐτοὶ τότε θὰ στρέψουσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω³³, τότε θὰ εἰπουν· «Οὗτός ἐστιν, ὃν ἔσχομεν ἡμεῖς οἱ ἀφρονεῖς εἰς γέλωτα»³⁴.

δ'. Ἄς παρηγορησῶμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ αὐτὰ τὰ εἶδη, δηλαδὴ και μὲ τὸ ὅτι ἡμεῖς δὲν ὑβρίζομεθα (διότι δὲν γνωρίζουσι ποῖοι εἴμεθα), και μὲ τὸ ὅτι, και ἐν θέλωμεν νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν, θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότατα. Ἄλλὰ νὰ μὴ συμβῆ νὰ ἔχωμεν τόσον σκληρὸν και ἀπάνθρωπον ψυχὴν!

Τὶ νὰ κάμωμεν λοιπὸν, ὅταν ὑβρίζομεθα ὑπὸ τῶν συγγενῶν μας; διότι τοῦτο εἶναι θαρῶ. Τοῦτο θεαίως εἶναι ἐλαφρόν. Διατί ἀρὰ γε; διότι δὲν ἀνεχόμεθα τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπα, ὅταν μὰς ὑβρίζουσι, εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν μὲ ἐκείνους, τοὺς ὁποῖους δὲν γνωρίζομεν. Παρηγοροῦντες λοιπὸν τοὺς ὑβρισθέντας, λέγομεν πολλὰς αὐτοὺς τοὺς λόγους· «Ἀδελφός σου εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος σὲ ὑβρίζει, ὑπομένειν το μὲ γναυακίτητα· κατὴ σου εἶναι, θεῖός σου εἶναι».

Ἐάν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ και τοῦ πατρὸς εὐλαθῆσαι, πολὺ περισσότερον, ἐάν εἴπω κάτι στενωτέρας συγγενείας ἀπὸ αὐτὰ· δηλαδὴ δὲν εἴμεθα μόνον ἀδελφοί, ἀλλὰ και μέλη, και ἐν σώμα. Ἐάν δὲ εὐλαθῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ, πολὺ περισσότερον τοῦ μέλους.

Δὲν ἤκουσες τὴν παροιμίαν τῶν ἐθνικῶν ὅτι πρέπει τοὺς φίλους νὰ τοὺς ἀνεχόμεθα μὲ τὰ ἐλαττώματα των³⁵; Δὲν ἤκουσες τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ «ἀλλήλων τὰ θάρη βρασταίετε»³⁶; δὲν βλέπετε τοὺς ἐραστάς;

33. «Κάτω νεύουσι». Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν· «Θεὸ ἀκούουν τὸ κεφάλι».

34. Σοφ. Σολομ. 5, 3.

35. Πράξ. και τὴν ἡμερῆσιν παροιμίαν· «Ἀγάπα τὰ φίλα σου μὲ τὰ ἐλαττώματά του».

36. Γαλ. 6, 2.

(Διότι αναγκάζομαι, επειδή δεν δύναμαι να λάβωμεν σχετικόν παράδειγμα ἀπὸ οὐδὲν, νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν. Κάνειν δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἀμιλλῶν αὐτῷ: «Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἶχονεν παιδευτάς, καὶ ἐνετροπόμεθα»³⁷. Μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο εἶναι καταλληλότερον διὰ τὴν περίστασιν νὰ εἴπωμεν, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς λέγει εἰς τοὺς Ῥωμαίους: «Ὡστερ», λέγει, «παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀκαθαρσίας καὶ τῆ ἀνομίας εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω παροστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ δικαιοσύνης»³⁸. Διὸ καὶ ἡμεῖς ἔχοντες πεποθήσιν ἀκολουθοῦμεν τὸ παράδειγμα).

Δὲν θέλεις λοιπὸν τοὺς ἑραστάς, πόσα αὐτοὶ, φθειρόμενοι ὑπὸ πορνῶν γυναικῶν, βεινά ὑποφέρουσι, ραπίζομενοι, πλιητόμενοι, καταγελώμενοι, ἀνεγόμενοι τὴν ἀσέλγειαν, τὴν ἀποτροπὴν, καὶ τὰς μυριάς ὕβρεις τῆς πόρνῃς; Ἄλλ' ὅμως καὶ μίαν φορὰν δεῖν ἴθουν κατὰ εὐχάριστον καὶ ἡμερον, νομίζουσι δεῖν εἶναι εὐτυχῆ δι' αὐτοὺς, καὶ ὅλα εὐνοϊκά, καὶ ἂν ἀκόμη ἀκολουθήσῃ πτωχεία, ἢ νόσος ἢ κατὰ παρόμοιον δε' αὐτοὺς ἐπιλαβὴ θεωρῶν τὸν βίον αὐτῶν ἀβλίον ἢ μοκάριον, ἀκαλόγητος πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς ἐρωμένης ἢ πέναντι αὐτῶν.

Καὶ δὲν γνωρίζουσι ἀνθρωπίνην δόξαν, οὕτε ἀτιμίαν, ἀλλὰ, καὶ ἂν κανεὶς τοὺς ὄβριση, ἐνεκα τῆς πολλῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐκ μέρους ἐκείνης εὐημερίας ὅλα τὰ ἀνεχόνται εὐκόλως; καὶ ἂν δὲ ἐκείνη τοὺς ὄβριση, καὶ ἂν πτώσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ πρόσωπον, ἐκείνοι νομίζουσι δεῖν ραίνονται διὰ ῥόδων, ἐνῶ πάσχουσι αὐτά.

Καὶ τί ἀπορίας ἄξιον, εἰς ἔχονσι τοιαύτην διάθεσιν πρὸς αὐτήν; διότι καὶ τὴν οὐκίαν ἐκείνης τὴν θεωροῦν λαμπρότερα δεῖν εἶναι ἀπὸ ὅλης τῆς οὐκίας, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πῆλιν καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἐτοιμώροτος.

Καὶ βιασθὲν νὰ ἀναφέρω τοὺς τοίχους; Διότι καὶ τοὺς τόπους ἀκόμη βλέποντες, ὅπου συχνάζουσι τὴν ἐσπεραν ἐκείναι, διεγείρονται.

37. Ἐβρ. 12.9.
38. Ῥωμ. 6. 19.

Ἐβὼ δὲ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἐν συνεχείᾳ νὰ εἴπω τὸν Ἀποστολικὸν λόγον. Ὅπως ἐκεῖνος λέγει: «Ὡστερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀκαθαρσίας, οὕτω παροστήσατε τὰ μέλη ἡμῶν τῆ δικαιοσύνη», κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐγὼ λέγω: «Ὡς ἠγαπήσαμεν ταύτας, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὐδὲν δεῖν ἠγησόμεθα πάσχειν».

Καὶ τί λέγω «ἀλλήλους»; ὡς ἀγαπήσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Θεόν. Ἐδοκιμάσατε φρικὴν, δεῖν ἠκούσατε δεῖν τὸσον μέτρον ἀγάπης διὰ τὸν Θεόν ζητῶ, ὅσον ἐδείξαμεν διὰ τὴν πόρνην; Ἄλλ' ἐγὼ ἀισθάνομαι φρικὴν, διότι οὕτε τὸσον μέτρον ἀγάπης δὲν ἐδείξαμεν διὰ τὸν Θεόν.

Καὶ, ἂν θέλετε, ὡς τὸ διέλθομεν τὸ ζήτημα διὰ τοῦ λόγου, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἡ ἐρωμένη εἰς τοὺς ἑραστάς δὲν ὑπόκειται τίποτε χρηστόν, ἀλλὰ ἀτιμίαν, ἀσχολίαν καὶ ὄβριση διότι τὸ νὰ συχνάζῃ κανεὶς εἰς τὸν οἶκον πόρνῃς γυναικὸς τὸν κάμνει νὰ εἶναι καταγελάστος, αἰσχρὸς, ἀτιμὸς. Ὁ δὲ Θεὸς οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ὑπόκειται, καὶ υἱὸς ἡμῶν κατέστησε, καὶ ἀδελφοὺς τοῦ Μονογενοῦς, καὶ ἐνῶ ζῆς, σπείρα ἀγαθὰ σοῦ ἔδωκε, καὶ δεῖν ἀποθάνῃ, ἀνάστασιν, καὶ τόσα ἀγαθὰ ὑπόκειται δεῖν θᾶ δώσει, ὅσα οὕτε νὰ σκεφθῇ κανεὶς εἶναι δυνατόν, καὶ τιμίους καὶ σεβαστοὺς ἡμᾶς κασιδιὰ.

Καὶ πάλιν, ἐκείνη (ἡ πόρνη) ἀναγκάζει τοὺς ἑραστάς νὰ θανατοῦν ὅλα τὰ ἱδικά των διὰ θάρατρον καὶ ἀπώλειαν, ὁ δὲ Θεὸς προτρέπει νὰ σπείρῃς τὸν οὐρανόν, καὶ δίδει ἑκατονταπλασία, καὶ ζωὴ αἰώνιον πάλιν ἐκείνη ὡς δοῦλον μεταχειρίζεται τὸν ἀγαπῶντα αὐτήν, διατάσσοντα αὐτὸν σκληρότερον ἀπὸ οἰονδήποτε τύραννον, ὁ δὲ Θεὸς λέγει: «Οὐκ ἔτι λέγω ὑμῖς δούλους, ἀλλὰ φίλους»³⁹.

39. Ἰωάν. 15.15.

ε'. Είθετε τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ τῶν ἐδῶ κακῶν, καὶ τῶν ἐκεῖ⁴⁰ ἀγαθῶν;

Τι λοιπὸν νὰ ἀναφέρωμεν τὰ ἀκολουθοῦντα; Πρὸς χάριν μὲν αὐτῆς καὶ πολλοὶ ἀγρυπνοῦν, καὶ δι' ἐκείνην τὰ ὅποια θὰ διατάξῃ, μὲ προθυμίαν ὑπακούουν καὶ ἀφίηθαι καὶ πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ φίλους, καὶ χρήματα, καὶ προστασίαν, καὶ ἅλα τὰ ἱδικὰ τῶν (πρόσωπα καὶ πράγματα) μὲ στερήσεις καὶ ἔρημα⁴¹ πρὸς χάριν δὲ τοῦ Θεοῦ, ἢ μᾶλλον πρὸς χάριν ἡμῶν τῶν ἰσίων, πολλὰς οὔτε τὸ ἕν τρίτον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μας δὲν θέλομεν νὰ ὑπαπανησώμεν, ἀλλὰ, ἐνῶ τὸν θλέπομεν πεινῶντα, ἀσφαφοροῦμεν, καί, ἐνῶ τὸν θλέπομεν γυμνόν, ἀντιπαρερχόμεθα, καὶ δὲν δίδομεν εἰς Αὐτὸν τίποτε ἀξιόλογον.

Ἐκείνης δὲ καὶ θεραπευτὴν ἀν ἴδουσι οἱ ἔρασταί, καὶ θάρσαρον ἀκόμη, ἰστάμενοι εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ὡς κόλακες καὶ εὐθύμοι συζητοῦν, ἐπιδιδόμενοι εἰς μακρὰς συνομιλίαις, καὶ νομίζουσι ὅτι ἀπέναντι αὐτῆς τίποτε δὲν εἶναι διὰ τὴν ζωὴν, οὔτε οἱ ἀργονταί, οὔτε οἱ βασιλεῖς, (καὶ τὸ γυροῦν αὐτὰ, ὅσοι ἔχουσι λάθει πείραν αὐτῆς τῆς ἀσθενείας) καὶ προτιμοῦν μᾶλλον νὰ εἶναι εὐχάριστοι εἰς αὐτήν, ὅταν διατάσῃ, παρὰ νὰ ὑπηρετοῦν ἄλλους.

* Ἀρὰ γε δὲν ἐπισύρει δικαίως τοῦτο τὴν γέννησιν; δὲν ἐπισύρει μυρίας κολάσεις;

* Ἄς συνέλωμεν λοιπὸν, καὶ ἅς ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ ἢ τῶσον, ὅσον πρέπει, ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκείνου, τὸ ὅποιον παρέχουν ἄλλοι εἰς τὴν πόρην, ἢ κατὰ τὸ ἕν τρίτον.

Μήπως αἰσθάνεσθε φρίκην πάλιν; διότι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος αἰσθάνομαι φρίκην. Ἀλλὰ ἤθελον ὄχι μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πράγματα νὰ αἰσθάνεσθε φρίκην. Τώρα δὲ ἐδῶ μὲν ἡ καρδία ἡμῶν συγ-

40. «Τῶν ἐντοῦθα κακῶν καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀγαθῶν». Ὁ θεὸς ἰσχυρῶς ἐχρησιμοποίησε ὄχι ἀλλὰ τὸ ἐπίρημα ἐκεῖ ἀλλὰ τὸ ἐκείθεν, πιθανὸν διὰ τὴν διέξιν ὅτι δὲν εὐρίσκονται μόνον εἰς τὸν Οὐρανὸν τὰ ἀγαθὰ (ἐκεῖ), ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὁμοίως οἱ ἀνθρώποι ὁπολοῦν τῶν ἀγαθῶν τῶν προσερχομένων ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῶν Οὐρανῶν (ἐκεῖθεν).

κινεῖται, ἀλλὰ ὅταν ἐξέλθωμεν τοῦ ναοῦ, ἅλα τὰ λησμονοῦμεν. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ κέρδος;

Διότι, ἐὰν μὲν ἐκεῖ πρέπει νὰ ὑπαπανησῶμεν κακεῖς χρήματα, οὐδεὶς παραπονεῖται⁴¹ διὰ τὴν πτωχείαν του, ἀλλ' ἀπεδείχθη ὅτι πολλὰς καὶ ἐδανείσθη διὰ τὴν δόσιν· ἐδῶ δὲ, ἐὰν ὑπεθυμίσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην, τὰ τέκνα, τὰς συζύγους, τὴν οἰκίαν, τὰς ὑποχρεώσεις ὡς προστατῶν, καὶ ἀπείρους ἄλλας δικαιολογίας προβάλλουσι.

Ἀλλὰ ἐκεῖ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, πολλὴ ἡδονὴ ἐπιπικρατεῖ⁴² τοῦτο θεσπίζων εἶναι, διὰ τὸ ὅποιον θρηνῶ καὶ δδύρομαι.

Τί θὰ εἴπητε λοιπὸν, ἐὰν ἀποδείξω ὅτι ἐδῶ ἡ τέρψις εἶναι ἀνωτέρα; Δηλοῦν ἐκεῖ μὲν μέγα μέρος τῆς ἡδονῆς ἀφαιρεῖ ἡ αἰσχὴν, ἡ ὄθρις καὶ ἡ δαπάνη, κατόπι ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἀπέχθεια, ἐδῶ δὲ τίποτε παρόμοιον δὲν συμβαίνει· διότι, εἰπέ μου, τί εἶναι ἕμμοιον πρὸς αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν, δηλαδὴ νὰ κἀθηται κακεῖς ἀναμένων τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἐκεῖ Βασιλείαν, καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἁγίων, καὶ τὴν ἀνευτέλους ζωὴν;

Ἀλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀναμένοντα, ἐνῶ ἐκείνων λαμβάνει κακεῖς πείραν. Ποιοῦ εἴδους πείρα εἶναι αὕτη; Θέλεις καὶ ἐδῶ νὰ εἴπω τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων λαμβάνει κακεῖς πείραν; Νὰ σκεφθῆς πόσῃ ἐλευθερίαν ἐπιτυγχάνεις, πῶς οὐδένα φοβεῖσαι, οὔτε τρέμεις, ἐφ' ὅσον ζῆς ἑναρέτως, οὔτε ἐχθρόν, οὔτε ἐπίθουλον, οὔτε συκοφάντην, οὔτε τὸν ανταγωνιστήν, οὔτε ἀντεραστήν, οὔτε ζηλότυπον, οὔτε πτωχείαν, οὔτε ἀσθένειαν, οὔτε τίποτε ἄλλο ἐκ τῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖ δὲ, καὶ ἂν ἀπειρα συμβῶν σύμφωνα μὲ τὴν προσδοκίαν σου, καὶ ἂν ὁ πλοῦτος ρῆθ' ὡς ἀπὸ πηγῆν, ὁ πόλεμος τῶν ἀντεραστῶν, καὶ αἱ ἐπιβουλαί, καὶ αἱ ἐνέδραι βίων καθιστῶν τὸν βίον τοῦ ἀσυχλομένου μὲ αὐτὰ πολὺ ἄθλιον· διότι ἐφ' ὅσον ἐκείνη ἡ κατάντητος ἀρέσκειται εἰς ἀσελγείας καὶ τρυφήλας ἀπολαύσεις,

41. «Οὐδεὶς πέναν ἀδύρειται» Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον: «Κακεῖς δὲν κλαίεται».

ἀναγκαστικῶς ἀνοξωπυροῦται ὁ πόλεμος διὰ τὴν ἀρέσκειαν ἐκείνης. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι σκληρότερον ἀπείραν θανάτων καὶ περισσότερον ἀφόρητον πάσης ἄλλης τιμωρίας.

Ἄλλ' ἐδὼ δὲν συμβαίνει τίποτε παρόμοιον διότι λέγει «ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη»⁴². Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν παρουσιάζεται πόλεμος, οὔτε χρημάτων ἀκαίρος δοσάνη, οὔτε ἀσχημὲν δοσάνη καὶ ἂν δόσης ὀβολόν, ἢ ἄρτον, ἢ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, πολλὴν εὐχαριστίαν θὰ ὀφείλῃ εἰς σέ, καὶ τίποτε δὲν πράττει διὰ τὰ σέ δοσικῶς, ἢ τὰ σέ λύπῃ, ἀλλὰ ὅλα πρὸς τὸν σκοπὸν, τὰ σέ καταστήσῃ ἕνδοξον, καὶ τὰ σέ ἀπαλλάξῃ πάσης ἀσχύνης.

Ποῖαν λοιπὸν ἀπολογίαὶν θὰ δώσωμεν, ποῖαν συγχώρησιν θὰ λάβωμεν, ὅταν ἀφήνωμεν μὲν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, παραβίδομεν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὰ ἀντίθετα κακὰ, καὶ θεληματικῶς ριπτομένους εἰς τὴν φλεγομένην κἀμινον τοῦ πυρός;

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατέχονται ὑπὸ τοιαύτης ἀσθενείας νὰ γίνουν πόλιν κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των, νὰ τὸν κἀμινον νὰ ἐπανεῦρῃ τὴν ὕγιαν τὴν πνευματικὴν, νὰ μὴ τὸν ἀφήσουν νὰ περιέλθῃ εἰς ἀπόγνωσιν. Διότι καὶ ὁ Ἰῆσους⁴³ ἐκεῖνος πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα ἔπαθεν, ἀλλὰ, ὅταν ἐπὸν ἤλθεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ τὴν προηγουμένην τιμὴν ἀνέκτησε, καὶ λαμπρότερος κατέστη ἀπὸ ἐκείνου, ὁ ὅποιος πάντοτε ἔζησεν ἑναρέτως.

Τοῦτον θεθαλῶς ἡμεῖς ὡς μιμηθῶμεν, καὶ, πρὸς τὸν Πατέρα ἀφοῦ ἐπανελάθωμεν, καὶ ἀργὰ ἐπὶ τέλους ὡς ἀπολογώμεν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνης, καὶ ὡς φέρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ὥστε καὶ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν νὰ τύγωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἡ δόξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

42. Γαλ. 5, 22.

43. Λουκ. 15, 11-32.

ΟΜΙΛΙΑ Π' (80).

(Ἰωάν. ιζ', 1-5).

«Ἦντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπέτρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, θέλω σὺν σοὶ τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Πῖς σου βοῶσά σοι»¹.

α'. «Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας», λέγει, «οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»². Καὶ πολὺ ὀρθῶς διότι τὸ νὰ ἐκφορέῃ κανεὶς σοφίας διὰ λόγων, εἶναι εὐκόλον, ἢ δὲ ἐπιτεύξει τῶν διδασκομένων διὰ τῶν ἔργων, εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐνὸς γενναίου καὶ σπουδαίου.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ὁμιλῇ περὶ ἀνεξικακίας, φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν ἑαυτοῦ του, προτρέπων τοὺς ἀκροατὰς, νὰ λαμβάνουν ἀπὸ Αὐτοῦ παράδειγμα. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν συμβουλήν αὐτὴν προβαίνει εἰς προσευχὴν, διδάσκων ἡμᾶς εἰς τὰς δοκιμασίας, ἀφοῦ τὰ ἀφήσωμεν ὅλα, εἰς τὸν Θεὸν νὰ καταφεύγωμεν.

Διότι, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίβῃν ἔξετε»³ καὶ ἀνεστάτωσε τὰς ψυχὰς αὐτῶν, πάλιν διὰ τῆς προσευχῆς ἐνθαρρύνει αὐτοὺς διότι μέχρι τότε ἐστρεφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ Μαθηταὶ πρὸς Αὐτόν, ὅπως εἰς ἄνθρωπον.

Καὶ διὰ τοὺς Μαθητὰς ὁ Κύριος πράττει αὐτὰ, ὁπως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λαζάρου, καὶ λέγει

1. Ἰωάν. 17, 1.

2. Ματθ. 5, 19.

3. Ἰωάν. 16, 33.

τὴν αἰτίαν, δηλαδὴ ὅτι «διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρεστῶτα εἶπαν, ἵνα πιστεύωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»⁴.

Καί, δύναται νὰ εἴπῃ τις; ἀλλὰ διὰ μὲν τοὺς Ἰουδαίους ἐλόγιως ἐγίνοντο αὐτά, διὰ τοὺς Μαθητὰς ἕως διὰ ποῖον λόγον; Καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς ὀρθῶς ἐγένοντο· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατόπι τῶσων ἔργων καὶ λόγων, λέγουσι: «Ἦδὼν οἴδαμεν ὅτι πάντα οἴδας»⁵, περισσότερο ἀπὸ ὅλους εἶχον ἀνάγκην νὰ θεσβαυθοῦν.

Ἄλλως τε οὐτε εὐχὴν ἀποκαλεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν ἐνέργειαν αὐτῆν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ τί λέγει: «Ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν», καὶ λέγει μᾶλλον ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ διάλογον μετὰ τὸν Πατέρα· Ἐάν δὲ εἰς ἄλλην περίπτωσιν ὁμιλῇ περὶ εὐχῆς, καὶ δεικνύῃ τὸν Κύριον ἄλλοτε μὲν νὰ γονιμωτῆθῇ, ἄλλοτε δὲ νὰ θυμῶνῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ μὴ θεωρηθῆσθε; διότι διὰ τούτων διασακώμεθα τὸ ἀδιόλεπτον τῆς προσευχῆς, ὥστε, καὶ ὅταν ἰστάμεθα, νὰ βλέπωμεν πρὸς τὸν Οὐρανόν ὄχι μόνον μετὰ τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς πνευματικοὺς, καὶ νὰ κάμπτωμεν, συντρίβοντες τὴν καρδίαν ἡμῶν διότι ἦλθεν ὁ Χριστὸς, ὄχι μόνον διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀνέκφραστον ἀρετὴν.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διδάσκει, δὲν πρέπει μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων νὰ διδάσκῃ.

Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν τί λέγει ἐδῶ: «Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱὸς σου δοξάσῃ σε». Πάλιν δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἐρχεται εἰς τὸν σταυρὸν ὄχι παρὰ τὴν θέλησιν Του. Διότι, πῶς θὰ ἤρχετο παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος καὶ εὐχεται τοῦτο νὰ συμβῆ, καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀποκαλεῖ δόξαν, ὄχι μόνον Αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ σταυρωθῆ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πατρὸς; Διότι καὶ ὁσῶς ἐγένετο δηλαδὴ ὄχι μόνον ὁ Υἱὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατὴρ ἐδοξάσθη· διότι πρὸ τῆς σταυρώσεως μὲν οὐτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐγγυ-

4. Ἰωάν. 11, 42.
5. Ἰωάν. 16, 30.

ρίζον Αὐτόν, (διότι λέγει: «Ἰσραὴλ με οὐκ ἔγνω»)· καὶ μετὰ δὲ τὴν σταύρωσιν ἡ οἰκουμένη δὴ προσέτρεξεν.

Ἐπειτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης, καὶ πῶς θὰ δοξάσῃ Αὐτόν: «Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, μὴ ἀπόληται»⁶. Διότι πάντοτε τὸ νὰ ἐσθραγῆ, εἶναι δόξα διὰ τὸν Θεόν.

Τί σημαίνει δέ: «Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; Κατ' ἀρχὴν δεικνύει ὅτι τὰ κηρύγματά Του δὲν ἔχουν περιορισθῆ μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ἐκτείνονται καὶ εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην καὶ προετοιμάζει τὴν ἀρχὴν τῆς κλήσεως τῶν ἔθνων. Διότι, ὅταν εἶπεν: «Εἰς ὅδον ἔθνων μὴ ἀπέληθε»⁷, πρόκειται δὲ μετὰ ταῦτα νὰ εἴπῃ: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»⁸, δεικνύει ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ θέλει τοῦτο· διότι τοῦτο πολὺ ἐσκανδαλίξε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ὄχι καὶ τοὺς μαθητὰς· διότι οὐτε μετὰ ταῦτα ἐκόλωσ ἐδέχοντο νὰ ἔρχονται εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς ἔθνικούς, ἕως ὅταν ἔλαβον τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίαν.

Μετὰ λοιπὸν τὴν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἐμφάνισιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ὁ Πέτρος ἐφθασεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, μόλις κατάρθρωσε νὰ ἀποφύγῃ τὰς κατηγορίας, ὅταν εἶπεν ἐκεῖνα τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν σινδῶνα⁹.

Τί σημαίνει δέ: «Ἐδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; Πότε λοιπὸν ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν; Θὰ ἐρωτήσω τοὺς αἰρετικούς· πρὶν πλάσῃ αὐτοὺς, ἢ κατόπι; Διότι ὁ Ἰησοῦς μὲν λέγει μετὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν. Τότε λοιπὸν λέγει: «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία»¹⁰· «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»¹¹.

Τί λοιπὸν; δὲν εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἰδικῶν του

6α. Ἦο 1, 3.
8. Ἰωάν. 17, 2 (τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ἀντὶ τοῦ μὴ «ἀπόληται»· ἔχει: «Ἐξουσία αὐτοῦ ζωὴν αἰώνιον»·).
7. Ματθ. 10, 5.
8. Ματθ. 28, 19.
9. Πράξ. 10, 10-48, καὶ 11, 4-10.
10. Ματθ. 28, 18.
11. Ματθ. 28, 19.

ἔργων, ἀλλὰ ἐδημιούργησε μὲν αὐτοὺς, ἐξουσίαν δὲ ἐπ' αὐτῶν δὲν εἶχε μετὰ τὴν δημιουργίαν; (καὶ ὅμως φαίνεται ὅτι βλαβὴ ἴδιος τὰ ἐπιτελεῖ καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν, καὶ ἄλλους μὲν τιμᾶει ὡς ἀμαρτάνοντας, ἄλλους δὲ, οἱ ὅποιοι ἐπιστρέφουν, τοὺς διορθώνει (διότι λέγει: «Ὁὐ μὴ κρύψω ἀπὸ τοῦ παιδός μου Ἀβραάμ, ὃ ἐγὼ μέλλω ποιῆν»¹², ἄλλους δὲ καὶ τιμᾶ ὡς πράττοντας ὀρθῶς) ἔπειτα, τότε μὲν εἶχε ἐξουσίαν, τώρα δὲ ἀπόλωσε αὐτήν, καὶ τὴν ἔλαθε πάλιν; Καὶ ποῖος δαίμων θὰ ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λόγους;

Ἐάν δὲ ἡ αὐτὴ ἐξουσία ἦτο καὶ τότε καὶ τώρα, (διότι λέγει: «ὡςπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ»¹³), τί σημαίνει ὁ λόγος Του ἐκεῖνος; Ἐπρόκειτο νὰ σταίλῃ τοὺς Μαθητὰς εἰς τὰ ἔθνη; διὰ νὰ μὴ νομίσουν λοιπὸν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ καινοτομίαν, ἐπειδὴ ἔλεγεν: «Ὁὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολλόμενα οἴκου Ἰσραὴλ»¹⁴, δεικνύει ὅτι τοῦτο φαίνεται καλὸν καὶ εἰς τὸν Πατέρα.

Ἐάν δὲ τὸ λέγει τοῦτο μὲ ταπεινὸν τρόπον, οὐδὲως εἶναι ἀπορίας ἄξιον; διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατήρτιζε καὶ ἐκεῖνους τότε καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα, καὶ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, πάντοτε διὰ τῶν ἰσίων ταπεινῶν ἐκφράσεων ἔπειθεν ὅτι οἱ λόγοι Του προσημύζοντο εἰς τὴν νοητικὴν ἰκανότητα ἐκείνων.

β'. Ἀλλὰ τί σημαίνει: «Πάσης σαρκός»; Διότι θεοφάως δὲν ἐπίστευσαν ἅλοι. Καὶ ὅμως, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ Αὐτόν, ἅλοι ἐπίστευσαν ἐάν δὲ δὲν ἐπρόσεχον εἰς τοὺς λόγους Του, δὲν εἶναι τοῦ Διδάσκοντος τὰ σφάλματα, ἀλλ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδέχοντο τοὺς λόγους Του.

ε" ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῶ αὐτοῖς ζωὴν αἰ-

12. Γεν. 18, 17.
13. Ἰωάν. 5, 21.
14. Ματθ. 10, 24.

νιον»¹⁵. Ἐάν δὲ καὶ ἐβῶ ὁμιλῆ κατὰ τρόπον περισσώτερον προσημυσομένων εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ μὴ ἀπορήσῃς; διότι πράττει τοῦτο καὶ διὰ τὰς ἀνοφερθείσας αἰτίας, καὶ διότι ἀποφεύγει ὁ ἴδιος νὰ λέγῃ κάτι σπουδαῖον διὰ τὸν ἑαυτὸν Του, διὰ τοῦτο θὰ προσέκρουεν εἰς τὸ ἀίσθημα τῶν ἀκροατῶν, ἐφ' ὅσον μέχρι τότε δὲν εἶχον οχηματίσει οὐδεμίαν ὀφελῆν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Ὁ Ἰωάννης θεοφάως, ὅταν ὁμιλῆ ἀπ' ἑαυτοῦ, δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ ὑψηλοτέρας ἐκφράσεις, οὕτω λέγων: «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν»¹⁶, καὶ ὅτι «ζωὴ ἦν»¹⁷, καὶ ὅτι «φῶς ἦν»¹⁸, καὶ ὅτι «εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν»¹⁹ καὶ ὅχι ὅτι δὲ θὰ εἶχεν ἐξουσίαν, ἐάν δὲν ἐλάμβανεν, ἀλλὰ ὅτι καὶ εἰς ἄλλους ἔβωκεν «ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ»²⁰.

Καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως ἀποκαλεῖ Αὐτὸν ἴσον μὲ τὸν Θεόν»²¹. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Κύριος ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα κατὰ τρόπον περισσώτερον ἰδιάζοντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁμιλῶν οὕτω: «ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῶ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν»²². Λέγει «μόνον ἀληθινὸν Θεόν» πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦς μὴ πραγματικοῦς θεοῦς; διότι ἐπρόκειτο νὰ σταίλῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ ἔθνη. Ἀλλ' ἐάν τοῦτο δὲν τὸ δεχθῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μόνον»²³ ἀρνοῦνται ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός, τότε περαιτέρω θὰ ἀρνηθῶν καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ; διότι καὶ

15. Ἰωάν. 17, 2.

16. Ἰωάν. 1, 3.

17. Ἰωάν. 1, 4.

18. Ἰωάν. 1, 9.

19. Ἰωάν. 1, 11.

20. Ἰωάν. 1, 12.

21. Φιλιπ. 2, 6.

22. Ἰωάν. 17, 2-3.

23. Ἀπλοῦ διὰ τὴν λέξιν «μόνον» (ἀληθινὸν Θεόν), ἦτο δυνατόν οἱ ἔθνη καὶ νὰ μὴ παραδεχθῶν τὸν Χριστὸν ὡς ἀληθινὸν Θεόν.

λέγει: «Τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε»²⁴.

Τί λοιπόν; δὲν θά εἶναι Θεός ὁ Υἱός; Ἐάν δὲ εἶναι Θεός ὁ Υἱός, καὶ ὁ τοῦ Πατρὸς ὀνομαζόμενος μόνου, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι καὶ ἀληθινός, καὶ Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος καλεῖται μόνος ἀληθινός²⁵.

Ἄλλὰ τί; Ἐταν λέγῃ ὁ Παῦλος: «ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας»;²⁶ Ἄρα γε ἀποκλείει τὸν Βαρνάβαν; Οὐδόλως· διότι τὸ μόνος²⁷ χρησιμοποιεῖται πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἄλλου. Ἐάν δὲ δὲν εἶναι ἀληθινός ὁ Θεός, πῶς εἶναι ἀλήθεια²⁸; διότι ἡ ἀλήθεια δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ ἀληθινοῦ.

Διὰ τὸν μὴ ἀληθινὸν ἄνθρωπον τί θά εἴπωμεν; εἰπέ μου δὲν θά εἴπωμεν ὅτι δὲν εἶναι ἐνθροῦνος; Ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἐάν δὲν εἶναι ἀληθινός Θεός ὁ Υἱός, πῶς εἶναι Θεός; πῶς δὲ καθιστᾷ ἡμᾶς θεοὺς καὶ υἱοὺς, ἔταν δὲν εἶναι ἀληθής;

Ἄλλὰ περὶ τούτων ἔχει λεχθῆ ἀκρετέστερον εἰς ἄλλους λόγους· διὰ τοῦτο, ὡς ἐξετάσωμεν τὰ περαιτέρω· «Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς»²⁹. Καλῶς εἶπεν: «Ἐπὶ τῆς γῆς»· διότι εἰς τὸν οὐρανὸν εἶχε δοξασθῆ, δεδομένου ὅτι καὶ εἰς τὴν φύσιν Του εἶχε τὴν δόξαν, καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀγγέλων προσκυνοῦντο. Δὲν ὁμίλει λοιπὸν περὶ τῆς δόξης ἐκείνης, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν Αὐτοῦ, (διότι καὶ ἂν ἀκόμη καιρὸς δὲν δοξάζῃ Αὐτὸν κατ' ἐκείνην τὴν δόξαν, μονίμως διατηρεῖ αὐτὴν

24. Ἰωάν. 5, 44.

25. Καὶ ἔτι αὐθα ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ποιεῖται χρῆσιν οὐλογοῦμαι:

Ὁ Πατὴρ Θεὸς ἐστίν

Ὁ Θεὸς ἀληθινὸς ἐστίν

Ὁ Υἱὸς Θεὸς ἐστίν

Ἄρα ὁ Υἱὸς ἀληθινὸς ἐστίν.

26. Α' Κορ. 9, 8.

27. Εἰς τὴν προκείμενὴν περιήγησιν ἐν τῇ Νεῖ Ἑλληνικῇ χρησιμοποιοῦμαι ἀντὶ ἀπὸθεοῦ τὸ ἑπιρρημα «μόνος». (Μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Βαρνάβας).

28. Ἰωάν. 14, 6.

29. Ἰωάν. 17, 4.

πλήρη), ἀλλὰ ἐννοεῖ αὐτὴν, ἡ ὁποία προέρχεται ἐκ τῆς λατρείας τῶν ἀνθρώπων.

Λοιπὸν καὶ τὸ «δόξασον με» αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει. Καὶ διὰ τὴν μάθη, ὅτι αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς δόξης ἐννοεῖ, ἀκούσε τὰ ἐξῆς: «Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω αὐτό»³⁰· ἂν καὶ θεοαίως ἢ ὑπόθεσις ἀκόμη αὐτὴ εἶχε ἀρχήν, μᾶλλον δὲ οὐτε ἀρχήν. Πῶς λέγει λοιπὸν: «Ἐτελείωσα»; Ἡ σημαίνει: «ἐπέτελεσα πᾶν ὃ, τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ», ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ γίνῃ, τὸ ἀνασῆρει ὡς τετελεσμένον, ἢ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κυρίως βυνάμθεαι νὰ εἴπωμεν, ἐννοεῖ ὅτι τὸ πᾶν εἶχε πλέον ἐπιτελεσθῆ διὰ τῆς τοποθετήσεως τῆς ρίζης τῶν ἀγαθῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ὅπωσδήποτε ἀναγκαστικῶς θά παρήγοντο οἱ καρποί, καὶ ὅτι εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἐλθοῦν, ὃ ἴδιος θά παρευρισκετο καὶ θά τοὺς ἠκολούθει.

Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν λέγει κατὰ ἀνθρωπίνην ἔκφρασιν: «Ὁ δέδωκάς μοι». Διότι θεοαίως ἐάν ἀνέμενεν ὁ Κύριος νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ μάθῃ, θά ἀπέειχον αὐτὰ πολὺ ἀπὸ τὴν δόξαν Του· διότι, ὅτι οἰκαιοθελῶς ἠλάθην εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον (δηλαθῆ ἑνοσάρκωσιν, σταιρικὸν πάθος κ.τ.τ.), εἶναι ἐκ πολλῶν ἠγῶν φανερόν. Π.χ., ἔταν λέγῃ ὁ Παῦλος ὅτι «οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε παραδοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν»³¹, καὶ «σαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαθῶν»³², καὶ πάλιν: «Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατὴρ, καὶ γὼ ἠγάπησα ἡμᾶς»³³.

«Δόξασον με σὺ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἡ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»³⁴. Καὶ ποῦ εἶναι ἡ δόξα ἐκείνη; διότι ἔστω ὅτι πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀνευ δόξης λόγῳ τῆς περιβολῆς Του· πῶς ζητεῖ νὰ δοξασθῆ καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ; Ὁ λόγος ἐδῶ εἶναι περὶ τῆς οἰκονομίας· δηλαθῆ λέγει τοῦτο, εἰπεῖθ' ἂν εἶχε ἀκόμη δοξασθῆ ἢ φύσις τῆς σαρκός.

30. Ἰωάν. 17, 4.

31. Ἐφεσ. 5, 2.

32. Φιλιπ. 2, 7.

33. Ἰωάν. 15, 9.

34. Ἰωάν. 17, 5.

ὥστε ἀκόμη εἶχεν ἀπολαύσει τῆς ἀφθαρσίας, οὔτε εἶχε μετάρχει τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν: «Ἐπὶ τῆς γῆς», ἀλλὰ «παρὰ σοί».

γ'. Αὐτὴν τὴν δόξαν θὰ ἐπιτύωμεν καὶ ἡμεῖς σύμφωνα μὲ τὰ μέτρα μας, ἐάν εἰμεθα νηφάλιοι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐἴτερ συμπάσχουμεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν»³⁵.

Ἄρα εἶναι ἀξιοὶ μυρίων δακρῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἐπικαίται τόσον μεγάλη δόξα, λόγῳ νωθρότητος καὶ ὑπνου³⁶ (πνευματικοῦ) ἐπιφυλάσσουν κακὰ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, καὶ, ἐάν ἀκόμη δὲν ὄηρχε γέεννα, εἶναι ἀθλιώτεροι ὧλων, διότι, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτοὺς νὰ βασιλεύσουν καὶ νὰ συνδοξασθοῦν μὲ τὸν ὕψιν τοῦ Θεοῦ, ἀποστεροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των τόσον ἀγαθῶν διότι, ἐάν ἦτο ἀνάγκη νὰ κατακοποῦν, ἢ πολυλάκις νὰ ἀποθάνουν, ἢ ἀπείρους ψυχὰς νὰ παραδώσουν, καὶ ἄλλα τόσα σῶματα καθημερινῶς, δὲν ἔσπευτε νὰ τὰ ὀπισθοῦν διὰ αὐτὰ χάριν τόσης δόξης;

Τώρα δὲ οὔτε τὰ χρήματα περιφρονούμεν, τὰ ὁποῖα κατόπιν καὶ παρὰ τὴν θέλησίν μας θὰ ἀφήσωμεν δὲν περιφρονούμεν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα μᾶς περιβάλλουν μὲ ἀπειρία κακὰ, τὰ ὁποῖα μένουσιν ἔδω, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς ἀνήκουν (διότι δὲν εἶναι ἰδικὰ μας ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διοικούμεν, καὶ ἂν τὰ ἔχωμεν ἐκ πατρικῆς κληρονομίας)· ὅταν δὲ προστεθῇ καὶ ἡ γέεννα, καὶ ὁ ἀτελεύτητος σκύληξ, καὶ τὸ ἀσθεστον πῦρ, καὶ ὁ θρυγμὸς τῶν ὀδόντων πῶς θὰ ὑποφέρωμεν αὐτῶν³⁷; εἰπέ μου.

Μέχρι ποῦ δὲν θὰ βλέπωμεν περαιοτέρω, ἀλλὰ εἰς μάχας καθημερινὰς, καὶ φιλονεικίας, καὶ λόγους ἀνωφελεῖς θὰ διακινῶμεν τὸ πᾶν, τρέφοντες τὴν γῆν³⁸, λι-

35. Ρωμ. 8, 17.

36. Νωθεῖα καὶ ὕπνος σημαίνουν τὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν. Πρῶλ. τὸ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελεποῦ:

«Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ὄναστα! Τί κοθεύεις;».

37. Αἱ ἀκέραιες ἔχουν ληρθῆ ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου (Μάρκ. 8, 43-48).

38. Ἦν ἐνταῦθα ἔνοσις ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος τὸ σῶμα, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἐκ τῆς γῆς («ἢ ἐκ αἰετῆς γῆν ἀπελεσίου». Γεν. 3, 19), σαφέστερον δὲ ὁνομαζέται διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως: «τὸ σῶμα πίνοντες».

πίνοντες τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν παραμελοῦντες, διὰ μὲν τὰ ἀναγκαῖα σῶματιαν πρόνοιαν λαμβάνοντες, διὰ δὲ τὰ περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πολλὴν φροντίδα καταβάλλοντες;

Καὶ λαμπροὺς μὲν τόφους κατασκευάζομεν, καὶ ἀγοράζομεν πολυτελεῖς οἰκίας, καὶ συγκεντρώνομεν πλήρη ὑπηρετῶν πάσης φύσεως, καὶ σοφισμέδα διαφόρους οἰκονόμους, ἀγρών, οἰκιῶν, διαχειριστάς χρημάτων, καὶ ἀρχοντας ἀρχόντων διορίζοντες, διὰ δὲ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια εἶχε παραμεληθῆ, δὲν λαμβάνεται ἀπὸ μᾶς σῶματιαν πρόνοιαν.

Καὶ ποῖον θὰ εἶναι τὸ τέλος αὐτῶν; τί εἶναι αὐτὸς ὁ πολὺς θόρυβος διὰ τὰ διάφορα ζητήματα; διὰτί ἐπράγε συμβαίνει τοῦτο, καὶ διὰτί τὴν ψυχὴν, τὴν ὅποιαν ἐλάθομεν, τὴν κατακόπομεν, καὶ τὴν σπαράττομεν, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις, ἐπινοοῦντες αὐτὰ διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας σκληρὰν δουλείαν;

Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος εἶχε ἀνάγκην πολλῶν, εἶναι βούλος πολλῶν, καὶ ἂν ἀκόμη φαίνεται ὅτι εἶναι κύριος αὐτῶν³⁹. Διότι καὶ τῶν ὑπηρετῶν βούλος εἶναι ὁ δεσπότης, καὶ εἰσάγει ἄλλων τρόπον ὑπηρεσίας οἰκονομώτερον καὶ δι' ἄλλους λόγους εἶναι ὁ δεσπότης βούλος, διότι δὲν τολμᾷ ἀνευ ἐκείνου νὰ μεταθῆ εἰς τὴν ἀγοράν, οὔτε εἰς τὸ λουτρόν, οὔτε εἰς τὸν ἀγρόν, ἐκεῖνοι ἄλλως πολλὰκις ἀνευ τοῦ δεσπότητος παντοῦ κυκλοφοροῦν. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θεωρεῖται ὅτι εἶναι κύριος, ἂν δὲν παρευρίσκωνται οἱ βούλοι, δὲν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ἂν μόνος προσῶλῃ ἐκ τῆς οἰκίας, νομίζει διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι εἶναι ἀντικείμενον γέλωτος.

Ἴσως μερικοὶ γελοῦν δι' ἡμᾶς, ἐπειδὴ λέγομεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ δι' αὐτὸν θεοειῶς τὸν ἄγγελον ἀκριβῶς θὰ ἦσαν ἀξιοὶ μυρίων δακρῶν, διότι, διὰ τὰ θεσπαιωθῆς, ὅτι δουλείαν ἀποτελεῖ τοῦτο, εὐχαρίστως θὰ σέ ἠρώτων: ἤθελες νὰ εἶχες ἀνάγκην ἐκεῖνου, ὁ ὅποιος θὰ ἔθετε εἰς τὸ στόμα σου τὴν τροφὴν, ἢ

39. Ἀξιοσημειώτος οἱ λόγοι αὗτοι: «Ὁ γὰρ πολλῶν βούλεμος, πολλῶν βούλος ἐστὶ, κἂν ἐκεῖ κρατῶν τῶν τοιούτων».

θά ἐπιησίοζαν εἰς τὰ χεῖλη σου τὸ ποτήριον; δὲν θά ἐνόμιζες ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἀξία δοκρύνου; Ἄλλὰ τί; ἐάν εἶχες ἀνάγκη μερικῶν, οἱ ὅποιοι θά σέ ἐκράτουν, διὰ τὸ εὐαγγέλιον, συνεχῶς, δὲν θά ἐξέωραες ἐνεκὰ τοῦτου τὸν ἑαυτὸν σου ἐλαεινὸν καὶ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἄλλου;

Λοιπὸν καὶ τῶρα αὐτὸ τὸ αἰσθημα ἐπρεπε νὰ δοκιμάζης· διότι οὐδεμία διαφορά ὑπάρχει, εἴτε πάσαι αὐτὰ κανεῖς ἀπὸ αἰλουα ζωῶν, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπων. Ἄλλὰ τί; εἶπέ μου; δὲν διαφέρουν καὶ κατὰ τοῦτο ἀπὸ ἡμᾶς οἱ ἀγγελοι, δηλαδὴ ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκη βῶν ἔχομεν ἡμεῖς; Λοιπὸν, βῶν μὲν ὀλιγοτέρων ἔχομεν ἀνάγκη, τῶν πολλοτέρων πρὸς ἐκεῖνους, βῶν δὲ περισσοτέρων, τῶν καταπίπτωμεν εἰς τὸν ἀθέριον τοῦτον θῖον.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι αὐτὰ εἶσι εἶναι, νὰ ἐρωτήσης ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν γηρασει, ποῖον θῖον θεωροῦν εὐτυχῆ, ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ὅποιον ματαίως ἐκραιοῦντο ὅπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἢ ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ὅποιον ὀπειροῦντο αὐτῶν; Διότι εἰ αὐτὸν τὸν λόγον ἀκριβῶς ἐκολλασαμεν τοῦς γέροντας, διότι οἱ νέοι, ἐπειδὴ πνευματικῶς δὲν εἶναι νηφάλιοι, οὐτε γνωρίζουν τὸν μέγαν θαθμὸν τῆς δουλείας.

Ἄλλὰ τί; Οἱ κατεχόμενοι ὀπὸ πυρετοῦ, ὅταν, πολὺ διψῶντες, πῖνουν πολὺ, καὶ ἔχουν ἀνάγκη πολλῶν λατρικῶν, ἢ ὅταν θεραπευθέντες ἀπαλλαγῶν τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, θεωροῦν εὐτυχεῖς τοῦς ἑαυτοῦς ταν;

Παρατηρεῖς ὅτι εἰς πᾶσαν περιπτώσειν εἶναι ἀθλιον, καὶ μακρὰν τῆς ἐγκαταρρήσεως, καὶ ἐπέκτασις τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐπιθυμίας, τὸ νὰ ἔχη κανεὶς ἀνάγκη πολλῶν πραγμάτων; Διατὶ λοιπὸν θεληματικῶς ἐπιτελομεν εἰς τοῦς ἑαυτοῦς μας τὴν ἀθλιότητα; Εἶπέ μου: ἐάν θεθαίως ἦτο δυνατόν νὰ κατοικήσης ἄνευ σπέγης καὶ τοίχων χωρὶς νὰ θλάττεσαι οὐδὲως, δὲν θά προετίμας μάλλον τοῦτον τὸν τρόπον ζωῆς; διὰτὶ λοιπὸν ἐπιτελεῖς τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας; Δὲν θεωροῦμεν τὸν Ἄδὰμ εὐτυχῆ, ἐπειδὴ δὲν ἔχεν ἀνάγκη οὐδενός, οὐτε οἰκημάτων οὐτε ἐνδυμάτων;

Ναί, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις· ἄλλὰ τῶρα ἔχομεν περιέλθει εἰς ἀνάγκην. Διατὶ λοιπὸν αὐξάνομεν τὴν ἀνάγκην; Διότι ἐάν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀναγκαίων πολλὰ

ἐλαττώνουν (ἐννοῶ δούλους, οἰκήματα καὶ χρήματα), ποῖον δικαιολογίαν βυνάμεθα νὰ παραβῶμεν, ὅταν ὑπερβαίνωμεν τὰ ἀναγκαῖα;

Ὅσον περισσότερα πράγματα περιβάλλεσαι, τῶσον βουλικότερος καθίστασαι· διότι βῶν περισσοτέρων πραγμάτων ἔχεις ἀνάγκη, τῶσον περισσοτέρον ἐλαττώνεις τὴν ἐλευθερίαν σου· διότι ἢ μὲν τελεία ἐλευθερία ἔγκειται εἰς τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν οὐδεμίαν ἀνάγκη, ἢ δὲ ἐργασμένη εἰς ἀξίαν μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτην ἔγκειται εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ἀνάγκη ὀλίγων πραγμάτων, τὴν ὅποιαν οἱ ἀγγελοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔχουν καὶ οἱ μιμηταὶ ἐκεῖνων, τὸ νὰ κατορθώσουν δὲ αὐτὸ οἱ ἀνθρώποι, καὶ βῶν μόνον ἐντὸς θνητοῦ σώματος, νὰ σκεφθῆς, πῶσον μέγαν ἔπαινον δημιουργεῖ.

Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Κορινθίους, βῶν ἔγραφεν: «Ἐγὼ δὲ ὁμῶν φειδομαι»⁴⁰, καὶ εἶναι μὴ θλίβῃν τῆ σαρκὶ ἔξωσιν οἱ τοιοῦτοι»⁴¹.

Διὰ τοῦτο ἀνομάζονται χρήματα, διὰ τὸ νὰ τὰ χρησιμοποιώμεν εἰς τὰς ἀνάγκας⁴², ὄχι διὰ τὸ νὰ τὰ φυλάττωμεν καὶ νὰ τὰ κρύπτωμεν· διότι τοῦτο δὲν βεβαιώνει ὅτι τὰ ἀπεκτήσαμεν, ἀλλὰ ὅτι ἀπεκτήθημεν ἀπὸ αὐτῶν· διότι ἐάν πρόκειται τοῦτο νὰ σκεφθῶμεν, πῶς νὰ καταστήσωμεν αὐτὰ πολλὰ, ὄχι διὰ τὸ νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν εἰς τὰς ἀνάγκας, ἀντιστρέφεται ἡ τάξις, καὶ ἐκεῖνα ἀποκτοῦν ἡμᾶς, καὶ ὄχι ἡμεῖς ἐκεῖνα.

Ἄς ἀπαλλαγῶμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτῆν τὴν συγγὴν βουλείαν, καὶ ἄς γίνωμεν τέλοσ ἐλεύθεροι. Διατὶ ἐπινοοῦμεν διὰ τοῦς ἑαυτοῦς μας πολλοὺς καὶ ποικίλους θεσμούς; Δὲν σοῦ ἀρκεῖ ὁ θεσμὸς τῆς φάσεως, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ἐνόχλησις ἀπειρῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα δίκτυα πλέκεται διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ περιβάλλεις δι' αὐτῶν τοῦς πόδας;

40. Α' Κορινθ. 7, 28.

41. Α' Κορινθ. 7, 28.

42. Καὶ ὁ Ἰσακράτης γράφει πρὸς τὸν Δημόνικον: «ἴμο τὴν ὀπέρουσαν οὐσίαν βυοῖν ἐνεκεν, τοῦ τὸ ζῆλον μεγάλῃν ἐκτίσει βυνοῦσαι καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαῖω βυνοχουάντῳ βοηθῆσαι πρὸς δὲ τὸν ἄλλαν θῖον μὴδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἄγῃα. (Ἰσακρ. πρὸς Δημόνικον 28).

Καί ποτε θά ἐνδιαφερῆς διὰ τὸν Οὐρανόν, καὶ θά βυνηθῆς νὰ ἀνέλθῃς εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο; Διότι πρέπει νὰ ἐπιθυμήσῃς καλεῖς, ἀφοῦ κόψῃς βλαύς αὐτοῦς τοὺς δεσμοὺς μὲ τὰ ἐγκόσμια, νὰ ἐνδιαφερῆς διὰ τὴν ἑνω πόλιν⁴²· τόσα ἄλλα ἐμπόδια ὑπάρχουν, ὡς πρὸς τὰ ὁποῖα, διὰ νὰ τὰ νικῶμεν βλαί, εἰς ἀκολουθησάμεν τὴν λιτότητα διότι οὕτω θά ἐνδιαφερῶμεν καὶ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΑ' (81).

(Ἰωάν. ε', 6-18).

Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, ὡς δέδωκας μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοῦς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκασι¹.

α'. Μεγάλῃς θουλλῆς Ἄγγελος λέγεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ δι' ἅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὅποια εἰδίδας καὶ κυρίως διότι παρουσίασε τὸν Πατέρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· τοῦτο δὲ ἀκριθῶς καὶ τώρα λέγει: Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις· (διότι ἀφοῦ εἶπεν: ἐτελείωσά σου τὸ ἔργον², ἐπεληγεί πάλιν αὐτό, λέγων ποῖον ἔργον ἦτο)³ καὶ ὅμως ἦτο φανερόν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (διότι καὶ ὁ Ἰσάκας λέγει: Ὁμοίωθε τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν³· ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πολλάκις εἶπον, τοῦ-

42. Ἐβρ. 12, 14. Ἀποκ. 21, 2-29.

1. Ἰωάν. 17, 6.

2. Ἰωάν. 17, 4.

3. Ἦο. 28, 16.

το καὶ τώρα λέγω, δηλαδὴ ὅτι ἂν καὶ ἦτο φανερόν τὸ ὄνομα, ἦτο ὅμως εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ οὐκ ἔτι πάλιν εἰς βλαύς αὐτοῦς· τώρα δὲ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐθνῶν.

Καὶ δὲν δεικνύει τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν Ἰ-δίου τὸν Πατέρα ἐγνώρισεν. Ἄν εἶναι δὲ ὅμοιον νὰ μάθῃ καλεῖς ὅτι εἶναι δημιουργὸς μὲ τὸ νὰ μάθῃ ὅτι ἔχει Υἱόν. Ἐφανέρωσε δὲ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων.

Ὅτι δέδωκας μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Ὅπως ἀκριθῶς λέγει εἰς τὴν ἀρχήν: Ὅδοις ἐργεταί πρὸς με, ἐάν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῶ⁴ καὶ ἐάν μὴ ἐλκύσῃ αὐτὸν ὁ Πατὴρ μου⁵, οὕτω καὶ ἐδῶ λέγει: Ὅτι δέδωκας μοι⁶ καὶ ὅμως ὁ Ἰδῖος ὁ Κύριος λέγει διὰ τὸν Ἐαυτὸν του, ὅτι εἶναι ἡ δόξα⁶.

Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι διὰ τῶν λόγων Του δύο πράγματα ἐδῶ ἀποδεικνύει, δηλαδὴ καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὅτι θέλημα τοῦ Πατρὸς εἶναι νὰ πιστεύσασιν οἱ Μαθηταὶ εἰς τὸν Υἱόν.

Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοῦς δέδωκας. Ἐδῶ θέλει νὰ διδάξῃ ὅτι εἰς μέγαν θαυμὸν ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς. Διότι, ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ λάθῃ αὐτοῦς, εἶναι φανερόν ἐκ τούτου ὁ Ἰδῖος δημιουργήσεν αὐτοῦς, ὁ Ἰδῖος καὶ φροντίζει δι' αὐτοῦς συνεχῶς. Πῶς λοιπὸν βλάσῃεν αὐτοῦς; Ἀλλὰ, πράγμα τὸ ὅποιον εἶπον ἐγώ, τοῦτο δεικνύει τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐάν δὲ καλεῖς ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τοὺς ἀνωτέρω λόγους μὲ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ἔχει λεχθῆ, δὲν θά εἶναι πλέον τοῦ Πατρὸς· διότι, ἐάν, ὅταν ὁ Πατὴρ εἶχεν αὐτοῦς, δὲν εἶχεν αὐτοῦς ὁ Υἱός, εἶναι ἐνωθῆτον ἔτι, καὶ ὅταν εἶδωκεν ὁ Πατὴρ αὐτοῦς εἰς τὸν Υἱόν, παρητήθη τῆ ἐπ' αὐτῶν ἐξουσία· καὶ τὸ πλέον παράλογον πάλιν εἶναι τοῦτο· δηλαδὴ θά εὐρεθῶν ὅτι, ὅταν ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς, ἦσαν ἀτελεῖς, ὅταν δὲ ἤλθον πρὸς τὸν Υἱόν, τότε κατέστησαν τελειότεροι. Ἀλ-

4. Ἰωάν. 8, 55.

5. Ἰωάν. 8, 44.

6. Ἰωάν. 14, 9.

λά αυτά είναι ἄξια γέλαιος και νά τά εἰπωμεν.
Τι θεκνύει λοιπόν διὰ τούτου τοῦ λόγου; Ὅτι και εἰς τὸν Πατέρα φερίετο καλὸν τὸ νά πιστεύουν εἰς τὸν Υἱόν.

«Και τὸν λόγον Σου τηρήκασι, και νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα, ἃ δέδωκάς μοι, παρά σου ἦσαν»⁷. Πῶς ἐτήρησαν τὸν λόγον Σου; Μὴ τὸ νά πιστεύσουν εἰς ἡμᾶς και νά μὴ προσέχουν εἰς τοὺς Ἰουδαίους διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτὸν, λέγει, «Ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν»⁸. Διότι μερικοὶ λέγουσι ὅτι ἐνθὺν ἔγνωσαν ὅτι πάντα, ὅσα δέδωκάς μοι, παρά σου ἐστίν», ἀλλὰ τούτο δὲν δύναται νά ἔχη δικαιολογίαν· διότι πῶς ἐπρόκειτο ὁ Υἱὸς νά ἀγνοῖ τὰ τοῦ Πατρὸς; Ἄλλὰ τούτου ἔχει λεχθῆ διὰ τοὺς Μαθητάς. Δηλαδή ἀφ' ὅτου εἶπον αὐτά, λέγει, ἔμαθον «ὅτι πάντα, ὅσα δέδωκάς μοι παρά σου ἐστίν»· «τίποτε δὲν εἶναι ξένον, τίποτε ἰδιαίτερον ἢ μέρος μου ἀπέναντί Σου»· διότι τὸ ἰδιαίτερον τὰ παρουσιάζει τὰ περισσότερα ὡς νά ἀνήκουν εἰς ξένον. Ἐμαθον λοιπὸν ὅτι ἅλα, ὅσα διδάξω, εἶναι ἰδικὰ σου, και τὰ διδάγματα και τὰ δόγματα.

Και πῶς τὰ ἔμαθον; Ἐκ τῶν λόγων μου· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον και ἐδίδασκον. Και ὄχι μόνον τούτου, ἀλλὰ και ὅτι «παρά σου ἐξῆλθον»⁹· διότι τούτο ἐφρόντισε νά ἀποδείξῃ ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ¹¹. Τι λέγεις; διδάσκεις τὸν Πατέρα, ὡς νά ἀγνοῖ; συνομιλεῖς μετ' αὐτὸν ὡς μετ' ἄνθρωπον μὴ γνωρίζοντα; Τι σημαίνει λοιπὸν αὐτὴ ἢ διάκρισις; Βλέπεις ὅτι ἡ προσευχὴ γίνεται ὄχι δι' ἄλλον λόγον, ἀλλὰ διὰ νά μάθουν οἱ Μαθηταὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν ἔχει πρὸς αὐτούς; Διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον τὰς ἰδικὰς του δωρεὰς παρέσχε, ἀλ-

7. Ἰωάν. 14, 7.

8. Ἰωάν. 3, 33.

9. «Ὅχι ἐν ἐμοὶ ταῦτο λόγον». Ἐχει λόγον συνήθη ἑκφρασις παρὰ Πλάτωνι, τὴν ὅποιαν και ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συχνά χρησιμοποίησε.

10. Ἰωάν. 17, 8.

11. Ἰωάν. 17, 8.

λά παρακαλεῖ και Ἄλλον δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, θεκνύει μεγαλύτερον τὴν ἀγάπην Του.

Τι σημαίνει λοιπὸν: «Περὶ τούτων ἐρωτῶ»; «Ὅχι ὅπερ παντός τοῦ κόσμου», λέγει, «ἀλλ' ὅπερ ἐν δέδωκάς μοι»¹². Συνεχῶς θέτει τὸ «δέδωκάς» διὰ νά μάθουν ὅτι τούτο εἶναι γνώμη τοῦ Πατρὸς. Ἐπειτα, ἐπειδὴ κατ' ἐπανόληψιν εἶπε: «Ζοὶ εἶσι, και σὺ μοι αὐτοὺς δέδωκάς», διὰ νά καταρρίψῃ τὴν πονηρὰν γνώμην, δηλαδή διὰ νά μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι πρόσφατος ἢ ἐξουσία Αὐτοῦ, και ὅτι τώρα αὐτοὺς ἔχει παραλάθει, τί λέγει: «Τὰ ἐμά πάντα σὰ ἐστί, και τὰ σὰ ἐμά και δεδώκασι ἐν αὐτοῖς»¹³.

Εἶδες ἰσοτιμίαν; δηλαδή διὰ νά μὴ νομίσῃ, ὅταν ἀκούῃς: «δέδωκάς μοι», ὅτι οἱ Μαθηταὶ παύουν νά ἀνέγκουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς, ἢ προηγουμένως δὲν ἀνήκον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Υἱοῦ, ὁ Κύριος και τὰ δύο κατέρριψεν, ἀποῦ εἶπεν, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπεν ἰσοδυναμοῦν αὐτὰ μετ' ἐμὲ τὰ νά ἔλεγε: «Μήτε, ἀκούων ὅτι ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκάς, νομίσῃς αὐτοὺς ἄλλοτρίους εἶναι τοῦ Πατρὸς, (τὰ γὰρ ἐμά, Αὐτοῦ ἐστί), μήτε, ἀκούων ὅτι «σαὶ ἦσαν», νομίσῃς ἄλλοτρίους αὐτοὺς εἶναι ἐμοῦ· τὰ γὰρ Αὐτοῦ, ἐμά ἐστί».

Ἄρα τὸ «δέδωκάς», ἔχει λεχθῆ μόνον λόγῳ προσαρμογῆς τοῦ λόγου εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα· διότι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Πατήρ, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, και ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Υἱὸς, εἶναι τοῦ Πατρὸς. Τούτου¹⁴ θε ὅτε ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ δύναται νά λέγεται μετ' τὴν ἀνθρωπίνην ἔνοιαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ Ἄνωτέρου τῶν ἀνθρώπων, διὰ τούτο λέγεται ὅσα. Διότι ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὅποιον ἔχει ὁ μικρότερος εἶναι θεσθαῖος καθ' ὁλοκληρίαν φανερόν ὅτι εἶναι τοῦ μεγαλύτερου, οὐδόλως ὅμως συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον¹⁵.

12. Ἰωάν. 17, 9.

13. Ἰωάν. 17, 10.

14. Δηλ.: «και τὰ σὰ ἐμά».

15. Δηλοῦν ὅτι εἰς τὴν ἀνθρώπινην δύναται νά λέγῃ, νὸ ἰσχρονομία ἐκ φύσεως ὅτι ὄνκει εἰς τὸν πατέρα, δὲν δύναται ὅμως νὸ συμβῆ και τὸ ἀντίστροφον.

Ἄλλ' ἐβῶ ὁ Κύριος τὰ ἀντιστρέφει, ἢ δὲ ἀντιστροφή θηλοῖ τὴν ἰσότητα. Δεικνύων τούτο καὶ εἰς ἄλλην περίπτωση ὁ Κύριος, λέγει: «Πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς μου ἐμὰ ἐστί»¹⁶, ὁμιλῶν περὶ γνώσεως· τὸ δὲ «ἐθέλωσάς μοι», καὶ ὅσα παρόμοια λέγει, τὰ λέγει, διὰ τὴν δειξίην ὅτι προσεδύκυσεν αὐτοὺς ὡς ἕνεος, ἀφοῦ ἦλθεν, ἀλλὰ ἔλασθε τοὺς ἰδικούς Του.

Ἐπειτα ἐκθέτει καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀπόδειξιν, λέγων: «Καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς»¹⁷ θηλοῦσθι: «ἢ ὅτι ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχω, ἢ ὅτι δοξάσουσιν ἐμέ, Σοὶ πιστεύοντες καὶ ἐμοί, καὶ δοξάσουσιν ὁμοίως». Ἐάν δὲ δὲν ἔχη δοξασθῆ καθ' ὁμοίον τρόπον μεταξὺ τῶν Μαθητῶν Του, δὲν εἶναι πλέον τὰ τοῦ Πατρὸς ἰδικά Του· διότι κανεὶς δὲν δοξάζεται ἐκεῖ, ποῦ δὲν ἔχει ἐξουσίαν.

θ'. Πῶς δὲ εἶπει δοξασθῆ καθ' ὁμοίον τρόπον: «Οἱ λοιποὶ ὁμοίως ἀποθνήσκουν ὑπὲρ Αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς, καὶ κηρύσσουν Αὐτὸν, ὅπως καὶ τὸν Πατέρα· καὶ ὅπως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς λέγουν ὅτι πάντα γίνονται, οὕτως καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ.

«Καὶ οὐκ ἔτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσι»¹⁸· τούτο σημαίνει: «ἐάν μὴ φαίνωμαι κατὰ σάρκα, διὰ τούτων δοξάζομαι». Διατί ἀρὰ γε συνεχῶς λέγει ὅτι «ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἰμι», καὶ ὅτι «ἐπειδὴ ἀφῆνω αὐτούς, θέτω αὐτούς ὑπὸ τὴν προστασίαν σου», καὶ «ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ τετήρηκα αὐτούς»¹⁹.

Διότι ἐάν λάθῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς λόγους μετὰ τὴν καθ' αὐτὸ σημασίαν τῶν, θὰ προκίχουν πολλὰ παράλογα· διότι πῶς δύναται νὰ ἔχη λογικὴν ἐξηγήσιν τὸ νὰ μὴ εὐρίσκειται ὁ ἴδιος εἰς τὸν κόσμον, καὶ, ὅταν ἀπέρχεται, νὰ ἐμπιστεύεται τοὺς Μαθητὰς εἰς ἄλλον; Διότι αὐτοὶ ἦσαν ὡς λόγοι ἀπλοῦ ἀνθρώπου συνεχῶς χωριζομένου ἀπὸ Αὐτοῦ. Ἐλέπεις ὅτι κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον ἐκφράζεται κατὰ τὸ πλεῖστον, συμφάντας

16. Ἰωάν. 10, 15.
17. Ἰωάν. 17, 10.
18. Ἰωάν. 17, 11.
19. Ἰωάν. 17, 12.

μετὰ τὴν νοοτροπίαν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι εἶχον κάπως περισσώτερον ἀσφάλειαν ἐκ τῆς παρουσίας Αὐτοῦ;

Διὰ τούτου λέγει: «Ὅτε ἐγὼ ἤμην, ἐτήρουν αὐτούς». Καὶ ὁμοίως λέγει ὅτι «ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»²⁰, καὶ «μεθ' ὑμῶν εἰμι ἕως τῆς συντελείας»²¹. Πῶς τὰρα λέγει αὐτὰ, ὡς νὰ πρόκειται νὰ χωρισθῇ; Ἀλλὰ, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶπον, τὰ λέγει σύμφωνα μετὰ τὴν νοοτροπίαν τῶν, διὰ τὴν ἀναπνεύσασθαι ὀλίγον, ἀκούοντας Αὐτὸν νὰ λέγῃ αὐτὰ καὶ νὰ ἐμπιστεύεται αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα.

Διότι, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἤκουον ἐξ Αὐτοῦ πολλοὺς παραγορητικούς λόγους, δὲν ἐπέισθησαν, τοῦ λοιποῦ συναμύλει μετὰ τὸν Πατέρα, δεικνύων τὴν σεοργίην ἀπέναντι αὐτῶν οἱ λόγοι τοῦ ἰσοδυναμοῦν μετὰ τὸ νὰ ἔλεγεν: «Ἐφ' ὅσον με καλεῖς πρὸς Σέ, κατὰστάσῃ αὐτοὺς ἀσφαλεῖς».

Ἐγὼ γὰρ πρὸς σέ ἔρχομαι»²². Τί λέγεις; καὶ δὲν δύνασαι νὰ διατηρήσῃς Αὐτοῦ; Καί, δύναμαι. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν λέγεις ταῦτα; «ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην»²³, δηλαδὴ, ἐνὰ μὴ τεράσσασθαι, ἐπειδὴ εἶναι ἀτελέστεροι. Αὐτὰ δὲ ἀφοῦ εἶπεν, ἐβείξεν ὅτι δια αὐτὰ τὰ ἔλεγε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν· διότι φαίνεται ὅτι ὁ λόγος παρουσιάζει ἀντίθεσιν.

«Νῦν δὲ οὐκ εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσι»· τούτο δηλαδὴ ὑπέθετον ἐκεῖνοι· κατ' ἀρχὴν λοιπὸν ἐκφράζεται εἰς αὐτοὺς μετὰ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· διότι ἐάν ἔλεγεν: «ἐγὼ τῆρῶ αὐτούς» δὲν θὰ ἐπίστευον τότε· διὰ τοῦτο λέγει: «Πάτερ ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου»²⁴· δηλαδὴ «διὰ τῆς σῆς θουθείας».

Ἄρα ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ αὐτοὺς ἐτήρουν ἐν

20. Ἰωάν. 14, 28.
21. Ματθ. 28, 20.
22. Ἰωάν. 17, 13.
23. Ἰωάν. 17, 13.
24. Ἰωάν. 17, 11.

τῷ ὀνόματι σου»²⁵. Πάλιν ὡς ἀνθρώπος ὁμιλεῖ καὶ ὡς προφήτης διότι εἰς οὐδεμίαν περιπτωσιν φαίνεται νὰ ἐπράξεν κάτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

«Οὐς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξαι, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ»²⁶. Καὶ εἰς ἄλλην περιπτωσιν λέγει: «Πάν, ὁ δέδωκάς μοι, οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ»²⁷. Καὶ ὁμοίως δὲν ἐλάτῃ ἐκεῖνος²⁸ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ κατόπιν τῶς λοιπῶν λέγει: «Οὐ μὴ ἀπολέσω»; Ἐννοεῖ: «Τὸ ἐμὸν μέρος»²⁹, οὐ μὴ ἀπολέσω; (δηλαδὴ ὅσον ἐξαρτάται ἀπὸ ἐμέ, δὲν θὰ γίνω αἴτιος ἀπωλείας) πράγματα τὸ ὁποῖον καὶ εἰς ἄλλο μέρος δεικνύων καθαρῶτερον ἔλεγεν: «Οὐ μὴ ἐκθάλω αὐτὸν ἔξω»³⁰, εἴην θὰ ἀποχωρήσῃ κανεὶς ἐξ αἰτίας μου, οὔτε ἐπειδὴ τὸν Δεῶ (πράγματι, πού δὲν κάμνω), οὔτε ἐγκαταλειφθεὶς ἐκ μέρους μου; ἐάν δὲ ἀφ' ἐαυτῶν ἀπομακρύνονται, ἐγὼ δὲν σὺρω αὐτοὺς διὰ τῆς θείας».

«Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι»³¹. Παρατηρεῖς ὅτι ὁ διάλογος διεξάγεται κατὰ ἀνθρωπινότερον τρόπον; Ὡστε ἐάν κανεὶς ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ κατώτερον τὸν Υἱὸν ἐκ τῶν λόγων τούτων, θὰ παρουσιάσῃ κατώτερον καὶ τὸν Πατέρα. Παρατηρεῖ λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Κύριος ὁμιλεῖ ἄλλοτε μὲν ὡς διδάσκων καὶ δίδων διευκρινήσεις εἰς τὸν Πατέρα, ἄλλοτε δὲ ὡς δίδων παραγγελίας ὡς διδάσκων μὲν ὅταν πχ. λέγῃ: «Οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ», ὡς παραγγέλων δὲ, ὅταν λέγῃ: «Ἐγὼ ἐτήρησα αὐτοὺς ἕως ἄρτι», «καὶ οὐδεὶς ἀπώλετο», καὶ «σὺ τοῖνυν τήρησον αὐτούς» λέγει: καὶ πάλιν: «Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκάς», καὶ οὔτε ἡμῖν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτούς».

25. Ἰωάν. 17, 12.

26. Ἰωάν. 17, 12.

27. Ἰωάν. 6, 38.

28. Δηλαδὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

29. «Τὸ ἐμὸν μέρος». Ἐκφρασις ἀπαντήσας παρὰ Πλάτωνος. («Καὶ τὸ ὄν μέρος, ὅτι ἐν τῷσιν, τούτῳ πρᾶξουσα». Πλ. Κριτικῶν 5).

30. Ἰωάν. 8, 38.

31. Ἰωάν. 17, 13.

Ἄλλὰ ὧν ἡ ἐξήγησις εἶναι ὅτι οἱ λόγοι ἔχουν λεχθῆ³² σύμφωνα μὲ τὴν ἀδυναμίαν των³³.

Ὅταν εἶπε δὲ ὅτι «οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας», προσέθεσεν: «ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ». Ποῖαν Γραφήν ἔννοεῖ; Ἐκείνην, ἡ ὁποία προλέγει περὶ αὐτοῦ. Δὲν ἀπολέσθη θεσπιάς διὰ τοῦτο, δηλαδὴ «ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ». Καὶ περὶ τῆς ἐκφράσεως ταύτης πολλὰ εἶπομεν καὶ πρότερον, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς ὁ τρόπος ἐκφράσεως εἶναι ἰδιῶτον τρόπος τῆς Γραφῆς, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκθέτει τὰ συμβαινόντα ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων³⁴. Καὶ πρέπει μὲ ἀκριβείαν ὅλα νὰ τὰ ἐξετάσῃ κανεὶς, καὶ τὸν λεκτικὸν τρόπον τοῦ ὁμιλοῦντος, καὶ τὴν ὁπόθεσιν, καὶ τοὺς νόμους τῆς Γραφῆς, ἐάν θεσπιάς δὲν προτιθέμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς παραλογισμούς· διότι λέγει: «ἀδελφοί, μὴ κατὰ εἰς γίνεσθε ταῖς φρεσίν»³⁵.

γ'. Τὸ γεωρίον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ ἀναγινώσκῃ τις ἐπι μόνον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀσχαλίαν του μὲ διαιτικά ζητήματα διότι καὶ τὰ μικρὰ παθία τὰ μὲν σπουδαία πράγματα δὲν τὰ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ συνθέτουν νὰ θαυμάζωμεν τὰ μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν ἀξίαν διότι καὶ τὰ δόγματα καὶ τοὺς ἥτους καὶ τὸν περιποιούμενον τοὺς ἡμιόνους, καὶ τοὺς τροχοὺς, ὅλα χαίρουν νὰ τὰ ἐλέπουν κατεσκευασμένα ἐξ ὀστράκου· ἀν δὲ ἴδουν βασιλέα νὰ κάθηται ἐπὶ δόχματος χρυσοῦ, καὶ ζεύγος λευκῶν ἡμιόνων, καὶ πολλὸν τὸν στολισμὸν, οὔτε στρέφονται νὰ ἴδουν καὶ νόμφας πάλιν ὅταν λάβουν κατεσκευασμένας ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, τὰς κολλωπίζου, τὰς δὲ πραγματικάς, αἱ ὁποῖαι λάμπουν, δὲν γνωρίζουν.

Τοῦτο πάσχουν τώρα καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων

32. «Ἐπράξαι τὰ εἰρημένα». Ταυτόσημον σχῆμα.

33. Δηλαδὴ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου προσαρμόζονται εἰς τὴν νοσητικὴν των ἰκανότητα (Συνακρόβασα).

34. Δηλαδὴ, ὅταν λέγῃ «ἵνα πληρωθῇ ἡ Γραφή», δὲν σημαίνει ὅτι συνέδη μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Γραφή, ἀλλὰ συνέδη μὲ ἀπώλεσιν νὰ ἐπιληθεσάν οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς. (Πρβλ. ὁμλ. 84 ὁ', ὕποσ. 26).

35. Α' Κορινθ. 14, 20.

δηλαδή περί τῶν οὐρανίων ὅταν ἀκούουν, ὅτε βίδου προσοχήν, ἀπάναντι δὲ τῶν πηλίνων ἀντικειμένων ὁμοίως μὲ τὰ παιδία αἰσθάνονται φόβον, καὶ τὸν γήινον πλοῦτον θαυμάζουν, καὶ τὴν βδέον καὶ τὴν τρυφηλότητα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ὁμοῦ αὐτὰ εἶναι παιδαριώδη, ὅπως καὶ ἐκεῖνα (τὰ ἐξ ὀστράκου κατεσκευασμένα), τὰ δὲ οὐράνια εἶναι αἰτία ζωῆς, βδέης καὶ ἀναπαύσεως.

Ἄλλ' ὅπως τὰ παιδία, ἐάν μὲν στερηθοῦν τούτων κλαίουσιν, ἐκεῖνα δὲ οὔτε νὰ ἐπιθυμήσουν γνωρίζουν, καθ' ὅμοιον τρόπον φέρονται καὶ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος: «Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν».

Χρήματα ἐπιθυμεῖς, εἰπέ μοι, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖς πλοῦτον, ὁ ὅποιος παραμένει, ἀλλὰ παιγνίδια παιδικά; Ἐπειτα, ἂν μὲν ἴδῃ κανένα νὰ θαυμάζῃ νόμισμα μολύβδου καὶ νὰ κύπτῃ, διὰ νὰ τὸ λάθῃ, θὰ θεωρήσῃ αὐτὸν πολὺ πτωχόν, σὺ δὲ, συλλέγων τὰ ἔχοντα μικροτέρων ἀξίαν ἀπὸ αὐτά, συγκαταλέγεις τὸν ἑαυτὸν σου μεταξὺ τῶν πλουσίων; καὶ πῶς δύναται τοῦτο νὰ δικαιολογηθῇ;

Διότι θὰ εἴπωμεν βῆ εἶναι πλούσιος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος καταφρονεῖ ὅλα τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς. Διότι κανεὶς δὲν θὰ προτίμησῃ νὰ περιφρονῆσῃ τὰ μικρὰ ἀξίας αὐτὰ πράγματα, δηλαδή τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν καὶ τὰ ἄλλα τὰ φανταστικά, ἂν δὲν ἐπιθυμῇ τὰ ἀνώτερα, ὅπως θεασαίως δὲν θὰ περιφρονῆσῃ τὸ μολύβδινον νόμισμα, ἂν δὲν ἔχη ἀποκτήσει χρυσοὶ νομίσματα.

Καὶ σὺ λοιπὸν, ὅταν ἴδῃ ἄνθρωπον νὰ προσπερνῇ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ θεωρήσῃς ὅτι διὰ κανένα ἄλλον λόγον δὲν κάμνει αὐτό, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς ἕνα ἀνώτερον κόσμον. Οὕτω καὶ ὁ γεωργὸς περιφρονεῖ τὸν ὀλίγον σίτον, ὅταν ἀναμελῆν πλουσιώτερον θερσιμόν.

Ἐάν δέ, ὅταν εἶναι ἀθεθαία ἡ ἐλπίς, περιφρονῶμεν τὰ ὑπάρχοντα, πολλῶ μᾶλλον πρέπει νὰ πράττωμεν τοῦτο, ὅταν ἡ προσδοκία εἶναι θεθαία.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἱκετεύω καὶ παρακαλῶ, μὴ ζημιώνωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅτε, ὅταν κατέχωμεν ἐάρθρωρον, νὰ στερωῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας τῶν οὐρανίων θησαυρῶν, δηγουμέντες τὸ πλοῖον εἰς τοὺς λιμένας φορτωμένον καλῶν καὶ ἄχυρον.

Ὅτι θέλει κανεὶς ὡς λέγει δὲ ἡμᾶς, ὡς δυσαρρεστήται ἐκ τῆς συνεχῆς παρανώσεως, ὡς μᾶς ἀποκαλεῖ φλυάριον, βαρετούς, ἀνοηλικτικούς δὲν θὰ πάσωμεν συνεχῶς δι' αὐτὰ νὰ συμβουλευώμεν, καὶ συνεχῶς νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν εἰς οὐκ ὀλοὺς ἐκεῖνους τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου: «Τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύνας λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πηνήτων, καὶ ἀφαιψαί αὐτάς ἐπὶ σὺ τραχήλω»³⁶.

Ὅχι σήμερον μὲν νὰ κάμῃς ἐλεημοσύνην, αὔριον δὲ νὰ ἀφήσῃς αὐτήν διότι τὸ σῶμα τοῦτο ἔχει ἀνάγκην καθημερινῆς τροφῆς. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πολὺ περισσότερο ἐκεῖνη! καὶ ἂν δὲν κουράζῃσαι ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ θὰ εἴπω, καθίσταται ἀσθενεστέρη καὶ ἀσχημοτέρη.

Ἄς μὴ παραβλέψωμεν λοιπὸν αὐτὴν ὥστε νὰ καταστρέφεται καὶ νὰ πέζεται. Πολλὰ τραύματα καθημερινῶς λαμβάνει, κατεχομένη ὑπὸ ἐπιθυμιῶν, ὀργισμένη, δεικνύουσα δεικνύουσα, ὀφθαλμικήν, ἀμυνομένη, φθονοῦσα. Πρέπει λοιπὸν δι' αὐτὴν καὶ φάρμακα νὰ παρασκευάζωμεν. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν τὸ φάρμακον τῆς ἐλεημοσύνης, διότι δύναται νὰ παύῃ ἐπὶ ὅλων τῶν τραυμάτων διότι λέγει: «ὅτε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὅμιν ἔσται καθαρὰ»³⁷. ἐλεημοσύνην, ὅχι πλεονεξίαν διότι τὸ ἐκ πλεονεξίας προερχόμενον δὲν μένει, καὶ ἂν δώσῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην διότι ἐλεημοσύνη εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὅποια ἔχει ἀπαλλαγὴ πάσης ἀδικίας αὐτῆ τὰ καθιστᾷ ὅλα καθαρὰ. Αὕτη εἶναι ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ ἀπὸ τὴν κατάνκιον ἐπὶ τοῦ βδάρους ἂν καὶ ἐκεῖνα εἶναι περισσότερο κοικαστικά καὶ ἐπίμονα, ἐν τούτοις αὕτη εἶναι ἐπικερδεστέρη φέρει τὴν ψυχὴν, τὴν τρέφει, τὴν καθιστᾷ καλὴν καὶ ὀραίαν.

36. Δαν. 4, 24.
37. Λουκ. 11, 41.

Δέν ἐπιγαίει τόσον τοὺς ἀθλητὰς ὁ καρπὸς τῆς ἐλάτας, ὅσον ἀναζωογονεῖ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τὸ ἔλαιον τοῦτο (βηλαβὴ ἢ ἐλεημοσύνη)³⁸. Ἄς ἀλείψωμεν λοιπὸν τὰς χεῖρας, διὰ τὴν ἀντιμετωπίσωμεν καλῶς τὸν ἀντίπαλον³⁹.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ ἐλεῖ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην, ταχέως θὰ ἀπόσῃ καὶ τῆς πλεονεξίας· ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς τὸ νὰ διδῇ εἰς τοὺς πτωχοὺς ταχέως καὶ τῆς ὀργῆς θὰ ἀπόσῃ, καὶ δὲν θὰ ὑπερηφανευθῇ οὐδέποτε.

Διότι, ὅπως ὁ ἰατρὸς θεραπεύων συνεχῶς αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι ἔχουν τραυματισθῆ, συγκροτεῖται ἐκόλως, ἐφ' ὅσον παρατηρεῖ καλῶς τὴν ἀνθρώπινην φύσιν εἰς τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐάν ἐπιληφθῶμεν τῆς βοηθείας τῶν πτωχῶν, ἐκόλως θὰ φιλοσοφήσωμεν, καὶ δὲν θὰ θαυμάσωμεν τὸν πλοῦτον, ὅτε τὰ παρόντα θὰ τὰ θεωρήσωμεν μεγάλης ἀξίας, ἀλλὰ θὰ τὰ περιφρονήσωμεν ὅλα, καὶ, ἀφοῦ ὑψωθῶμεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐκόλως θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰῶνας ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἢ δόξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

38. «Ὅχι οὕτω τοὺς ἀθλητὰς ὁ τῆς ἐλάτας κορμὸς ἀνέχει ὡς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τοῦτὶ τὸ ἔλαιον ἀνακτάται. Σχεῖσιτο ἄμοιστέλιτα, ὁμοιάσθηκα καὶ πέρσιον.

39. Ἡ μεταφορὰ ἀληθεῖς ἐκ τοῦ ἀγῶνος τῆς πάλης, καθ' ἣν οἱ ἀντίπαλοι ἄλειψοντο εἰς ἔλαιον.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Β' (82).

(Ἰωάν. ιζ', 14 - 28).

Ἐγὼ δέδοκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐπίστανεν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἶμι ἐκ τοῦ κόσμου¹.

α'. Ὅταν ἀφοῦ καταστῶμεν ἐνάρητοι, διωκόμεθα ὑπὸ τῶν πονηρῶν, καὶ, ἐπιθυμοῦντες τὴν ἀρετὴν, χλευαζόμεθα ὑπ' ἐκείνων, ἅς μὴ δυσσεβοῦμεθα ὅτε νὰ ὀργιζώμεθα· διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι τοιαύτης φύσεως, καὶ παντοῦ συνήθως ἡ ἀρετὴ γεννᾷ μίσος ἐκ μέρους τῶν πονηρῶν· διότι, ἐπειδὴ φθονοῦν αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ ζήσουν ὅπως πρέπει, καὶ ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι ἐτοιμάζουσι διὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν ὑπεράσπισιν, ἐάν καταπατήσουν τὴν φήμην τῶν ἄλλων, καὶ τοὺς μισοῦσι, διότι ἐπιτελοῦν τὰ ἀντίθετα, καὶ πράττουν τὰ πάντα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κατασιγῶσιν τὸν βίον ἐκείνων.

Ἀλλὰ ἅς μὴ θλιθώμεθα· διότι τοῦτο εἶναι σημεῖον ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἐν τῷ βίῳν ἐφθεῖε· καὶ ἄλλοι πάλιν: «Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καθὼς ὑμεῖς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι»²· διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ λέγει: «Τὸν λόγον σου δέδοκα αὐτοῖς, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοῦς». Πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι ἐξίστι νὰ τύχουν πολλῆς φροντίδος ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς· διότι λέγει: διὰ τὴν ἐμισήθησαν καὶ διὰ τὸν

1. Ἰωάν. 17, 14.

2. Ἰωάν. 16, 19.

3. Λουκ. 8, 28.

λόγον σου· ὅστε εἶναι δίκαιον⁴ νὰ τύχουν πάσης φροντίδος.

«Οὐκ ἐρωτῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ»⁵. Πάλιν καθιστᾷ σαφέστερον τὸν λόγον, πάλιν καθιστᾷ αὐτὸν περισσώτερον ἐνύητον· τοῦτο δὲ εἶναι ἴδιον Ἐκείνου, ὃ Ὅποιος τίποτε ἄλλο δὲν δεικνύει, παρά μόνον ὅτι λαμβάνει μεγάλην πρόνοιαν διὰ τοὺς Μαθητὰς μὲ τὸ νὰ παρακαλέῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμελῶς τὸν Πατέρα.

Καὶ ὁμοίως ὁ ἴδιος εἶπεν ὅτι ὁ Πατὴρ θὰ κάμῃ ἅλα, ὅσα οἱ Μαθηταὶ ζητήσουσιν πῶς λοιπὸν ἐδῶ ὁ ἴδιος παρακαλεῖ τὸν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν· Διότι, ὅπως εἶπε, τίποτε ἄλλο δὲν δεικνύει παρά τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτοὺς.

«Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου»⁶. Πῶς λοιπὸν λέγει εἰς ἄλλο μέρος: «Ὁὐς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν»⁷. Ἐκεῖ μὲν ἐννοεῖ τὴν φύσιν, ἐδῶ δὲ ὁμιλεῖ περὶ πονηρῶν πράξεων⁸. Καὶ συνδέεται μακρὸν ἐγκώμιον λέγει· πρῶτον ἕτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου· κατόπιν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ ἔδωκεν αὐτοὺς, καὶ ὅτι οἱ Μαθηταὶ τὸν λόγον Αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μισοῦνται.

Ἐάν δὲ λέγῃ: «Καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου», νὰ μὴ θορυβηθῆς· διότι τὸ «καθὼς» ἐδῶ δὲν δεικνύει ἀπόλυτον ἀκρίθειαν· διότι, ὅπως, ὅταν λέγεται

4. «Ἐκαιοὶ πόσις ἐν εἰεν ὑπολάβαι προνοίας». Ὅρα ὅτι ἔθηκε προσωπικὴν ἀντὶ ἀπορώσεως ἐκφράσεως (δίκαιο ἐν εἰεν ἀντὶ τοῦ δικαίου ἐν εἰη). Πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος «δικαίος εἰμι ἀπολογήσασθαι». (Ἄντὶ τοῦ «δικαίου ἐσθι ἐμὲ ἀπολογήσασθαι»).

5. Ἰωάν. 17, 15.

6. Ἰωάν. 17, 14.

7. Ἰωάν. 17, 6.

8. Δηλοδὲ ὅταν λέγῃ: «Ὁὐς δέδωκάς ἐκ τοῦ κόσμου...», ἐννοεῖ ὅτι κατόπιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν δὲ λέγῃ: «Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἦσαν...» ἐννοεῖ ὅτι δὲν μισοῦνται τὸν κόσμον εἰς τὰς ἀνεπιτρέπτους ἐνεργείας του, δὲν φρονοῦν τὰ τοῦ κόσμου. Δηλοδὲ εἰς τὴν πρῆγην περιήτων ὁ Κύριος ἐννοεῖ ὅτι σαματικῶς κατόπιν ἐκ τοῦ κόσμου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περιήτων ὅτι πνευματικῶς εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὸν κόσμον.

τὸ «καθὼς» ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, δεικνύεται ὅτι εἶναι πολλὴ ἡ ἰσότης λόγῳ τῆς συγγενείας τῆς φύσεως, οὕτως, ὅταν λέγεται ἐπὶ ἡμῶν καὶ τοῦ Υἱοῦ, πολλὴ διάστημα μεσολαθεῖ διότι εἶναι πολλὴ καὶ ἄπειρος ἡ παρεμβεβαλλομένη ἀπόστασις μεταξὺ τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ τῆς φύσεως Ἐκείνου· διότι ἐάν «ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν αὐτός, οὐδὲ δόλος τις εὐρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»⁹, πῶς θὰ ἠδύναντο οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξισωθοῦν μὲ Αὐτόν;

Τὶ σημαίνει λοιπὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει: «Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ»; Βλέπουν πρὸς ἄλλο, δὲν ὑπάρχει τίποτε γήινον μὲ τὸ ὅποιον νὰ εἶναι αὐτοὶ συνθεβεμένοι, ἀλλὰ ἔχουν κατασπῆ πολιτείας τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ διὰ τούτους δὲ τοὺς λόγους δεικνύει τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ, ὅταν ἐγκωμιάζῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἐμπιστεύεται αὐτοὺς εἰς Αὐτόν.

Ὅταν εἶπε δέ: «Τήρησον αὐτοὺς»¹⁰, δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς παραμονῆς τῶν Μαθητῶν εἰς τὴν Πίστιν διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: «Ἁγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου»¹¹· κατὰστησον αὐτοὺς ἁγίους διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος καὶ τῶν ὁρθῶν δογμάτων.

Ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Καθαροὶ ἔστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν»¹², καὶ τώρα τὸ αὐτὸ λέγει: «Παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν». Καὶ ὁμοίως λέγει ὅτι τοῦτο τὸ ἐπιτελεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον¹³, πῶς λοιπὸν τώρα ζητεῖ αὐτὸ ἀπὸ τῶν Πατέρων; Διὰ νὰ μάθῃς πάλιν τὴν ἰστορίαν διότι τὰ ὁρᾷ δόγματα, τὰ ὅποια λέγονται περὶ Θεοῦ, ἀγιάζουσι τὴν ψυχὴν. Ἐάν δὲ λέγῃ ὅτι διὰ λόγων ἀγιάζεται ἡ ψυχὴ, νὰ μὴ ἀπορήσῃς.

Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσουσι οἱ Μαθηταί, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ δογμάτων, προσέθεσεν: «Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθείᾳ ἔ-

9. Ἰω. 53, 9 καὶ Α' Πέτρ. 2, 22.

10. Ἰωάν. 17, 11.

11. Ἰωάν. 17, 17.

12. Ἰωάν. 15, 3.

13. Ἰωάν. 14, 17.

στι»¹⁴ δηλαδή «οὐδὲν ψεῦδος δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ὅποσοιποτε θλα τὰ λεχθέντα πρέπει νὰ προσημασιοποιηθοῦν» καὶ θεσπίζει ὅτι οὐδὲν τυπικόν, οὐτε σωματικόν δεικνύει μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους» καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅτι ἤγλασεν αὐτὴν ἐν ῥήματι¹⁵· διότι καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἐπιτελῆ καθαρίων.

Νομίζω δὲ ὅτι καὶ κἀκεῖ ἄλλο δεικνύει τὸ ἁγιασμον αὐτοῦς, περίπου τὸ ἔξης: «νὰ διαχωρίσῃς αὐτοὺς ἕκ τοῦ κόσμου διὰ τὸν λόγον καὶ τὸ κήρυγμα.

Καὶ τοῦτο πάλιν φαίνεται ἕκ τῶν ἀκολουθούντων λόγων· δηλαδή λέγει: «Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλας αὐτούς»¹⁶· τοῦτο δὲ λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Θέμενος ἐν ὑμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς»¹⁷· δηλαδή διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὅποιον ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ οἱ Μαθηταὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν αἰκουμένην.

Τὸ δὲ «καθὼς» πάλιν ἐδῶ δὲν κείται μὲ τὴν σημασίαν τῆς ὁμοιώσεως μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων (διότι κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον ἦτο δυνατόν νὰ σταλοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους);¹⁸ συνήθεια δὲ εἰς τὸν Κύριον εἶναι καὶ τὸ μέλλον νὰ τὸ παρουσιάσῃ ὡς τετελεσμένον.

«Καὶ ὅπερ αὐτῶν ἁγιαζῶ ἑμαυτὸν, ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ». Τί σημαίνει «ἁγιαζῶ ἑμαυτὸν»; Προσφέρω εἰς Σὲ θυσίαν. Αἱ δὲ θυσίαι εἶναι ἁγία λέγονται· καὶ κυρίως ἁγία ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔχουν ἀφιερῶθῃ εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ἐπειδὴ παλαιότερον τυπικῶς ὁ ἁγιασμός συνίστατο εἰς θυσίαν προβάτου, τάρτα δὲ δὲν συνίσταται εἰς τυπικὰς ἱεροτελεστίας ἀλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τοῦτο λέγει: «Ἴνα ὦσιν ἡγια-

14. Ἰωάν. 17, 17.

15. Ἐφεσ. 5, 26.

16. Ἰωάν. 17, 18.

17. Β' Κορινθ. 5, 19.

18. Δηλαδή τὸ καθὼς τίθεται ἐντροπῶ αὐτῇ ἐπὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἔτι τῆς ὁμοσιότητος. «Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλας αὐτούς».

σμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου»¹⁹· διότι καὶ αὐτοὺς Σοῦ ἀφιερῶν καὶ προσφέρω.

Λέγει τοῦτο ἢ διότι τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν καθολὴν (δηλαδή τὸν ἴδιον τὸν Ἀρχηγόν), ἢ διότι καὶ αὐτοὶ θεὸς θυσιασθῶν διότι λέγει: «παραιτήσατε τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζώσαν, ἁγίαν»²⁰, καὶ «ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σαργῆς»²¹, καὶ «ἔδωκε θανάτου»²² καθιστῶν αὐτοὺς θυσίαν καὶ προσφορὰν.

Δηλαδή ὅτι ὑπανίσταται τὴν θυσίαν Αὐτοῦ, ὅταν λέγῃ: «ἁγιαζῶ», εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἔξης: «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμὲ»²³. Διότι, ἐπειδὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, (εἶπε δὲ ὅτι «ὅπερ αὐτῶν ἁγιαζῶ ἑμαυτὸν»), διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι μόνον ὑπὲρ τῶν Ἀποστόλων ἐπαρτε τοῦτο, προσέθεσεν: «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμὲ».

Β'. Διὰ τούτων τῶν λόγων πάλιν ἐνεθάρρυνε τὰς ψυχὰς αὐτῶν, διότι ἔδειξεν ὅτι πολλοὶ μαθηταὶ θὰ γίνοντο. Δηλαδή, ἐπειδὴ, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶχον ἐξαιρετικῶς ἀπὸ τοῦς ἄλλους, τὸ κατῆτος κοινὸν δι' ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, πάλιν αὐτοὺς παρηγορεῖ, δεικνύων ὅτι θὰ κατασποδὸν αἰτιοὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἄλλων.

Ἀφοῦ ὁμίλησε δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ διὰ τῆς Πιστεως καὶ τῆς θυσίας, ὁμιλεῖ ἐν συνεχείᾳ περὶ ὁμοσιότητος, καὶ μὲ τοῦτο τοῦ λοιποῦ κλείει τὸν λόγον, ἀφοῦ ἐξ αὐτῆς ἤρχισε καὶ εἰς αὐτὴν κατέληξε· διότι καὶ ὅταν ἀρχίσῃ, λέγει: «Ἐντολήν καινὴν δίδωμι ὑμῖν»²⁴, καὶ ἐδῶ: «ἵνα ὦσιν ἐν, καθὼς σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί»²⁵.

Πάλιν τὸ «καθὼς» δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ἀπολύ-

19. Ἰωάν. 17, 19.

20. Ἰωάν. 17, 19.

21. Ρωμ. 12, 1.

22. Ὑσάμ. 43, 23.

23. Χωρὶς νὰ θυσιάσῃ αὐτοὺς ἐπὶ βομῶν.

24. Ἰωάν. 17, 20.

25. Ἰωάν. 13, 34.

του βεβαιώσεως επί των Μαθητῶν διότι δὲν ἦτο δυνατὴ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξίσωσις μετὰ τὸν Κύριον εἰς τόσον ὀψηλὸν σημεῖον, ἀλλὰ ὅσον ἦτο δυνατὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπως, ὅταν λέγει: «Γίνεσθε οἰκτῆρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ἡμῶν»²⁶. Τί σημαίνει δέ; «Ἐν ἡμῖν»; σημαίνει: Ἐν τῇ πίστει, τῇ εἰς ἡμᾶς, (δηλαδὴ εἰς τὴν Πίστιν τὴν ὁποῖαν προσηθέουσαν εἰς τὴν θεότητα εἰς τὴν Πίστιν εἰς τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα).

Διότι, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἀνησυχεῖ τόσον βλαβεροῦς Μαθητᾶς, ὅσον τὸ νὰ ἔχουν διασποσθῆ, δημιουργεῖ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἐνότητά. Τί λοιπὸν; ἐπέτυχε τοῦτο; δύναται νὰ ἐρωτησῆ τις. Καὶ πολὺ μάλιστα διότι βλοῖ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν διὰ τῶν Ἀποστόλων, ἀποτελοῦν ἐνότητα, ἂν καὶ μερικοὶ διεσκόπησαν θεοσιῶς οὔτε τοῦτο δὲν ἐμείνεν ἀπαρατήρητον ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ προεῖπε, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀποτελεσματὶ τῆς ἐξισωτικῆς διαφορίας τῶν ἀνθρώπων.

«Ἴνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»²⁷. τοῦτο δὲ ἀκριβῶς θεοσιῶς εἶναι, τὸ ὅποῖον, ὅταν ἤρχιζεν, ἔλεγεν, δηλαδὴ ὅτι «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ ἔστε μαθηταί, ἐὰν ἀγαπάτε ἀλλήλους»²⁸. Καὶ πῶς ἐπρόκειτο ἀπὸ αὐτοῦ νὰ πιστεύουσιν; Διότι εἰς εἶναι ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, λέγει. Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐμαθὸν ἐκ τούτων, τὰ διατηρήσουσιν, οἱ ἀκροαταὶ θὰ γνωρίσουσιν τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τῶν Μαθητᾶν, ἐὰν δὲ φιλονικιοῦν, οἱ ἀκροαταὶ δὲν θὰ εἰπουν ὅτι οἱ Μαθηταὶ εἶναι εἰρηνικοῦ Θεοῦ ὅταν δὲ ἐγὼ δὲν εἶμαι εἰρηνικός, δὲν θὰ παραβεγθῶν οἱ ἀκροαταὶ ὅτι ἔχω ἀποσταλῆ ἐκ μέρους Σου.

Παρατηρεῖς πῶς μέχρι τέλους ἀποδεικνύει τοῦτο, τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα;

«Ἐγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς»²⁹. τὴν δόξαν διὰ τῶν σημείων, διὰ τῶν νοημάτων

26. Ἰωάν. 17, 21.

27. Λουκ. 6, 36.

28. Ἰωάν. 17, 21.

29. Ἰωάν. 18, 35.

καὶ διὰ νὰ ἔχουν ὁμοίον. Διότι αὐτὴ ἡ δόξα δηλαδὴ τὸ νὰ ἀποτελοῦν ἐνότητα, εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα σπουδαιότερα. Διότι, ὅπως καὶ τὸν Θεὸν θαυμάζουσι, διότι δὲν παρουσιάζεται στάσις οὔτε μάχη εἰς τὴν φύσιν Ἐκεῖνου καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μεγίστην δόξαν, οὕτως καὶ οἱ Μαθηταί, λέγει, ἐκ τούτων τῶν προσόντων νὰ καταστοῦν εὐδοχοί.

Καὶ πῶς δύναται νὰ εἴπῃ τις, ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ δώσῃ τὸ αγαθὸν τοῦτο εἰς αὐτοὺς, ἐνῶ ὁ Ἰδιὸς λέγει ὅτι τὸ δίδει; Διότι εἴτε περὶ θαυμάτων, εἴτε περὶ ὁμοιότητος, εἴτε περὶ εἰρήνης ὁμιλεῖ, φαίνεται ὅτι ὁ Ἰδιὸς ἔχει παράσχει εἰς αὐτοὺς αὐτά. Ἐκ τούτου ἦτο φανερόν ὅτι ἡ αἰτία αὐτῆ γίνεται πρὸς παρηγορίαν αὐτῶν.

«Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί»³⁰. Πῶς ἔδωκε τὴν δόξαν; Ἀφοῦ εὐρέθη μεταξὺ αὐτῶν, καὶ ἔχον μετ' αὐτοῦ τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ συνενώσῃ αὐτούς. Εἰς ἄλλο σημεῖον δὲ δὲν ὁμιλεῖ οὕτως διότι δὲν λέγει ὅτι ὁ Πατὴρ ἔρχεται δι' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἔρχονται καὶ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ δημιουργοῦν τόπον διαμονῆς³¹, εἰς μὲν τὴν πρώτην περιπτώσιν καταρτίπτων τὴν αἴρεσιν τοῦ Σαββαίου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὴν ἀνοσίαν τοῦ Ἀρείου.

«Ἴνα σοὶ τετελειωμένοι εἰς τὸ ἐν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»³². Συνεχῶς αὐτὸ λέγει, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ εἰρήνη δύναται νὰ προσελκύσῃ περισσότερο ἀπὸ τὰ θαύματα διότι ὅπως ἡ εἰρήνη ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ διααρῆ, ὅπως ἡ συμφωνία ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ συνενώσῃ.

«Καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας»³³. Πάλιν ἐδῶ τὸ «καθὼς» σημαίνει τὸ ὅτι ἠγαπήθῃ ὡς ἀνθρώπος καὶ ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης εἶναι τὸ ὅτι ἔδωκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅπερ αὐτῶν. Ὅταν λοιπὸν εἶπεν ὅτι θὰ εὐρεθῶν ἐν ἀσφαλείᾳ, ὅτι δὲν θὰ ἐκτραποῦν τῆς

30. Ἰωάν. 17, 22.

31. Ἰωάν. 17, 23.

32. Ἰωάν. 14, 23.

33. Ἰωάν. 17, 23.

εὐθείας ὁδοῦ, ὅτι θὰ εἶναι ἄγιοι, ὅτι πολλοὶ θὰ πιστεύσουν δι' αὐτῶν, ὅτι θὰ τύχουν μεγάλης δόξης, ὅτι δὲν ἠγάπησαν αὐτὸς μόνον αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατήρ, ὁμιλεῖ ἐν συνεχείᾳ καὶ διὰ τὰ ἐπακολουθοῦντα μετὰ τὴν ἐδῶ ἀποδημίαν, δηλαδὴ περὶ τῶν θρασείων καὶ τῶν στεφάνων, τῶν ἐπιφουλασσομένων δι' αὐτούς· διότι λέγει: «Πάτερ, ὅς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα, ὅπου εἰμι ἐγὼ, καὶ αὐτοὶ ᾄδουν»³⁴. Εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἐξήτουν πάντες λέγοντες: «Ποῦ ὑπάγεις;»³⁵· τί λέγεις τοῦτο λαμβάνεις κατόπι ἀπήσεως καὶ δὲν τὸ ἔχεις ἀκόμη; Πῶς λοιπὸν ἔλεγες εἰς αὐτούς: «Καθήσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους;»³⁶ πῶς ὑπεσχέθης περισσότερα καὶ σπουδαιότερα;

Παρατηρεῖς ὅτι αὐτὰ τὰ λέγει λόγῳ προσαρμογῆς τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα; Διότι πῶς ἔλεγεν: «Ἀκολουθήσεις δὲ ὑστερον»;³⁷ Ἀλλὰ λέγει τοῦτο διὰ περισσότερον θεοσιώτητα καὶ ἀποδείξιν ἀγάπης.

«Ἴνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἣν δέδωκάς μοι»³⁸. Πάλιν τοῦτο εἶναι σημεῖον τῆς συμφωνίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ὑψηλότερον μὲν ἀπὸ τὰ προηγουμένα, (διότι λέγει: «πρὸ καταβολῆς κόσμου»), ὑφιστάμενον δὲ καὶ αὐτὸ κάποιον προσαρμογὴν εἰς τὰ ἀνθρώπινα· διότι λέγει «δέδωκάς μοι». Ἐάν δὲ δὲν συμβαίη τοῦτο, εὐχαρίστας θὰ ἠρώτων τοὺς ἔχοντας ἀντίρρησην: «Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δίδει, εἰς κάποιον, ὁ ὅποιος ὑφίσταται»³⁹, δίδει ἔρα γὰρ λοιπὸν πρῶτον αὐτὸν ἀφοῦ ἐγέννησεν, ὑστερον ἔδωκε τὴν δόξαν, ἀφοῦ προηγουμένως τὸν ἀφῆκεν ἀνευ δόξης; Καὶ πῶς τοῦτο δύναται νὰ σταθῇ λογικῶς; Βλέπεις ὅτι τὸ «δέδωκε» σημαίνει «γέννησας»; Διατί δὲ νὰ μὴ εἴπῃ: «Ἴνα μετέχωσι τῆς δόξης, ἀλλ' ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν»;

γ'. Ἐδῶ ὁποιοεὶ ὅτι ἡ ὅλη ἀνάπαυσις συνίσταται

34. Ἰωάν. 17, 23.

35. Ἰωάν. 17, 24.

36. Ἰωάν. 13, 36 καὶ 14, 5.

37. Ματθ. 10, 28.

38. Ἰωάν. 12, 38.

39. Ἰωάν. 17, 24.

εἰς τοῦτο, δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ στρέφουν τὰ βλέμματα εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο θεοβαίως συντελεῖ καὶ εἰς τὸ νὰ δοξάζονται, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενον»⁴⁰. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι στρέφουν τὸ βλέμμα των πρὸς τὰς ἀκτῖνας καὶ ἀπολαύουν λεπτοτάτου ἀέρος ἀσθένονται τὴν τέμνιν ἐκ τῆς ὀφθαλμοῦ, οὕτω καὶ τότε θὰ συμβῆ, καὶ πολὺ μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν θὰ προκαλέσῃ τοῦτο εἰς ἡμᾶς.

Συγχρόνως δὲ καὶ δεικνύει ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θέλει κανεὶς, ἀλλὰ κάποια οὐσία, πρὸ τῆς ὁποίας φρίττουν οἱ ἄνθρωποι. «Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω»⁴¹. Τί σημαίνει τοῦτο; ποῖον συνέπαιον ἔχει; Δεικνύει ἐδῶ ὅτι κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸν Θεόν, παρὰ μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γνωρίσει τὸν Υἱόν.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον ἐνοεῖ, εἶναι τὸ ἔξῃς περὶ τοῦ: «Θὰ ἤθελον ὅλοι νὰ ἔχουν τοῦτο τὸ προσόν, (δηλαδὴ νὰ σὲ γνωρίσουν), ἀλλὰ δὲν εἰς ἐγνώρισαν, ἂν καὶ δὲν δύνανται νὰ διατυπώσουν οὐδεμίαν κατηγορίαν κατὰ σοῦ»· διότι τοῦτο σημαίνει: «Πάτερ δίκαιε». Ἐδῶ μὲν φαίνεται ὅτι λέγει ταῦτα καὶ φέρων θαρῶς τοῦτο, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠθέλησαν νὰ γνωρίσουν Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος εἶναι τόσο ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

Διότι, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Ἰδιος δὲ δὲν τὸ γνωρίζει, εἰς τοῦτο ἀναφέρεται, ὅταν λέγῃ: «ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου»⁴², καταρτίζων οὕτω ὑπεράσπισιν ἀπέναντι τῶν Ἰουδαϊκῶν κατηγοριῶν· διότι Ἐκεῖνος, ὁ Ὅποιος ἔλαθε δόξαν, ὁ Ὅποιος ἠγαπήθη «πρὸ καταβολῆς κόσμου», ὁ Ὅποιος θέλει νὰ ἔχη μάρτυρας τῆς δόξης ἐκεῖνης τοὺς Μασσητάς, πῶς ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα; «Δὲν εἶναι λοιπὸν τοῦτο, τὸ ὅποιον ἰσχυρίζονται οἱ Ἰου-

40. Δηλαδὴ ἡ εὐαρέ, τὸ διδόμενον, παρέχεται εἰς ἀνάγκην ἰσχυρίσθαι.

41. Β' Κορινθ. 3, 18.

42. Ἰωάν. 17, 25.

δαίοι, ὅτι θηλαθὴ αὐτοὶ μὲν Σέ γνωρίζουν, ἐγὼ δὲ Σέ ἀγνοῶ, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, θηλαθὴ ὅτι ἐγὼ μὲν Σέ γνωρίζω, ἄλλοι δὲ δὲν σέ ἐγνωρίσαν».

«Καὶ οὗτοι δὲ ἐγνώσαν ὅτι οὐ με ἀπέστειλας»⁴³. Παρατηρεῖς ὅτι αὐτοὺς ὑπαινίσσεται, θηλαθὴ τοὺς Ἰσχυρίζομένους ὅτι Ἐκεῖνος δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἀνάγει ὅλα εἰς αὐτὸν τὸν λόγον;

«Καὶ ἐγνώρισαι αὐταῖς τὸ νομᾶ σου, καὶ γνωρίσω»⁴⁴. Καὶ ὁμοῦ λέγεις ὅτι τοῦ Πνεύματος ἡ γνῶσις εἶναι τέλεια, ἀλλὰ τὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι ἰδικά μου.

«Ἴνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς μένη, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς»⁴⁵. Διότι, ἐάν μάθουν ποῖος εἶσαι, τότε θὰ γνωρίσουν ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω ἀποσχισθῆ, ἀλλὰ εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀγοπηθῆ πολὺ, καὶ γνήσιος γλῶσ, καὶ ἠνωμένος μετὰ Σοῦ· ἐάν πεισθῶν εἰς τοῦτο ὅπως πρέπει, καὶ τὴν εἰς ἐμὲ πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην θὰ διατηρήσουν ἀκεραία» ὅταν δὲ ἀγαπῶν αὐτοί, ὅπως πρέπει, ἐγὼ θὰ παραμείνω εἰς αὐτούς». Παρατηρεῖς, πῶς κατέληξεν εἰς ὁρατὸν τέλος, ἀφοῦ ὠλοκλήρωσε τὸν λόγον του μετὰ τὴν ἀγάπην, τὴν μητέρα ὅλων τῶν ἀγαθῶν;

Ἄς πιστεύωμεν λοιπὸν καὶ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴ λέγεται καὶ περὶ ἡμῶν: «Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται»⁴⁶, καὶ πάλιν: «τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χεῖρων»⁴⁷, διότι ἔστιν Ἐκεῖνος μὲν καὶ δούλους καὶ συγγενεὶς καὶ ξένους βοηθῆ, σὺ δὲ οὐτε τοὺς συγγενεὶς σου δὲν βοηθῆς, ποῖαν δικαιολογίαν τοῦ λοιποῦ θὰ προβάλλῃς, ὅταν ὁ Θεὸς ἐλασφημῆται καὶ ὀβριζέται ἐξ αἰτίας σου;

Νὰ σκεφθῆς θηλαθὴ πῶσας εὐκαιρίας δι' ἐσθργεῖσιν ἐδῶκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, λέγει: τὸν μὲν ἕνα ὡς συγγενῆ, τὸν δ' ἄλλον ὡς φίλον, τὸν δὲ ἄλλον ὡς γείτονα, τὸν δὲ ἄλλον ὡς συμπολίτην νὰ ἐλεῆς. Ἄν δὲ καμμία

43. Ἰωάν. 17, 24.

44. Ἰωάν. 17, 26.

45. Ἰωάν. 17, 26.

46. Ἰωάν. 17, 26.

47. Τίτ. 1, 16.

ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδιότητας δὲν σέ συνδέη, ἀλλὰ ἐάν διακόψῃς πάντα δεσμῶν, θὰ ἀκούσης ἀπὸ τὸν Παῦλον ὅτι «ἀπίστου εἰ χεῖρων»⁴⁸. διότι Ἐκεῖνος μὲν, χωρὶς νὰ ἀκούσῃ τίποτε περὶ ἐλεημοσύνης, οὔτε περὶ τῶν ἐπουρανίων, σέ ὑπερέβαλεν εἰς τὴν φιλαθρωπίαν, σὺ δὲ, ἐνῶ ἔχεις διασχισθῆ νὰ ἀγαπᾷς καὶ τοὺς ἐχθρούς, τοὺς συγγενεὶς σου τοὺς θλέπεις ὡς ἐχθρούς, καὶ δίβεις προσοχὴν περισσότερον εἰς τὰ χρήματα παρά εἰς τὰ σώματα· καὶ ὁμοῦ τὰ μὲν χρήματα δὲν θὰ πάθουν κακόν, ὁ συγγενὴς δὲ ὅταν παραβλεφθῆ θὰ ἀφανισθῆ.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ μακία νὰ φροντίζῃς διὰ τὰ χρήματα, καὶ μὴ φροντίζῃς διὰ τοὺς συγγενεὶς; ἀπὸ τοῦ εἰσεχώρησεν αὐτὸς ὁ πόθος; ἀπὸ τοῦ προήλθεν ἡ ἀπανθρωπία καὶ ἡ ὀμότης; διότι, ἐάν κανεῖς, ἀφοῦ ἐκόθητο ἐπὶ μᾶς κορυφῆς, παρετήρει ὅλον τὸν κόσμον, μᾶλλον δὲ, ἐάν θέλετε, ἀς χρησιμοποιοῦμεν κατ' ἀρχὴν τὴν εἰκόνα μιᾶς πόλεως.

δ'. Ἐάν κανεῖς λοιπὸν, ἀφοῦ καθῆθαι ἐπὶ ὕψηλῳ σημείῳ, διηθῆ νὰ παρατηρήσῃ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, νὰ σκεφθῆς, διὰ πόσον παραλογισμὸν θὰ διατυπώσῃ κατηγορίαν, πόσον θὰ βαρερῶσῃ, πόσον θὰ γελᾷσῃ, πόσον μῖσος θὰ αἰσθανθῆ⁴⁹· διότι πρόττομεν ταῦτα, ὥστε νὰ εἶναι γελοῖα, ἀνόητα, ἀξιοδράκρυτα καὶ ἀξιομίσητα.

Ὁ τάδε τρέφει κόνας, διὰ νὰ συλλαμβάνῃ θηρία θηρία, ἐνῶ ὁ ἴδιος κατέρχεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ κτήνους· ἄλλος τρέφει ὄνους καὶ ταύρους, διὰ νὰ μετακομίσῃ λίθους, ἐλέπει δὲ μετ' ἀδιαφορίαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ φεῖρανται ἀπὸ τὴν πείναν καὶ βασανθῶ μὲν ἀφθονον χρυσόν, διὰ νὰ κατασκευάσῃ λίθινους ἀνθρώπους (ἀγάλματα), τοὺς δὲ πραγματικούς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι καθίστανται λίθινοι ἐκ τῆς κακουχίας, τοὺς παραβλέπει· ἄλλος, ἀφοῦ συλλέγῃ μετὰ πολλὴν μάχον χρυσᾶς ψηφίδας περιβάλλει τοὺς τοίχους, ἀλλ' ἐνῶ ἐλέπει τὰ σώματα τῶν πτωχῶν γυμνά, δὲν συγκι-

48. Α' Τιμόθ. 5, 8.

49. «Ὅσον γελᾷσεται γέλωτα, ὅσον μισήσει μῖσος» Ἐπιμολογικὸν σχῆμα (αὐτοσχῆον ἀντικείμενον).

νέεται· καὶ ἄλλοι μὲν εἰς τὰ ἱμάτια τῶν ἄλλων ἱμάτια προσθέτουσι, ἄλλος δὲ δὲν ἔχει ἔνδυμα οὔτε αὐτὸ τὸ γυμνὸν σῶμα νὰ περιβάλλῃ· εἰς τὰ δικαστήρια δὲ πάλιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον καταστρώγει· ἄλλος δαπανᾷ χρήματα εἰς πόρνας καὶ παρασίτους· ἄλλος εἰς μίμους καὶ ὀρχήστρους· ἄλλος εἰς λαμπρὰ οικοδομήματα, εἰς ἀγορὰς ἀγρῶν καὶ οἰκιῶν· πάλιν ἄλλος μὲν μετρεῖ τοὺς τόκους, ἄλλος τοὺς τόκους τῶν τόκων⁵⁰, ἄλλος δὲ συντάσσει πίνακας περιέχοντας πολλοὺς φόνους καὶ οὔτε ἐκμεταλλεύεται τὴν ὑπερτιμὴν ἀνάπαυσιν, ἀγρυπνῶν, διὰ τὰ κακὰ τῶν ἄλλων ὅταν δὲ ἐξημερώσῃ, ἄλλος μὲν δι' ἄδικον κέρδος, ἄλλος δὲ διὰ δαπάνην ἄνομον, ἄλλος δὲ διὰ σφετερισμὸν δημοσίων τρέχει· καὶ διὰ μὲν τὰ περιττὰ καὶ ἀπηγορευμένα μεγάλη φροντίς καταβάλλεται, διὰ δὲ τὰ ἀναγκαῖα οὐδεμίαν σκέψιν· οἱ δὲ δικάζοντες ἔχουσι μὲν τὸ ὄνομα τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον ληστῶν καὶ ἀνθρωποκτόνων· καὶ ἂν κανεὶς ἐξετάσῃ τὰς δίκας, θὰ εὖρῃ ἀπειρα καὶ ἐδῶ κακὰ, δόλους, κλοπὰς, ἐπιβουλὰς.

Καὶ ὁλος ὁ ἐλεύθερος χρόνος ἀφιερώνεται εἰς αὐτὰ, διὰ δὲ τὰ πνευματικὰ ζητήματα οὐδεμίαν σκέψιν, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συχνάζουσι ὅλοι, μόνον διὰ τὸ πῦρον. Ἄλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποσον ζητεῖται ἀπὸ σέ, ἀλλὰ χρειάζονται ἔργα καὶ σκέψιν καθαρὰ.

Ἄν δὲ ἄλλην τὴν ἡμέραν τὴν δαπανήσῃς εἰς πλεονεξίαν, ἔπειτα, ἀπὸ εἰσελήθης εἰς τὸν ναὸν εἴπῃς ὀλίγους λόγους, ὅχι μόνον δὲν κατέστησες εὐμενῆ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ περισσύτερον παρώργισες Αὐτόν· διότι, ἔάν θέλῃς νὰ συμπιλιώθῃς μὲ τὸν Δεσπότην, νὰ δεῖ-

50. Εἶναι οἱ τοκογλόφοι, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης γράφει: «Ἀργὰ καὶ ἠλεονεκτικὸς θεὸς ὁ τοῦ τοκίζοντος οὐκ αἰεὶ πόσον γεωργίας, οὐκ ἐπίνοιον ἐμπορίας. Ἐφ' ἐνὸς τόπου κῆθηται τρέψον ἐπὶ τῆς ἐπίσης θηρία. Ἀσπαστα αὐτῷ βούλειαι πάντα καὶ ἄνθρωποι φέσθαι. Ἀργαῖον ἔχει τὸν κάλαμον, χωρὸν τὸν κέρτην, οὐδὲν τὸ μέλαν, ὑπερὸν τὸν χρόνον αἰθέοντα οὐτῷ λαμβανόντας τὴν τῶν χρημάτων ἐπικαρτίαν ὄρεονόν ἐστιν αὐτῷ ἡ ἀπαίτησις· ὅλας ἡ οἰκία, ἐφ' ἧς λεπτύνει τὰς τῶν ἐπιβουμένων οὐσίας [Γρηγορίου Νύσσης: «κατὰ τοκίζόντων»].»

ξῆς ἔργα, νὰ μάθῃς τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν, νὰ βλέπῃς τοὺς γυμνοὺς, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀδικουμένους· ὁ Θεὸς ἐχάραξεν εἰς σέ πολλὰς ὁδοὺς, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν.

Νὰ μὴ ἀπατῶμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ζῶντες ἀλογίως καὶ ματαίως, οὔτε ἐπειδὴ τῶρα ὀφείνομεν, νὰ μείνωμεν ἀδιάφοροι, ἀλλὰ, ἀπὸ σκεφθῶμεν ὅτι, πολλὰκις ἀσθενήσαντες, καὶ φθάσαντες εἰς τὸ κρισιμώτερον σημεῖον τῆς ἀσθενείας, ἀποθάνομεν ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀναμονῆς τῶν μελλόντων κακῶν⁵¹, τὸν αὐτὸν φόβον πάλιν νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ νὰ γίνωμεν καλύτεροί· διότι τὰ πραττόμενα τῶρα εἶναι ἀξία ἀπειροῦ κατηγορίας.

Διότι οἱ μὲν εὐρισκόμενοι εἰς τὰ δικαστήρια ὁμοιάζουσι μὲ λέοντας καὶ κύνας, οἱ δὲ εὐρισκόμενοι εἰς τὰς ἀγορὰς μὲ εὐώπικας ἐκείνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐν ἀπραξίᾳ, οὔτε αὐτοὶ ἐκμεταλλεύονται αὐτὴν, ὅπως πρέπει, διότι δαπανοῦν ὅλον τὸν διαβέσιμον χρόνον τῶν εἰς τὰ θέατρα καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν προερχόμενα κακὰ.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπέπληττε διὰ τὰ συμβαίνοντα, δὲν ὑπάρχει, ἐκείνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ζηλεύουσι καὶ θλίβονται, διότι δὲν βύνονται νὰ πράξουσι ἴμοια μὲ τοὺς προαναφερθέντας, εἶναι πολλοί· ὅσοι καὶ αὐτοὶ πάλιν εἶναι ἀξιοὶ τιμωρίας, ἂν καὶ δὲν πράττουσι τὰ κακὰ· ἐσθὶ γὰρ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι⁵², διότι καὶ ἡ προθυμία αὐτῶν (πρὸς θελίωσιν) ὁμοίως μὲ τοὺς πρώτους ἔχει καταστραφῆ, ἐξ ὅσιν εἶναι φανερόν ὅτι καὶ διὰ τὴν διάθεσιν τῶν εἶναι δυνατόν νὰ τιμωρηθῶν.

Αὐτὰ καθημερινῶς λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω· διότι ἂν μὲν ἀκούσῃς μερικοί, τότε προκύπτει κέρδος· ἂν δὲ κανεὶς δὲν προσέχῃ, τότε θὰ τὰ ἀκούσῃς αὐτὰ, ὅταν δὲν θὰ συναποκομίσῃτε κανένα κέρδος, καὶ ἡμεῖς θὰ εἰμώσῃτε ἀπληλαγμένοι τῆς εὐθύνης.

51. «Ἀπεθάνομεν τῷ δέει καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων». Ὑπερβολὴ χρησιμοποιομένη καὶ ἀληθινὴ: «Πεθάνομε ἀπὸ τοῦ φόβου μας».

52. Ρωμ. 1, 32.

Ἄλλὰ εἴθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ προσβάλωμεν ἡμεῖς μόνον αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην⁵³, ἀλλὰ νὰ καταστήτε σεις καὶ καύχημα δι' ἡμῖς ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὰ ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Π Γ' (83).

(Ἰωάν. ιη', 1-37).

Ἔταυτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ¹.

α'. Εἶναι φρικτὸν πρᾶγμα ὁ θάνατος καὶ πλήρης πολλοῦ φόβου, ὅχι ὅμως καὶ δι' ἐκέλευς οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐμπροσθὴ μὲ τὴν θέαν φιλοσοφίας²· διότι ὁ μὲν ἄλλος (ὁ ἄπιστος), ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει τίποτε σαφές περὶ τῶν μελλόντων, ἀλλὰ θεωρεῖ τὸ συμβαίνον ὡς μίαν διάλυσιν καὶ τέλος τῆς ζωῆς, εὐλόγως φρίττει καὶ φοβεῖ-

⁵³ Δηλοῦν ὅτι ἡμεῖς εἴπαμεν ταῦτα, ἀλλὰ σεις δὲν ἐδώσατε προσοχὴν εἰς αὐτά.

¹ Ἰωάν. 18, 1.

² Ἐν θεοῦς δὲν ἐραδοῦντα τὸν θάνατον οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φιλοσοφίαν, πολλὰ μὲλλον εἰ ἐμβαπτομένοι εἰς τὰ νόματα τῆς αἰωνίου φιλοσοφίας. Ὅτι αὐτὴ διὰ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους δὲν ἦτο φοβερὸν πρᾶγμα ὁ θάνατος, τὰ ἐλέγοντο μετὰ ἑλπίων καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος, ἐνθα ὁ Σωκράτης λέγει: «Οἱ ὀρθοὶ φιλοσοφούντες ἀποθνήσκουσιν μελετῶσι, καὶ τὸ θνήσκον ἡκιστα αὐταῖς φοβερὸν». (Πλάτ. «Φαίδων» 12).

ται, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θαδίζει πρὸς τὴν ἀνυπαρξίαν ἡμεῖς δέ, ἐφ' ὅσον διὰ χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰ μὴ φανερά καὶ τὰ κρυπτά τῆς Σοφίας Αὐτοῦ ἐμάθομεν³, καὶ ἐφ' ὅσον νομίζομεν ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἀποδημία⁴, δὲν θά ἦτο δίκαιον νὰ τρέμομεν, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρομεν καὶ νὰ εὐθυμῶμεν, διότι, ἀφοῦ ἐγκατολειψόμεν αὐτὸν τὸν φθαρτὸν βίον, ἐρχόμεθα εἰς ἄλλον, πολὺ ἀνώτερον καὶ λαμπρότερον καὶ τέλος μὴ ἔχοντα· αὐτὰ λοιπὸν καὶ ὁ Ἰησοῦς διδάσκων διὰ τῶν ἔργων, ὅχι θεβιασμένως καὶ ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὸ σταυρικὸν πάθος.

Ἐταῦτα, λέγει, ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδει δὲ καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ παραβίους αὐτῶν, τὸν τόπον, ὅτι πολλὰκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ⁵. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὁδοιπορεῖ καὶ ποταμὸν διαβαίνει, καὶ σπεύδει νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν τόπον τὸν γνωστὸν εἰς τὸν προδότην, ἀπομακρύνων τὸν κόπον ἀπὸ τοῦ ἐπιβουλεύοντος, καὶ ἀπαλλάσσων αὐτοῦς ἄλλης τῆς ταλαιπωρίας, καὶ δεικνύει εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὴν σταύρωσιν, (πράγμα, τὸ ὅποιον ἦτο ἀρκετὸν νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς εἰς μέγαν θαυμῶν) καὶ φέρει τὸν Ἑαυτὸν Του εἰς τὸν κήπον, ὡς εἰς δεσμοτήριον.

Ἐταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς. Τί λέγετε; Καὶ ὅμως μὲ τῶν Πέτρων συνώμιλοι καὶ ὅμως προσήγετο. Διατί λοιπὸν δὲν λέγει ὅτι, ἀφοῦ ἔπαυσε τὴν προσευχὴν, ἦλθεν ἐκεῖ; Διότι δὲν ἦτο προσευχὴ, ἀλλὰ ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐγένετο διὰ τοὺς Μαθητὰς.

Καὶ εἰσῆλθον οἱ Μαθηταὶ Αὐτοῦ εἰς τὸν κήπον.

³ -Τὰ ὄφθα καὶ τὰ κρυπὰ τῆς σοφίας αὐτοῦ- ἀποφασίς ληθθεῖσθε ἐκ τοῦ 50οῦ Ψαλμοῦ (στ. 8).

⁴ Παρόμοιον χαρακτηρισμὸν εἶδει καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν θάνατον ὁ Σωκράτης λέγει εἰς τὸν «Φαίδωνα»: «Καὶ γὰρ ἴσασθε καὶ μάστις πρὸς μέλλοντα ἐκείσε ἀποδημεῖν διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποῖαν τινὰ αὐτὴν οὐμῶσα εἶναι» (Πλάτ. «Φαίδων» 5).

⁵ Ἰωάν. 18, 1-2.

Τόσον ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ φόβου, ὥστε νὰ μὴ ἀρνηθοῦν πάλιν, ἀλλὰ νὰ εἰσελθοῦν. Πῶς δὲ ὁ Ἰούδας ἤρχετο ἐκεῖ; ἢ ἀπὸ τοῦ ἐπιηροφορήθη καὶ ἦλθεν ἐκεῖ; Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Ἰησοῦς πολλὰκις διενυκτέρωνε ἔξω διότι, ἐὰν θεαίως ἔμεινε ἐν τῇ οἰκίᾳ, δὲν θὰ ἤρχετο εἰς τὴν ἔρημον ὁ Ἰούδας, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἐκεῖ τὸν Ἰησοῦν κοιμώμενον.

Διὰ νὰ μὴ νομίσης δὲ, ὅταν ἀκούσης περὶ κήπου, ὅτι ἐκρόπτετο ὁ Ἰησοῦς, ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσεν ὅτι «ἦθει ὁ Ἰούδας τὸν τόπον», καὶ ἔχει μόνον τοῦτα, ἀλλὰ καὶ «ὅτι καὶ παλλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ» διότι καὶ πολλάκις συνανεστρέφετο μετ' αὐτοῦ κατ' ἴδιον, συζητῶν περὶ ἀναγκαίων πραγμάτων, καὶ τὰ ὅποια δὲν ἦτο δίκαιον ἄλλοι νὰ ἀκούσῃ.

Κάμνει δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τοὺς κήπους κατὰ τὸ πλεῖστον, δεδομένου ὅτι ἐπιζητεῖ πάντοτε τόπον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ θορύθου, ὥστε νὰ μὴ ἀποσπάται ὁ νοῦς τῶν Μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν τῶν λόγων Του.

«Ὁ δὲ Ἰούδας, παραλαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὀπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ». Καὶ αὐτοὶ πολλάκις καὶ ἄλλοτε ἐστειλαν νὰ συλλάβωσιν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι τότε θεληματικῶς παρέδωκεν τὸν ἑαυτὸν Του, καὶ πῶς ἐπεισαν τὴν σπεῖραν; Ἦσαν ἄνδρες στρατιῶται, οἱ ὅποιοι εἶχον συνηθίσει ἄλλο νὰ τὰ πράττου ἐναντὶ χρημάτων.

«Ἰησοῦς δὲ, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξῆλθε καὶ λέγει αὐτοῖς: Ἔτινα ζητεῖτε;». Δηλαδή, δὲν ἐπερίμενε ὁ Κύριος νὰ μάθῃ αὐτὰ ἐκ τῆς παρουσίας ἐκείνων, ἀλλὰ ἄνευ ταραχῆς, ὡς γνωρίζων ἅλα αὐτὰ, οὕτως ἔλεγε καὶ ἔπραττε ταῦτα. Διὰ τὴν δὲ, ὅταν πρόκεινται νὰ τὸν συλλάβωσιν, ἔρχονται μετ' ἄλλα κατ' αὐτοῦ;

6. Ἰωάν. 18, 3.

7. Ἰωάν. 18, 4.

Ἐφοβοῦντο τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὄρα θαθείας νυκτὸς παρουσιάσθησαν.

«Καὶ ἐξεληθὼν λέγει αὐτοῖς: Ἔτινα ζητεῖτε; Οἱ δὲ λέγουσιν: Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον». Εἶδες ἀκαταμάχητον δύναμιν, πῶς, εὐρισκόμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν; Διὰ τὴν δὲν ἦτο τὸ σκότος αἴτιον, τὸ ἐδειξεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι καὶ λαμπάδας εἶχον. Ἐάν δὲ δὲν ὄπηρχον λαμπάδες, ἔπρεπεν ἀπὸ τὴν φωνὴν νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃσαν ἐάν δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἤγνόνουν, πῶς τὸν ἤγνόησαν ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος συνεχῶς συνανεστρέφετο μετ' αὐτόν;

Ἐκαμει δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι οὐκ ἔχει μόνον δὲν δύναμιν νὰ συλλάβωσιν αὐτόν, ἀλλ' ὅτι νὰ τὸν ἴδωσιν εὐρισκόμενον ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐάν ὁ Ἰησοῦς δὲν τὸ ἐπιτρέψῃ. Πάλιν λέγει εἰς αὐτοὺς: «Ἔτινα ζητεῖτε;». Ὅποια ἀνοήσια! Ὁ λόγος αὐτοῦ⁹ ἔρρωφεν αὐτοὺς ὅπως¹⁰, καὶ ὅτε τότε ἐσωφρονίσθησαν, ἂν καὶ ἐγνώρισαν τόσον μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ πάλιν ἐπιτίθενται μετὰ τὰ αὐτὰ μέσα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἅλα τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ ὀλοκλήρωσε, τότε ἐν συνεχείᾳ παραβίβει τὸν ἑαυτὸν Του καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς: «Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραβιβὼς αὐτόν»¹².

Παρατήρει τὴν μετριοπάθειαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, πῶς δὲν ὑβρίζει τὸν προδότην, ἀλλὰ εὐγείνεται τὸ γεγονός, φροντίζων ἐν μόνον νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ πᾶν συνέβη ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ παραχωρήσεως.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὤδηγησε τοὺς Μαθητάς εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ὅταν παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν Του καὶ τὸν ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς (τοὺς στρατιώτας), ἀφοῦ ἐδειξεν ἅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν

9. Ἰωάν. 18, 4-5.

10. Ἰωάν. 18, 7.

11. «Ἐγὼ εἰμι». (Ἰωάν. 18, 5).

12. Ἰωάν. 18, 6.

13. Ἰωάν. 18, 8 καὶ 5.

αυτήν, ἔφ' ὅσον ἐκείνῳ ἐπέμενον εἰς τὴν κακίαν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃ οὐδεμίαν δικαιολογίαν, τότε παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἑαυτὸν Του λέγων: «Εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν»¹³, δεικνύων μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τὴν φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν Μαθητῶν. Δηλαδή λέγει: «Ἐάν θέλετε ἐμὲ, νὰ μὴ ἔχετε οὐδεμίαν διαφοράν με αὐτοῦς» διότι ἴδου: ἐγὼ παραδίδομαι τὸν ἑαυτὸν μου».

«Ἴνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα»¹⁴. Ἀπώλειαν δὲ ἐδῶ δὲν ἐννοεῖ αὐτὴν θηλασθῆ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τὴν αἰώνιον ἐκείνην ἀπώλειαν. Ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς καὶ βιά τὴν παρούσαν περίστασιν τὸ ἐξέλασεν αὐτό¹⁵.

Δύναται δὲ νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, πῶς δὲν συνέλαθον καὶ τοὺς Μαθητὰς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν τοὺς κατέκοψαν, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ Πέτρος ἐξώργισεν αὐτοὺς μετ' ἐκείνα, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς θάρος τοῦ δούλου. Ποῖος λοιπὸν συνεκράτει αὐτοὺς; Οὐδεὶς ἄλλος μὲν, ἀλλ' ἡ δύναμις, ἡ ὅποια ἔρριπεν αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ τοῦ λοιπὸν ἀποδεικνύον ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἑλλειψὶς οἰοσάμενος ἐνεργείας κατὰ τῶν Μαθητῶν, ἦτο ἀποτελεσμα δὲ τῆς γνῶμης ἐκείνων, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ Συλληφθέντος, προσέθεσεν: «Ἴνα ὁ λόγος πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο».

8'. Ὁ Πέτρος θεθαίως, ἐπειδὴ ἔλαθε θάρρος ἐκ τοῦ λόγου τούτου¹⁶, καὶ ἀπὸ ἐκείνα τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου εἶχον συμβῆ, ἀπλίζεται κατὰ τῶν ἐπελθόντων. Καὶ πῶς, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὁ διαταχθεὶς νὰ μὴ ἔχῃ πῆραν, οὔτε δύο χιτῶνας, ἔχῃ μάχαιραν; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι, ἐπειδὴ περὶ τούτου ἐφοβεῖτο, εἶχε πρὸ πολλοῦ παρασκευασθῆ. Ἐάν δὲ ἐρωτῶς: «Πῶς ὁ διαταχθεὶς, νὰ μὴ ραπίσῃ, καθίσταται ἀνθρωποκτόνος»; Βεθαίως διετάχθη νὰ μὴ ἀμυνθῆ, ἐδῶ ὅμως δὲν ὑπερήσπισε τὸν

13. Ἰωάν. 18, 8.

14. Ἰωάν. 18, 9.

15. Ἰωάν. 17, 12.

16. «Ἄφετε τούτους ὑπάγειν». (Ἰωάν. 18, 8).

ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τὸν διδάσκαλον. Ἐπειτα δὲ δὲν ἦσαν οἱ Μαθηταὶ τέλει καὶ ἀλοκλήρωμένοι.

Σὺ δὲ, ἐάν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὸν Πέτρον καρτερικόν, θά τὸν ἴδῃς μετὰ τούτου νὰ τραυματίζεται, καὶ νὰ ὑπομένῃ τὰ δεινὰ μὲ παρόρητα, καὶ νὰ ὑφίσταται ἀπειρα κακά, καὶ νὰ μὴ παροργίζεται.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς καὶ ἐδῶ θαυματουργεῖ, συγχρόνως καὶ διδάσκειν ὅτι πρέπει νὰ εὐεργετῶμεν τοὺς θλαπτόντας, καὶ ἀποκαλύπτει τὴν δύναμίν Του. Εἰς μὲν τὸν δούλον λοιπὸν ἀπέδωκε τὸ ὄριον¹⁷, εἰς δὲ τὸν Πέτρον λέγει ὅτι «πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται»¹⁸.

Ὅπως λοιπὸν ἔκαμε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ νιπτήρος, ὅπου δι' ἀπειλῆς ἐχαλάρωσε τὴν ἐντασιν τοῦ ζήλου τοῦ Πέτρου¹⁹, οὕτω πράττει εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν περίπτωσιν. Προσθέτει δὲ τὸ ὄνομα τοῦ δούλου ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ σπουδαῖον, ὅχι μόνον διότι ἐπέτελεσε μίαν θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὁ ὅποιος ἦλθε κατ' Αὐτοῦ καὶ ἐπρόκειτο ὀλίγον κατόπιν νὰ ραπίσῃ Αὐτόν, καὶ τὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ἐγερθῆ κατὰ τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς πράξεως ἐκείνης τοῦ Πέτρου, τὸν ἐμποδίζει.

Διὰ τούτου ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομα ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μετὰ ταῦτα θὰ ἀνεγίνωσκον τούτο, νὰ ζητήσουν καὶ νὰ ἐξετάσουν, ἐάν πράγματι συνέβησαν οὕτω τὰ γεγονότα. Δὲν ἀναφέρει δὲ ἀσκοπῶς καὶ τὸ δεξιὸν ὄριον ἀλλ' εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι τὸ ἀνέφερε, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀποστόλου, βίῳ σχεδὸν ὠρμησε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς ὅχι μόνον μὲ ἀπειλήν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἄλλους λόγους τὸν παρηγορεῖ, λέγων: «Τὸ πατήριον, ὃ δέδωκέ μοι ὁ Πατήρ, οὐ μὴ τιῶ αὐτό»²⁰, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐκείνο, τὸ ὅποιον συνέβαινε, δὲν

17. Λουκ. 22, 51.

18. Μαρθ. 28, 52.

19. Ἰωάν. 18, 8-10.

20. Ἰωάν. 18, 11.

ήτο δημιουργία της δυναμείας εκείνων, αλλά της παραχώρησώς Αὐτοῦ, καὶ δεικνύον ὅτι δὲν εἶναι κάποιος ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὑπήκοος εἰς τὸν Πατέρα μέχρι θανάτου²¹.

«Τότε λοιπὸν συλλαμβάνεται ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔβησαν αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἰουδαίους²². Διὰ τί «πρὸς Ἰουδαίους»; Ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως ἐδεικνύον πομπῶδώς τὴ συμβαίνοντα, ὡς νὰ εἶχαν στήριξη τρόπαιον.

«Ἦν δὲ σπτος πενήτερος τοῦ Καϊάφα· ὁ δὲ Καϊάφας αὐτὸς ἦν ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν²³. Διὰ τί πάλιν ἔκαμιν εἰς ἡμᾶς ὑπόμνησιν τῆς προφητείας²⁴ ὁ Εὐαγγελιστής; διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὰ ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τόση ἦτο ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ὥστε καὶ οἱ ἔχθροί νὰ προφητεύουν αὐτὰ. Δηλαδή διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὁ ἀκρατής, ὅταν ἀκούσῃ περὶ θεσμῶν, ὑπενθυμίζει τὴν προφητείαν ἐκείνην, ὅτι ἠγλ. ἡ σωτηρία διὰ τὴν οἰκουμένην ἦτο ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ.

«Ἠκολούθησε δὲ Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής²⁵. Ποῖος εἶναι ὁ ἄλλος μαθητής; Αὐτὸς, ὁ ὅποιος ἔγραψεν αὐτὰ; Καὶ διὰ τί δὲν ἀναφέρει τὸν ἑαυτὸν του; Ἥδιότι ὅταν μὲν ἔπισεν εἰς τὸ σῆφος τοῦ Ἰησοῦ²⁶, ἐδόξως κρύπτει τὸν ἑαυτὸν του, τώρα δὲ διὰ τί πράττει ἄλλο; Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διότι καὶ δὲδω διηγείται πουδαῖον κατόρθωμα, ὅτι ἠγλαθῆ. ἐνῶ βλοὶ ἀπεμακρύνθησαν, αὐτὸς ἠκολούθη²⁷.

21. Φιλίπ. 2, 8.

22. Ἰωάν. 18, 12-13.

23. Ἰωάν. 18, 13-14.

24. Ἰωάν. 11, 48-52.

25. Ἰωάν. 18, 15.

26. Ἰωάν. 13, 23-26.

27. Τὴν συνίθεσαν τοῦ νὰ κρύπτονται ἢ νὰ ὀμιλοῦν εἰς τρίτον πρόσωπον περὶ ἑαυτῶν ἔχον καὶ ἄρχαιοι οὐγγρῶν, ὅπως π.χ. ὁ Φενοβάν, ὁ ὅποιος εἰς μὲν τὴν «Ἰωάννην ἀνάθεσιν» ὀμιλεῖ εἰς τρίτον πρόσωπον, εἰς δὲ τὰ «Ἐλληνικά» ὀμιλεῖ ἀρσενικῶς περὶ ἑαυτοῦ λέγων π.χ. «καὶ ἄλλον», «τὸν Κυρίων προσημῶς». Καὶ ὁ Ἰωάννης Καρσοῦ ἐπίσης εἰς τὰ Ἰουδαϊκά του περὶ Γαλιθαῖο καὶ ἐμφανῶς παλιῶν ὀμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ εἰς τρίτον πρόσωπον. (Ἰδε ὀμιλίαν 72ον σμ. 22).

Διὰ τοῦτο κρύπτει τὸν ἑαυτὸν του, καὶ θέτει πρὸ ἑαυτοῦ τὸν Πέτρον καὶ ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ ὑπόμνησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦς ἄλλους διηγείται τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν αἰλήν, δεδομένου ὅτι εὐρίσκατο ἐντὸς αὐτῆς.

Καὶ παρατήρει πῶς ἀποκόπτεται τὸ ἐγκώμιον δι' ἑαυτὸν δηλαδή διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς: «Πῶς, ἐνῶ βλοὶ ἀνεχώρησαν, αὐτὸς καὶ εἰς ἐνδότερον μέρος εἰσῆλθεν ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου ἦτο ὁ Πέτρος; λέγει: «Ὅτι καὶ τοῦ ἀρχιερέως γινώριμος ἦν²⁸, ὥστε νὰ μὴ θαυμάσῃ κανεὶς, διότι ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν, οὔτε νὰ δοξάζῃ κανεὶς αὐτὸν διὰ ἀνδρείαν.

Τὸ ἀβεβαίωμαστον δὲ ἦτο ἐκεῖνο, δηλαδή ἡ περιπτώσις τοῦ Πέτρου, ὅτι ἠγλ. ἐνῶ κατείγετο ὑπὸ φόβου, ἐν τούτοις ἦλθε μέχρι τῆς αἰλῆς, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εἶχαν ἀναχωρήσει. Λοιπὸν τὸ νὰ ἔλθῃ μὲν ἐκεῖ, ἦτο ἐνδεικτικὸ ἀγάπης, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς αἰλῆς ἦτο ἐνδεικτικὸ ἀγωνίας καὶ φόβου²⁹; διὰ τοῦτο δηλαδή ἀνέφερε καὶ αὐτὰ ὁ Εὐαγγελιστής, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τὴν δικαιολογίαν τοῦ Πέτρου διὰ τὴν ἀρνήσιν διότι δὲν τὸ προουσιάζει ὡς σπουδαῖον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι ἦτο γινώριμος τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ, ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι «συνεἰσῆλθε τῷ Ἰησοῦ» μόνος, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα μεγάλης ἰθείας περὶ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν.

«Ὅτι δὲ καὶ ὁ Πέτρος θὰ εἰσῆλγῃ, ἐὰν ἐπιτρέπτο θεδαῖως, τὸ εἶπες διὰ τῶν ἀκολουθούντων λόγων. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξῆλθε καὶ παρεκάλεσε τὴν θυρωρὸν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν, ἀμέσως εἰσῆλθεν ὁ Πέτρος³⁰. Διὰ τί δὲ δὲν εἰσῆλγαν ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης τὸν Πέτρον; Πρὸς τὸν Χριστὸν εἶχε προσκολληθῆ καὶ ἠκολούθει Αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης προέτρεψε τὴν γυναῖκα νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Πέτρον.

28. Ἰωάν. 18, 15.

29. Παρατήρησον τὴν συμμετρικὴν ἀντίθεσιν:

«Τὸ μὲν οὖν ἐλθεῖν ἐκεῖ, πόθου

τὸ δὲ μὴ εἰσελθεῖν ἐνδόν, ἀγωνίας καὶ φόβου.

30. Ἰωάν. 18, 16.

Τι λέγει λοιπόν η γυνή; «Μή και σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ὁ δὲ φησιν Ὁὐκ εἰμί»³¹. Τι λέγεις Πέτρε; δὲν εἶπες προηγουμένως ὅτι «ἀν δέη με καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σου θείναι, θῆσω»; Τι συνέθη λοιπόν, ὥστε νὰ μὴ δυνάσαι ὅσα τῆς θυρωροῦ τὴν ἐρώτησιν νὰ ὑπομείνης; μήπως θέβαια ἦτο στρατιώτης ὁ ἐρωτῶν; μήπως κανεὶς ἐξ ἀκείνων, οἱ ὅποιοι συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν; Ἦτο μὴ ταπεινὴ θυρωρὸς καὶ τεθειμένη εἰς τελευταίαν θαυμάσια³², καὶ ἡ ἐρώτησίς τῆς δὲν ἦτο θρασεῖα; διότι δὲν εἶπε: «τοῦ πλάνου καὶ τοῦ ἀλεθροῦ εἶσαι μαθητῆς, ἀλλὰ «τοῦ ἀνθρώπου τούτου», τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ ἑκφρασίαν γυναικὸς μᾶλλον εὐστολαγοῦ χυζομένης καὶ λυπουμένης.

Ἄλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἠνέχθη ὁ Πέτρος. Τὸ δὲ «μὴ καὶ σὺ» ἀλέγη διὰ τούτων τὸν λόγον, ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἰωάννης ἦτο ἐντός· τὸσον ἤρεμα ὠμίλει ἡ γυνὴ. Ἄλλ' ὁ Πέτρος δὲν ἀντελήθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, ὅτε ἔφερε ες τὸν νοῦν του αὐτά, τὰ ὅποια εἶχεν εἶπει, ὅτε ὅταν ἠνέχθη τὴν πρώτην φοράν, ὅτε τὴν δευτέραν, ὅτε τὴν τρίτην, ἀλλὰ ὅταν ἔκραξεν ὁ ἀλέκτωρ καὶ ὅτε πάλιν τότε τὰ ἐσκέφη, μέχρις ὅτου ἔρριψεν εἰς αὐτὸν πικρὸν βλέμμα ὁ Ἰησοῦς³³. Καὶ ὁ ἴδιος μὲν ἴστατο θερμαινόμενος μετὰ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, ὁ δὲ Χριστὸς ἔκρατετο δεμένος εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγομεν, ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσωμεν τὸν Πέτρον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποβεῖζωμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐὸ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Χριστὸν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας³⁴.

γ'. Ὅποια ποιηταί! Ἐνῶ συνεχῶς ἤκουε τὸν Ἰησοῦν νὰ διμῆι εἰς τὸ ἱερὸν καὶ φανερά νὰ διδάσκη, τώρα θέλει νὰ μάθῃ. Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃ οὐδεμίαν κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ, ἠρώτων περὶ τῶν μαθητῶν, ποῦ εἶναι, καὶ διὰ ποῖον λόγον συνέ-

31. Ἰωάν. 18, 17.

32. «Ἀπερριμμένη» κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον «παροπαισμένη».

33. Λουκ. 22, 91.

34. Ἰωάν. 18, 19.

λεξαν αὐτοὺς, καὶ τί ἐπιθυμῶν νὰ πράξῃ, καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν.

Τοῦτο δὲ τὸ ἔλεγεν ὁ ἀρχιερεὺς, διότι ἤθελε νὰ ἐλέγξῃ αὐτὸν ὡς στασιαστὴν καὶ ἐπαναστάτην, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν ἐπρόσβην εἰς αὐτόν, παρὰ μόνον οἱ Μαθηταί, ὡς νὰ ἦτο ἀθλιὸν καταγώγιον.

Τι λέγει λοιπόν ὁ Χριστὸς; Ἀνατρέπων αὐτὴν τὴν κατηγορίαν λέγει: «Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τὰ κόσμου»³⁵, ὅχι εἰς τοὺς Μαθητὰς ἰδιαίτερος, «ἐγὼ παρρησίᾳ ἐδίδαξα ἐν τῷ ἱερῷ»³⁶. Τι λοιπόν; δὲν ἐλάλησε τίποτε κρυφίως; Ἐλάλησεν μὲν, ἀλλὰ ὅχι, ὅπως αὐτοὶ ἐνόμιζον, φοβοῦμενος καὶ ὀργανώσεων στάσεις, ἀλλ' ἐὰν εἰς κάποιο σημεῖον οἱ λόγοι ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν νοητικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν.

ἘΤί μὲ ἐπερωτᾷ; Ἐρωτήσων τοὺς ἀκηκοῦτας³⁷. Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἀνθρώπου δεικνύοντος αὐθάδειαν, ἀλλὰ ἔχοντος πεποιθήσιν διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων. Πράγμα, τὸ ὅποιον ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν: «Ἐάν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»³⁸, τοῦτο καὶ τώρα ὁπαινέσεται, θέλων εἰς μεγαλύτερον θαυμὸν νὰ καταστήσῃ ἀξιόπιστον τὴν μαρτυρίαν.

Δηλαδὴ ἐπειδὴ περὶ τῶν μαθητῶν ἔκαμεν ὑπόμνησιν, ὡς μαθητῶν, τί λέγει: «Ἐμὲ ἐρωτᾷς διὰ τοὺς ἰδικούς μου, νὰ ἐρωτήσης τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἐπιθούλους, τοὺς συλλαβόντας ἐμὲ· αὐτοὶ ἄς ὁμιλήσωιν»· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ὅταν δηλ. κανεὶς καλῆ μαρτυρας τοὺς ἐχθροὺς ἐν σχέσει μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια λέγει.

Τί κάμνει λοιπόν ὁ ἀρχιερεὺς; Ἐνῶ ἔκρεπε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐξέτασιν, ἐκεῖνος μὲν δὲν ἔπραξεν τοῦτο, «εἰς δὲ τῶν παρεστηκότων ὑπηρετῶν ἔδωκεν αὐτῷ ράπισμα»³⁹, ὅταν ἔβασκε τὴν προανα-

35. Ἰωάν. 18, 20.

36. Ἰωάν. 18, 20.

37. Ἰωάν. 18, 21.

38. Ἰωάν. 5, 31.

39. Ἰωάν. 18, 22.

φερόβισαν ἀπάντησιν⁴⁰. Ποία θραυτέρα ἐνέργεια ἀπὸ αὐτῆν δύναται νὰ ἐπιτελεσθῆ; Νὰ ἀσθενῆς φρίκη, οὐρανὲ, νὰ μετακινήθῃς ἕκ τῆς θέσεώς σου, γῆ⁴¹, διὰ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Δεσπότη, καὶ διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην.

Καὶ ὅμως τί ἦτο τέλος πάντων ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέγηθι; διότι δὲν ἀπάντησεν ἀποφεύγων νὰ ὀμιλήσῃ «Τί μὲ ἐρωτᾷς;», ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκόψῃ οἰανδήποτε λαθρὴν ποιηρίαν. Καὶ ἕνεκα τούτων τῶν λόγων ραπισθεῖς ἐνῶ ἤδυνετο τὰ πάντα νὰ αἰεῖται, νὰ ἀφανίσῃ καὶ νὰ μετακινήσῃ, ἕκ τούτων μὲν τίποτε δὲν ἐκτελεῖ, ἀλλὰ λέγει λόγους, οἱ ὁποῖοι δύναται οἰανδήποτε θηριωδίαν νὰ καταστείλουν. Καὶ λέγει: «Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ»⁴². δηλαδὴ: «ἐάν μὲν ἔχῃς τίποτε νὰ διατυπώσῃς εἰς θάρος τῶν λόγων μου, ἀπόδειξε τὸ ἀξιοκατάκριτον, ἐάν δὲ δὲν ἔχῃς «τί με τυπτεῖς;»⁴³.

Παρατηρεῖς ὅτι τὸ δικαστήριον εἶναι πλήρες θορύβου, ταραχῆς, θυμοῦ καὶ συγχύσεως: Ἀπηύθυνε τὴν ἐρώτησιν ὁ ἀρχιερεὺς μὲ ὑπουλάτητα καὶ δόλον⁴⁴. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς εὐθέως καὶ ὅπως ἔπρεπε. Ποῖον ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ; Ἡ νὰ ἀνασκευάσῃ ἢ νὰ παραδεχθῆ ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ἀπάντησιν. Δὲν συμβαίνει ἕως τοῦτο; ἀλλὰ ὁ δοῦλος ραπίζει Ἀδόν. Ὅτι αὐτὰς τὰς συνθήκας δὲν συνιστοῦν δίκην τὰ συμβαίνοντα, ἀλλὰ συνωμοσίαν καὶ τυραννίδα.

Κατόπιν, ἐπειδὴ οὔτε κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον δὲν εὑρίσκουν πλέον οὐδεμίαν κατηγορίαν, «πέμπουσιν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν»⁴⁵.

40. Ἰωάν. 18, 21.

41. Ἐκράσασις ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἰουδαίοις: (ἔφριξεν οὐρανὸν καὶ ἐκίνησεν γῆν) ὡς π.χ. εἰς τὸ Ἰδιόμελον τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης: Στή. Ἐξεπορεύετο ἔσω κλπ. «Ὁ τρόπος σου δολιότης γέμει...» ἐνθα ὁ Ἰουδαῖος ἀναφωνεῖ «ἔφριξεν ἡμεῖς, στήνασον ἡ γῆ».

42. Ἰωάν. 18, 23.

43. Ἰωάν. 18, 23.

44. Ἄλλο ἐπιγραμματικὴ ἢ ἀντίθεσις αὐτῆ:

«Ἠρώτησεν ὁ ἀρχιερεὺς ὑπουλάτως καὶ δολερῶς» ἀπεκρίνατο ὁ Ἰησοῦς ἐξ εὐθείας καὶ ὡς ἔχρησεν.

45. Ἰωάν. 18, 24.

«Ἦν δὲ Πέτρος ἐστῶς, καὶ θερμαινόμενος»⁴⁶. Ἀλλοίμονον! ἀπὸ πόσον μεγάλην καθρότητα κατεῖχτο ὁ θερμὸς καὶ ζωηρὸς Πέτρος, ὅταν ὠδηγήθῃ μακρὰν αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς; Καὶ κατόπιν τούτων, τὰ ὁποῖα συμβαίνουσι, δὲν καίεται τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ ἀκόμη θερμαίνεται, διὰ νὰ μᾶλλον πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, ὅταν ὁ Θεὸς ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ βταν ἠρωτήθῃ πάλιν, ἀρνείται.

Κατόπιν λέγει «ὁ συγγενὴς τοῦ δοῦλου, οὐ ἀπέκαφεν ὁ Πέτρος τὸ ὄπιον», λυπούμενος διὰ τὸ συμβῆναι «Ὅκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ»⁴⁷. Καὶ οὔτε ὁ κήπος δὲν ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὰ συμβῆναι, οὔτε ἡ πολλὴ φιλοστοργία, τὴν ὁποῖαν εἶχε δεῖξει ἐκεῖ διὰ τῶν λόγων ἐκείνων, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἕνεκα τῆς ἀγωνίας τὰ ἐλημοσύνην.

Διὰ τί ἔρα γὰρ οἱ Εὐαγγελισταὶ συμφωνοῦν εἰς τὰς ἑξαγραφὰς περὶ τοῦ Πέτρου; Ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσων τὸν Μαθητὴν, ἀλλὰ διότι θέλουσι νὰ μᾶς διδάξουν, πόσον κακὸν εἶναι τὰ πάντα νὰ μὴ τὰ ἐμπιστευώμεθα εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πεποθήσων εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

Σὺ δὲ νὰ θαυμάσῃς τὴν πρόνοιαν τοῦ Διδασκάλου, ὅτι δηλαδὴ, ἂν καὶ ἐκρατεῖτο καὶ ἦτο δεδεμένος, ἐλάμβανε μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὸν Μαθητὴν, ἀφοῦ ἔκαμε αὐτὸν διὰ τοῦ θλέμματός Του, ἐνῶ ἐκάθητο, νὰ ἐγερθῆ, καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς δάκρυα.

«Ἄγουσιν οὖν αὐτὸν πρὸς Πιλάτον ἀπὸ τοῦ Καϊάφου»⁴⁸. Συνέβη δὲ τοῦτο, ὅποτε τὸ πλῆθος τῶν δικαιοσῶν, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των, νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἠρευνήθῃ ἡ ἀλήθεια.

«Ἦν δὲ πρωῖα»⁴⁹. Πρῶν μὲν ὁ ἀλέκτωρ κράξῃ, ὠδηγεῖται ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Καϊάφαν, κατὰ τὴν πρωῖαν δὲ ὠδηγεῖται πρὸς τὸν Πιλάτον διὰ τούτων δεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι, ἐνῶ καθ' ὄλον τὸ ἡμῖς τῆς νυκτός

46. Ἰωάν. 18, 25.

47. Ἰωάν. 18, 26.

48. Ἰωάν. 18, 28.

49. Ἰωάν. 18, 28.

ήρωτάτο υπό του Καϊάφα, εἰς οὐδέν ἀπεδείχθη ἔνοχος· διὰ τοῦτο καὶ παρέπεμψεν Αὐτὸν εἰς τὸν Πιλάτον. Ἄλλ' ἐκεῖνα, ἀφοῦ τὰ φηίκεν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τὰ διηγηθοῦν, λέγει ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀκολουθοῦν.

Καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν γελοῖότητα τῶν Ἰουδαίων. Ἀφοῦ συνέλαβον τὸν ἄσφον, καὶ κρατήσαντες δπλα εἰς τὸ πραιτώριον δὲν εἰσέρχονται, «ἵνα μὴ μισανθῶσι»⁵⁰ καὶ ὅμως, εἰπέ μου, ποῖον μολυσμὸν ἀποτελεῖ τὸ νὰ εἰσελθῇ κανεὶς εἰς δικαστήριον, ὅπου οἱ ἀδικοῦντες τιμωροῦνται; οἱ καταναλίσκοντες τὸν ἥδυσμον καὶ τὸν ἀνηθον⁵¹, ὅταν μὲν ἀδίκως ἐπεζήτουν φόνον δὲν ἐνόμισαν ὅτι μολύνονται, ὅταν δὲ εἰσέρχοντο εἰς τὸ δικαστήριον ἐνόμισαν ὅτι μολύνουν τοὺς ἑαυτοὺς των.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐθανάτωσαν Αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν ἀδήγησαν εἰς τὸν Πιλάτον; Κυρίως μὲν μέγα μέρος τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας αὐτῶν εἶχεν ἀφαιρηθῆ, ἐφ' ὅσον ἦσαν κυρίαρχοι οἱ Ῥωμαῖοι. Ἔπειτα δὲ ἐφοβοῦντο μήπως ἐκ τῶν ὑπέρων τιμωρηθοῦν, ἐὰν κατηγοροῦντο ὑπὸ ἐκείνου.

Τί σημαίνει δὲ: «ἵνα φάγωσι τὸ Πάσχα»⁵². (Καὶ ὅμως ὁ ἴδιος εἶχεν ὀρίσει αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν Ἀζύμων). Ἡ λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει Πάσχα ὀλάκληρον τὴν ἑορτήν, ἥ ὅτι τότε ἐτέλουν τὸ Πάσχα, ὁ ἴδιος δὲ πρὸ τῆς πρώτης τῶν Ἀζύμων παρέδωκεν αὐτὸ, φυλάσσας τὴν σφαγὴν Αὐτοῦ διὰ τὴν Παρασκευὴν, καθ' ἣν ἡμέραν καλαιότερον ἐωρτάζετο τὸ Πάσχα.

Οἱ ἴδιοι δὲ, ἐνῶ ἔφερον δπλα πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐπετρέπετο, καὶ αἶμα ἐνῶ χύνουν, διὰ τὸν τόπον σκέπτονται μὲ ἐπιμέλειαν, καὶ κἀμύνουν τὸν Πιλάτον νὰ ἐξέλθῃ πρὸς αὐτούς. Καὶ ὁ Πιλάτος, ἀφοῦ ἐξήλθε λέγει: «ἵνα κατηγορίαν ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου»⁵³.

δ'. Παρατηρεῖς ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀπηλλαγμένος τῆς

50. Ἰωάν. 18, 25.

51. Μωσ. 23, 23 καὶ Λουκ. 11, 42.

52. Ἰωάν. 18, 28.

53. Ἰωάν. 18, 29.

φιλαρχίας καὶ τοῦ φόβου; Διότι, ὅταν εἶδεν Αὐτὸν δεδεμένον καὶ ὀδηγούμενον ὑπὸ τῶσων, δὲν ἐνόμισεν ὅτι ἔχουν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν κατηγορίας, ἀλλὰ ἐρωτᾷ, λέγων ὅτι εἶναι παράλογον τὴν μὲν κρίσιν οἱ Ἰδιοὶ ἀσθαίρτως νὰ ἐνεργήσουν, τὴν δὲ τιμωρίαν ἀνεκρίτως νὰ ἀναβάσουν εἰς ἐκεῖνον.

Τί λέγουν λοιποὶ ἐκεῖνοι: «Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρέδώκαμεν αὐτόν»⁵⁴. Ὅποια ἀνοησία! διὰτί θηλασθῆ δὲν ἀναφέρτετε τὸ κακὸν τὸ διαπραχθέν, ἀλλὰ ὀμιλεῖτε συγκεκαλυμμένως; διὰτί δὲν ἀποδεικνύετε τὸ κακόν; Παρατηρεῖς ὅτι παντοῦ ἀποφεύγουν τὴν ἀπ' εὐθείας διατύπωσιν κατηγορίας καὶ ὅτι δὲν θύναται τίποτε νὰ εἴπουν; Ὁ Ἄννας ἐκεῖνος ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῆς διαδικασίας, καὶ ἀφοῦ ἤκουσεν Αὐτόν, τὸν ἐστειλεν εἰς τὸν Καϊάφην καὶ αὐτός, ἀφοῦ τὸν ἠρώτησε πάλιν, καὶ δὲν εἶρε τίποτε τὸ ἐνοχοποιητικόν, ἐστειλεν Αὐτόν εἰς τὸν Πιλάτον.

Ὁ Πιλάτος λέγει: «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατ' αὐτοῦ»; Καὶ δὲν ἔχουν ἐδῶ νὰ ἀπαντήσουν τίποτε, ἀλλὰ πάλιν χρησιμοποίησαν μερικὰ ἐπιχειρήματα.

Ἐκ τούτων ὁ Πιλάτος ὁ ἴδιος ἀμφισβόλλων διὰ τὴν ἐνοχίην Του λέγει: «Λάθετε αὐτὸν ὁμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἴπων οὖν ἐκαῖνοι: Ἥμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα»⁵⁵.

Τοῦτο δὲ ἔλεγον, εἶνα πληρωθῆ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπε, σημαίνων ποῖον θανάτον ἐμελλεν ἀποθνήσκειν⁵⁶. Καὶ πᾶς ἐδέεικνε τούτο ἡ φράσις: «οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα»; Ἡ ἔννοει τούτο ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι δηλαδὴ οὐκ ἴσχυον ὑπὲρ αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν ἐπρόκειτο νὰ θανατωθῆ, ἥ ὅτι δὲν ἐπετρέπετο αὐτοῦ νὰ θανατώνουν διὰ τοῦ σταυροῦ.

Ἐὰν δὲ λέγουν «οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα», ἔνωσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Διότι, ὅτι ἐθανάτωνον θεσπάζως, καὶ β' ἄλλου τρόπου, τὸ δευκνέει ὁ λιθβολισμὸς τοῦ Στεφάνου ἄλλα τὸν Ἰησοῦν ἐπεθό-

54. Ἰωάν. 18, 30.

55. Ἰωάν. 18, 31.

56. Ἰωάν. 18, 32.

μουν να σταυρώσουν, διὰ τὴν δικαιοσύνην πομπωδῶς καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου.

Ὁ δὲ Πιλάτος θέλων νὰ ἀπαλλαγῆ τῆς ἐνοχλήσεως δὲν προβαίνει μὲν εἰς μακρὰν κρίσιν, εἰσελθὼν δὲ ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦν, καὶ λέγει: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ εἶπεν Ἀπὸ σαυτοῦ λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι τοῦτο εἶπουν;»⁵⁷ Διὰ ποῖον λόγον ἐρωτᾷ τοῦτο ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν πονηρὰν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων.

Ἐίχε μὲν ἀκούσει ἀπὸ πολλοῦς αὐτὸ ὁ Πιλάτος, ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον τίποτε νὰ εἶπουν ἐκεῖνοι, διὰ τὴν μὴ καταστῆ μακρὰ ἡ ἐξέτασις, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐκυκλοφορεῖ, τοῦτο θέλει νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ μέσον.

Ὅταν δὲ εἶπεν εἰς αὐτούς: «Κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν», θέλοντες νὰ δείξουν ὅτι τὸ παράπτωμα δὲν εἶναι Ἰουδαϊκῆ ὑπόθεσις, λέγουσιν: «Οὐκ ἔξεστιν» δὲν διέπραξε θεσπιάως παράπτωμα κατὰ παράθεσιν τοῦ ἰδιοῦ μας νόμου, ἀλλὰ ἡ κατηγορία εἶναι κοινὴ. Τοῦτο λοιπὸν κατανοήσας ὁ Πιλάτος, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ κινδυνεύσῃ, λέγει: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ἐρωτᾷ ὄχι ἐπειδὴ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει καὶ ὑπ' αὐτοῦ νὰ κατηγορηθῶν οἱ Ἰουδαῖοι, λέγει: «Ἄλλοι σοι εἶπουν»; Τοῦτο λοιπὸν ἀποκαλύπτει ὁ Πιλάτος, εἰπὼν: «Μὴ τὴν ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί τι ἐποίησας;»⁵⁸ θέλων μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶπε: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς;», ἐλέγχων αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγει: «Τοῦτο θεσπιάως τὸ ἤκουσας ἀπὸ τούτων Ἰουδαίων; διὰ τὴν δὲν ἐνεργεῖς ἐπιμελῶς τὴν ἐξέτασιν; Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι εἰμαι κακοποιός νὰ ἐρωτήσης τί κακὸν διέπραξας. Ἄλλὰ δὲν πράττεις μὲν τοῦτο, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐκθέτεις τὴν κατηγορίαν».

Ἐκ τούτου τοῦτο λέγεις, ἢ ἀπὸ ἄλλου τοῦ ἔχεις ἀκούσει; Ἐπειτα ὁ Πιλάτος, ὅτι τὸ ἤκουσε μὲν, δὲν

57. Ἰωάν. 18, 34.
58. Ἰωάν. 18, 35.

δύναται ἀμέσως νὰ τὸ εἶπῃ, ἀλλὰ ἀπλῶς παραπέμπει εἰς τὸ πλῆθος, λέγων: «Παρέδωκάν σε ἐμοί». Πρέπει λοιπὸν νὰ σὲ ἐρωτήσω τί διέπραξες.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; Ἐἴ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁵⁹. Ὑψώνει τὴν δianoiaν τοῦ Πιλάτου, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι πολὺ πονηρός, ὅτε θπως ἐκεῖνοι, καὶ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀπλοῦς ἀνθρώπος, ἀλλὰ Θεός, καὶ Υἱὸς Θεοῦ.

Καὶ τί λέγει; «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὄπηρέται οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἐν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις»⁶⁰ τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἐν ἀρχῇ εἶχεν ὁ Πιλάτος, τὸν διέλυσεν, δηλ. τὴν ὑποψίαν περὶ δημιουργίας τυραννίδος.

Ἐπειτα δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἡ βασιλεία; Βεβαιότατα εἶναι. Πῶς λοιπὸν λέγει: «Οὐκ ἔστιν»; Δὲν ἔννοει ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ ἡ βασιλεία αὐτῆ καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνθρώπινη, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ αὐτὴν καὶ λαμπρότερα. Ἐάν λοιπὸν εἶναι ἀνωτέρα, πῶς καταβλήθῃ ὑπὸ τῆς ἐπιγείας; Διότι θεληματικῶς καὶ τὸν ἑαυτὸν Του παρέδωκεν.

Ἄλλὰ δὲν ἀποκαλύπτει τότε αὐτὸ, ἀλλὰ τί λέγει; «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦμην, οἱ ὄπηρέται οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἐν, ἵνα μὴ παραδοθῶ». Δεικνύει ἐδῶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιγείας βασιλείας, διότι εἰς τοὺς ὀπηρέτας στηρίζει τὴν δύναμίν τῆς; ἡ δὲ ἐπουράνιος εἶναι αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν αὐτοδύναμος, διότι δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην οὐδενός.

Ἀπὸ ἐδῶ οἱ αἱρετικοὶ ἀφοῦ ἐλαβον ἀφορμὰς, ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἕνος πρὸς τὸν δημιουργόν. Τί ἔννοει λοιπὸν, ὅταν λέγῃ: «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε»⁶¹; τί δὲ ἔννοει, ὅταν λέγῃ: «Οὐκ εἶσιν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁶². Μὲ αὐτούς τοὺς λόγους λέγει ὅτι ἡ βασιλεία δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου, ὄχι στέρων τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν

59. Ἰωάν. 18, 36.
60. Ἰωάν. 18, 36.
61. Ἰωάν. 1, 11.
62. Ἰωάν. 17, 14.

πρόνοιαν και την έξουσίαν Αὐτοῦ, ἀλλὰ δεικνύων τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπον, ὅτι θηλαθῆ ἢ Βασιλεία Του δὲν εἶναι ἀνθρωπίνη, οὔτε παροδική.

Τι λέγει λοιπὸν ὁ Πιλάτος; «Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· αὐ λέγεις ὅτι καὶ βασιλεὺς εἰμι. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι»⁶³. Ἐάν λοιπὸν ἔχη γεννηθῆ βασιλεὺς, ἔχει γεννηθῆ καὶ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ τίποτε δὲν ἔχει λάθει διὰ προσθήκης⁶⁴.

Ὡστε, ὅταν ἀκούσης, ὅτι, «καθὼς ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν»⁶⁵, τίποτε ἄλλο νὰ μὴ νομίζης παρὰ τὴν γέννησιν καὶ διὰ τούς ἄλλους λόγους, νὰ σχηματίσης τὴν αὐτὴν γνώμην. «Καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»⁶⁶; δηλ., «διὰ νὰ εἶπω τοῦτο τὸ ἴδιον καὶ νὰ διδάξω καὶ νὰ πείσω ἄλλους»⁶⁷.

ε'. Σὺ δὲ, ἄνθρωπε, ἐνῶ ἀκούεις αὐτὰ καὶ θλίπεις τὸν Δεσπότην σου, νὰ ἔχη δεθῆ καὶ νὰ διαπομπέεται, νὰ θεωρῆς ὅτι δὲν εἶναι τίποτε τὰ παρόντα πράγματα πῶς δὲν εἶναι ἄπονοι, ἐάν ὁ μὲν Χριστὸς τόσα ὑπέμεινε διὰ σέ, σὺ δὲ οὔτε λόγους δὲν ἀνέχεσαι; Ἄλλὰ Ἐκεῖνος μὲν πύεται, σὺ δὲ καλλοπιζέσαι μὲ ἐνδύματα καὶ δοκτυλίους, καὶ ἂν δὲν τόχης τοῦ ἐκ μέρους ἄλων ἐπαίνου, νομίζεις ὅτι ὁ θίος σου εἶναι ἀδίωτος; καὶ Ὅστος μὲν ὑβρίζεται, ὑπομένει ἐμπαιγμούς, κτυπήματα εἰς τὴν σαγήνα γελοιοποιούντα, σὺ δὲ θέλεις πανταχοῦ νὰ τιμᾶσαι, καὶ δὲν ἀνέχεσαι τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ.

Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος λέγει: «Μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καγὼ Χριστοῦ»⁶⁸. Ὅταν λοιπὸν κα-

63. Ἰωάν. 18, 37.

64. Ἀληθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ αἷμα τοῦ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς τὸ ἄλλο τὸ ἔχει εἶδος δὲ φύσης (ὡς ἐπιτροπῆ ἢ τοιοῦτῃ ἐκφρασί, εὐδαμῶν ὅτι δὲν δύναται ἀνθρωπίνως νὰ ἐκφρασθῆ ἢ αἰωνιότης, τὸ ἕναρρον καὶ ὑπερῶν τῆς θεότητος) οὐδὲν ἀπέκτισεν ἐκ τῶν ὑπερῶν.

65. Ἰωάν. 5, 26.

66. Ἰωάν. 18, 37.

67. Ἀπλ. ὡς πρὸς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους εἶπε προηγουμένως.

68. Α' Κορινθ. 11, 1.

νεὶς σὲ διακωμωδῆσιν, νὰ ἐνομηθῆς τὸν Δεσπότην, ὅ- τι ἐμπαίζοντας προσεκύνουν Αὐτόν, καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ πράξεων Τὸν δέουσρον, καὶ πολλὴν εἰρανεῖαν με- τεχειρίζοντο κατ' Αὐτοῦ; Ἐκεῖνος δὲ ὄχι μόνον δὲν ἠ- μόνθη ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα ἀπήνησε, δηλαδὴ μὲ τὴν προσήτητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν.

Αὐτὸν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς δε μιμηθῶμεν διότι αὐτῶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν οἰασιόηποτε ὑβρεως διότι ὄχι ὁ ὑβρίζων, ἀλλ' ὁ μικρόφυγος καὶ ὁ φιλόμυ- νος διὰ τὰς ὑβρεῖς ἐκεῖνος εἶναι ὁ δημιουργῶν αὐτάς, καὶ καθιστῶν αὐτάς ἱκανὰς νὰ γίγουν. Διατί θλίθεσαι καθ' ἄλοκληρίων; Ἐάν μὲν ἀδίκως σὲ ὑβρίσει; ἔνεκα τούτου κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτήσῃς, ἀλλὰ νὰ σιγαλα- χνίξῃσαι τὸν ὑβρίζοντα, ἐάν δὲ σὲ ὑβρίσει δικαίως, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ παραμεινῆς ἥσυχος. Διότι ὅ- πως, ἐάν κανεῖς, ἐνῶ εἶσαι πτωχός, σὲ ἀπεκάλει πλού- σιον, δὲν θὰ ἦσαν τίποτε διὰ σέ οἱ ἐπαινετικοὶ λόγοι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀξίον γέλωτος τὸ ἐγκόμιον, ὅτω καὶ ἂν κανεῖς ὑβρίζων εἴπη διὰ σέ πράγματα μὴ ἀνταποκρι- νόμενα εἰς τὴν πραγματικότητα, δὲν εἶναι πάλιν τίπο- τε διὰ σέ ἢ ὑβρίσις.

Ἐάν δὲ ἡ συνειδήσις σου σὲ ἐλέγχη διὰ τὰ λεχθέντα, νὰ μὴ λυπηθῆς διὰ τοὺς ὑβριστικούς λόγους, ἀλλὰ νὰ διορθώσῃς ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ὑβρίσθησιν.

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω ἐν ὀχέσει μὲ τὰς πραγματικὰς ὑβρεῖς. Διότι, ἐάν κανεῖς ὑβρίξῃς διὰ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν, πάλιν τοῦτο εἶναι ἀξίον γέ- λωτος; διότι ἡ ἐντροπὴ δὲν εἶναι διὰ τὸν ἀκούοντα, ἀλ- λά διὰ τὸν λέγοντα, διότι δὲν γνωρίζει νὰ φιλοσοφῆ.

Ἄλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅταν αὐτὰ λέγωνται ἐνώπιον πολλῶν ἀγνωστών τὴν ἀλήθειαν, γίνεται ἀ- φόρητος ἢ πηγή. Τοῦτο κατὰ τὸ πλείστον εἶναι ὑπο- φερτὸν εἰς σέ, ὅταν διὰ σὲ παρίσταται θέατρον μαρτύ- ρων, οἱ ὅποιοι σὲ ἐπαινοῦν, σὲ ἐπιδοκιμάζουν, σκόπτουν καὶ διακωμωδοῦν ἐκεῖνον; διότι ὄχι ὁ αἰμυνόμενος, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶπε τίποτε, αὐτὸς εἶναι ἀξίος θαυμασμοῦ ἐκ μέρους ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν νόον.

Ἄν δὲ κανεῖς ἐκ τῶν παρόντων κατὰ τὴν σκητὴν

δὲν ἔχη νοῦν, ἔνεκα τούτου κυρίας νὰ γέλῃς εἰς θάρος σου, καὶ νὰ εὐχαριστήῃς μὲ τὸ θέατρον τοῦ οὐρανοῦ· διότι ἐκεῖ θὰ σὲ ἐπανέσῃ, καὶ θὰ σὲ ἐπυφμηθῇ, καὶ θὰ σὲ ἐπιδοκιμάσῃ. Εἰς ἄγγελος δὲ ἀρκεῖ ὡς ἐκπρόσωπος ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Καὶ διατὶ νὰ ἀναφέρω τοὺς ἀγγέλους, ἐφ' ὧσον ὁ "Ἰδιος ὁ Δεσπότης θὰ σὲ δοξάσῃ; Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἄς ἐξασκήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας· διότι δὲν εἶναι ἐλάττωμα ὅταν ὑβρισθῇς νὰ σιωπήσῃς, ἀλλὰ ἀντιθέτως, ὅταν ὑβρισθῇς νὰ ἀμυνθῇς· διότι ἐάν ἦτο ἐλάττωμα τὸ νὰ ὑπαμείνης σιωπῶν τὰ λεγόμενα, δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς: «Ἐάν τις σε ρωτήσῃ εἰς τὴν δεξιάν σου ἀγαθόν, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»⁶⁹.

Ἄν μὲν λοιπὸν ὁ ὑβρίζων λέγῃ ἀναλήθῃ, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἄς τὸν ἐλεώμεν, διότι ἐπισύρει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν κόλασιν καὶ τιμωρίαν τῶν κατηγορουμένων, καθιστάμενος ἀνάξιός νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ τὰς Γραφάς, (τῷ γὰρ ἁμαρτωλῷ φησὶν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις)⁷⁰. Ἄν δὲ εἴπῃ τὰ ἀληθῆ καὶ τότε εἶναι ἐλεεινός· διότι καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔλεγε τὰ ἀληθῆ, ἀλλὰ αὐτὸς τὸν μὲν ἀκούοντα οὐδόλως ἔβλαψε, ἀλλὰ καὶ τὸν ὠφέλησε, τὸν δὲ ἑαυτὸν του τὸν ἐστέρησεν ἀπειρῶν ἀγαθῶν, ὅπου τὰς ναυάγιον ἐκ τῆς κατηγορίας αὐτῆς⁷¹.

Ὅστε καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις (ἀδίκου ἢ δικαίου κατηγορίας) ἐκεῖνος εἶναι (ὁ κατηγορῶν) ὁ ἀδικούμενος· οὐκ οὐ. Σὺ δὲ, ἐάν εἶσαι ἀσφραν, θὰ ἀποκτήσῃς διπλοῦν κέρδος, καὶ τὸ ὅτι θὰ ἐξευμενίσῃς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σιωπῆς, καὶ τὸ ὅτι ἀποκτῆς περισσότερον μετριοπάθειαν, καὶ νὰ λαμβάνῃς ἀφορμὴν ἐκ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ὑβρίζοντος νὰ διορθώῃς τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ νὰ περιφρονῇς τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν· διότι καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας προεκλήθη εἰς ἡ-

69. Ματθ. 5, 39.
70. Ψαλμ. 48, 16-20.
71. Λουκ. 18, 10-14.

μὰς θλίψις, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ στρέφουν ἀλογιστικῶς τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γνάμην.

Ἄς μάθωμεν λοιπὸν αὐτὰ, καὶ τὰ ἐλαττώματά μας σκεφθέντες, νὰ προβῶμεν οὖν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν διορθώσασιν αὐτῶν, κατὰ μὲν τὸν παρόντα μῆνα ἄς διορθώσωμεν τοῦτο, κατὰ δὲ τὸν ἐπόμενον τὸ ἄλλο, καὶ κατὰ τὸν ἀκολουθοῦντα κατόπιν ἄς κανονίσωμεν κατὰ ἄλλο νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ οὕτως, ὡς ἀναβαίνοντες διὰ θαυμάσιον, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς κλιμακῆς τοῦ Ἰακώβ⁷²· διότι ἡ κλιμακὴ ἐκεῖνη μοῦ φαίνεται ὅτι διὰ ὀπτασίας⁷³ ἐκεῖνης τοῦτο συμβαλλίζει, δηλαδὴ τὴν θαυμασίαν διὰ τῆς ἀρετῆς ἀνάβασιν, διὰ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ ἀναβῶμεν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, οὐκ χρησιμοποιοῦντες αἰσθητὰς θαυμάσιας, ἀλλὰ διὰ τῆς προόδου καὶ διορθώσεως τοῦ χαρακτήρος.

Ἄς ἐπιληφθῶμεν λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς ἀναβάσεως, ὥστε ἀποῦ ἐπιτύχωμεν τὰ οὐράνια νὰ γευθῶμεν ὅλα τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλοεθραπείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Δ' (84).

(Ἰωάν. εἴ', 87 — 18', 15).

«Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς, ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς»¹.

72. Ἦτις ἦτο τὸ ὄνειρον τοῦ Ἰακώβ.
1. Ἰωάν. 18, 37.

α'. Ἀξιοθαύμαστον προτέρημα εἶναι ἡ μακροθυμία, καὶ καθιστᾷ τὴν ψυχὴν οὕτως, ὥς ἐάν εὑρίσκεται εἰς γαλήνιον λιμένα, ἀπολλάσσουσα αὐτὴν ἀπὸ κύματα καὶ ἀπὸ ἐνέμου σφοδρούς. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἰς πάσαν περίπτωσιν, κυρίως δὲ τώρα ἐνῶ δικάζεται, καὶ ὀδηγεῖται² πρὸ τῶν κριτῶν, καὶ διαπομπεύεται³ διότι καὶ πρὸς τὸν ἄλλον δῆγηθῆς ἀπακρίνεται μὲ πολλὴν πραότητα, καὶ πρὸς τὸν ὑπέρτερον, ὁ ὁποῖος ἐρράπισεν αὐτόν, εἶπεν ὅλα ἐκείνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ καταρτίωσιν τὴν ἀλαζονείαν οἰασθήσῃ μορφῆς⁴ καὶ ἀφοῦ ἦλθεν πρὸς τὸν Καϊάφαν, κατόπιν πρὸς τὸν Πιλάτον, καὶ ἀφοῦ ἐδαπάνησεν ὀλόκληρον νύκτα ἐνώπιον αὐτῶν, δι' ὧν τῶν ἐκδηλώσεων δεικνύει τὴν πραότητα αὐτοῦ⁵ καὶ ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον δι' εἶναι κακοποιός, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποδείξουν, ἴσαστο σιωπῶν⁶ ὅταν δὲ ἠρωτήθη περὶ τῆς βασιλείας, τότε ἀμίλησε πρὸς τὸν Πιλάτον διδάσκων αὐτόν, καὶ ὀδηγῶν εἰς ὑψηλότερας ἰδέας.

Ἄλλὰ διατί ἄρα γε ὁ Πιλάτος δὲν ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ κατ' ἴδιον, ἀφοῦ εἰσήλθεν εἰς τὸ πραιτώριον; Διότι εἶχε μίαν σθεαράν ὀψίαν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤθελε, χωρὶς νὰ προκαλοῦν θόρυβον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅλα μὲ ἀκρίθειαν νὰ τὰ μάθῃ.

Ἐπειτα, ὅταν εἶπε: «Τί ἐποίησας;»⁷, ὁ Κύριος ὡς πρὸς μὲν τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔδωκε, ὡς πρὸς ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον κυρίως ἐπεθύμησε νὰ ἀκούσῃ ὁ Πιλάτος, δηλαδὴ περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, περὶ αὐτῆς ἀπαντᾷ, λέγων: «Ἡ βασιλεία μου οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁸ δηλαδὴ, «βασιλεὺς μὲν εἶμαι, ἀλλ' ὄχι τοιοῦτος βασιλεὺς, ὅπως τὸν ἄνθρωπος, ἀλλὰ πολὺ λαμπρότερος» καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων καὶ τῶν ἐπομένων δεικνύει εἰς αὐτόν ὅτι δὲν ἔχει δια-

2. «Κρινόμενος καὶ ὀγόμενος». Σχῆμα πρωθύστερον (διότι πρῶτον «βγαίνει» πρὸ τῶν δικαστῶν καὶ κατόπιν «κρίνεται» ἢ αὐτῶν). Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν καὶ μίαν παρόχθιν μετὰ ὀμοιοκαταληκτοῦ σχήματος: «Ἀγόμενος καὶ παριγόμενος».

3. Ἰωάν. 18, 35.

4. Ἰωάν. 18, 38.

πράξει οὐδὲν κακόν διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν: «Εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»⁹, δεικνύει ὅτι δὲν διέπραξεν οὐδὲν κακόν.

Ἐπειτα, ὅταν εἶπε: «Πᾶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς», τὸν προεκκλίνει διὰ τῶν λόγων τούτων, καὶ τὸν πείθει νὰ γίνῃ ἀκροατὴς τῶν λεγομένων δηλαδὴ λέγει: «ἐάν κανεὶς εἶναι ἀληθής, καὶ ἐπιθυμῇ τοῦτο, ὅπως θῆτε θὰ μὲ ἀκούσῃ».

Οὕτω λοιπὸν καὶ τὸν Πιλάτον προσελκυσεν διὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν λόγων, ὥστε ἐκεῖνος νὰ ἐρωτήσῃ: «Τί ; - σὺν ἀληθείᾳ;»¹⁰. Ἄλλὰ κατ' ἀρχὴν μὲν φροντίζει δι' ἐκεῖνο τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον καταπαύει¹¹ διότι γνωρίζει ὅτι τὸ μὲν ἐρώτημα τὸ προαναφερθὲν εἶχεν ἀνάγκην καταλήλου χρόνου, (διὰ νὰ ἐξετασθῇ καὶ νὰ δοθῇ ἡ σχετικὴ ἀπάντησις εἰς τοῦτο), θέλει δὲ νὰ ἀποσπάσῃ αὐτῶν ἐκ τῆς ὁρμῆς τῶν Ἰουδαίων διὰ τοῦτο καὶ ἐξῆλθε. Καὶ τί λέγει: «Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὕρισκα ἐν αὐτῷ».

Καὶ νὰ ἐξετάσῃ μὲ πόσῃ συνέσει ἐνεργεῖ διότι δὲν εἶπεν ὅτι, «ἐπειδὴ ἥμαρτι, καὶ ἀξιός ἐστι θανάτου, χάρισσασθε αὐτόν τῇ ἑορτῇ», ἀλλὰ, ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν ἀπῆλλαξεν αὐτόν πάσης κατηγορίας, τότε ἐπιπροσθέτως ζητεῖ, καὶ ἂν δὲν ἦβελον ὡς ἀδῶν νὰ ἀφῆσιν αὐτόν, τοῦλάχιστον ὡς ἔνοχον νὰ τὸν συγχωρήσουν λόγῳ τῆς περιστάσεως¹² διὰ τοῦτο καὶ προσέθετον: «Ἔστι συνήθεια ὅμιν, ἵνα ἕνα ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα»¹³, κατόπιν κατὰ τρόπον συγκαταθετικόν: «Βούλοσθε οὖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραζῶν οὖν πάντες¹⁴ μὴ τούτον, ἀλλὰ τὸν Βαρραβᾶν»¹⁵.

Ὅποια θδελυρά γνώμη! τοὺς μὲν ὁμοίους εἰς τὸν χαρακτήρα, τοὺς ζητοῦν, καὶ τοὺς ἐνόχους τοὺς ἀπο-

5. Ἰωάν. 18, 37.

6. Ἰωάν. 18, 38.

7. Ἰωάν. 18, 38.

8. Δηλαδὴ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς.

9. Ἰωάν. 18, 39.

10. Ἰωάν. 18, 38-40.

λδουν, τὸν δὲ Ἀνεούθουν προτρέπουσιν τὸν Πιλάτον νὰ τὸν τιμωρήσῃ· διότι ταῦτο τὸ ἔθιμον εἶχον ἐξ ἀρχῆς¹¹. Σὺ δὲ διὰ μέσου ὄλων αὐτῶν νὰ παρατηρήσῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότης ἀπέναντι αὐτῶν.

Ἐμάστιξεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος¹², ἵσως θέλων νὰ χαλαρώσῃ καὶ νὰ καταπραΰνῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν μανίαν· διότι ἐπειδὴ μὲ τὰς προηγουμένως ἐνεργείας τοῦ δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Κύριον ἀπὸ αὐτοῦ, φροντίζων νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸν μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου, καὶ τὸν ἐμαστίωσεν, καὶ νὰ συμβοῦν αὐτὰ, τὰ ὁποῖα συνέθησαν, ἐπέτρεψε, καὶ χλαυμάσῃ καὶ στέφανον νὰ περιβλήθῃ¹³, ὥστε νὰ χαλαρώσῃ τὴν ὄργην· διὰ τοῦτο καὶ ἐξήγαγεν Αὐτὸν ἐστεφανωμένον¹⁴ ἐνώπιον αὐτῶν, ὥστε ἀφοῦ ἴδουν τὴν προσβολήν, ἣ ὁποῖα ἐγένετο εἰς Αὐτὸν, νὰ ἀποβάλλουν ἐν μέρος τοῦ πάθους των, καὶ νὰ ἀποτύσουν τὸ δηλητήριον.

Καὶ πῶς οἱ στρατιῶται ἔκαμον αὐτὰ, ἐνῶ δὲν ὕπηρες σχετικῆ διαταγῆ τοῦ ἀρχοντος; Χάρην τῶν Ἰουδαίων· διότι, ἔτι ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς διετάχθησαν ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος, εἰσῆλθον τὴν νύκτα εἰς τὸν κήπον, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐδεικνύοντο εὐχάριστοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ χρήματα ἀπετόλμων αὐτάς τὰς πράξεις.

Ἄλλ' ὅμως, ἐνῶ τόσα καὶ τόσων σοβαρὰ συνέθησαν, Αὐτὸς ἴστατο σιωπῶν πρῶγμα, τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασίν Του, καὶ δὲν ἔδωκεν οὐδεμίαν ἀπάντησιν.

Σὺ δὲ ἔτι μόνον νὰ ἀκούῃς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νοῦν σου νὰ τὰ διατηρῆς συνεχῶς, καὶ ὅταν θλήτῃς τὸν Βασιλέα τῆς οἰκουμένης καὶ ὄλων τῶν ἀγγέλων νὰ χλευάζεται ἀπὸ στρατιωτῶν διὰ λόγων, δι' ἔργων, καὶ ὄλα νὰ τὰ ὑπομένῃ σιωπῶν, νὰ μιμῆσαι διὰ τῶν ἔργων σου Αὐτῶν.

Διότι, ὅταν εἶπεν ὁ Πιλάτος: «Τὸν βασιλέα τῶν

11. Ἰωάν. 18, 39. Ματθ. 27, 15. Μάρκ. 15, 6. Λουκ. 23, 17.

12. Ἰωάν. 18, 1.

13. Ἰωάν. 18, 2-3.

14. Ἰωάν. 18, 4-5.

Ἰουδαίων¹⁵, καὶ μὲ περιβολὴν ἐμπαιγμοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐνθύει Αὐτὸν. Κατόπι, ἀφοῦ ἐξήγαγεν Αὐτὸν, λέγει: «Οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω κατ' αὐτοῦ¹⁶. Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς ἔχων τὸν στέφανον, ἀλλ' οὔτε τότε ἐσθέσθη ἡ ὄργη τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐκραυγάζον: «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτὸν¹⁷.

Ὅταν λοιπὸν εἶδεν ὁ Πιλάτος ὅτι ὄλα ἀσκόπως γίνονται ὑπ' αὐτοῦ, λέγει: «Λάθετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε¹⁸. Ἐκ τούτου εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ τὰ προηγουμένα τὰ ἐπέτρεψε πρὸς καταευαμὸν τῆς ὄργης αὐτῶν· διότι λέγει: «ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω κατ' αὐτοῦ».

6'. Παραστρέφει διὰ πόσων μέσων ὁ δικαστὴς δικαιολογεῖ Αὐτὸν, συνεχῶς ἀπαλλάσσων Αὐτὸν ἀπὸ κατηγορίας, ἀλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἀπέτρεψε τοὺς κύναις ἀπὸ τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν των· διότι καὶ τὸ «λάθετε καὶ σταυρώσατε» εἶναι λόγοι ἀνθρώπου αἰσθανομένου ἀθλίαν, καὶ ὠθοῦντος εἰς πρᾶξιν μὴ ἐπιτρεπομένην εἰς αὐτοῦς.

Αὐτὸς θεβαίως ἀδήγησεν Αὐτὸν, ὥστε νὰ γινῇ ταῦτα, τὸ ὅποιον ἐπέδωκεν, κατόπι τῆς κρίσεως τοῦ ἀρχοντος¹⁹, ἀλλὰ συνέθη τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ Ἐκεῖνος μάλλον νὰ ἀπολλάσσεται κατόπι τῆς κρίσεως τοῦ ἀρχοντος.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ κατηγορήθησαν, «ὕμεις νόμον ἔχομεν», λέγουσι, «καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθάνειν, ὅτι Υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτὸν²⁰. Πῶς λοιπὸν, ἔταν εἶπεν ὁ δικαστὴς: «Λάθετε αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε», ἐλέγετε: «Οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτείνειν οὐδένα²¹, τὰρὰ δὲ καταφεύγετε εἰς τὸν νόμον;

15. Ἰωάν. 18, 39.

16. Ἰωάν. 18, 4.

17. Ἰωάν. 18, 6.

18. Ἰωάν. 18, 6.

19. Ἦθελον δηλ. νομικῶς νὰ κατακυρώσουν τὴν πρᾶξιν των.

20. Ἰωάν. 18, 7.

21. Ἰωάν. 18, 31.

Καὶ πρόσθετε τὴν κατηγορίαν: «Υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτὸν». Τοῦτο, εἰπέ μου, ἀποτελεῖ ἀξιοκατάκριτον ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὸ νὰ πράττῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ λέγῃ διὰ τὸν Ἐαυτὸν Του ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ;

Τὶ πράττει λοιπὸν ὁ Χριστός; Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι συνηθίσουν αὐτὰ μεταξὺ τῶν, ἐσιώπη, ἐκπληρῶν τὸν προφητικὸν ἐκεῖνον λόγον: «Οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἢ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη»²².

Ἐπειτα δὲ μὲν Πιλάτος φοβεῖται, ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου ὅτι ἔκαμα τὸν Ἐαυτὸν Του Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ φοβεῖται μήπως τὸ λεγόμενον εἶναι ἀληθές, καὶ ὡς πρὸς τὴν γνώμην του κάμῃ παρανομίαν, ἐκεῖνοι δὲ διὰ πρέξεων καὶ λόγων ἐνῶ ἔμαθον αὐτὰ, δὲν αἰσθάνονται φρίκην, ἀλλὰ θανατοῦν Αὐτόν, διὰ λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ προσκυνῶν Αὐτόν.

Διὰ τοῦτο ὁ Πιλάτος δὲν ἐρωτᾷ πλέον τὸν Ἰησοῦν: «Τί ἐποίησας»;²³ ἀλλὰ ἀνέστη πάλιν ὑπὸ τοῦ φόβου καταρασσόμενος ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν, λέγων: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός;»²⁴. Ἄλλ' ὁ Κύριος δὲν ἀπεκρίθη· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἤκουσεν: «εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον», καὶ ὅτι «ἡ βασιλεία μου, οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν»²⁵, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσῃ καὶ νὰ Τὸν ἀπαλλάξῃ, τοῦτο μὲν δὲν ἔπραξε, ἠκολούθησε δὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν ὁρμήν.

Ἐπειτα ἐκεῖνοι, ἀντικρουόμενοι ἀπὸ παντοῦ, τὴν κατηγορίαν τὴν παρουσιάσθαι ὡς κατηγορίαν περὶ θεομοίου ἀδικήματος, λέγοντες: «Ὁ ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι»²⁶.

Ἐπρεπε λοιπὸν τοῦτο νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς, μήπως δηλαδὴ ἐπεχειρεῖ ἐγκαθίδρυσιν τυραννίδος καὶ νὰ ἐκβάλῃ τὸν Καίσαρα ἐκ τῆς βασιλείας· ἀλλὰ δὲν ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν μὲ ἐπιμελείαν διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ὀδύβολος ἀποκρίνεται εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι

22. Ἰω. 53. 7-8.

23. Ἰωάν. 18. 35.

24. Ἰωάν. 18. 9.

25. Ἰωάν. 18. 36.

26. Ἰωάν. 18. 12.

ὁ Πιλάτος ἀσκόπως ὑπέθαλεν ὅλας τὰς ἐρωτήσεις.

Καὶ ἄλλως τε, ἐφ' ὅσον τὰ ἔργα ἐμαρτύρουν ὑπὲρ Αὐτοῦ, δὲν ἤθελε διὰ λόγου νὰ ἀντικρούσῃ τὰς κατηγορίας καὶ νὰ συντάξῃ ἀπολογία, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι θεληματικῶς ἐρχεται εἰς τὸ πάθος.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐσώπησεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Πιλάτος: «Οὐκ αἰδᾷς ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε;»²⁷. Ἐλέπεις πῶς ἐκ τῶν προτέρων καταδικάζεις τὸν ἑαυτοῦ σου; «Διότι ἐάν ἀπὸ σέ, Πιλάτε, ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν, διὰ ποῖον λόγον, ἀφοῦ δὲν εὗρισκεις οὐδεμίαν κατηγορίαν κατ' Αὐτοῦ, δὲν ἀπολύεις Αὐτόν»;

Ἀφοῦ λοιπὸν κατ' ἑαυτοῦ ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν, λέγει: «Μεῖζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραβιβούς μὲ σοι»²⁸, δεικνύων ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πιλάτος ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὸ παράπτωμα τοῦτο εἰς θάρος Αὐτοῦ. Ἐπειτα καταρρίπτων τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀλοαγνείαν τοῦ Πιλάτου, λέγει: «Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον»²⁹, δεικνύων ὅτι τοῦτο συμβαίνει ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν σειρὰν τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ ἐπιτελεῖται κατὰ μυστικὸν τρόπον.

Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ δὲ ὁ Πιλάτος, ὅταν ἤκουσεν: «Εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον», ὅτι ἦτο τελείως ἀπληγαγμένος τοῦ ἐγκλήματος, διὰ τοῦτο εἶπε: «Μεῖζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραβιβούς μὲ σοι». Καὶ ὅμως, ἐάν εἶχε δοθῇ ἡ ἐξουσία αὐτῇ εἰς τὸν Πιλάτον, οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὰ ἐγκλήματα. Ἀλογιστῶς τὰ λέγεις αὐτὰ, διότι τὸ «δεδωμένον» ἐδῶ σημαίνει τὸ «συγκεκριμένον» (ἐπιτετραμμένον)· δηλαδὴ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ εἴλεγον: «Ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ γίνων αὐτὰ· δὲν εἰσθε ὅμως ἐνεκα τοῦτου ἀπληγαγμένοι τῆς πονηρίας».

Κατέπληξε τὸν Πιλάτον διὰ τῶν λόγων, καὶ ἔσωκε σαφῆ ἀπολογία διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πιλάτος ἐζήτηε νὰ ἀπολύσῃ Αὐτόν³⁰. Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἔκραζον:

27. Ἰωάν. 19. 10.

28. Ἰωάν. 18. 11.

29. Ἰωάν. 18. 11.

30. Ἰωάν. 18. 12.

Ἐάν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος»³¹. Ἐπειδὴ θηλοῦθι ἐπινοήσαντες κατηγορίας ἀμφίφωνα μὲ τὸν Νόμον των, δὲν ἐκέρδιον εἶποτε, κατὰ κακοῦργον τρόπον καταφεύγουσιν εἰς τοὺς ἐκτὸς ἔθνους των νόμους, λέγοντες: «Πᾶς, ὁ βασιλεὺς ἐαυτὸν ποιεῖν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι». Καὶ ποῦ ὁ Ἰησοῦς παρουσιάσθη ὡς τύραννος; ἀπὸ ποῦ δὲ δύνασθε νὰ ἀποδείξετε αὐτό; ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν; ἀπὸ τὸ στέμμα; ἀπὸ τὴν περιβολήν; ἀπὸ τοὺς στρατιώτας; δὲν ἐβάδισε πάντοτε μόνος μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν, ἐξοικονομῶν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μὲ λιτότητα, δηλαδὴ τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν οἰκίαν;

Ἄλλὰ ὅποια ἀνανδρία καὶ ἄκαιρος δειλία διότι ὁ Πιλάτος, ἐπειδὴ ἐνόμισε πλέον εἶναι κινδυνεῖται, ἐάν δὲν λάθῃ ὑπ' ἑμῶν τοῦ αὐτοῦ τοὺς λόγους τῶν Ἰουδαίων, ἐξέρχεται μὲν ὡς νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν (διότι τὸ νὰ καθίσῃ³² ἐδείκνυε τοῦτο) ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ οὐδεμίαν ἐξέτασιν, παραδίδει τὸν Ἰησοῦν, νομίζων εἶναι τὴν κάμηλόν αὐτοῦ; διότι, διὰ νὰ θεσπισθῇ εἰς μετὰ τὴν σκέψιν ἕκαμε τοῦτο, ἄκουσε τί λέγει: «Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν»³³.

Ὅταν δὲ εἶπον ἐκεῖνοι: «Σταύρωσον»³⁴ πάλιν προσέθεσε, λέγων: «Τὸν βασιλεῖα ὑμῶν σταυρώσω»³⁵. Αὐτοὶ δὲ ἐκραζόν: «Οὐκ ἔχομεν βασιλεῖα εἰ μὴ Καίσαρα»³⁶. Θεληματικῶς ὑπέβαλον τοὺς ἑαυτοῦς των εἰς τὴν τιμωρίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς παρέδωκεν αὐτοῦς, ὅταν καὶ αὐτοὶ πρότερον ἀπεμάκρυνον τοὺς ἑαυτοῦς των ἀπὸ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν προστασίαν Αὐτοῦ· καὶ ἀφοῦ ὁμοφώνως ἠρνήθησαν τὴν Βασιλείαν Αὐτοῦ, ἀφήκεν αὐτοὺς νὰ καταστραφῶν διὰ τῶν ὑψηλῶν των, (καὶ ὁμοῦς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶχον λεχθῆ ἦσαν ἀρκετὰ ἐν συνεχείᾳ νὰ κατευθύνουν τὴν ὁργὴν αὐτῶν)· ἀλλὰ ἔ-

31. Ἰωάν. 19, 12.

32. Ἰωάν. 19, 13.

33. Ἰωάν. 19, 14.

34. Ἰωάν. 19, 15.

35. Ἰωάν. 19, 15.

36. Ἰωάν. 19, 15.

φοβοῦντο μήπως, ὅταν ἀφεθῆ ἐλεύθερος, προσελκῆ πάλιν τὸ πλῆθος, καὶ ἐνήγουν τὰ πάντα, διὰ νὰ ἀπατρέψουν τοῦτον διότι εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα ἢ φιλαρχία³⁷, φοβερὸν καὶ ἀρκετὸν νὰ καταστρέψῃ τὴν ψυχὴν.

Διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἤκουσαν Αὐτὸν ἀλλ' ὁ μὲν Πιλάτος διὰ λόγων μόνον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ Αὐτὸν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον, λέγοντες: «Σταύρωσον». Καὶ διατεῖ ἀρὰ γε ἐπεθύμουν νὰ θανατώσωσιν Αὐτὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Αὐτὸς ὁ θάνατος ἦτο ἐξευτελιστικός. Ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο λοιπὸν μήπως μετὰ ταῦτα διατηρηθῆ κάποια ἀνάμνησις δι' Αὐτὸν, φροντίζον νὰ τὸν ἀδηγήσουν καὶ εἰς τιμωρίαν ἐπάρατον, μὴ γνωρίζοντες εἶναι διὰ τῶν ἐμποδίων ἐξυμῶνεται ἡ ἀλήθεια διὰ νὰ θεσπισθῆς δηλαδὴ, εἰ ἐσκέπτοτο τοῦτο, ἄκουσε τί λέγουν: «Ἡμεῖς ἠκούσαμεν εἶναι ὁ πλάγιος ἐκεῖνος εἶπεν εἶναι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγειρομα»³⁸.

Διὰ τοῦτο ὅλα ἀνεκίνουν, στρέφοντες αὐτὰ ἀνωκάτω, ὥστε νὰ διασώλουν τὰ μετὰ ταῦτα συμβαίνοντα, καὶ συνεχῶς ἐκραυγάζον «Σταύρωσον», ὡς πλῆθος ἄτακτον διεφθαρμένον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.

γ'. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἴσμεν νὰ ἀναγιγνώσκωμεν αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ τὰ φέρωμεν καὶ εἰς τὸν νοῦν μας, δηλαδὴ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὸ ἱμάτιον, τὸν κάλαμον, τὰ ραπίσματα, τὰ κτυπήματα ἐπὶ τῆς παρεΐας, τοὺς ἐμπυρμούς, τὴν εἰρωνείαν διότι αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ, συνεχῶς ἐρχόμενα εἰς τὴν μνήμην, νὰ ἀφαιροῦν πᾶσαν ὁργὴν.

37. Ὁ Ἐθνικός ποιητής Δ. Σολωμός παρουσιάζει τὴν φιλαρχίαν ὡς προκαλοῦσαν τὴν διχόνοιαν:

Ἡ διχόνοια ποῦ θοσότης
 ἓνα σκῆπτρο ἢ θολερὴ,
 καθ' ἑνὸς χρονογελοῦ
 «πᾶρ' ἴον, λέγοντας, «καὶ οὐ»,
 Καὶ τὸ σκῆπτρο ὅπου ὅσος βεγγεῖ
 ἔχει, ἀλήθεια, ἕρπαιον θορῆ
 μὴν τὸ πῶποτε, γιὰτὶ ῥίχνει
 εἰς σὲ δάκρυα θλιβερά.

38. Ματθ. 23, 63.

Καί ἄν ἐμπαίζώμεθα, καί ἄν πάσχωμεν κάτι ἀδίκως, συνεχῶς ἄς λέγωμεν: «Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ»³⁹, καί νά ἐνθυμώμεθα τά ὑπό τῶν Ἰουδαίων λεγόμενα, τά ὅποια ἔλεγον λυσσῶντες πρὸς Αὐτόν, ὅπως: «δαίμόνιον ἔχεις»⁴⁰ καί «Σαμαρείτης εἶ σὺ»⁴¹, καί ὅτι «ἐν Βιελζεβούλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια»⁴²· διότι διὰ ταῦτα ὑπέμεινε ὁ Κύριος ὅλα αὐτά, διὰ νά θαδίζωμεν ἐπὶ τῶν ἰγνῶν Αὐτοῦ, καί νά ὑπομένωμεν τοὺς ἐμπαγίμους, οἱ ὅποιοι κυρίως εἶναι ἐκ τῶν προσβλητικῶν λόγων, πῶς ἐξερεθίζουσιν.

Ἄλλ' ὅμως Ἐκεῖνος ἄχι μόνον ὑπέμεινε αὐτά, ἀλλὰ καί ὅλα τὰ ἔπραττεν, ὥστε νά σώσῃ καί νά ἀπολλάξῃ τοὺς πράττοντας αὐτά ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην κόλασιν διότι καί τοὺς Ἀποστόλους ἔστειλε διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

Ἀκούεις λοιπὸν Αὐτοῦς νά λέγουν ὅτι «ὄβριον ἔτι κατὰ ἀγνοίαν ἐπράξατε»⁴³, καί διὰ τούτων τῶν λόγων νά προσελκύουσιν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι διεπράξαν τὸ παράπτωμα ἐκεῖνο, εἰς μετάνοιαν.

Αὐτὰ καί ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν διότι τίποτε δὲν ἐξευμενίζει τόσον τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νά ἀγαπῶμεν τοὺς ἔχθρους, καί νά εὐεργετῶμεν ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι μᾶς βλάπτουσιν.

Ὅταν κανεὶς σὲ ἐνοχλή, νά μὴ στρέψῃς τὸ βλέμμα κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοῦ δαίμονος, ὁ ὅποιος κινεῖ αὐτόν, καί νά ἐκτοξεύσῃς ὀλην τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ δαίμονος, αὐτὸν δέ, ὁ ὅποιος κινεῖται ὑπὸ τοῦ δαίμονος, νά εὐσπλαγχνισθῇς· διότι, ἐάν τὸ ψεῦδος προέρχεται ἐκ τοῦ διαβόλου, καί ἡ ἀλόγιτος ὀργὴ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον προέρχεται.

Ὅταν ἴδῃς κάποιον νά σὲ διακωμῶδῃ, σκέψου ὅτι ὁ διάβολος εἶναι ὁ παρακινῶν αὐτόν· διότι τὰ σκώματα δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν Χριστιανῶν· διότι

39. Ἰωάν. 13, 16.

40. Ἰωάν. 7, 20.

41. Ἰωάν. 8, 48.

42. Λουκ. 11, 15.

43. Πράξ. 3, 17.

ὁ διαταχθεὶς νά πειθῇ, καί ἀκούων: «Οὐαὶ οἱ γελῶντες!»⁴⁴, ὅταν κατόπιν ὀβριζῇ, καί σκόπη, καί ἐξάπτεται, δὲν εἶναι ἀξίως νά μέγεται ἐκ μέρους μας, ἀλλὰ νά θρηνηῖται, διότι καί ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη, ὅταν ἀνελογίσθη τὸν Ἰούδαν⁴⁵.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα ἄς μελετῶμεν εἰς τὰ ἔργα μας· διότι ἐάν δὲν ἐπιτόχωμεν αὐτά, ἀνωφελῶς καί ματαιῶς ἤλθομεν εἰς τὸν κόσμον, μᾶλλον δὲ διὰ κακῶν· διότι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ πίστις νά μᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καί κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μέγαν βαθμὸν δύναται νά καταδικάσῃ τοὺς διάγοντας πονηρῶν βίον: «ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καί μὴ ποιήσας, θαρῆσεται πολλὰς»⁴⁶, καί πάλιν: «Εἰ μὴ ἦλθον», λέγει, «καὶ ἐλάωρα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον»⁴⁷.

Ποῖαν λοιπὸν δικαιολογίαν θά προβάλλωμεν, ὅταν εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῶν Θεῶν Βασιλείων, καί ἀξιωθέντες νά εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἄδυτα, καί καταστάνας κοινωνοὶ μυστηρίων, τὰ ὅποια ἀπαλλάσσουσιν τῶν ἀμαρτιῶν, γινόμεθα χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Ἑθνηκοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν μετέχουσιν εἰς τίποτε ἐκ τούτων; διότι, ἐάν ἐκεῖνοι ἀπὸ ματαϊοδοξίαν ἀνέπτυξαν τὴν ἐκτάσεως φιλοσοφίαν, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς διὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νά ἐξασκήσωμεν πᾶσαν ἀρετὴν.

Τώρα δὲ οὔτε τὰ χρήματα περιφρονοῦμεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πολλάκις τὰ ἔθεσαν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν ἀπὸ τὴν ψυχὴν των, καί τέκνα παρέδωκαν εἰς τὴν μάστιγαν τῶν δαιμόνων κατὰ τοὺς πολέμους, καί τὴν φύσιν περιεφρόνησαν χάριν τῶν δαιμόνων, ἡμεῖς δὲ οὔτε τὸν ἀργυρὸν καταφρονοῦμεν διὰ τὸν Χριστόν, οὔτε τὴν ὀργὴν διὰ τὸ ἀρέσκειν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐξαπτόμεθα, καί εὐρισκόμεθα εἰς κατάστασιν ἄχι χειρότερον τῆς καταστάσεως τῶν κατεχομένων ἐκ πυρετοῦ.

44. Λουκ. 8, 25.

45. Ἰωάν. 13, 21.

46. Λουκ. 12, 47.

47. Ἰωάν. 18, 22.

Καί ὅπως ἐκεῖνοι, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, φλέγονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὡς φλεγόμενοι ὑπὸ πυρός, οὐδὲν ἄλλο δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγῶμεν τῆς ἐπιθυμίας, ζῆταξάντωντες καὶ τὴν ἀργίην καὶ τὴν φιλοχρημασίαν. Διὰ τοῦτο ἀσιγχνόμηναι καὶ ἐκπλήττομαι, ὅταν θλέπω ὅτι εἰς μὲν τοὺς Ἑθνικοὺς ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν τὰ χρήματα⁴⁸, εἰς ἡμᾶς δὲ βλοὶ κατείνονται ὑπὸ τῆς μανίας αὐτῆς· διότι καὶ ἂν εὐρωμεν μερικoὺς νὰ καταφρονοῦν τὰ χρήματα, κατεχόμενοι ὁμοῦς αὐτοὶ ἀπὸ ἄλλα ἐλαττώματα, ἀπὸ θυμὸν καὶ φθόνον· καὶ εἶναι δύσκολον νὰ εὐρῆς τελείως ἐνἄρετον ἄνθρωπον.

Τὸ αἴτιον δὲ εἶναι ὅτι δὲν φροντίζομεν νὰ λάθωμεν τὰ φάρμακα ἐκ τῶν Γραφῶν, οὕτε προσέχομεν μὲ κατάνυξιν εἰς Αὐτὰς, καὶ μὲ οὐδύνην, καὶ μὲ στενωγμόν, ἀλλὰ τυπικῶς, ἂν κάποτε ἔχωμεν ἐλεύθερον χρόνον· διὰ τοῦτο ὅταν παρουσιασθῇ σωρεῖα θιοτικῶν ὁποθέσεων, τὰ καλύπτει ὅλα, καὶ, ἂν προέκυψε κάποιο κέρβος πνευματικῶν (ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν), τὸ φανταίνεται· διότι οὕτε, ἂν κανεὶς, ἔχων τραῦμα, ἐπειτα ἐπιθέταν φάρμακον, δὲν τὸ ἐπιθέσει καλῶς, ἀλλὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ ὁ ἐπίβουλος, καὶ ἐπιθέσῃ τὸ τραῦμα αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν κόπην, τὴν ξηρασίαν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα θάνατον νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφήν μὲ τὸ τραῦμα τοῦ, θὰ σημειωθῇ κάποια θελήσις, ὄχι ὁμοῦς λόγῳ ἁλλελέμεως θεραπευτικῆς δυνάμεως τῶν φαρμάκων ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀμελείας τοῦ τραυματιοθέντος.

Τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς συνήθως συμβαίνει, ὅταν εἰς μὲν τοὺς θελοῦς λόγους δλίγον προσέχομεν, εἰς δὲ τὰ εἰστικὰ ζητήματα ὄλον τὸν ἑαυτὸν μας συνεχῶς ἀφιερώνομεν.

Διὰ νὰ μὴ συμβαίη λοιπὸν τοῦτο, ὡς παρατηρήσωμεν προσεκτικῶς, ὡς στρέφωμεν τὸ θέλημα πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὡς χαμηλωσώμεν αὐτὸ εἰς τὰ μνημάτα

48. Περὶ τοῦ Διαγόνους διηγοῦντο τὰ ἑξῆς: «Διαγόνης πυνθονομένου τινός, τίνος τὸν ἀνδράπων εὐγενέστεροι οἱ καταφρονούντες, εἶπε, πλοῦτον, δόξης, ἡδονῆς, ζωῆς, τῶν ὀνειδιῶν ὑπερῶν ὄντες, πενίας, ἀδοξίας, πόνου, θανάτου».

καὶ τὰς σορῶς τῶν ἀπελθόντων· διότι καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ τέλος ἀναμένει, καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη πρὸς ἀποδημίαν πολλῶς θὰ παρουσιασθῇ εἰς ἡμᾶς πρὸ τῆς ἑσπέρας. Ἄς προπαρασκευασθῶμεν λοιπὸν διὰ τὴν ἔξοδον αὐτὴν· διότι ἔχομεν ἀνάγκην πολλῶν ἐφοδίων· διότι ἐκεῖ εἶναι πολὺς ὁ καύσων, πολλὴ ἡ ξηρασία, πολλὴ ἡ ἐρημία. Δὲν εἶναι δυνατόν ἂν συνεχῆς νὰ καταλύσῃς εἰς ἔξοδογοῦσιν· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγοράσῃς τίποτε, ἂν δὲν τὰ λάθῃς ὅλα ἀπὸ ἐδῶ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγουσιν αἱ παρθένοι: «Ἐπάγετε πρὸς τοὺς πωλοῦντας»⁴⁹, ἀλλὰ ἀπελθούσαι αἱ μωραὶ παρθένοι δὲν ἔβρον ἔλαιον. Ἄκουσε, τί λέγει ὁ Ἄθεράς· ὅτι δηλαδὴ ἐγάσθη μετὰ τῶν ἡμῶν καὶ ἡμῶν⁵⁰. Ἄκουσε τί λέγει ὁ Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅτι δηλαδὴ «Μῶε, καὶ Ἰάβε, καὶ Δαυιὴλ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν οὐ μὴ ρύσσονται»⁵¹.

Ἄλλὰ εἶθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἀκούσωμεν ἡμεῖς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἀφοῦ λάθωμεν ἀπὸ ἐδῶ ἀρκετὰ ἐφόδια διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, νὰ ἴσωμεν μὲ θάρρος τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Ε' (85)

(Ἰωάν. 19', 16 — κ', 9).

Ἐν τῷ τῶν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ὁ Πάπας, ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἤγαγον αὐτόν. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ, ἔβη εἰς τὸν λεγόμενον

49. Μαθ. 25, 9.
50. Λουκ. 16, 26.
51. Ἰεζ. 14, 14.

Κρανίου τόπον, Έβραταί δὲ Γολγοθᾶ, ἔπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν¹.

α'. Αἱ εὐτυχία εἶναι ἱκαναὶ νὰ καταβάλλουν καὶ νὰ παρασύρουν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν· οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ἐξ ἀρχῆς ἐτύγγανον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐπέζησαν τὸν θεσμόν τῆς βασιλείας τῶν ἑθνῶν, καὶ εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὸ μόνον ἐνεθυμοῦντο τὰ κρόμμια κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λοιπὸν καὶ ἐδῶ, ἀρνούμενοι τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπεκαλοῦντο διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τὴν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν διώρισεν εἰς αὐτοὺς βασιλέα κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν. Ὅταν οὖν λοιπὸν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους² ὁ Πιλάτος, παρέδωκεν Αὐτὸν, διὰ νὰ σταυρωθῆ³ λίαν παραλόγως· διότι, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν πράγματι ὁ Χριστὸς ἠδρόντισε νὰ δημιουργήσῃ τυραννίδα, μόνον ἐκ τοῦ φόβου ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν καὶ ὅμως θέσαια, διὰ νὰ μὴ πάθῃ τοῦτο ὁ Πιλάτος, προληπτικῶς ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁴.

Ὁ Πιλάτος ὅμως ἀφοῦ παρέδωκε ὅλον τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ οὐδεμίαν ὑψηλὴν σκέψιν καὶ ὅμως τὸ ὄνειρον τῆς συζήτου του⁵ ἦτο ἀρκετὸν νὰ προκαλέσῃ δέος εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ μὲ τίποτε ἐκ τούτων δὲν κατέστη καλύτερος, οὐτε ἔστρεψε τὸ θέλημα του πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν.

Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τὸν σταυρόν, ὡς καταβίκου πλέον διότι καὶ τὸ ζῶλον ἀπεστρέφοντο καὶ οὐτε νὰ ἐγγίσουν αὐτὸ ἠθελον. Τοιαυτοτρόπως καὶ κατὰ τὴν προεμκόνισιν τοῦ πάθους συνῆθη τοῦτο⁶ διότι καὶ ὁ Ἰσαάκ ἐκράτησε τὰ ξύλα, ἀλλὰ ἢ ὑπόθε-

1. Ἰωάν. 19, 16-18.

2. Ἰωάν. 19, 15.

3. Ἰωάν. 19, 36.

4. Ματθ. 27, 19.

αις ἐσταμάτησε μέχρι τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς, (διότι ἦτο προδιαπόσις, εἰκὼν τοῦ πάθους), τὰρα δὲ προσχώρησεν καὶ εἰς τὰ ἔργα· διότι ἀπετέλει πλέον πραγματικότητά⁷.

Καὶ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Κρανίου τόπον, Μαρικοὶ λέγουσι ὅτι ἐκεῖ εἶχεν ἀποθάνει καὶ ἔκειτο ὁ Ἀδάμ, καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν τόπον, ἔπου ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος, ἐκεῖ ἔστησε καὶ τὸ τρώπιον· διότι ἐξήρχετο ὡς τρώπιον κρατῶν τὸν σταυρόν κατὰ τῆς τυραννίδος τοῦ θανάτου⁸ καὶ ἔπας οἱ νικηταί, οὕτω καὶ Αὐτὸς ἔφερε τὸ σῶμα τῆς νίκης ἐπὶ τῶν ὤμων. Διότι, τί καὶ ἂν οἱ Ἰουδαῖοι διέτασσον αὐτὰ μὲ διάφορον σκέψιν;

Σταυράνουν δὲ Αὐτὸν καὶ μετὰ ληστῶν, καὶ εἰς τοῦτο ἐκπληροῦντες τὴν προφητείαν παρὰ τὴν θέλησιν των· διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπραττον οἱ Ἰουδαῖοι δι' ὄθριν, αὐτὰ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας, διὰ νὰ μάθῃς, πόση εἶναι ἡ δύναμις αὐτῆς· διότι καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς προσέειπεν ὁ Προφήτης, δηλαδὴ ὅτι «μετὰ ἀνῶμων ἐλογίσθη»⁹.

Ἦθελε λοιπὸν ὁ βασιμὸν νὰ συγκαλύψῃ τὸ συμβαῖνον ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητά του, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη· διότι ἐσταυρώθησαν μὲν οἱ τρεῖς, ἀλλὰ μόνον ὁ Ἰησοῦς ἔλαμψε, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ δύναμις Αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐπέτελεσεν. «Ἄν καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν προσηλωμένοι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, παρὰ ταῦτα τὰ θαύματα ἐγένοντο· ἀλλ' ὁμοίως οὐδεὶς ἀπέδωκε οὐδὲν ἐκ τῶν συμβάντων εἰς ἄλλόν· ἐξ ἐκεῖνων, παρὰ μόνον εἰς τὸν Ἰησοῦν» τὸσον ἀνίσχυρος κατέστη ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου, καὶ ἐστράφη αὐτὴ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· διότι καὶ ἐκ τῶν δύο ταύτων ληστῶν βεσώθη εἰς⁷.

Ὅχι μόνον λοιπὸν δὲν ἔβλαψε τὴν δόξαν τοῦ Σταυρουμένου, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς αὐτὴν πολὺ· διότι ἀπὸ τοῦ νὰ μετακινήσῃ κανεὶς τὰς πέτρας δὲν ἦτο εὐκο-

5. Ὁ μὲν Ἰσαάκ ἐκράτησε τὰ ξύλα, πλὴν ὅμως δὲν ἐβουλόθη, δὲ Ἰησοῦς ἐκράτησε τὸ ξύλον, ἀλλὰ καὶ ἐβουλόθη.

8. Ἦο. 53, 12.

7. Λουκ. 23, 39-43.

λώτερον τὸ νὰ μεταβῆ τὸν ληστὴν ἐν ὧρα σταυρώσεως καὶ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν Παράδεισον.

«Ἐγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος⁸, ὃν ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἐκδικηθῆ τοῦ Ἰουδαίου, ὃν ἑτέρου δὲ διὰ τὴν δικαιοσύνην τὸν Χριστόν. Διότι ἐπειδὴ τὸν παρέδωκαν ὡς φαῦλον, καὶ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἐπεχειροῦν νὰ τὴν περιβάλουν μὲ κύρος διὰ τῆς ἐκτελεστέως Ἐκείνου μετὰ τῶν ληστῶν, διὰ τὴν μὴ ἐπιτραπῆ τοῦ λοιποῦ εἰς οὐδένα νὰ διατυπώη πονηρὰς κατηγορίας καὶ νὰ κατηγορῇ αὐτὸν ὡς φαῦλον καὶ πονηρὸν, φράττων τὰ στόματα τῶν Ἰδίων καὶ ἄλλων, ὅσοι ἤθελον νὰ κατηγορήσουν αὐτόν, καὶ δεικνύων ὅτι κατὰ τοῦ ἰδικοῦ τῶν βασιλέως ἐπανεστάτησαν, ἔθεσε τὰ γράμματα ὡς ἐπάνω εἰς τρόπαιον, πᾶ ὅποια γράμματα ἀμύλων καθαρά, καὶ τὴν νίκην ἐδείκνυσεν, καὶ τὴν βασιλείαν ἀνεκήρυττον, ἃν καὶ ὄχι ὁ λόκληρον⁹ καὶ τοῦτο τὸ ἐδήλωσεν, ὄχι εἰς μίαν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς τρεῖς. Διότι, ἐπειδὴ λόγῳ τῆς ἑορτῆς ἦτο ἐπαμεινον πολλοὶ νὰ εἶναι ἀναμειγμένοι μὲ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὴν μὴ ἀγνοῆσθαι τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἐξέθεσε τὴν μαγίαν τῶν Ἰουδαίων.

Διότι καὶ, ἐνῶ εἶχε σταυρωθῆ, τὸν ἐβόθουν καὶ ὁμοίως τὶ σὰς ἐβόλων αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή; Εἰς τίποτε; διότι ἐάν ἦτο βνητὸς καὶ ἀσθενής, καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ, τί φοβείσθε τὰ γράμματα, λέγοντα ὅτι εἶναι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

Καὶ τί λέγουσιν; «Ἐπεὶ, ὅτι αὐτὸς εἶπε»⁸ διότι τῶρα μὲν ἡ καταδίκη του εἶναι γνώμη καὶ κοινὴ ἀπόφασις, ἃν δὲ προστεθῆ ὅτι «ἐκεῖνος εἶπε», τὸ ἀντικείμενον τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας δεικνύεται ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προπετείας καὶ τῆς ἀλαουείας αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Πιλάτος δὲν ἠλάτρε γνώμην, ἀλλὰ ἔμεινε σταθερὸς ἐπὶ τῆς προηγουμένης γνώμης. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐνεργείας δὲν ρυθμίζεται μικρὸν μέρος ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὸ πᾶν διότι, ἐπειδὴ κατεγώθη τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, καὶ οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ ἐξαγάγῃ αὐτόν

8. Ἰωάν. 19, 19.

9. Ἰωάν. 19, 21.

ἐκ τῆς γῆς, καὶ λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦτος φόβου, καὶ διότι οἱ πιστοὶ ἐφρόντιζον δι' ἄλλα κατεπιέγοντα θέματα, ἐπρόκειτο εἰς μεταγενεστέρους χρόνους νὰ ἀναζητηθῆ, ἦτο δὲ εὐλογον καὶ οἱ τρεῖς σταυροὶ καὶ νὰ εἶναι, διὰ τὴν μὴ ἀγνοῆσθαι ὁ σταυρὸς τοῦ Δεσποτοῦ, ἀνεγνωρίσθαι ἀπὸ ἄλλων πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι ἔκειτο ὁστος ἐν μέσῳ τῶν δύο ἄλλων, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ τίτλου διότι οἱ σταυροὶ τῶν ληστῶν δὲν εἶχον τίτλους¹⁰.

Οἱ δὲ στρατιῶται διένειμαν μεταξὺ τῶν τὰ ἱμάτια, τὸν δὲ χιτῶνα ὄχι. Παρατήρηθε ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν αἱ προφητεῖαι πραγματοποιοῦνται δι' ἄλλων τῶν πονηρῶν ἐνεργειῶν, τὰς ὁποίας ἐπενοῦν οἱ Ἰουδαῖοι διότι καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εἶχε προλεχθῆ¹¹.

Ἄν καὶ τρεῖς ἑσταυροῦντο, ἐν ταῦτοις αἱ προφητεῖαι ἐπ' αὐτοῦ ἐπραγματοποιούοντο διότι διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐπράξαν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων οἱ στρατιῶται, ἀλλὰ μόνον ἐπ' αὐτοῦ; (οὐ δὲ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀκρίβειαν τῆς προφητείας). Διότι ὁ Προφήτης δὲν ἀνέφερε μόνον ὅτι διένειμαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν διένειμαν τὰ μὲν ἱμάτια λοιπὸν διένειμαν μεταξὺ τῶν, τὸν δὲ χιτῶνα δὲν τὸν διένειμαν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τὸ διευθέτησαν διὰ κλήρου.

6'. Τὸ δὲ «ἐκ τῶν ἀνωθεν ὀφαντός»¹² δὲν ἔχει γραφῆ ἀσκόπως, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀλληγορίαν, ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς ἀσθρῶτος ὁ Σταυρωθείς, ἀλλὰ καὶ ἀνωθεν εἶχε τὴν θεότητα, μερικὸι δὲ λέγουσιν ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς περιγράφει αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χιτωνίσκου διότι, ἐπειδὴ εἰς τὴν Παλαιστίνην ὀφθαῖνον τὰ ἱμάτια συναρμολογοῦντες δύο ταμάρια ὀφθαλμοῦ, δεικνύων ὁ Ἰωάννης ὅτι τοιοῦτος ἦτο ὁ χιτῶν λέγει: «Ἐκ τῶν ἀνωθεν ὀφαντός».

Τοῦτο δὲ φαίνεται εἰς ἐμὲ ὅτι τὸ λέγει, ὀφθαλμοῦ.

10. Πολλὰ πορβοῦσις ἔχουν δημιουργηθῆ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν του ἢ γνώμην ὁμοῦ τοῦ Ἱεροῦ Χριστοστόμου δὲν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ὀρθότερα.

11. Ἰωάν. 19, 23-24. Ψαλμ. 21, 19.

12. Ἰωάν. 19, 23.

μενος τὴν λιτότητα τῶν ἱματίων, καὶ ὅτι, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα τὰ ἄλλα, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, προετίμα τὴν λιτὴν περιβολήν.

Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ἔκαμνον αὐτά, Αὐτὸς δὲ σταυρούμενος, ἐμπιστεύεται τὴν Μητέρα Αὐτοῦ εἰς τὸν Μαθητὴν¹³, διδάσκων ἡμᾶς μέχρι τελευταίας πνοῆς μας νὰ λαμβάνωμεν πᾶσαν φροντίδα διὰ τοὺς γονεῖς.

Ὅταν θεσπίζῃ εἰς ἀκατόλληρον στιγμήν ἠνώχλησεν Αὐτὸν ἡ Μητέρα Του, λέγει: «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;»¹⁴, καὶ «τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου;»¹⁵, ἐδῶ δὲ πολλὴν φιλοσοφίαν δεικνύει, καὶ ἐμπιστεύεται Αὐτὴν εἰς τὸν Μαθητὴν, τὸν ὁποῖον ἠγάπα. Πάλιν κρῖπτει τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὁ Ἰωάννης μετριοφρονῶν· διότι ἐὰν ἤθελε νὰ καυχῆθῃ, θὰ ἐξέθετε καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἠγορεύετο· καὶ διότι ἦτο εὐλογον ἢ αἰτία αὕτη νὰ εἶναι σπουδαία καὶ θαυμαστή.

Ἀλλὰ διαίτη δὲν λέγει ὁ Κύριος τίποτε ἄλλο εἰς τὸν Ἰωάννην, ὅτε τὸν παρηγορεῖ ἐνδὲ εἶναι περιλυτός; Διότι δὲν ἦτο καιρὸς διὰ παρηγορητικούς λόγους. Καὶ ἄλλως τε δὲν ἦτο μικρὸν πρᾶγμα τὸ νὰ τιμηθῇ ὁ Ἰωάννης διὰ τοιαύτης τιμῆς, καὶ νὰ λάθῃ τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν παραμονὴν τοῦ πλησίον τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν ἑαυτοῦ πρὸς ὅσον καὶ ἐσταυρωμένος ἀκόμη ἄρα τὰ ἔπραττε ἡρέμως, ὁμιλῶν εἰς τὸν Μαθητὴν περὶ τῆς Μητρός σου, ἐκκλησιῶν τὰς προφητείας, εἰς τὸν λησὴν παρέχων ἀγοσθὰς ἐπιτίδας· καὶ ὁμοῦ τοῦλάχιστον πρὶν σταυρωθῆ, φαίνεται νὰ περιρρέεται ὅπο ἰδρώτος, νὰ ἀγωνιᾷ, νὰ φοβῆται.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ τέλος πάντων; Οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἀπορίας ἀξίον, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἀσάφές; διότι ἐκεῖ μὲν ἐδείχθη ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, ἐδῶ δὲ ἐδεικνύετο ἡ ὑπεροχὴ τῆς θυνάμεως. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἡμᾶς διὰ τῶν δύο τούτων περιπτώσεων διδάσκει, καὶ ἂν πρὸ τῶν κακῶν ταρασσώμεθα, νὰ μὴ ἀποφεύγωμεν διὰ τοῦτον τὸν λόγον αὐτά, ἀλλὰ ἔσταν εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἄρα καὶ τὰ θεωρῶμεν εὐχερέστερα καὶ εὐκόλα.

13. Ἰωάν. 19, 26-27.

14. Ἰωάν. 2, 4.

15. Ματθ. 12, 48.

Νὰ μὴ τρέμωμεν λοιπὸν τὸν θάνατον διότι ἡ ψυχὴ ἔχει μὲν ἐκ φύσεως τὴν φιλοφροσίναν, ἀλλὰ ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτᾶται τοῦ λοιποῦ ἢ νὰ λύσωμεν τοὺς δεσμοὺς μὲ αὐτὴν (τὴν φύσιν), καὶ νὰ καταστήσωμεν ἀσθενῆ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ νὰ διατηρήσωμεν τοὺς δεσμοὺς στενωτέρους, καὶ νὰ καταστήσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τυραννικωτέραν.

Διότι ὅπως ἔχομεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς συνουρέσεως τῶν σωμάτων, ἔσταν δὲ φιλοσοφῶμεν, καθιστῶμεν ἀσθενῆ τὴν τυραννίδα, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς· δηλαδή ὅπως ὁ Θεὸς ἐνεφύτευσε τὴν ἐπιθυμίαν τὴν σαρκικὴν διὰ τὴν δημιουργίαν τέκνων, ἐξασφαλίζων αὐτῶν τὴν διαδοχὴν ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ νὰ βαδίζωμεν τὴν ἀνωτέραν ὁδὸν τῆς ἐγκρατείας, οὕτω καὶ τὸν πόθον τῆς ζωῆς ἐπέβαλεν ἐμποδίζων ἡμᾶς νὰ θανατώνωμεν ἑαυτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἐμποδίζων ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ καταφρονῶμεν τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς.

Καὶ πρέπει γνωρίζοντες αὐτά, νὰ διατηρῶμεν τὸ μέτρον, καὶ ὅτε ποτὲ οικειοθελῶς νὰ ἐρχώμεθα πρὸς τὸν θάνατον¹⁶, καὶ ἂν ὑπομένωμεν μύρια θείνα, ὅτε συρόμενοι χάριν τῶν ἀρεσκόντων εἰς τὸν Θεὸν νὰ φοβώμεθα καὶ νὰ διατάζωμεν, ἀλλὰ μὲ θάρρος νὰ ριπώμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα, προτιμῶντες ἀντὶ τῆς παρουσίας τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

«Αἱ δὲ γυναῖκες παρεστήκεισαν τῷ σταυρῷ»¹⁷ καὶ τὸ ἀσθενέστερον φύλον ἐφάνη τότε γενναίτερον αὐτῶ ἐν συνεχείᾳ μετεβάλλοντο ἄρα. Ὁ Ἰδιος δὲ τὴν Μητέρα Του ἐμπιστευόμενος λέγει: «Ἴδε ὁ υἱός σου»¹⁸. Ὅποια τιμὴ! Μὴ πόσον μεγάλην τιμὴν ἐτίμησε τὸν Μαθητὴν! Διότι, ἐπειδὴ ὁ Ἰδιος ἀπὸρχετο πλεόν, τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Μαθητὴν, διὰ νὰ λάθῃ πρόνοιαν δι' Αὐτὴν· διότι, ἐπειδὴ ἦτο φυσικόν, ἐφ' ὅσον ἦτο Μητέρα, νὰ ποῦν καὶ νὰ ζητῇ τὴν προστασίαν, εὐλόγως παραδίδει Αὐ-

16. Παραπλήσια ἴσθαι ἐκφράζονται καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος (Πλάτωνος «Φαίδων» 5 κ.ε.).

17. Ἰωάν. 19, 25.

18. Ἰωάν. 19, 26.

τήν εις τὸν ἀγαπώμενον Μαθητήν. Εἰς αὐτὸν λέγει: «Ἰ-
δε ἡ Μήτηρ σου»¹⁹.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ τὴν συνδέσιν αὐτοῦ μετὰ τὴν
τοῦτο δὲ καὶ ὁ μαθητὴς κατανοῶν «εἰς τὰ ἴδια αὐ-
τὴν ἔλασθε»²⁰.

Διατὶ δὲν ἐνεθυμήθη οὐδεμίαν ἄλλην γυναῖκα, ἀν
καὶ ἄλλη ἴσατο πλησίον; Διὰ τὴν διδασκίαν ἡμᾶς νὰ τιμώ-
μεν περισσότερο τὰς μητέρας; διότι ἔπος ἔστιν οἱ γο-
νεῖς ἀντιτίθενται εἰς πνευματικὰ ζητήματα, δὲν πρέπει
οὔτε νὰ τοὺς γνωρίζωμεν, οὕτω καὶ, ὅταν δὲν μᾶς ἐμ-
ποδίζουσι εἰς τίποτε, πρέπει νὰ ἀπονεύωμεν εἰς αὐτοὺς
ὅλην τὴν πρέπουσαν τιμὴν, καὶ ἀπέναντι τῶν ἄλλων νὰ
θέτωμεν αὐτοὺς εἰς πρώτην μοῖραν, διότι μᾶς ἐγέννη-
σαν, μᾶς ἀνέθρεψαν, καὶ ὁπέστησαν πολλὰ κακά.

Οὕτω καὶ τοῦ Μαρκίου²¹ τὴν ἀναλογιζόμενον ἰδέαν
ἀποστομῶμεν; διότι, ἐάν δὲν ἐγεννᾶτο κατὰ σάρκα, οὐ-
τε εἶχεν Αὐτὴν Μητέρα, διὰ ποῖον λόγον λαμβάνει μό-
νον δι' Αὐτὴν πρόνοιαν;

«Μετὰ δὲ ταῦτα εἶδος ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα τετέ-
λεσται»²², δηλαδή, «τίποτε δὲν ἔλλειπει ἐκ τῆς θείας
Οἰκονομίας» (διότι εἰς πάσαν περίπτωσιν ἐφρόντισε
νὰ δείξῃ ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ ἦτο καινοφανής, ἐφ' ὅσον
θεθαίως τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀποθνή-
σκοντος, καὶ προηγουμένως δὲν ἐπῆρχετο ὁ θάνατος εἰς
τὸ σῶμα, μέχρις ὅτου ἤθελεν Ἐκεῖνος, ἤθελε δὲ νὰ ἐ-
πιθάνη μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὧων διὰ τοῦτο καὶ ἔλε-
γεν: «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖαι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»²³ ὅταν εἶπε λοιπὸν ὅτι ὅλα εἴ-
χον ἐκπληρωθῆ, λέγει «Διψῶ», πάλιν ἐδώ ἐκπληρῶν
προφητείας²⁴.

19. Ἰωάν. 19, 27.

20. Ἰωάν. 19, 27.

21. Οὗτος διακήρυξεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἐγεννήθη πρῶτον ἐκ
τῆς Παρθένου Μαρίας.

22. Ἰωάν. 19, 28.

23. Ἰωάν. 10, 18.

24. Ψαλμ. 68, 22.

Σὺ δὲ νὰ σκεφθῆς τὴν δειλυρότητα τῶν περιστάμε-
νων διότι καὶ ἂν ἔχωμεν μοῖρους ἔχθρους, καὶ ἔχωμεν
πᾶσαι ἀθεράπευτα κακά, ὅταν φλέπωμεν αὐτοὺς νὰ θά-
νατώνωμεν, καμπτόμεθα, αὐτοὶ δὲ οὔτε τότε συνει-
βάσθησαν μετὰ Αὐτόν, οὔτε κατέστησαν ἡμεροὶ μετὰ συμ-
βαίνοντα, ἀλλὰ περισσότερο ἐξηγριώοντο, καὶ ἐπηύ-
ξανον τὴν εἰρωνείαν, καὶ ἀφοῦ προσέφερον διὰ σπύγ-
γου βέρος²⁵, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπότιζον Αὐτόν, ὅπως
προσφέρουν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς καταδικούς, διότι τὸ ὁ-
σώπον διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν τίθεται.

«Λαθὼν οὖν, φησὶ Τετέλεσται»²⁶, εἶδες ὅτι πράτ-
τει αὐτὰ ἀταράχως καὶ μετὰ κύρος; καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον
ἀκολουθεῖ, δεικνύει τοῦτο, δηλαδή, ἀφοῦ ὅλα ἐρρυθμι-
σθησάν, ἐκλίνας τὴν κεφαλὴν. (διότι αὐτὴ δὲν εἶχε δια-
περασθῆ διὰ καρφίαν), «τὸ πνεῦμα ἀπήκε»²⁷, δηλαδή,
«ἐξέπνευσε». Καὶ ὅμως ἡ τελευταία πνοὴ δὲν ἀφίεται με-
τὰ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον διότι δὲν
ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν, ὅταν ἐξέπνευσεν, πράγμα τὸ ὁ-
ποῖον συμβαίνει εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ὅταν ἐκλίνε τὴν κεφα-
λὴν, τότε ἐξέπνευσε²⁸ δι' ὧων αὐτῶν ἔδειξεν ὁ Εὐαγγ-
γελιστὴς ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο Κύριος τοῦ παντός.

γ'. Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν, οἱ καταπίνοντες τὴν
κάμηλον, καὶ διωλίζοντες τὸν κῆνωμα²⁹, ἀφοῦ διέπρα-
ξαν τὸσον σοβαρὸν τῶν ἡμετέρων, ἐξετάζουσι μετὰ ἀκρίβειας
περὶ τῆς ἡμέρας δηλαδή; «ἐπεὶ Παρασκευὴ ἦν λοι-
πὸν, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σῶματα, ἠρώ-
τησαν τὸν Πιλάτον, ἵνα καταγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέ-
λη»³⁰. Βλέπεις πόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια;

Δι' ἐκεῖνων, διὰ τῶν ὁποίων προσπαθοῦν νὰ ἐπιτύ-

25. Ἰωάν. 19, 29.

26. Ἰωάν. 19, 30.

27. Ἰωάν. 19, 30.

28. Παρατήρησι τὴν ἀντίθετον:

«Οὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ ἐξέπνευσεν, ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν, ὅπερ

ἐφ' ἡμῶν γίνεται,

ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν, τότε ἐξέπνευσε»

29. Μαρθ. 23, 24.

30. Ἰωάν. 19, 31.

χουν τὸν σκοπὸν τῶν, δι' αὐτῶν πραγματοποιεῖται ἡ προφητεία· διότι ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῶν Ἰουδαίων, ἄλλη προφητεία ἐδῶ πραγματοποιεῖται: δηλαδὴ ὅταν ἦλθον οἱ στρατιῶται, τῶν μὲν ἄλλων ἔθρουσαν τὰ σκέλη, τοῦ δὲ Χριστοῦ ὄχι³¹. Ἄλλ' ὅμως αὐτοί, διὰ τὴν φωνὴν εὐχάριστοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐκέντησαν τὴν πλευρὰν αὐτοῦ διὰ λόγχης καὶ νεκρὸν ἐν συνεχείᾳ προσέβαλον τὸ σῶμα. Ὅποια ὄβελευρά καὶ ἀσχημὸς διάβησι!

Ἄλλὰ νὰ μὴ θορυβηθῆς καὶ νὰ μὴ λυπηθῆς, ἀγαπητέ· διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπραττον οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ πολλῆς προθέσεως, αὐτὰ συνεργοὶ τῆς ἀληθείας καθίσταντο· διὰ καὶ περὶ τούτου τοῦ ἐγχειρήματος ὑπῆρχε προφητεία λέγουσα: «Ὅμοιαι εἰς ἓν ἐξεκέντησαν»³².

Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ μὴ πιστεύουσιν κατέστη πειστικὴ ἀπόδειξις τὸ τολμηθῆν ὑπὸ τοῦ στρατιώτου. Συγχρόνως δὲ μὲ αὐτὸ ἐτελείτο καὶ ἀπόρητον μυστήριον· διότι ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα³³. Αὐτὰ δὲ αἰ τιγαῖαι δὲν ἐδημιουργήθησαν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο τούτων συνίσταται ἡ Ἐκκλησία. Καὶ γνωρίζουν οἱ μετέχοντες τῶν μυστηρίων, ὅτι δι' ὕδατος μὲν ἀναγεννῶνται³⁴, δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρέφονται³⁵.

Ἀπὸ ἐδῶ λαμβάνουν ἀρχὴν τὰ Μυστήρια, ὥστε, ὅταν προσέρχῃς εἰς τὸ φρικτὸν ποτήριον, ὡς πῖνον ἐξ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, οὕτω νὰ προσέρχῃς.

Καὶ τοῦτο ὁ ἑωρακῆς μεμαρτύρηκε καὶ ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ³⁶. Δηλαδὴ, εἰδὲν ἤκουσα ἀπὸ ἀλλοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ἴδιος παρευρισκόμενος εἶδον αὐτό, καὶ εἶναι ἀληθῆς ἡ μαρτυρία. Εὐλόγως· διότι διηγεῖται μὴ ἀν ὕβριν ἢ ὅποια διεπαράχθη, δὲν διηγεῖται κατὰ μέγα καὶ θαυμαστὸν, διὰ νὰ ὀχνηματίζῃς ὀψομίαν διὰ τὴν

31. Ἰωάν. 19, 32-33.

32. Ἰωάν. 19, 37. Ζαχ. 12, 10.

33. Ἰωάν. 19, 34.

34. Εἶναι τὸ Βάπτισμα.

35. Εἶναι ἡ Θεία Μετάληψις.

36. Ἰωάν. 19, 35.

διήγησιν, ἀλλὰ ὁ ἴδιος κλείων τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν, καὶ προλέγων τὰ μέλλοντα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ θάλεσκον καλῶς τὸν θησαυρὸν, ὁ ὁποῖος ἐγκείται εἰς αὐτά, ὁμιλεῖ μὲ ἀκρίβειαν περὶ τοῦ συμβέβητος.

Ἐκπληροῦται δὲ καὶ ἐκεῖνη ἡ προφητεία, κατὰ τὴν ὅποιαν «δοτοῦν αὐτοῦ οὐ συντριβουσιν»³⁷. Διότι ἐὰν καὶ περὶ τοῦ ἄμμου παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἔχει λεχθῆ αὐτό, διὰ τὴν ἀλήθειαν ὅμως ὁ τύπος³⁸ ἦνοιξε τὴν ὁδόν, καὶ ὁ λόγος οὗτος περισσότερο εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἐπραγματοποιήθη. Διὰ τοῦτο ἀνέφερε καὶ τὸν Προφήτην.

Διότι, ἐπειδὴ, παντοῦ, ἐφ' ὅσον ἀναφέρει τὸν αἰῶνόν του, δὲν ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἀξιόπιστος, φέρει τὸν Μωυσῆα, λέγων ὅτι τοῦτο δὲν συνέθη τυχαίως, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς προεφητεύθη. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε λεχθῆ, ὅτι «δοτοῦν αὐτοῦ οὐ συντριβήσεται»³⁹.

Καὶ πάλιν εἰς τὸν Προφήτην ἀποθίβει ἐκ μέρους τοῦ τὴν πιστότητα τῶν συμβάντων. Αὐτὰ δὲ εἰπόν, λέγει, διὰ νὰ μάθετε ὅτι μεγάλη εἶναι ἡ συγγένεια τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Βλέπεις, πόσῃ φροντίδι λαμβάνει, ὥστε νὰ πιστευθῆ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐπινοεῖστον, καὶ προκαλεῖ ἀισχύνην; Διότι τὸ νὰ προσθάῃ ὁ στρατιώτης τὸ σῶμα νεκρὸν, ἦτο πολὺ χειρότερον ἀπὸ νὰ σταυρωθῆ αὐτό.

Ἄλλ' ὅμως καὶ αὐτά, λέγει, τὰ εἶπα καὶ μάλιστα μὲ μεγάλην προθυμίαν, «ἵνα πιστεύσητε»⁴⁰. Οὐδεὶς λοιπὸν νὰ μὴ ἀπιστῆ, οὔτε ἐντροπόμενος νὰ ὑποτιμᾷ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀνήκουσιν εἰς ἡμᾶς· διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια κυρίως θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἐπινοεῖστον, αὐτὰ εἶναι ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν καύχημα.

«Μετὰ ταῦτα ἐλθὼν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθίας, μα-

37. Ἰωάν. 19, 36. Ψαλμ. 93, 21.

38. Δηλ. ἡ τυπικὴ αὐτὴ διάφοσις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

39. Ἐξ 65, 12, 46 καὶ Ἀριθ. 9, 12.

40. Ἰωάν. 19, 35.

θητής ὡν⁴¹ ἔχι ἐκ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα ἰσως (διότι, ἐπειδὴ ἐνόμισαν ὅτι τοῦ λοιποῦ ἐσθέση ἡ ὄργη τῶν Ἰουδαίων διὰ τῆς Σταυρώσεως, ἄνευ φόβου προσήλθον, καὶ ἐφρόντιζον διὰ τὴν κηδεῖαν), ἀφοῦ προσήλθε λοιπὸν, ζήτηί τὴν σχετικὴν χάριν ἀπὸ τὸν Πιλάτον, καὶ ἐκεῖνος τὴν παρέχει.

Διατί δὲ ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ τοῦτο; Βοηθεὶ αὐτὸν καὶ ὁ Νικόδημος⁴² καὶ κάμνει πολυτελεῖ ταφήν διὰ τὴν ἀκόμην τῶν θεωρῶν ὡς ἀπλοῦν ἀνθρώπων. Καὶ μάλιστα φέρουν ἀρώματα, τὰ ὅποια κυρίως ἔχουν ἐκ φύσεως τὴν ιδιότητα ἐπὶ πολὺ νὰ τὰ διατηροῦν, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπουν ταχέως νὰ ὑποκύντουν εἰς τὴν φθορὰν ἢ ἐνέργεια αὐτῆ ἐδείκνυε ὅτι δὲν εἶχον οὐδεμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ Ἐκείνου, ἀλλὰ ἐπεδείκνυον πολλὴν φιλοστοργίαν.

Πῶς δὲ δὲν προσήλθε κανεὶς ἐκ τῶν δώδεκα, ὅσπερ ὁ Ἰωάννης, ὅσπερ ὁ Πέτρος, ὅσπερ κανεὶς ἐκ τῶν γνωστών; Ὅσπερ καὶ τοῦτο κρύπτει ὁ Μαθητής. Ἐάν δηλαδὴ ἀναφέρῃ κανεὶς τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, καὶ αὐτοὶ καταίχοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φόβου, διότι καὶ ὁ Ἰωσήφ ἦτο, λέγει, «κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»⁴³. Καὶ δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔκαμε τοῦτο, ἐπειδὴ τελείως περιφρόνησε αὐτούς, ἀλλὰ, παρ' ὅτι ἐφοβείτο, ἐν τούτοις προσήλθεν εἰς τὸν Πιλάτον.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἂν καὶ παρευρίσκετο καὶ εἶδε τὸν Ἰησοῦν ὅτι ἐξέπνευσε, δὲν προέβη εἰς παρομοίαν ἐνέργειαν.

Τὶ λοιπὸν σημαίνει τοῦτο; Εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦτο ἐκ τῶν λίαν ἐξεχόντων Ἰουδαίων, (τοῦτο εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὰ ἐντάφια), καὶ εἰς τὸν Πιλάτον γνωστός διὰ τοῦτο καὶ ἐπέτυχε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐζήτη. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐνταφιάζει τὸν Κύριον, ὅχι ὡς κατὰδικον, ἀλλὰ, ὅπως εἶναι συνήθεια εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τὸν ἐνταφιάζει πολυτελεῶς ὡς κάποιον σπουδαῖον καὶ θαυμαστόν.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ χρόνου (διότι ἐφ'

41. Ἰωάν. 19, 38.

42. Ἰωάν. 19, 39.

43. Ἰωάν. 19, 38.

ὅσον ὁ θάνατος ἐπῆλθε κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἔπειτα ἐν τῷ μεταξύ προσήρχοντο εἰς τὸν Πιλάτον καὶ καταβίβαζόν τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ἦτο ἐπόμενον νὰ τοὺς εὕρῃ ἡ ἐσπέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐργάζονται) τοποθετοῦν τὸν Κύριον εἰς τὸ πλῆσιον εὐρισκόμενον μνημεῖον.

Ἡ Οἰκονομία τὸ ἔφερε νὰ τεθῆ εἰς νεοκατασκευασθὲν μνημεῖον, ὅπου οὐδεὶς ἐτέθη⁴⁴, ὥστε νὰ μὴ νομισθῆ ὅτι ἡ Ἀνάστασις ἦτο ἄλλου νεκροῦ, ὁ ὅποιος ἐκεῖτο μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ δυνηθοῦν οἱ Μαθηταὶ μὲ εὐκολίαν νὰ ἔλθουν, καὶ νὰ καταστοῦν θεοσάτι τῶν συμβάντων, ἐφ' ὅσον ἦτο πλῆσιον ὁ τόπος, καὶ νὰ καταστοῦν μάρτυρες τῆς ταφῆς ὅχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχθροί· διότι τὸ νὰ θέσσουν σφραγίδα ἐπὶ τοῦ τάφου, καὶ ὡς φρουροὶ νὰ παρακαθῆσαν στρατιῶται, ἦσαν ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὅποια ἐμαρτύρουν διὰ τὴν ταφήν διότι ὁ Χριστὸς ἐφρόντισε νὰ ὁμολογηθῆ καὶ τοῦτο ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Μαθηταὶ μεγάλῃ φροντίδι λαμβάνουν περὶ τοῦτου, ὥστε νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἀπέθανον διότι τὴν μὲν Ἀνάστασιν ἐπρόκειτο ἄλλος ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσῃ, ὁ θάνατος δὲ, ἐάν συνεκαλύπτετο, καὶ δὲν καθίστατο λίαν φανερός, ἦτο ἐνδεγόμενον νὰ προσβάλῃ τὴν εἰδησὴν περὶ Ἀναστάσεως. Τὸ ὅτι ἐτέθη εἰς πλῆσιον εὐρισκόμενον μνημεῖον δὲν ἐγένετο μόνον διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποδειχθῆ ψευδὴς ἢ περὶ κλοπῆς τοῦ Σώματος τοῦ Ἰησοῦ διάδοσις.

«Τῆ δὲ μιᾷ τῶν Σεσθέτων (δηλαδὴ κατὰ τὴν Κυριακὴν), ὁρθροῦ θεοῦ, Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ ἔρχεται πρῶτῃ, καὶ θάπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου»⁴⁵. δηλαδὴ ἀνεστήθη μὲν, ἐνῶ καὶ ὁ λίθος καὶ αἱ σφραγίδες εἶχον τεθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου. Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ πληροφορηθοῦν, ἀνοίγεται τὸ μνημεῖον μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ οὕτω ἐπιβεβαιώνεται τὸ γεγονός.

Τοῦτο θεοσάτις ἐκίνησε καὶ τὴν Μαρίαν, δηλαδὴ ἦτο

44. Ἰωάν. 19, 41.

45. Ἰωάν. 20, 1.

λίαν φιλόσοφος πρὸς τὸν Διδάσκαλον, ὅταν παρήλθε τὸ Σάββατον, δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ, ἀλλ' ἤλθεν ἐνῶ ἦτο ἀκόμη ἄρθρος θαλάσῃ⁴⁶, δεδωμένου ὅτι ἤθελε νὰ εὐ- ρῆ ἀπὸ τὸν τόπον κάποιαν παρηγορίαν.

Καὶ ὅταν εἶδε τὸν τόπον, καὶ τὸν λίθον νὰ ἔχη ἀ- φαιρεθῆ, δὲν εἰσήλθεν, οὐτε ἔσκησεν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ με- γάλου πόθου ἔτρεξεν εἰς τοὺς Μαθητάς⁴⁷. διότι ἦτο ἡ φροντίς δι' αὐτήν, δηλαδὴ νὰ μάθῃ λίαν συντόμως ἤθε- λε τί ἀπέγινε τὸ Σῶμα διότι καὶ ὁ δρόμος αὐτῆς εἰς τοῦ- το ἀπεσκόπει, καὶ οἱ λόγοι αὐτῆς τοῦτο δεικνύουσιν· διό- τι λέγει: «ἦραν τὸν Κύριόν μου καὶ οὐκ οἶδα, ποῦ τε- θεῖκασιν αὐτὸν»⁴⁸.

Βλέπεις, πῶς ἀκόμη δὲν εἶχε σαφῆ γνώσιν περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε γίνε μεταθέ- σις τοῦ Σώματος, καὶ ἀδόλως ἔλα τὰ ἀναγγέλλει εἰς τοὺς Μαθητάς:

Ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀπεστέρησε τὴν γυναῖκα τόσον μεγάλου ἔγκωμιου, οὐτε θεωρῆσεν ἐντροπὴν τὸ ὅτι ἔλασον πληροφορίας ἀπὸ αὐτῆν, ἐφ' ὅσον πρώτη αὐτὴ τὰ συμβάντα κατὰ τὴν νόκτα εἶδε· τοιοῦτορῶ- πως παντοῦ διαλάμπει ὁ φιλαλήθης χαρακτὴρ τοῦ Εὐ- αγγελιστοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ἦλθε, καὶ εἶπεν αὐτὰ, μόλις ἤκου- σαν οἱ Μαθηταί, λίαν ἐσπευσμένως ἔρχονται εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπουν ἐτὰ ὀθόνια κείμενα⁴⁹, πράγμα, τὸ ὅποιον ἀπετέλει σημεῖον τῆς Ἀναστάσεως· διότι, ὅτε ἐάν κάποιοι μετέθετον τὸ σῶμα, θὰ ἔπραττον τοῦτο, ἀφοῦ τὸ ἐγύμνωσον, ὅτε ἐάν τὸ ἐκλείπουν, δὲν ἐφρόντιζον διὰ τοῦτο, δηλαδὴ νὰ ἀφαιρέσουν τὸ σου- δάριον καὶ νὰ τὸ τυλίξουν καὶ νὰ τὸ τοποθετήσουν εἰς «ἓνα τόπον»⁵⁰, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐνήργουν; θὰ ἐλάμβανον τὸ σῶμα, ὅπως ἦτο.

Διότι διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης λέγει ἐκ τῶν προτέρων

46. Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον «θαλαῖα χερμάτω».

47. Ἰωάν. 20, 2.

48. Ἰωάν. 20, 2.

49. Ἰωάν. 20, 5.

50. Ἰωάν. 20, 7.

ὅτι ἐτάφη μὲ πολλὴν σμύρναν, ἡ ὁποία οὐχὶ ὀλιγώτε- ρον ἀπὸ τὸν μόλυθον συγκολλᾷ μὲ τὸ σῶμα τὰ ὀθό- νια, ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τὰ σουδάρια ἔκειντο μό- να των, νὰ μὴ ἀνέχεσαι τοὺς ἰσχυρισμοὺς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶπεν ὅτι ἐκλάπη· διότι δὲν ἦτο τῶσον ἀνόη- τος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τὸ ἐκλείπεν, ὥστε νὰ καταθέ- λῃ τὴν φροντίαν διὰ πράγμα περιττὸν.

Διότι, διὰ ποῖον λόγον θὰ ἔφηνα τὰ σουδάρια; πῶς δὲ θὰ ἔμενεν ἀπαρτήρητος πρᾶττων τοῦτο; Διό- τι καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ διαπανήσῃ αὐτὸς πολὺν χρόνον, καὶ νὰ συλληφθῇ ἐπ' αὐτοφάρω ἐνῶ θὰ ἐχρονοτριβῆι καὶ θὰ ἐθρόβιδνε.

Διατί λοιπὸν καὶ χωριστὰ κείνται τὰ ὀθόνια, «καὶ τὸ σουδάριον χωρὶς ἐντετυλιγμένον»⁵¹. Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἦτο ἐνέργεια ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐσπευσμέ- νως ἐνήργουν καὶ ἦσαν τεταραγμένοι, ἡ ὑπόθεσις, δη- λαδὴ τὸ νὰ τοποθετήσουν τὰ ἐντάφια καὶ νὰ τὰ τυλί- ξουν χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων.

Ἀπὸ αὐτὸ ἐπίστευσαν εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦ- το μετὰ ταῦτα παρουσιάζεται εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς, οἱ ὅποιοι ἐθεοθαύωθησαν ἐκ τοῦ θαύματος.

Παρατήρει λοιπὸν καὶ ἐδῶ τὴν ἄλλοιμιν ὑπερηφα- νείαν ἐκ μέρους τοῦ Ἰωάννου, πῶς δηλαδὴ μαρτυ- ρεῖ περὶ τῆς ἀκρῆδος ἐρευνῆς διὰ τὸ γεγονός ἀποδί- δων αὐτὴν εἰς τὸν Πέτρον. Διότι, ἐνῶ ἐσπευσε πρὸ τοῦ Πέτρου καὶ εἶπε νὰ κείνται τὰ ὀθόνια, δὲν ἀσολοῦται πολὺ μὲ τοῦτο, ἀλλὰ παύει⁵²· ἐκεῖνος δὲ ὁ ἐνθερμος Μαθητὴς, ἀφοῦ προχωρῆ εἰς τὰ ἐνδότερα, ἔλα τὰ πα- ρετήρησε μὲ ἀκρίβειαν, καὶ εἶδε κάτι περισσότερον⁵³, καὶ τότε ὁ Ἰωάννης παρηγορήθη μὲ τὸ θέαμα διότι, ἀφοῦ εἰσῆλθε μετὰ ἀπὸ ἐκείνων, εἶδε τὰ ἐντάφια νὰ κείνται καὶ νὰ εἶναι ἀποχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων διότι τὸ νὰ τὰ ἀποχωρῆσι κανεὶς, καὶ νὰ τὰ θέσῃ χω- ριστὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀφοῦ τὰ τυλίξῃ, ἦτο ἔργον ἐνός,

51. Ἰωάν. 20, 7.

52. Ἰωάν. 20, 4-5.

53. Ἰωάν. 20, 6-7.

ὁ ὅποιος τὸ ἔκαμε μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ὄχι τυχαίως καὶ τεταραγμένος.

ε'. Σὺ δέ, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ Δεσπότης ἀνεστήθη γυμνός, νὰ πάσῃς τὴν κοινὴν φροντίδα διὰ τὴν κηδεῖαν διότι εἰς τὴν ἀποσκοπεῖ ἡ περιττὴ αὕτη καὶ ἀνωφελὴς δαπάνη, ἡ ὅποια εἰς μὲν τοὺς κηδεύοντας προκαλεῖ ζημίαν, εἰς δὲ τὸν ἀπελθόντα οὐδὲν κέρδος, ἀλλὰ, ἐάν πρέπει νὰ εἴπωμεν κάτι, καὶ θλόσῃν;

Διότι ἡ πολυτέλεια τῆς ταφῆς ἔχει γίνῃ πολλὰκις πρόχειος τυμωρυχίας, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ριφθῇ γυμνός καὶ ἀταφός ὁ μετ' ἐπιμελείας ταφείς. Ἄλλ' ὅποια κενοδοξία! πόσῃν καὶ εἰς τὸ πένθος δεικνύει τὴν τυραννίδα, πόσῃν τὴν ἀνοησίαν! Πολλοὶ λοιπόν, διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο (ἡ τυμωρυχία), ἀφοῦ διασχίσουν τὰς λεπτάς ἐκείνας ὁδοὺς, καὶ ἀφοῦ γεμισοῦν αὐτὰς μὲ πολλὰ ἀρώματα, ὥστε δύο φορές ἀχρηστὰ νὰ καταστασῶν διὰ τοὺς τυμωρυχοὺς, οὕτω θάπτουν τοὺς νεκρούς.

Αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἐνεργεῖας μανιακῶν; αὐτὰ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι παραπαίουν; ἢ ἤδη καὶ ἐπιδεικνύουν ματαιοδοξίαν καὶ πάλιν νὰ καθίσταν ἑαυτὴν ἀφανή; Ναί! δύναται νὰ εἴπῃ τις: διὰ νὰ κείνται πλησίον τοῦ νεκροῦ μὲ ἀσφάλειαν τὰ συνδαπτόμενα, ἐπινοοῦμεν δια αὐτὰ.

Τί λοιπόν; ἂν δὲν τὰ λάθουν οἱ τυμωρυχοί, ὁ σκόρος καὶ οἱ σκώληκες δὲν τὰ λάθουν; Ἄλλὰ τί; ἂν ὁ σκόρος καὶ οἱ σκώληκες δὲν τὰ λάθουν, ὁ χρόνος καὶ ἡ σήψις δὲν θὰ τὸ καταστρέψῃ; Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ μετὰ τοῦ νεκροῦ κείμενα οὕτε τυμωρυχοί, οὕτε σκόρος, οὕτε σκώληκες, οὕτε ὁ χρόνος ἀφανίζουσι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα μένει ἀνέπαφον μέχρι τῆς ἀναστάσεως, καὶ αὐτὰ τὰ συνδαπτόμενα διατηροῦνται νέα καὶ νεοκατασκευάσαστα καὶ λεπτά ποῖον κέρδος προκύπτει δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀπέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὅταν γυμνὸν μὲν ἐγείρεται τὸ σῶμα, αὐτὰ δὲ μένουσι ἐδῶ, καὶ δὲν μᾶς ὠφελοῦν εἰς τίποτε διὰ τὴν ἐκεῖ ἀπολογία μας;

Διατί λοιπόν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς ἐφημέροσθ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ; Κυρίως μὲν νὰ

μὴ παραβάλλῃς αὐτὰ μὲ τὰ ἀνθρώπινα, (διότι καὶ μόνον ἔρριπταν ἢ πόρνη εἰς τοὺς ἁγίους πόδας Αὐτοῦ), ἐάν δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ περὶ αὐτῶν νὰ ὁμιλήσωμεν, πρῶτον μὲν αὐτὰ ἐπράχθησαν διότι οἱ ἐνεργοῦντες αὐτὰ δὲν ἐγνώριζον τὸν λόγον περὶ Ἀναστάσεως (διὰ τοῦτο λέγει: «Καθὼς ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις»⁵⁴ διότι δὲν ἦσαν ἐκ τῶν δώδεκα ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἐτίμων τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ἐτίμων Αὐτὸν ὄχι εἰς μέγαν θαυμάσιον.

Οἱ δώδεκα θεθαίως δὲν ἐτίμων Αὐτὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ θανάτου, διὰ σφαγῆς, καὶ διὰ τῶν ὑπὲρ Αὐτοῦ κινδύνων διότι ἦτο μεγάλη καὶ ἐκεῖνη ἡ τιμὴ, πολὺ δὲ μικροτέρα αὐτῆς, τὴν ὅποιον ἀνέφερον ἄλλως τε, πράγμα, τὸ ὅποιον εἶπον καὶ προηγουμένως, ὁ λόγος μας τώρα εἶναι περὶ ἀνθρώπων, τότε δὲ ἐκεῖνα συνέβαινον εἰς τὸν Δεσπότην.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τούτων, εἶπε: «Πεινώντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε» καὶ διψῶντα καὶ ἐποτίσατε καὶ γυμνὸν καὶ περιεβύλατε»⁵⁵, καὶ εἰς οὐδὲν σημεῖον εἶπε: «Καὶ θενεῶντα καὶ ἐθάψατε».

Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ, ὄχι διότι ἐπιθυμῶ νὰ καταργήσω τὴν ταφήν· εἶθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη! ἀλλὰ τὰ λέγω, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἐξαλείψω τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν σκαιὸν φιλοδοξίαν διότι τὸ πάθος, δύναται νὰ εἴπῃ τις, καὶ ἡ ὁδὸν καὶ ἡ συμπάθεια πρὸς τὸν ἀπελθόντα αὐτὰ πείθουσι.

Δὲν εἶναι αὐτὰ ἐνδείξεις συμπαθείας πρὸς τὸν ἀπελθόντα, ἀλλὰ κενοδοξίας; διότι, ἐάν θέλῃς νὰ βεῖξῃς συμπάθειαν πρὸς τὸν θανόντα, σοῦ δεικνύει ἄλλην ὁδὸν κηδεῖας, καὶ σὲ συμβουλεύει νὰ περιβάλλῃς αὐτὸν μὲ ἱμάτια, τὰ ὅποια συναγείρονται μὲ αὐτόν, καὶ τὸν ἀναθεκνύουν λαμπρόν· διότι αὐτὰ τὰ ἱμάτια οὕτε ὑπὸ σκόρου ἀφανίζονται, οὕτε ὑπὸ τοῦ χρόνου φθειροῦνται, οὕτε ὑπὸ τῶν τυμωρυχῶν κλέπτονται.

Ποῖα λοιπόν εἶναι αὐτὰ; Ἡ ἐνδυμασία τῆς ἐλεημο-

54. Ἰωάν. 19, 40.

55. Ματθ. 25, 35 - 38.

σύνης· διότι αὐτὴ ἡ περιβολὴ μαζὶ με αὐτὸν ἐγείρεται· διότι ἡ σφραγὶς τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι μετὰ τοῦ θανόντος. Ἐξ αὐτῶν τῶν ἱματίων λάμπουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τότε ἀκούουν· «Πενήντά με ἐθρέψατε». Αὐτὰ καθίστοισιν ἀσφαλεῖς· αὐτὰ δὲ τὰ ὅποια γίνονται δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἀντικείμενον καταναλώσεως ὑπὸ τοῦ σκόρου καὶ τράπεζα σκωλήκων.

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ σᾶς ἐμποδίσω νὰ κηδεύετε, ἀλλὰ νὰ σᾶς οὐστήσω νὰ κάμετε τοῦτο με μέτρον, ὥστε νὰ σκεπάζετε τὸ σῶμα, καὶ νὰ μὴ τὸ ἐνταφιάσετε γυμνόν· διότι ἐάν ὁ Κύριος προστάσῃ ἐν ζωῇ νὰ μὴ ἔχωμεν τίποτε περισσώτερον παρά μόνον σκέπασμα, πολλῶ μᾶλλον ὅταν ἀποθάνωμεν· διότι δὲν ἔχει τόσην ἀνάγκην ἱματίων τὸ σῶμα ὅταν ἐχῇ ἀποθάνει, ὅσην ὅταν ζῇ καὶ ἀναστῇ· διότι ζῶντες μὲν, καὶ ἕνεκα τοῦ φύχους καὶ δι' εὐπρέπειαν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς διὰ τῶν ἱματίων περιβολῆς, ὅταν δὲ ἀποθάνωμεν, δι' αὐτοὺς μὲν τοὺς λόγους δὲν ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ κείτῃ δὲ γυμνόν τὸ σῶμα, ἔχομεν ἀνάγκην τῶν ἐνταφίων, καὶ πρὸ τῶν ἐνταφίων δὲ ἔχομεν τὸ καλύτερον κάλυμμα, τὴν γῆν, ἢ ὅποια ἀρμόζει περισσώτερον εἰς τὴν τοιαύτην φύσιν τῶν σωμάτων.

Ἐάν λοιπόν, ὅπου ὑπάρχουν τόσαι ἀνάγκαι, δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν τίποτε περιττόν, πολὺ περισσώτερον εἶναι ἀκαιρὸς ἢ ματαιοβόλεια ἐκεῖ, ὅπου δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ ἀνάγκη.

Γ'. Ἀλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, οἱ θλιπόντες θὰ γελᾶσιν, κυρίως μὲν, καὶ ἂν εἶναι κάποιος, ὁ ὁποῖος γελᾷ, δὲν πρέπει πολὺ νὰ ὑπολογίζωμεν τὸν δεικνύοντα τόσον μεγάλην ἀνοησίαν, τώρα δὲ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θαυμάζουν μᾶλλον, καὶ δέχονται τὰς φιλοσοφικὰς μας σκέψεις· διότι ἄξια γέλωτος δὲν εἶναι αὐτὰ, τὰ ὅποια συμβουλευόμεν νὰ γίνωνται, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια κάμνομεν τώρα, δηλαδὴ κλαίοντες, πενθούντες καὶ συνθάνοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τοὺς ἀπελθόντας. Αὐτὰ εἶναι ἄξια γέλωτος καὶ τιμωρίας.

Τὸ νὰ δεικνύωμεν δὲ στοϊκότητα καὶ εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὴν λιτότητα τῶν ἱματίων, στεφάνους καὶ ἑπαίνους

προξενεῖ εἰς ἡμᾶς, καὶ οἱλοι θὰ ἐπευφημήσουν ἡμᾶς, καὶ θὰ θαυμάσουν τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, καὶ θὰ εἴπουν· «Πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Σταυρωθέντος! ἔπεισε τοὺς ἀφανιζομένους καὶ φθειρομένους ὅτι δὲν ὁπάχει ὁ θάνατος· δὲν κάμνουν λοιπόν ἐκεῖνα τὰ ὅποια γίνονται δι' ἀφανιζομένους, ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προτέμνουσιν τοὺς ἀπερχομένους εἰς ἀποθνήσκον ἀνωτέρω». Ἐπίσειεν αὐτοὺς ὅτι τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν τοῦτο καὶ γῆινον ἱμάτιον θὰ ἐνδυθῇ περιβολὴν πολὺ λαμπροτέραν τῶν μεταξωτῶν καὶ χρυσοποικίλων ἐνδυμάτων, τὴν ἀφθαρσίαν. Διὰ τοῦτο δὲν προσέχουν πολὺ εἰς τὴν ταφὴν, ἀλλὰ θεωροῦν ὡς θαυμαστὸν ἐντάφιον τὸν ἐνάρετον θῖον.

Αὐτὰ θὰ εἴπουν, ὅταν ἴδουν τοὺς πελοῦντας ταφὴν, νὰ πράττουν τοῦτο με στοϊκότητα· ἂν δὲ τοὺς ἴδουν νὰ κάμπωνται, νὰ προβαίνουν εἰς γυναικοκρηπίδας ἐκδηλώσεις, νὰ δημιουργοῦν περὶ αὐτῶν χορείαν θρηνησῶν γυναικῶν, θὰ γελᾶσιν, καὶ θὰ τοὺς διακαωμδήσουν, θὰ διατυπώσουν μυριάς κατηγορίας, διασύροντες τὴν ἀσκοπον δοκάνην, καὶ τὴν ματαιοπониαν διότι καὶ ἀκόσμεν οἷους αὐτὰς τὰς κατηγορίας νὰ διατυπώσων.

Καὶ πολὺ ὀρθῶς· διότι ποῖον δικαιολογίαν θὰ προβάλλωμεν, ὅταν τὸ μὲν σῶμα ἐνθ' φείρεται ὑπὸ τῆς σήφους καὶ τῶν σκωλήκων τὸ καλλυπίζωμεν, τὸν δὲ Χριστὸν τὸν παραθλέπωμεν, ἐνθ' οὐφᾷ, καὶ περιέχεται γυμνός καὶ ξένος;

Ἄς παύσωμεν λοιπόν τὴν ματαιὰν αὐτὴν φροντίδα· ἄς κηδεύσωμεν λοιπόν τοὺς ἀπελθόντας, ὅπως συμφέρει καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐκεῖνους πρὸς δόξαν Θεοῦ· ἄς ἐπιτελέσωμεν ὑπὲρ αὐτῶν πολλὴν ἐλεημοσύνην ἄς στελιώμεν μαζὶ με αὐτοὺς ἄριστα εὐόδια· διότι ἐάν ἡ μνήμη θαυμαστῶν ἀνθρώπων ἀποθανόντων ὠφέλησε τοὺς ζῶντας, (διότι λέγει· «ὑπερισπῶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ τῶν παῖδων μου»)⁵⁵, πολὺ περισσώτερον ἢ ἐλεημοσύνη θὰ ἐπιτελέσῃ τοῦτο· διότι αὐτὴ καὶ νεκροὺς ἀνέστησεν, ὅταν αἱ χήραι ἐστάθησαν πέ-

55. Δ' Βασίλ. 10, 34.

ριέ τοῦ Πέτρου δεκνύουσα, ὅσα ἔκαμεν ὅταν ἦτο μετ' αὐτῶν ἢ Δορκάς⁵⁷.

Ὅταν λοιπὸν κανεῖς πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ, ὁ οὐ κεῖος ἄς κατασκευάζῃ τὰ ἐπιτάφια διὰ τὸν θνήσκοντα, καὶ ἄς πείθῃ τὸν ἀπερχόμενον νὰ ἀφήνῃ κάτι διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Μὲ αὐτὰ τὰ ἱμάτια, ἄς ἀφήνῃ αὐτὸν νὰ ἀναχωρῇ καὶ ἄς τὸν πείθῃ νὰ ἀφήνῃ κληρονόμον τὸν Χριστὸν διότι ἂν οἱ βασιλεῖς, ὀρίζοντες κληρονομοῦν, εἰς τοὺς ἰδικούς των ἀφήνουν ἀπειρον ἀσφάλειαν, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετὰ τῶν τέκνων ἀφήνει κληρονόμον τὸν Χριστὸν, νὰ σκεφθῆς, πῶσον εὖνοιον θὰ προσελκύσῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δι' ἄλλους τοὺς ἰδικούς του.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὄρατα ἐπιτάφια αὐτὰ ὀφθαλμῶν καὶ τοὺς μένοντας καὶ τοὺς ἀπερχομένους. Ἄν ἐπιταφισθῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λαμπροὶ θὰ εἴμεθα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, ἂν δέ, περιποιούμενοι τὸ σῶμα, παραμελῶμεν τὴν ψυχὴν, πολλὰ κακὰ θὰ πάθωμεν ἐκεῖ, καὶ πολλὴν γέλωτα θὰ ἐπισύρωμεν διότι οὐτε ἡ τυχαία ἀσχημία κάμνει τὸν ἀνθρώπον νὰ ἀπέλθῃ ἐκ νεύ ἀρετῆς, οὐτε τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ριφθῆ ἀταφον, κατασχύνεται τῶσον, ὅπως ἡ ψυχὴ τότε, ὅταν φαίνεται στερουμένη ἀρετῆς.

Αὐτὴν ἄς ἐνδύσωμεν, αὐτὴν ἄς περιβάλωμεν, κυρίως μὲν καθ' ἄλλον τὸν χρόνον, ἂν δέ ἐδῶ ἐδειξάμεν ἀμέλειαν, τοῦλάχιστον ἀποθνήσκοντες νὰ σωφρονισθῶμεν, καὶ νὰ φροντίσωμεν ὥστε οἱ οἰκεῖοι νὰ βοηθήσουν ἡμᾶς ἀπερχομένους διὰ τῆς ἐλεημοσύνης.

Τοιοιούτρόπως βοηθούμενοι ὑπὸ ἀλλήλων, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀπολογηθῶμεν θαρραλέως διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ αἰ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

57. «Ὅσα ἔποιε μετ' αὐτῶν ὅσα ἢ Δορκάς». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱεράρχει ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὴν ὄραση τοῦ κυρίου τῶν Πράξ. (Πράξ. 9, 38 - 39).

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Σ' (86).

(Ἰωάν. κ', 10 - 23).

*Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί. Μαρία δὲ εἰστέκει πρὸς τὸ μνηματιὸν κλαίουσα ἔξω¹.

α'. Εἶναι κάπως εδαθίσθητον τὸ γυναικεῖον φύλον καὶ ἔχει περισσότεραν τάσιν πρὸς τὸν οἶκτον. Τοῦτο δὲ τὸ εἶπα διὰ νὰ μὴ ἀπορήσῃς διατί ἄρα γε ἡ μὲν Μαρία ἐθρήνει πικρῶς εἰς τὸν τάφον, ὁ δὲ Πέτρος δὲν ἔκαμε τοῦτο διότι λέγει: «οἱ μὲν μαθηταὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτοῦς, ἡ δὲ εἰστέκει διακρούουσα» διότι ἡ φύσις ἦτο ἀσθενής, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη σαφῶς τὸν λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως ὅπως οἱ Μαθηταί, ἀφοῦ εἶδον τὰ ὄσθια καὶ ἐπίστευσαν, ἀπῆλθον ἐκκλητημένοι.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἦλθον ἀμέσως εἰς τὴν Γαλιλαίαν², ὅπως εἶχε συστηθῆ εἰς αὐτοὺς πρὸ τοῦ πάθους; Ἴσως ἀνέμενον τοὺς λοιπούς καὶ ἄλλως τε εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς ἔντονον ἐκπληξιν.

Οἱ μὲν Μαθηταὶ λοιπὸν ἀπῆλθον, ἡ δὲ Μαρία Ἰστατο πλησίον τοῦ τάφου διότι, πράγματι τὸ ὁποῖον εἶπον, διότι ἦτο σπουδαῖον πρᾶγμα διὰ παρηγορίαν καὶ τὸ μῆμα νὰ φαίνεται. Βλέπετε λοιπὸν αὐτὴν, ὅτι, διὰ τὴν ἀνακουφισθῆ περισσότερον, κύπτει καὶ θέλει νὰ ἴδῃ τὸν τόπον, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα³:

Διὰ τοῦτο ἀκριθῶς καὶ ἐναντι αὐτῆς τῆς ἐντατικῆς

1. Ἰωάν. 20, 10 - 11.

2. Ματθ. 28, 32 - Μάρκ. 14, 28.

3. Ἰωάν. 20, 12.

φροντίδος ἔλαθε μεγάλην ἀμοιβήν διότι ἐκείνο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶδον οἱ μαθηταί, τοῦτο εἶδε πρώτη ἡ γυνή, δηλ. ἀγγέλου⁴ καθήμενος, τὸν μὲν ἕνα πλῆσιον τῶν ποδῶν, τὸν δὲ ἄλλον πλῆσιον τῆς κεφαλῆς μὲ λευκὴν περιβολήν, καὶ τὴν μορφήν των νὰ εἶναι πλήρης χαρᾶς καὶ φαιδρότητος.

Διότι, ἐπειδὴ ἡ σκέμψις τῆς γυναικὸς δὲν ἦτο ὑψηλή, ὥστε νὰ συμπεράνῃ τὴν ἀνάστασιν ἐκ τῶν σουδαρίων, συμβαίνει κατὰ ἐπὶ πλέον, καὶ θλίπει τοὺς ἀγγέλους νὰ κἀθῆνται μὲ φαίδραν μορφήν, ὥστε ἐκ τούτου νὰ συνέλθῃ αὐτὴ κατ' ἀρχὴν ἐκ τῆς θλίψεως καὶ νὰ παρηγορηθῇ. Ἀλλὰ τίποτε δὲν λέγουσιν εἰς αὐτὴν περὶ τῆς Ἀναστάσεως· ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁδηγεῖται εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν.

Εἶπε θμεῖς φαίδρας περισσότεροσιν τοῦ συνήθους· εἶδε μορφήν λαμπράν ἤκουσε συμπαθεῖ φωνήν. Δηλαδή τί λέγει; «Γυναί, τί κλαίεις;»⁵.

Δι' ἄλων δὲ αὐτῶν, ὡς διὰ μιᾶς θύρας ἀνοιγόμενης, ὠδηγεῖτο εἰς τὴν εἰδησιν περὶ Ἀναστάσεως.

Καὶ ὁ τρόπος δὲ, καθ' ὃν ἐκἀθῆντο, ὠδηγεῖ αὐτὴν εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ αὐτούς· διότι καὶ ἐφαίνοντο, ὅτι ἐγνώριζον τὸ γεγονός. Διὰ τοῦτο δὲν κἀθῆνται πλῆσιον, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Διότι ἐπειδὴ ἦτο ἐπόμενον νὰ μὴ τολμήσῃ ἀπόλως νὰ ζητήσῃ πληροφορίας, καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκἀθῆντο, ὠδηγοῦσιν αὐτὴν εἰς διαλόγους.

Τί λέγει λοιπὸν ἡ Μαρία; Μὲ θέριμν συγχρότως καὶ φιλοστοργίαν λέγει: «Ἦραν τὸν Κύριόν μου καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθεῖκασιν Αὐτόν»⁶. Τί λέγεις· τίποτε ἀκόμη δὲν γνωρίζεις περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ ἀκόμη σκέπτεσαι τὴν τοποθέτησιν τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου; Βλέπεις πῶς ἀκόμη δὲν ἐδέχθη τὴν ὑψηλὴν ἀναγγελίαν; «Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω»⁷. Καὶ πῶς ἐπικολούθησε τοῦτο, δηλαδή ἐνῶ συνεχίζεται μὲ

4. Ἰωάν. 20, 12.

5. Ἰωάν. 20, 13.

6. Ἰωάν. 20, 13.

7. Ἰωάν. 20, 14.

τοὺς ἀγγέλους, καὶ δὲν εἶχε λάθει ἀκόμη οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἐκ μέρους αὐτῶν, νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι, ἐνῶ ἔλεγεν ἡ Μαρία αὐτά, ἀφῆνης παρουσιασθεῖς ὁ Χριστὸς ὀπισθεν αὐτῆς, ἐξέπληξε τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἐκείνοι, ὅταν εἶδον τὸν Δεσπότην, καὶ μὲ τὴν μορφήν, καὶ μὲ τὸ θλίμμα, καὶ μὲ τὰς κινήσεις ἀμέσως ἔδειξαν ὅτι εἶδον τὸν Κύριον καὶ τοῦτο προσεῖλικυσε τὴν προσοχὴν τῆς γυναικὸς, καὶ τὴν ἔκαμε νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω.

Εἰς ἐκείνους μὲν οὕτω παρουσιάσθη, ἀλλ' εἰς τὴν γυναῖκα ἔχι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, διὰ νὰ μὴ ἀφινδύσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως, ἀλλὰ μὲ περιθάλῃ ταπεινότεραν καὶ κοινήν καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ κηπουρὸν Αὐτὸν ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι. Διὰ τὴν τῶσων ταπεινὴν γυναῖκα δὲν ἔπρεπεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τὴν ὠδηγήσῃ εἰς τὰς ὑψηλάς ἰδέας.

Πάλιν λοιπὸν ἐρωτᾷ αὐτὴν: «Γυναί, τί κλαίεις; τί να ζητεῖς»⁸. Τοῦτο ἔδεικνυεν ὅτι ἐγνώριζεν Ἐκεῖνος, ἐκείνο, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ἐρωτήσῃ, καὶ τὴν ὠδηγήσεν εἰς ἀπάντησιν. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἡ γυνὴ κατονομάσα, δὲν ἀναφέρει πλέον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἐρωτῶν γνωρίζει περὶ τίνος ἐρωτᾷ, λέγει: «Εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι, ποῦ ἔθηκας, κἀγὼ αὐτόν ἀρῶ»⁹. Πάλιν ἔμιλει περὶ τοποθετήσεως, περὶ ἐξαγωγῆς ἐκ τοῦ τάφου, περὶ κρατήσεως διὰ τῶν χειρῶν, ὡς νὰ συζητῇ περὶ νεκροῦ. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ, εἶναι τοῦτο: «Ἐάν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ἐσπικώσατε Αὐτόν ἀπὸ ἐδῶ, γὰρ μοῦ τὸ εἶπτε, καὶ ἐγὼ θὰ λάθω Αὐτόν».

Πολλὴ εἶναι ἡ εἰνoια καὶ ἡ φιλοστοργία τῆς γυναικὸς· δὲν ἐσκέπτετο ἐκείνη τίποτε ὑψηλὸν ἀκόμη.

Διὰ τοῦτο ἐν συνεχεῖα παρουσιάζει εἰς αὐτὴν τὸ συμβᾶν ὁ Χριστὸς, ἔχι διὰ τῆς ὀψεως, ἀλλὰ διὰ τῆς φωνῆς· διότι ὅπως εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἄλλοτε μὲν καὶ εἰστάτο γνωστός, ἄλλοτε δὲ δὲν ἐφανερώνετο ἄν καὶ

8. Ἰωάν. 20, 15.

9. Ἰωάν. 20, 15.

παρών, οὗτω καὶ ὅταν ὤμειε, ὁσάκις ἤθελε, τότε καθίστα γνωστὸν τὸν Ἑαυτὸν Του διότι καὶ τότε, ὅταν ἔλεγε ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους: «Τίνα ζητεῖτε;»¹⁰, οὕτω τὴν ὄψιν, οὕτω τὴν φωνὴν Του δὲν ἀνεγνώρισαν, μέχρις ὅτου ἠθέλησεν Ἐκεῖνος· πρῶγμα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ἔδω συνέθη.

Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς μόνον εἶπεν¹¹, μέγαν καὶ μεμφομένους τὸ ὅτι τοιαύτας σκέψεις ἔκαμεν ἡ Μαρία περὶ Αὐτοῦ, ὁ Ὅποιος ᾔη.

Πῶς δὲ «στραφεῖσα λέγει»¹², ἐὰν θεαταῖς πρὸς αὐτὴν ὤμειε ὁ Ἰησοῦς; Ναμικῶς ὅτι ὅταν εἶπεν ἡ Μαρία τὸ «ποῦ θεθεκάτε αὐτόν», ἐστράφη πρὸς τοὺς ἀγγέλους, διὰ τὴν ἐρωτήσιν, διατὶ ἐξεπλάγησαν ἔπειτα, ὅταν ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ Χριστός, τὴν ἔκαμε νὰ στραφῆ ἀπὸ ἐκείνους πρὸς Αὐτόν, καὶ διὰ τῆς φωνῆς νὰ φανερώσῃ τὸν Ἑαυτὸν Του διότι ὅταν εἶπεν εἰς αὐτὴν: «Μαρία», τότε ἀνεγνώρισεν Αὐτόν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀναγνώρισις δὲν ἐγένετο ἐκ τῆς μορφῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς φωνῆς.

Ἐὰν δὲ λέγουν: «Ἀπὸ ποῦ φαίνεται ὅτι οἱ ἀγγελοὶ ἐξεπλάγησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐστράφη ἡ γυνή;», καὶ ἐδῶ ἐπίσης θὰ εἴπουν: «Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν ὅτι ἠγγισεν Αὐτόν, καὶ ἔπεισε πρὸς Αὐτόν; Ἄλλ' ὅπως τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος: «Μὴ μου ἄπτου»¹³, οὕτω καὶ ἐκεῖνο φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι λέγει ὁ Ἐδαγγελιστὴς ὅτι «ἐστράφη».

Διὰ ποῖον λόγον δὲ εἶπε: «Μὴ μου ἄπτου»; Μερικοὶ λέγουν ὅτι ζητεῖ πνευματικὴν χάριν ἡ Μαρία, ἐπειδὴ ἤκουσε μετὰ τῶν μαθητῶν, νὰ λέγῃ: «Ἐάν πορευθῶ πρὸς τὸν Πατέρα, ἐρωτήσω αὐτόν, καὶ δώσει ὑμῖν ἄλλον Παράκλητον»¹⁴.

β'. Καὶ πῶς ἐκείνη, ἡ ὁποία δὲν παρευρίσκειτο μετὰ τῶν μαθητῶν ἤκουεν αὐτά; Ἄλλως τε, ἀπὸ αὐ-

10. Ἰωάν. 18, 4.

11. Ἰωάν. 20, 18.

12. Ἰωάν. 20, 18.

13. Ἰωάν. 20, 17.

14. Ἰωάν. 14, 3 - 16.

τὴν τὴν σκέψιν¹⁵ ἀπέχει ἡ γνώμη αὐτοῦ τοῦ εἴδους¹⁶. Πῶς δὲ ζητεῖ χάριν, ἐνῶ ὁ Κύριος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀπέλθει πρὸς τὸν Πατέρα; Τί συμβαίνει λοιπόν; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι αὕτη ἤθελεν ἀκόμη νὰ συναναστρέφεται μετ' Ἐκείνου, ὅπως τότε πρὸ τοῦ Πάθους, καὶ ἐκ τῆς χαρᾶς δὲν εἶχε σκεφθῆ τίποτε σπουδαῖον, ἀν καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶχε καταστῆ πολὺ ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴν σάρκα.

Θέλων λοιπὸν νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν σκέψιν ἐκείνην, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ συνομιλῇ λίαν ἐλευθέρως μετ' Αὐτοῦ (διότι οὕτω καὶ μετὰ τοὺς Μαθητάς, φαίνεται ὅτι δὲν συναναστρέφετο καθ' ὅμοιον τρόπον) ἀφυπνίζει τὴν σκέψιν αὐτῆς, ὥστε νὰ προσέχη εἰς Αὐτόν μετὰ περισσοτέρων εὐλαστῶν.

Τὸ μὲν νὰ εἴπῃ: «Μὴ με πλησιάξῃς, ὅπως καὶ προηγουμένως;» διότι αἱ ὑποθέσεις δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, οὕτω πρόκειται τοῦ λοιποῦ καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ συναναστρέφωμαι μετὰ αὐτοῦ θὰ ἀπετέλει ἔπαρσι καὶ κομπορρημοσύνην, τὸ νὰ εἴπῃ δὲ: «Οὕτω ἀναθέθηκα πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁷, ἀν καὶ δὲν ἦτο θαρρῶ, ἐσημαίνει τὸ αὐτὸ διότι ὅταν εἶπεν: «οὕτω ἀναθέθηκα», δεικνύει ὅτι πρὸς τὰ ἐκεῖ σπεύδει καὶ ἐπειγόντως μεταβαίνει. Ἐκείνου δὲ, ὁ Ὅποιος ἔπρεπε νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖ, καὶ νὰ μὴ συναναστρέφεται πλέον μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἐλέπουν μετὰ τὴν αὐτὴν νοσηρότητα, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐλέπουν καὶ προηγουμένως.

Καὶ ὅτι αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχουν οἱ ἀνωτέρω λόγοι, τὸ δεικνύουν ἐκεῖνοι, οἱ ἅποιοι ἀκολουθοῦν: «Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν»¹⁸. Καὶ ὅμως δὲν ἐπρόκειτο ὁμῶς νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας¹⁹ πῶς λοιπὸν

15. Ὅτι δὲν ἦτο παρούσα.

16. Ὅτι ἤκουσεν αὐτὰ. Ἀλλ. δὲν συμβαδίζονται αὐτὰ τὰ ὅσα νὰ μὴ εἶναι παρούσα καὶ νὰ εἶπαι ὁμοίως:

17. Ἰωάν. 20, 17.

18. Ἰωάν. 20, 17.

λέγει τούτο; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὰ ὑψηλότερα τὴν σκέψιν αὐτῆς, καὶ νὰ τὴν πείσῃ ὅτι ἀπέρχεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Τὸ δὲ «Πατέρι μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν καὶ Θεὸν ὑμῶν» εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἀφοῦ καὶ τὸ νὰ ἀνοσῆ εἶναι ἴδιον τῆς σαρκός· διότι λέγει αὐτοὺς τοὺς λόγους πρὸς ἐκείνην, ἡ ὁποία δὲν κάμνει οὐδεμίαν σπουδαίαν σκέψιν¹⁹.

Ὑπὸ ἄλλων ἔννοιαν λοιπὸν εἶναι Πατὴρ Αὐτοῦ, καὶ ὁπὸ ἄλλων ἔννοιαν Πατὴρ ἡμῶν; Βεβαίωτατα διότι ἐὰν εἶναι ὁπὸ ἄλλων ἔννοιαν Θεὸς τῶν δικαίων καὶ ὁπὸ ἄλλων ἔννοιαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πολλῶ μᾶλλον ἢ διαφορὰ αὐτῆ ὀφίσταται μεταξύ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡμῶν. Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν: «εἰπέ τοῖς ἀδελφοῖς», διὰ νὰ μὴ φαντασθῶν οἱ Μαθηταὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου κάποιαν ἰσότητά, δεικνύει τὴν διαφορὰν· δηλαδὴ Ἐκεῖνος μὲν ἐπρόκειτο νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ Πατρικοῦ Θρόνου, αὐτοὶ δὲ νὰ ἴστανται παρ' Αὐτόν.

Ὡστε, ἂν καὶ κατὰ τὴν σαρκικὴν ὑπόστασιν κατέστη Ἀδελφὸς ἡμῶν, κατὰ τὴν τιμὴν ὅμως πολλὸ διέφερε, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν πόσον.

Ἡ μὲν λοιπὸν Μαρία ἀπέρχεται διὰ νὰ ἀναγγείλῃ αὐτὰ εἰς τοὺς μαθητάς²⁰, (τόσον ὠραῖον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀδιάλειπτος φροντίς καὶ ἡ καρτερία), ἐκεῖνοι δὲ πῶς ἐν συνεχείᾳ δὲν ἐθλίθησαν, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ, οὕτως εἶπον ἐκεῖνα, τὰ ὁποία εἶπον καὶ προηγουμένως; Τότε μὲν ἐπάσχον τούτο, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ, τώρα βέ, ἐφ' ὅσον ἀνέστη, διὰ ποῖον λόγον θὰ ἐθλίθοντο;

Ἀνήγγειλε δὲ ἡ Μαρία καὶ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τοὺς λόγους, πράγματα, τὰ ὁποία ἦσαν ἄρκετὰ νὰ παρηγορήσων αὐτούς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο εὐλογον οἱ Μαθηταί, ἀκούοντες αὐτὰ, νὰ μὴ πιστεύουσιν εἰς τὴν γυναῖκα, ἦ, καὶ ἂν

19. Εἶναι τούτο, τὸ ὁποῖον εὐχρὴ ὁ Βεῖος ἱεράρχης καλεῖ συγκατάθεσιν.

20. Ἰωάν. 20, 18.

πιστεύουσιν νὰ θλιθῶνται, διότι δὲν ἤξισαν αὐτοὺς τῆς ἐμφανισεώς Του, ἂν καὶ θεοσάως εἶχεν ὑποσχέσθῃ ὅτι εἰς τὴν Γαλιλαίαν θὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτούς, διὰ νὰ μὴ θλιθῶνται λοιπὸν σκεπτόμενοι αὐτὰ, δὲν ἀφήκεν οὐτε μίαν ἡμέραν νὰ παρέλθῃ, ἀλλὰ ἀφοῦ προσκάλεισεν εἰς αὐτοὺς τὴν σχετικὴν ἐπιθυμίαν καὶ μὲ τὸ ὅτι πλέον ἐγνώριζον τὴν ἔγερσιν Του, καὶ μὲ τὸ ὅτι τὸ εἶχον ἀκούσει ἐκ μέρος τῆς γυναίκος, εἰς αὐτούς, ἐνῶ ἐπιθυμοῦν νὰ Τὸν ἴδωσιν καὶ κατεῖχοντο ὁπὸ φόβου (πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιτύξατε τὴν ἐπιθυμίαν των), τότε, ὅταν ἦτο ἑσπέρα²¹, παρουσιάσθη καὶ κατὰ ἴδιαν θαυμαστὸν τρόπον.

Καὶ βιαστὴ ἀρὰ γε παρουσιάσθη εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἑσπέραν; Διότι τότε κυρίως ἦτο φυσικὸν νὰ κατέχονται ὁπὸ φόβου. Ἀλλὰ τὸ ἀπορία εἶχον εἶναι: πῶς δὲν ἐξέλαθον Αὐτόν ὡς φάντασμα; διότι εἰσῆλθε μὲ κλειστάς τὰς θύρας, καὶ ἀμέσως Κυρίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἐκ τῶν προτέρων κατέστησε μεγάλην τὴν πίστιν των, ἔπειτα δὲ ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς ὁ Κύριος τὴν ἐμφάνισιν Του μεγαλοπρεπῆ καὶ ἡμερον.

Δὲν παρουσιάσθη μὲν τὴν ἡμέραν, διὰ νὰ ἔχουν ὄλιον συγκεντρωθῇ· διότι ἦτο μεγάλη ἡ ἐκπλήξις· διότι οὕτως τὴν θύραν ἔκρουσεν, ἀλλὰ παρευθὺς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον, καὶ ἔβειξε τὴν πλευρὰν καὶ τὰς χεῖρας²². Συγχρότως δὲ μὲ τὴν φωνὴν Του καθυσούχαζε τὴν ἀμφιταλαντευομένην σκέψιν των, ἀφοῦ εἶπεν: «Εἰρήνη ὑμῖν»²³. Δηλαδὴ «μὴ θαρυβείσθε» καὶ ἐνεθίμισεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς Σταυρώσεως εἶπεν εἰς αὐτούς: «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν»²⁴, καὶ πάλιν: «Ἐν ἡμῖν εἰρήνην ἔχετε, ἐν τῷ κόσμῳ θλίβιν ἔχετε»²⁵.

Ἐχώρησαν δὲ οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον²⁶. Βλέπεισθε ὅτι οἱ λόγοι καταλήγουσιν εἰς ἔργα; Διότι ἐ-

21. Ἰωάν. 20, 18.

22. Ἰωάν. 20, 20.

23. Ἰωάν. 20, 18.

24. Ἰωάν. 14, 27.

25. Ἰωάν. 18, 33.

26. Ἰωάν. 20, 20.

κεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγε πρὸ τοῦ σταυροῦ, δηλαδὴ ὅτι «θίβομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν»²⁷, τοῦτο τώρα κατέστησεν ἔργον. Ὅλα δὲ αὐτὰ ᾄδηγῆσαν τοὺς Μαθητάς εἰς σταθερωτάτην πίστιν. Διότι, ἐπειδὴ διεξήγαγον ἀσπονδον πόλεμον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τὸ «εἰρήνη ὑμῖν», παρέχων εἰς ἀντιστάθμισμα τοῦ πολέμου τὴν παρηγορίαν αὐτήν.

γ'. Αὐτὸν τὸν λόγον λοιπὸν εἶπε πρῶτον μετὰ τὴν Ἀνάστασιν (διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος παντοῦ λέγει: «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη»)²⁸· εἰς δὲ τὰς γυναῖκας ἀναγγέλλει χαρὰν²⁹, διότι τὸ γένος ἐκεῖνο εὐρίσκειται ἐν λύπῃ, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πρώτη χαρὰ, τὴν ὅποιαν ἐδέχθησαν. Κατὰ τὴν ἀνάλογον περιπτώσιν λοιπὸν εἰς μὲν τοὺς ἄνδρας λόγῳ τοῦ πολέμου αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀναγγέλλει εἰρήνην, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας χαρὰν.

Ἄφου δὲ κατήγγησε ὅλα τὰ λυπηρά, διακηρύσσει τὰ κατορθώματα τοῦ Σταυροῦ· αὐτὰ δὲ συνίστανται εἰς τὴν εἰρήνην.

Ἄφου λοιπὸν κατερρίφθησαν ὅλα τὰ ἐμπόδια, κατέστησε τὴν νίκην λαμπράν, καὶ ἔχουν ὅλα ἐπιτευγθῆ, κατόπιν ἐν συνεχείᾳ λέγει: «Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ Ποιητὴρ, καὶ γὰρ πέμψατο ὑμᾶς»³⁰. Οὐδεμίαν ἔχετε δυσκολίαν καὶ ἔνεκα ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουν συμβῆ, καὶ ἔνεκα τῆς ἀξίας Ἐμοῦ, ὁ Ὅποιος σὰς ἀποστέλλει. Ἐξὸς ἀνορθώνει τὸ φρόνημα αὐτῶν, καὶ δεικνύει μεγάλην ἀξιόπιστιαν εἰς τοὺς λόγους Του, ἐὰν θεοβίως ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβουσι τὸ ἔργον Αὐτοῦ.

Καὶ δὲν ἀπευθύνεται πλέον παράκλησις πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μὲ κύριος δίδει εἰς τοὺς Μαθητάς τὴν δύναμιν· διότι ἐνεφύσησε καὶ εἶπε· Λάθετε Πνεῦμα Ἁγίον· Ὡν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφέωνται, καὶ ὧν κρα-

27. Ἰωάν. 20, 22.

28. Ἡ φράσις αὕτη συχνότατα ὁμοιωθὲν εἰς τὴς Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑβραίων.

29. Ματθ. 28, 9.

30. Ἰωάν. 19, 21.

τῆτε, κεκράτηνται³¹. Δηλαδὴ ὅπως εἰς βασιλεὺς, θεὸν ἀποστέλλῃ, δίδει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ φυλακίζουσι καὶ νὰ ἀπολύουσιν, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, ἀποστέλλων τοὺς Μαθητάς, περιβάλλει αὐτοὺς μὲ αὐτὴν τὴν δύναμιν.

Πῶς λοιπὸν λέγει: «Ἐάν μὴ ἀπέλθω, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ»³², καὶ τώρα δίδει τὸ Πνεῦμα; Μερικοὶ μὲν λέγουσι ὅτι δὲν ἔδωκε τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ δι' ἐμφυσήματος κατέστησεν αὐτοὺς καταλλήλους διὰ τὴν ὁδοσχημὴν Αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὁ Δαυὶδ, θεὸν εἶδεν ἄγγελον, κατεπλάγη³³, τί δὲν θὰ ἐπαισχον οἱ Μαθηταί, θεὸν ἐβέχοντο τὴν ἀπόρρητον Ἐκείνην Χάριν, ἐὰν προηγουμένως ὁ Κύριος δὲν καθίστατο αὐτοὺς Μαθητάς; Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν: «Ἐλάθετε Πνεῦμα Ἁγίον», ἀλλὰ: «Λάθετε Πνεῦμα Ἁγίον».

Δὲν θὰ διέπραττε δὲ κανεὶς σφάλμα, ἐὰν ἔλεγεν ὅτι καὶ τότε ἔχουν λάθει μίαν πνευματικὴν ἐξουσίαν καὶ χάριν, ἀλλὰ οὐχὶ διὰ νὰ ἐγείρουν νεκροὺς καὶ νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα, ἀλλὰ νὰ συγχωροῦν ἁμαρτήματα· διότι εἶναι διάφορα τὰ χάρισματά τοῦ Πνεύματος. Διὰ τοῦτο προσέθεσεν: «Ὡν ἂν ἀφῆτε, ἀφέωνται· δεικνύων ποῖον εἶδος ἐνεργείας παρέχει.

Ἐκεῖ δὲ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔλαθον τὴν χάριν τῆς ἐπιτελέσεως θαυμάτων διὰ τοῦτο λέγει: «Λήψασθε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ»³⁴· καθίσταντο δὲ μάρτυρες διὰ τῶν θαυμάτων· διότι καὶ ἀνεκφραστος ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος καὶ πολὺμορφος ἡ διαρεία.

Τοῦτο δὲ γίνεται, διὰ νὰ μᾶρθε ὅτι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μία εἶναι ἡ διαρεία καὶ ἡ ἐξουσία· ἐκεῖνα τὰ ὅποια θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἰδιαίτερα ἰδιότητες τοῦ Πατρὸς, αὐτὰ εἶναι ἰδιότητες καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

31. Ἰωάν. 19, 22 - 23.

32. Ἰωάν. 16, 7.

33. Δαν. 8, 17.

34. Πράξ. 1, 8.

Πῶς λοιπὸν οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Υἱόν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, «ἐάν μὴ ὁ Πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν»³⁵. Ἀλλὰ τοῦτο δεῖκνύεται ὅτι εἶναι Ὡσιον τοῦ Υἱοῦ· διότι λέγει: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς» οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ³⁶. Παρατήρησι δὲ καὶ αὐτὰ, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τοῦ Πνεύματος: «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»³⁷.

Καὶ πάλιν, τοὺς Ἀποστόλους ἀλλοτε μὲν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θλέπομεν ὅτι ἔχουν δοθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων θλέπομεν νὰ εἶναι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

δ'. «Ὅλα λοιπὸν ὅς τὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ δυναμεθα νὰ ἔχωμεν πλησίον μας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀναλάβει τὴν ἐνέργειαν Αὐτοῦ, νὰ τοὺς τιμῶμεν εἰς μέγαν θαυμάσιον διότι εἶναι μεγάλη ἡ ἀξία τῶν ἱερῶν. «Ἄν ἂν ἀσπῆτε», λέγει, «Ἀφένεται αἱ ἁμαρτίαι». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἶπε: «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὁποῖα κελεύει»³⁸, καὶ νὰ τιμᾶτε αὐτοὺς εἰς ὕψιστον θαυμάσιον.

Διότι σὺ μὲν φροντίζεις διὰ τὰ ἱδικά σου, καὶ ἂν αὐτὰ τὰ ρυθμίση καλῶς, δὲν θὰ ἔχῃς οὐδεμίαν εὐθύνην διὰ τοὺς ἄλλους, ὁ δὲ ἱερεὺς, καὶ ἂν τὸν ἱδικόν του βίον ρυθμίση καλῶς, διὰ δὲ τὸν ἱδικόν σου, ἢ ἑλῶν τῶν περὶ αὐτόν³⁹, δὲν λάθῃ ἐπιμελῆ μέριμνα, θὰ ἀπέλθῃ μετὰ τῶν ποιηρῶν εἰς τὴν γέενναν, καὶ πολλὰκις, ὅχι προδοθεὶς ὑπὸ τῶν ἱδικῶν του, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἱδικῶν σου καταστρέφεται, ἂν ἑλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν εἰς αὐτόν, δὲν τὰ ρυθμίση καλῶς.

Βλέποντες λοιπὸν τὴν ἔκτασιν τοῦ κινδύνου, νὰ ἀποθῶτε εἰς αὐτοὺς μεγάλην εὐνοίαν ταῦτα καὶ ὁ Παῦ-

35. Ἰωάν. 6, 44.

36. Ἰωάν. 14, 6.

37. Α' Κορινθ. 12, 3.

38. Ἐβρ. 13, 17.

39. Δηλ. τῶν πνευματικῶν ποιημῶν του.

λος ὑπενοεῖ: ὅταν εἶπεν ὅτι «ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν»⁴⁰ καὶ ὅχι ἀπλῶς, ἀλλ' «ὡς λόγον ἀποδώσαντες»⁴¹· διὰ τοῦτο πρέπει αὐτοὶ νὰ τυγχάνουν πολλῆς τιμῆς.

Ἐάν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων στρέψῃτε ἐναντίον αὐτῶν καὶ σεις, οὔτε καὶ αἱ ἱδικαὶ σας ὑποθέσεις δὲν θὰ εὐρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν διότι ἐφ' ὅσον μὲν εὐρίσκεται εἰς καλὴν ψυχικὴν διάθεσιν ὁ κυβερνήτης, καὶ οἱ ἐπιθάται θὰ εὐρίσκωνται ἐν ασφαλείᾳ, ἂν δὲ, ὅταν ἐκεῖνοι τὸν ὑβρίζουν καὶ διάκεινται ἐχθρικός πρὸς αὐτόν, τολιπωρήται, οὔτε νὰ ἀγρυπνήσῃ καθ' ὅμοιον τρόπον δύναται, οὔτε νὰ ἐξασκήσῃ καλῶς τὴν τέχνην του, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του περιβάλλει αὐτοὺς μὲ ἄπειρα κακὰ.

Οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς, ἂν μὲν τυγχάνῃ τῆς ἐκ μέρους σας τιμῆς, θὰ δυνηθῇ νὰ ρυθμίση καλῶς καὶ τὰ ἱδικά σας ζητήματα, ἂν δὲ ἐμψάλετε αὐτοὺς εἰς ἀθυμίαν, ἀφοῦ ἐξασθενήσετε τὰς χεῖρας αὐτῶν, θὰ καταστήσετε αὐτοὺς μαζί μὲ σὰς εὐαλότους εἰς τὰ κύματα, καὶ οἱ εἶναι πολλοὶ γενναῖοι.

Νὰ σκεφθῆς τί λέγει περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ Χριστός: «Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν, ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε»⁴². Τώρα δὲ εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν: «Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ» διότι Ἐκεῖνου τὴν διδασκαλίαν ἀνέλαβον νὰ συνεχίσουν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐπὶ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν»⁴³. Δὲν ἐλέησατε ὅτι εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἀργονταὶς ὅλοι ὑποτάσσονται, καὶ ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀνώτεροι πολλὰκις καὶ εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὴν σύνεσιν ἀπὸ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δικάζουν; Ἀλλ' ὅμως χάριν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὤρισεν αὐτοὺς, δὲν σκέπτονται τίποτε ἐκ

40. Ἐβρ. 13, 17.

41. Ἐβρ. 13, 17.

42. Ματθ. 23, 2 - 3.

43. Β Κορινθ. 5, 20.

ταύτων, ἀλλὰ σέβονται τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἤπειπε καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν.

Ἔπειτα, ἂν ἄνθρωπος χειροτονήσῃ⁴⁴, ἐπικρατεῖ τόσος φόβος, ὅταν δὲ χειροτονῇ ὁ Θεός, καταφρονούμεν τὸν χειροτονοῦμενον, καὶ ὀβριζόμεν, καὶ μὲ μύριας ὕβρεις περιβάλλομεν⁴⁵, καὶ, ἐμποδιοθέντες νὰ κρίνωμεν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, ἀξύνουμεν⁴⁶ τὴν γλῶσσαν κατὰ τῶν ἱερέων.

Καὶ πᾶς αὐτὰ δικαιολογούσται, ὅταν τὴν μὲν δοκὸν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν μας δὲν βλέπωμεν, τὸ δὲ κάρφος τοῦ ἄλλου μὲ πικρὰν διάθεσιν περιεργαζώμεθα⁴⁷; δὲν γνωρίζεις ὅτι καθίστης θυσημέντερον τὸ δικαστήριον ἐναντίον σου, ὅταν βικάῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον;

Καὶ λέγω αὐτὰ, ὅχι διότι ἐπιδοκιμάζω ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναξίως ἐξασκῶν τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ σπυλαγχιζόμενος καὶ θαυράων⁴⁸ δὲν ἰσχυρίζομαι διως διὰ τοῦτο εἶναι δίκαιον νὰ κρίνωται ἐκ μέρους τῶν δικαιοκρινέων, καὶ μάλιστα τῶν ἰσὺν ἀφελεστέρων⁴⁹ διότι καὶ ἂν ὁ βίος αὐτῶν εἶναι ἰσὺν διαβηθλημένος, ἐν ταῦτοις σὺ, ἂν προσέχῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, οὐδὲλλως θὰ ζημιωθῆς ὡς πρὸς τὰ ἐμπειστευμένα εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ· διότι, εἰάν διὰ τοῦ θνοῦ ἐνήργησεν, ὥστε νὰ ἐκτεμφθῇ φωνή, καὶ διὰ μόντης ἐχάρισε πνευματικῆς εὐλογίας, καὶ διὰ τοῦ ἀνστήτου στόματος καὶ τῆς ἀκαθάρτου γλώσσης τοῦ Βαλαάμ ἐνήργησε χάριν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐκκλίνει τῆς εὐθείας ὁδοῦ⁵⁰, πολὺ περισσότερον διὰ σῶς, οἱ ὅποιοι διαβιόυτε καλῶς, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πολὺ φαῦλοι οἱ ἱερεῖς, θὰ ἐπιτελέσῃ ὅλα τὰ ἔργα Αὐτοῦ καὶ θὰ στεθῇ τὸ Πνεῦ-

44. Ἐνταῦθα τὸ «χειροτονῶ» ἔχει τὴν ἄρχαϊαν σημασίαν «σημαίνει» ὀβριζῶ, ἐκλέγω.

45. «Μύριας ὀβριθεῖς πλάνουμεν». Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον: «Τοὺς περιλάομεν δι' ὕβρεων», «τοὺς λούζομε μὲ ὕβριδος».

46. «Τὴν γλῶσσαν ἀκύνουμεν». Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον «Ἀκύνωμε τὴ γλῶσσαν μας».

47. Ματθ. 7, 3 καὶ Λουκ. 8, 41.

48. Ἀριθ. 22, 7 κ.σ.

μα τὸ Ἅγιον διότι οὔτε ὁ καθαρὸς προσελκύει Αὐτὸ ἐνεκα τῆς ἰδίας καθαρότητος, ἀλλὰ εἶναι ἡ χάρις ἐκεῖνη, ἡ ὅποια ἐπιτελεῖ τὸ πᾶν διότι λέγει: «πάντα δι' ὁμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς»⁴⁸· διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχει ἀνολήθει ὁ ἱερεὺς, εἶναι μόνον τοῦ Θεοῦ δωρεὰ καὶ, εἰς ὅποιονδήποτε σημεῖον καὶ ἂν φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφία, θὰ παρουσιασθῇ κατωτέρα τῆς χάριτος ἐκεῖνης.

Καὶ αὐτὰ λέγω, ὅχι διὰ νὰ διερχώμεθα τὴν ζωὴν μας μὲ δικηρίαν, ἀλλὰ, ὅταν μερικοὶ ἐκ τῶν προϊσταμένων δείξουν ἀδιαφορίαν, νὰ μὴ ἐπισωρεύετε σεῖς οἱ ἀρχόμενοι κακὰ εἰς θάρος τῶν ἑαυτῶν σας.

Οὔτε ἀγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ κάτι ὡς πρὸς τὰ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δεδομένα, ἀλλὰ ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ρυθμίζουσι τὰ πάντα.

Ὁ δὲ ἱερεὺς βασιλεῖ τὴν γλῶσσαν του, καὶ παρέχει τὴν χεῖρα του· καὶ θεβαίως δὲν θὰ ἦτο δίκαιον λόγῳ τῆς κακίας τοῦ ἄλλου, εἰς τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν νὰ παραβλάπτωνται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέρχονται μὲ πίστιν⁴⁹.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα γνωρίζοντες καὶ τὸν Θεὸν ὡς φοβώμεθα, καὶ τοὺς ἱερεῖς Αὐτοῦ ὡς τιμῶμεν, ἀποδίδοντες εἰς αὐτοὺς πᾶσαν τιμὴν, ὥστε, καὶ διὰ τὰ ἰδικὰ μας κατορθώματα, καὶ διὰ τὴν τιμὴν πρὸς ἐκείνους, νὰ λάθωμεν πολλὴν ὁμοιότην παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

48. Α' Κορινθ. 3, 21 - 22.

49. Ἀπλ. δὲν παρακαλοῦται ἡ βία χάρις κατὰ τὴν τέλειον ἴδιν Μυστηρίων ὑπὸ ἱερέως φαύλου.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΖ' (87).

(Ίωάν. κ', 24 — κκ', 14).

«Θωμάς δέ, εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὗκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ Ἐυράκαμεν τὸν Κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν Ἐὰν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστεύσω¹, καὶ τὰ ἐξῆς.

α'. Ὅπως τὸ νὰ πιστεῖθῃ κανεὶς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐπιπολιότητος, οὕτω καὶ τὸ νὰ ἐξετάσῃ κανεὶς καὶ νὰ ἐρευνᾷ πέραν τοῦ μέτρου εἶναι χαρακτηριστικὸν νοῦ δυσκινήτου². Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θωμᾶς κατηγορεῖται διότι εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅταν εἶπον «εὐράκαμεν τὸν Κύριον», δὲν ἐπίστευσεν, ὅχι τόσον διότι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους των, ὅσον διότι τὸ πρᾶγμα τὸ ἐνόμιζεν ἀδύνατον δηλαδὴ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν³ διότι δὲν εἶπεν: «οὐ πιστεύω ὑμῖν», ἀλλὰ, «εἰάν μὴ θάλω τὴν χεῖρά μου, οὐ πιστεύσω».

Πῶς λοιπὸν ἐνῶ οἱ οἱ Μαθηταὶ εἶχον συγκεντρωθῆ, αὐτὸς μόνος ἔμενε; Ἦτο φυσικὸν ἐκ τῆς διακοπρᾶς ἢ ὅποια ἦδη εἶχε γίνε, νὰ μὴ ἔχη ἀκόμη ἐπανάθει.

Σὺ δέ, ὅταν ἴβης τὸν Μαθητὴν νὰ μὴ πιστεῖθῃ, νὰ σκεφθῆς τὴν φιλιανθρώπιαν τοῦ Δεσπότη, πῶς καὶ διὰ μίαν ψυχὴν δεικνύει τὸν Ἐαυτὸν Του νὰ ἔχη τραύματα, καὶ ἔρχεται, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τὸν ἕνα, ἀν καὶ ἦτο περισσότερο θραδύνοὺς τῶν ἄλλων.

1. Ἰωάν. 20, 24 - 25.

2. «Παχυτάτης βινολοσ». Πρῶλ. τὸ παρ' ἡμῖν «χωντρακέφαλοσ».

Διὰ τοῦτο ὁ Θωμᾶς ἐζητεῖ διαπίστωσιν διὰ τῆς θραδυτάτης ὄλων τῶν αἰσθήσεων⁴, καὶ οὔτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐπίστευεν διότι δὲν εἶπεν: «Ἄν μὴ ἴδω», ἀλλὰ λέγει: «ἂν μὴ ψηλαφήσω, μὴ πῶς φαντασία τὸ ὁρώμενον ἦ».

Καὶ ὁμοίως οἱ Μαθηταὶ, ἀναγγέλλοντες αὐτὰ, ἀξιόπιστοι ἦσαν, καὶ ὁ Κύριος ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο αὐτὰ ἄλλ' ὁμοίως, ἐπειδὴ ὁ Θωμᾶς ἐζήτησε κατὰ περισσώτερον, οὔτε ἀπὸ αὐτὸ τὸν ἀπεστέρησεν ὁ Χριστὸς.

Καὶ διὰ τοῖσιν λόγον δὲν παρουσιάζεται ἀμέσως εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ μετὰ ὀκτὸ⁵ ἡμέρας; Τὸ ἔκαμεν, ὡστε κατηχούμενος ὁ Θωμᾶς ὑπὸ τῶν Μαθητῶν, καὶ ἀκούων τῶν αὐτῶν λόγον, νὰ καταλήθῃ ὑπὸ ἐντονωτέρας ἐπιθυμίας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ καταστῇ πιστότερος.

Ἀπὸ ποῦ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ Κυρίου ἠνοήθη; ἐκ τῶν Μαθητῶν τὸ ἤκουσε. Πῶς λοιπὸν τὸ μὲν ἕνα τὸ ἐπίστευσε τὸ δὲ ἄλλο δὲν τὸ ἐπίστευσε; Διὰ τὸ τοῦτο ἦτο πολὺ παράδοξον καὶ ἀξιοθαύμαστον.

Νὰ ἐξετάσῃς δὲ τὴν φιλολήθειαν τῶν Ἀποστόλων, πῶς τὰ ἐλαττώματα δὲν τὰ κρύπτουν, οὔτε τὰ ἰδικὰ των, οὔτε τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἐκθέτουν αὐτὰ ἐν ἅλῃ τῇ ἀληθείᾳ.

Παρουσιάζεται δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς⁵, καὶ δὲν περιμένει νὰ ζητηθῇ τοῦτο ἐκ τοῦ Θωμᾶ, οὔτε νὰ ἀκούσῃ τοιαύτων λόγον, ἀλλὰ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε ἐκεῖνος, ὁ ἴδιος πρῶτος ἐκπληρώνει, ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπεθύμει ὁ Θωμᾶς, δεικνύων ὅτι καὶ ὅταν ἀκόμη οὐτος ἔλεγε τοὺς λόγους ἐκεῖνους πρὸς τοὺς Μαθητάς, ἦτο παρῶν διότι καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐχρησιμοποίησε, καὶ εἰς ἅλιαν ἐπιτιμητικὸν ὕψος καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς διδασκτικὸν

3. «Παχυτάτης». Καλεῖ αὐτὴν «παχυτῆν» δηλ. αἰσθήων. ἢ ὅποια ἀντιλαμβάνεται θραδύτερον τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, διότι τὰ ὄργανα ἄλλων αἰσθήσεων ἀντιλαμβάνονται τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν με ἀπιστάσεως, ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ, τὸ ὕψος, ἢ ἡ ρίς, ἐνῶ τὰ ὄργανα τῆς ἀφῆς, (περὶ ἧς ὁ λόγος), ὡς αἱ χεῖρες, τὸ δερμα ἐν γένει ἀντιλαμβάνονται τὸ ἀντικείμενον, μόνον ὅταν εἴδωσιν εἰς ἑμᾶς ἀσπῆν με αὐτὸ.

4. Ἰωάν. 20, 28.

5. Ἰωάν. 20, 28.

ὄρος· δηλαδή στὸν εἶπε: «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ θάβει τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν πλευράν μου»⁶, προσέθεσε: «Καὶ μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός»⁷.

Βλέπεις ὅτι ἡ ἀμφιβολία ἦτο γέννημα ἀπιστίας; ἀλλὰ πρὶν λάθουν Πνεῦμα Ἅγιον συνέβαινε τοῦτο· μετὰ ταῦτα δὲ δὲν συνέβαινε πλέον, ἀλλὰ τοῦ λοιποῦ ἦσαν κατηρτισμένοι.

Δὲν ἐπετίμησε δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος δι' αὐτῶν τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀκολούθηον. Διότι, ὄντων ἐκείνος ἀνέπεισε διαπιστώσας τοῦτο καὶ ἀνεφώρησεν: «Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου»⁸, λέγει ὁ Κύριος: «Ὅτι ἐδράκακας με, Θωμᾶ, πεπιστεύκας μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες»⁹· διότι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς πίστεως, τὸ νὰ παραδεχθῆς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν βλέπονται· «ἔστι γὰρ πίστις ἐλπίζομένων ὁπιάσας, ἐλεγχος οὐ βλέπομένων»¹⁰.

Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐτὴν ὁ Κύριος δὲν μακαρίζει μόνον τοὺς Μαθητάς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν μετὰ ἀπὸ τοῦς Μαθητάς. Καὶ ὁμοίως, δύναται νὰ εἴπῃ τις, οἱ Μαθηταὶ εἶδον καὶ ἐπίστευσαν· ἀλλὰ δὲν ἐζήτησαν τοιαύτης φύσεως ἀπόδειξιν (οἷαν ἐζήτησεν ὁ Θωμᾶς), ἀλλὰ ἐκ τῶν σουδαρίων ἀμέσως ἐδέχθησαν τὴν εἰδησιν περὶ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πρὶν ἰδεῖν τὸ Σῶμα, εἶδεισαν ὅλην τὴν πίστιν των.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ κανεὶς τᾶρα: «Θά ἦθελον νὰ εἶμαι κατὰ τὴν ἀποχὴν ἐκείνην καὶ νὰ βλέπω τὸν Χριστὸν νὰ θαυματουργῆ», ὅς σκεφθῆ ὅτι «μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες».

Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, πῶς σῶμα ἀσφάρτων ἐδείκνυε τὰ σημεῖα τῶν ἡλίων (καρφίων), καὶ ἠδύνατο θνητὴ χεὶρ νὰ τὸ ἐγγίξῃ. Ἀλλὰ νὰ μὴ παραξέ-

6. Ἰωάν. 20, 27.
7. Ἰωάν. 20, 27.
8. Ἰωάν. 20, 28.
9. Ἰωάν. 20, 29.
10. Εἵρ. 11, 1.

νευθῆς αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγένετο, ἦτο ἔργον προσαρμογῆς εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα· διότι τὸ τόσον λεπτὸν καὶ εὐαφρὸν Σῶμα, ὥστε καὶ διὰ τῶν θυρῶν, ἐνῶ εἶχον κλεισθῆ, νὰ εἰσέλθῃ, εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ πάντων ὀλικῶν, ἀλλὰ δεῖκνυεταὶ τοῦτο, διὰ νὰ γίῃ πιστευτὴ ἡ Ἀνάστασις, καὶ νὰ μάθουν ὅτι Αὐτός ἦτο ὁ σταυρωθεὶς, καὶ δὲν ἀνεστήθη ἀπ' Αὐτοῦ ἄλλος.

Διὰ τοῦτο ἀνεστήθη, ἔχων καὶ τὰ σημεῖα τῆς σταυρώσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐπίσης τρώγει¹¹. Οἱ Ἀπόστολοι θεοβίως τοῦτο πάντοτε τὸ θεαύρων σημεῖον τῆς Ἀναστάσεως, λέγοντες: «Ὅτινες συνεφάγομεν αὐτὸν καὶ συνεπίομεν»¹². Ὅπως λοιπὸν βλέποντες Αὐτὸν νὰ περιπατῆ ἐπὶ τῶν κυμάτων, δὲν λέγομεν ὅτι τὸ Σῶμα ἐκεῖνο εἶναι ἄλλης φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς μας, οὕτω, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν βλέποντες Αὐτὸν νὰ ἔχη τὰ σημεῖα τῶν τραυμάτων, δὲν θὰ εἴπωμεν ὅτι Ἐκεῖνος τοῦ λοιποῦ εἶναι φθαρτός· διότι χάριν τοῦ Μαθητοῦ ἐδείκνυεν αὐτά.

«Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς»¹³. Διότι, ἐπειδὴ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀνέφερεν ὀλιγώτερα, ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔγραψαν οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί, λέγει ὅτι οὐτε ὅλοι οἱ ἄλλοι τὰ ἀνέφερον ὅλα, ἀλλὰ ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ προσελκύσων εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἀκούοντας· διότι λέγει: «εἰ πάντα ἐγγράψω, οὐδὲ τὸν κόσμον οἶμαι χωρῆσαι τὰ βιβλία»¹⁴.

6'. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι δὲν τὰ ἔγραψαν ἀπὸ φιλοδοξίας, ὅσα ἔγραψαν, ἀλλὰ μόνον λόγῳ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι παρέλειψαν τὰ περισσότερα πῶς θὰ ἔγραψον αὐτά, ἕνεκα φιλοδοξίας.

Διὰ τὸ λοιπὸν δὲν τὰ ἀφηγήθησαν ὅλα; Κυρίως μὲν λόγῳ τοῦ πλήθους αὐτῶν, ἐπειτα δὲ ἐσκέπτοντο καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευσε εἰς ὅσα ἔχουν ἀναφερθῆ, οὐτε εἰς τὰ περισσότερα θὰ προ-

11. Λουκ. 24, 41 - 43.
12. Πράξ. 10, 41.
13. Ἰωάν. 20, 30.
14. Ἰωάν. 21, 25.

σέξη, εκείνος δέ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη αὐτά, τὰ ὅποια ἔχουν γραφή, δὲν θά ἔχη ἀνάγκη ἄλλου διὰ τὴν πίστησιν.

Εἰς ἐμὲ ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ τὰ σημεῖα τὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ ἐπιτελεσθέντα. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ»¹⁵ διότι ὅπως πρὸ τῆς Ἀναστάσεως ἔπρεπε νὰ γίνουσι πολλά, διὰ τὴν πίστησιν ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, διὰ τὴν παραδειχθῆναι ὅτι ἀνεστήθη.

Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: «Ἐνώπιον τῶν Μαθητῶν αὐτοῦ», ἐπειδὴ μόνον μετὰ αὐτοὺς συνανεστρέφετο μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν: «Ὁ κόσμος οὐκ ἔτι ἐμὲ θεωρεῖ»¹⁶.

Ἐπειτα διὰ τὴν μάθησιν ὅτι χάριν τῶν Μαθητῶν μόνον συνέβαινον τὰ ἐπιτελούμενα, ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσεν: «Ἵνα καὶ πιστεῦσαντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε ἐν τῷ ὄνοματι αὐτοῦ»¹⁷, ἐπικαλούμενος ἐν γένει τὴν φύσιν ἡμῶν, καὶ δεικνύων ὅτι τὰ ἔργοιμα ἔτι διὰ τὴν ἐπιτέλειαν χάριν εἰς τὸν Πιστευόμενον, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς. «Ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» δηλαδὴ, «δι' Αὐτοῦ» διότι Αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ.

«Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος»¹⁸. Παρατηρεῖς ὅτι δὲν συνανεστρέφεται συνεχῶς μετὰ αὐτοὺς, οὔτε ὅπως προηγουμένως; Ἐφάνη λοιπὸν τὴν ἑσπέραν καὶ ἀπῆλθε, ἔπειτα μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας πάλιν μίαν φοράν, καὶ πάλιν ἀπῆλθεν, ἔπειτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ πάλιν μετὰ πολλοῦ φόβου (ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν)¹⁹.

Τὶ σημαίνει δὲ τὸ «ἐφανέρωσεν»; Ἐκ τούτου εἶνα φανερόν, ὅτι δὲν θά ἦτο ὁρατός, ἀλλ' δὲν ἔκαμε συγκατάθεσιν, δεδομένου ὅτι τὸ Σῶμα αὐτοῦ ἦτο τοῦ λοιποῦ ἀφθαρτὸν καὶ ἀνεσθαρτόν.

Διὰ ποῖον λόγον δὲ ἐνεθυμήθη τὸν τόπον αὐτόν; Διὰ τὴν δεξιῇ ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ φόβου τῶ

15. Ἰωάν. 20, 30.

16. Ἰωάν. 14, 19.

17. Ἰωάν. 20, 31.

18. Ἰωάν. 21, 1.

19. Περὶ τούτου γράφει περὶ τῆς ὁ Βίβλος Ἰερρόρη.

ἀφῆρσεν ἀπὸ τῶν Μαθητῶν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ ἐκ τῆς οἰκίας νὰ ἐξέρχονται καὶ παντοῦ νὰ περιέρχονται· διότι δὲν ἦσαν πλέον κλεισμένοι ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἤρχοντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀποφεύγοντες τὸν κίνδυνον τῶν Ἰουδαίων.

Ἔρχεται λοιπὸν ὁ Σίμων νὰ ἀλιεύσῃ. Διότι ἐπειδὴ οὔτε ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ αὐτοὺς πάντοτε, οὔτε τὸ Πνεῦμα εἶχε παρασχεθῆ, οὔτε ἀκόμη ἔτιχε τότε νὰ ἀναλάβουσι τίποτε, μὴ ἔχοντες τίποτε ἄλλο νὰ πράξουσι, ἐξήσκαυον τὴν τέχνην των.

Καὶ ἦσαν Σίμων ὁμοῦ καὶ Θωμᾶς καὶ Ναθαναὴλ, ὁ ὄνομα τοῦ Φίλιππου κληθεὶς, καὶ οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι δύο²⁰. Μὴ ἔχοντες λοιπὸν τίποτε ἄλλο νὰ πράξουσι ἤρχισαν νὰ ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν ἀλιεῖαν, καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦτο ἐπραττον ἐπειδὴ κατεῖχοντο ὑπὸ φόβου. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Λουκᾶς²¹: ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ περιπέσις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει, αὕτη ἐδῶ, ἀλλὰ ἄλλη.

Οἱ δὲ ἄλλοι Μαθηταὶ ἠκολούθησαν καὶ διότι τοῦ λοιποῦ ἔχον συνδεθῆ μετὰ τὸν, καὶ διότι συγχρόνως ἤθελον νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἀλιεῖαν καὶ νὰ διαθέσουσι καλῶς τὸν ἐλεύθερον χρόνον των.

Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, ἐνῶ ἐκοπίαζον καὶ ἐταλαιπωροῦντο, παρουσιάζεται ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀμέσως φανερώνει τὸν ἑαυτὸν Του, ὥστε καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς διόλογον μετὰ αὐτοῦ. Λέγει λοιπὸν εἰς αὐτούς: «Μὴ τι προσφύγιον ἔχετε;»²². Κατ' ἀρχὴν συνομιλεῖ μετὰ αὐτοὺς κατὰ τρόπον περισσότερο ἰδιόζωντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς εἴαν ἐπρόκειτο νὰ ἀγοράσῃ κάτι ἀπὸ αὐτοῦ.

Ὅταν δὲ ἀπήντησαν ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε, διέταξε νὰ ρίψουσι τὰ δίχτυα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος· καὶ ἀφοῦ τὰ ἔρριψαν ἐπέτυχον ἀλιεύματα²³.

Ὅταν δὲ ἀνεγνώρισαν Αὐτόν, πάλιν δεικνύουν τοὺς ἰδιόζωντας εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν χαρακτηριστὰς των, οἱ

20. Ἰωάν. 21, 2.

21. Λουκ. 8, 5.

22. Ἰωάν. 21, 5.

23. Ἰωάν. 21, 8.

Μαθηταί Πέτρος και 'Ιωάννης' δηλαδή ὁ μὲν Πέτρος ἦτο θερμότερος, ὁ δὲ 'Ιωάννης ὑψηλότερον σκεπτόμενος· καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἦτο ὀρηκτικώτερος, ὁ δὲ 'Ιωάννης διαρακτικώτερος²⁴. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν 'Ιωάννης πρῶτος ἀνεγνώρισε τὸν 'Ιησοῦν²⁵, ὁ δὲ Πέτρος πρῶτος ἤλθε πρὸς Αὐτὸν διότι καὶ δὲν ἦσαν τυχεῖα τὰ θαύματα, τὰ ὅποια συνέβησαν.

Ποῖα δὲ ἦσαν τὰ συμβαίνοντα; Πρῶτον μὲν τὸ δὲτι συνελήφθησαν πολλοὶ ἰχθύες· ἔπειτα τὸ ὅτι δὲν ἐσχίσθη τὸ δίκτυον· ἔπειτα τὸ ὅτι, πρὶν ἀποθιβεῖσθαι εὐρέθησαν οἱ ἀνθρώποι, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἰχθύς καὶ ἄρτος. Διότι αὐτὰ πλεον ὁ Κύριος δὲν τὰ ἐδημιούργει ἀπὸ προϋπάρχουσας ὡς εἶπεν Βίην, ὅπως χάριν θείας Οἰκονομίας ἔκαμε πρὸ τῆς Σταυρώσεως.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Πέτρος ἀνεγνώρισεν Αὐτόν, διατὰ ἔρριψε καὶ τοὺς ἰχθύς καὶ τὰ δίκτυα καὶ ἐζώσθη²⁶. Παρατηρεῖς καὶ τὴν αἰδῶ καὶ τὸν πόθον του: "Ἄν καὶ ἀπέχον διακοσίας πηχίς²⁷ ἀπὸ τῆς ἄγης, ἐν τούτοις δὲν ἀνέμενε μὲ τὸ πλοῖον νὰ ἔλθῃ πρὸς 'Εκεῖνον, ἀλλὰ κολυμβῶν ἔφθασε.

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ 'Ιησοῦς; «Δεῦτε», λέγει, «ἀφιστήσατε. Καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐρωτῆσαι αὐτόν²⁸· διότι δὲν εἶχον πλεον τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν λόγου, οὔτε εἶχον τὸ αὐτὸ θάρρος, οὔτε ἤρχοντο πρὸς Αὐτόν τοῦ λοιποῦ διὰ λόγου, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς καὶ φόβου πολλοῦ καὶ αἰδοῦς ἐκάθητο προσέγοντες εἰς Αὐτόν· «ἤδεισαν μὲν γάρ ὅτι ὁ Κύριός ἐστι²⁹. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἠρώτων· «Τίς εἶ;»³⁰ ἐπειδὴ δὲ τὴν μορφήν Του τὴν ἔβλεπον διαφορετικὴν, καὶ προκαλοῦσαν μεγάλην ἐκπληξιν, εἶχον

24. Παρατηρεῖστε τὴν ἀγκύριον τῶν δύο Μαθητῶν καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἡν κατὰ ρησιν σχῆμα:

«ὁ μὲν γὰρ θερμότερος, ὁ δὲ ὑψηλότερος ἦν καὶ ὁ μὲν ὀρηκτικώτερος, ὁ δὲ διαρακτικώτερος».

25. 'Ιωάν. 21, 7.

26. 'Ιωάν. 21, 7.

27. 'Ιωάν. 21, 8.

28. 'Ιωάν. 21, 12.

29. 'Ιωάν. 21, 12.

30. 'Ιωάν. 21, 12.

πολὺ φοβηθῆ, καὶ ἤθελον νὰ ἐρωτήσουν περὶ Αὐτῆς, ἀλλ' ὁ φόβος καὶ, ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι δὲν ἦτο καιεὶς ἄλλος ἀλλὰ Αὐτός, ἀπέκλειον τὴν ἐρώτησιν, καὶ μόνον ἔτραγον, ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς μὲ περισσώτερον κύρος.

Ἐδῶ δὲ δὲν στρέφεται πλεον πρὸς τὸν οὐρανόν, οὔτε ἐπιτελεῖ τὰς ἀνθρώπιναις ἐκεῖνας ἐνεργείας, δεικνύων ὅτι καὶ ἐκεῖνα ἐπετελέσθησαν λόγῳ συγκαταβάσεως.

Ἐπειδὴ δὲ οὔτε συνεχῶς ὁ Κύριος συναναστρέφεται μὲ τοὺς Μαθητάς, οὔτε καθ' ὁμοίον τρόπον, λέγει ὅτι «τρίτον τοῦτο ἐφάνη αὐτοῖς, ὅτε ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν»³¹.

Καὶ διατάσσει νὰ φέρουν ἐκ τῶν ἰχθύων³², τοὺς ὁποίους συνέλαβον, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔβλεπον, Ἄλλ'· ἐδῶ μὲν δὲν λέγει ὅτι ἔφαγε μετὰ τῶν Μαθητῶν, ὁ δὲ Λουκάς ἄλλοι λέγει δι' Αὐτόν ὅτι «συναλιζόμενος αὐτοῖς ἦν»³³.

Τὸ πῶς συνέβη αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητός μας νὰ τὸ εἰπωμεν δηλαδὴ μὲ κάποιον παραδοξότερον τρόπον συνέβησαν αὐτά, ὅχι ἐπειδὴ ἡ φύσις Αὐτοῦ εἶχεν ἀνάγκην πλεον τροφῆς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐγένετο ἐκ μέρους Του κάποια συγκατάβασις πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Ἀναστάσεως.

γ'. Ἰσως λοιπὸν, ἀκούοντες αὐτά, νὰ ἐθερμάνθητε, καὶ νὰ ἐμσκαρίσατε καὶ τοὺς συναναστροφεμένους μὲ Αὐτόν τότε, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ εἶναι μαζί Του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀναστάσεως.

Λοιπὸν ἂς τὰ πράττωμεν δια, ὥστε νὰ ἴδωμεν ἐκεῖνο τὸ θαυμαστὸν Πρόσωπον διότι ἐάν τῶρα ἀκούοντες αὐτά κατεχόμεθα ὑπὸ θέρμης καὶ ἐπιθυμίας νὰ εἴμεθα κατ' ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Κύριος εὐρίσκετο ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ ἠδυνάμεθα καὶ τὴν φωνὴν Του νὰ ἀκούσωμεν, καὶ τὴν μορφήν Του νὰ

31. 'Ιωάν. 21, 14.

32. 'Ιωάν. 21, 10.

33. Πράξ. 1, 14.

ἴδωμεν, καὶ νὰ προσέλθωμεν εἰς Αὐτόν, καὶ νὰ Τὸν ἐγγίσωμεν, καὶ νὰ Τὸν ὑπηρετήσωμεν, νὰ σκεφθῆς, πόσον σπουδαῖον εἶναι νὰ ἴδωμεν Αὐτὸν ὄχι μὲ θνητὸν σῶμα πλέον, οὔτε ἐπιτελοῦντα ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἀλλὰ συνοδευόμενον ὑπὸ ἀγγέλων, καὶ ἡμεῖς εὐρισκόμενοι μὲ σῶμα ἀφθαρτὸν, καὶ θλέποντες Ἐκεῖνον, καὶ τυγχάνοντες τῆς ἄλλης εὐμερίας, ἣ ὅποια ὑπερβαίνει πάντα λόγον (δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῆ).

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, παρακαλῶ, ὡς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ ἀπολέσωμεν τὴν τόσο μεγάλην δόξαν· διότι τίποτε δὲν εἶναι δύσκολον, εἰάν θελώμεν, οὔτε ἐνοχλητικόν, εἰάν προσέωμεν· «εἰ γὰρ ὑπομένομεν, καὶ συμβασίλευσομεν»³⁴. Τί σημαίνει λοιπὸν: «ὑπομένομεν»; Ἐάν ὑποφέρωμεν τὰς θλίψεις, εἰάν ὑποφέρωμεν τοὺς διωγμούς, εἰάν θαδίζωμεν τὴν στενήν ὁδὸν διότι ἡ στενὴ ὁδὸς κατὰ μὲν τὴν φύσιν εἶναι κοπιαστική, διὰ δὲ τῆς ἰδικῆς προαιρέσεως καθίσταται ελαφρὰ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· «Τὸ γὰρ παραίτηκα ελαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον θάρος δόξης καταργάζεται, μὴ σκοπούτων ἡμῶν τὰ θλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ θλεπόμενα»³⁵.

Ἄς στρέψωμεν λοιπὸν τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ πάντοτε αὐτὰ ἄς φανταζώμεθα καὶ ἄς θλέπωμεν· διότι ἂν μὲ ἐκεῖνα πάντοτε ἀσχολώμεθα, οὔτε θὰ παρασυρῶμεθα ἀπὸ τὰ ἐδῶ εὐχάριστα, οὔτε τὰ δυσάρεστα θὰ τὰ ὑπομένομεν μὲ δυσκόλιαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἅλα τὰ παρόμοια θὰ γελῶμεν, καὶ τίποτε δὲν θὰ δυνηθῆ οὔτε νὰ μᾶς ὑποδουλώσῃ, οὔτε νὰ μᾶς παρασύρῃ θὰ δυνηθῆ, ἀρκεῖ μόνον νὰ στρέψωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸν πόθον μας, καὶ τὸ θέλημα πρὸς τὴν ἀγάπην ἐκείνην.

Καὶ τί λέγω ὅτι δὲν θὰ θλιβῶμεν διὰ τὰ παρόντα θεῖνά; Δὲν θὰ νομίζωμεν τοῦ λοιποῦ οὔτε θὰ θλέπομεν αὐτά. Διότι τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἰσχυρὰ ἀγάπη. Ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι δὲν παρευρίσκονται μὲ ἡμᾶς, ἀλ-

λὰ εἶναι ἀπόντες, ἀντικείμενα δὲ τοῦ πόθου μας, καθημερινῶς τοὺς φανταζόμεθα διότι μεγάλη εἶναι ἡ τυραννίς³⁶ τῆς ἀγάπης, ἀπὸ τὰ πάντα ἀπομακρύνει τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν προσδένει εἰς τὸν ποθοῦμενον.

Ἄν ἀγαπήσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Χριστόν, ἅλα τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς θὰ μᾶς φανοῦν σκιά, εἰκὼν, σκῆλον. Θὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς: «Τίς ἡμᾶς χαρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψεις ἢ στενοχωρία;»³⁷. Δὲν εἶπεν ὁ Παῦλος «χρήματα, ἢ πλοῦτος, ἢ κάλλος» (διότι αὐτὰ εἶναι λίαν μικρᾶς ἀξίας καὶ καταγέλαστα), ἀλλὰ ἀναφέρει ἐκεῖνα, τὰ ὅποια φαίνονται δυσάρεστα, δηλαδὴ λιμούς, διωγμούς, θανάτους.

Ἐπειτα ἐκεῖνος μὲν καὶ αὐτά, ὡς νὰ μὴ εἶναι τίποτε τὰ περιεφρόνησε, ἡμεῖς δὲ διὰ χρήματα ἀποχωριζόμεθα ἐκ τῆς ζωῆς μας, καὶ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸ φῶς.

Καὶ ὁ Παῦλος μὲν οὔτε τὸν θάνατον, οὔτε τὴν ζωὴν, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε ἄλλην κτίσιν προτιμᾷ ἔναντι τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, ἡμεῖς δὲ, ἂν ἴδωμεν ὀλίγον χρυσόν, καταγόμεθα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, καὶ καταπατοῦμεν καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κυρίου.

Ἐάν δὲ δὲν εἶναι ἀνεκτὰ αὐτά, ὅταν λέγονται, πολὺ περισσότερο ἐκεῖνο, ὅταν δὲν γίνονται· διότι τοῦτο εἶναι τὸ φοβερόν, ὅτι δηλαδὴ, ὅταν μὲν ἀκούωμεν, φρίττομεν, ὅταν πράττωμεν δὲ, δὲν φρίττομεν, ἀλλὰ καὶ εὐκόλως ὀρκιζόμεθα, καὶ ἐπαρκούμεν, καὶ ἀρκάζομεν, καὶ τόκους ἀπαιτοῦμεν, καὶ παραμελοῦμεν τὴν ἐπιμελῆ προσεχίην, καὶ παραβαίνομεν τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ διὰ χρήματα δὲν λαμβάνομεν οὐβειαν φροντίδα διὰ τὰ μέλη ἡμῶν διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπιθυμῆι χρήματα θὰ προκαλέσῃ ἀπειρα κακὰ εἰς τὸν πλησίον, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του· διότι καὶ εὐκόλως θὰ ὀργισθῆ, καὶ θὰ ὀβρίσῃ, καὶ μαρῶν θὰ τὸν ἀποκαλέσῃ, καὶ θὰ ὀρκισθῆ

36. Ἐννοῦθα ἡ ἱερὰ Χριστόστος διὰ νὰ βεῖξῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, δὲν ἀποκαλεῖ αὐτὴν δύναμιν, ἰσχύον, ἐξουσίαν, ἀλλὰ τυραννίαν.

37. Ρωμ. θ, 35.

34. Β' Τιμόθ. 2, 12.

35. Β. Κορινθ. 4, 17 - 18.

καὶ θὰ ἐπιρρήσῃ, καὶ οὐτε τοῦ παλαιοῦ νόμου τὰς διατάξεις δὲν θὰ τηρήσῃ· διότι δὲν θὰ ἀγαπήσῃ τὸν πλησίον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν χρυσὸν καὶ ὅμως ἡμεῖς διατασσόμεθα χάριν τῆς Βασιλείας καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἀγαπᾶμεν.

Διότι ἐάν, τὰ παλαιὰ ἐπιτάγματα δταν ἐκτελῶμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἐάν ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν δὲν ὑπερβῆ³⁸ τὴν δικαιοσύνην ἐκεῖνον, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραβαίνομεν καὶ αὐτὰ ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν; Ὁ ἀγαπῶν τὰ χρήματα, ὄχι μόνον τοὺς ἐχθροὺς δὲν θὰ ἀγαπήσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ὡς ἐχθροὺς θὰ μεταχειρισθῇ.

δ'. Καὶ τί ὁμιλῶ διὰ φίλους; Ἐκεῖνοι θεοσείας, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὰ χρήματα πολλῶς καὶ τὴν φύσιν ἀγνωστοῦν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος οὕτω αὐτογενεῖαν γνωρίζει, οὕτω τὴν οικειότητα μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐνθυμείται, οὕτω τὴν ηλικίαν σέβεται, οὕτω ἔχει φίλον, ἀλλὰ πρὸς ὅλους θὰ διατεθῇ ἐχθρικός, καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὄχι μόνον μετὰ τὸ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ψυχὴν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ νὰ κατακτείνῃ τὸν ἑαυτὸν του μετὰ μωρίας φροντίδας, καὶ μόχθους, καὶ λύπας· διότι καὶ ἀποδημίας, καὶ ἐχθρότητας, καὶ κινδύνους, καὶ πᾶν οὐδὲν ἕτερον θὰ ὑποστῇ, μόνον διὰ νὰ ἔχη πλοῦτον τοῦ τὴν ρίζαν τῶν κακῶν, καὶ νὰ ἀριθμῇ παλῶν χρυσῶν.

Τὶ περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ; Διότι στερεῖται καὶ ὅλης τῆς ἀνεύσεως καὶ ὅλης τῆς ἡθονῆς (διὰ τὴν ὅποιαν πολλὰ σφάλματα διαπράττουν οἱ ἄνθρωποι), καὶ δόξης καὶ τιμῆς· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὰ χρήματα καὶ μωρίους ἀνθρώπους ὑποκτεύεται, καὶ κατηγορούς ἔχει πολλούς, καὶ τοὺς φθονοῦντας καὶ τοὺς διασβάλλοντας, καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦντας· διότι οἱ ἀδικοῦμενοι μισοῦν, δεδομένου ὅτι ἐβλάθησαν, ἐκεῖνοι δέ,

38. «Ἐάν μὴ περισσέσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλεον ἐκεῖνον». Ἐντοῦθα ὁ θεὸς ἱερῶς ἐπιτάσσει μὴν φροῦν τῷ Κυρίου ἵντε περιέχεται ἐν Ματθ. 5, 20.

οἱ ὁποῖοι ἀκόμη δὲν ἔχουν πάθει τίποτε, φοβοῦμενοι μήπως πάθουν, καὶ συμπονοῦντες τοὺς παθόντας, τὸν αὐτὸν πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐκδηλοῦν, οἱ δὲ μεγαλύτεροι καὶ δυνατότεροι, θιγόμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες χάριν τῶν ταπεινοτέρων, προσέτι δὲ καὶ φθονοῦντες, ἐπίσης εἶναι ἐχθροὶ καὶ μισοῦν.

Καὶ τί ὁμιλῶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους; Ὅταν θεσπῶς καὶ τὸν Θεὸν ἔχη καταστήσει κανεὶς πολέμιον αὐτοῦ, ποῖα τοῦ λοιποῦ ἐλπίς θὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτόν; ποῖα παρηγορία; ποῖα ἀνακούφισις;

Ὁ ἀγαπῶν τὰ χρήματα δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ χρησιμοποιοῦσθαι αὐτὰ, ἀλλὰ δοῦλος θὰ εἶναι καὶ φύλαξ, ὄχι δεσπότης· διότι, δταν φροντίζῃ πάντοτε νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερα χρήματα, δὲν θὰ θελήσῃ εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ ἐξοβουθῇ, θὰ ἐμποδίσῃ δὲ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὴν δαπάνην, καὶ θὰ καταστῇ πτωχότερος ὅλων τῶν πτωχῶν, δεδομένου ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν καταπαύει τὴν ἐπιθυμίαν του.

Καὶ ὅμως θεοσείας τὰ χρήματα ἔχουν γίνεαι, ὄχι διὰ νὰ τὰ φυλάξωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμεν³⁹; ἐάν δὲ πρόκειται νὰ φυλάξωμεν αὐτὰ δι' ἑαυτοῦ, τί ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οἱ ὁποῖοι περιτρώμεν φροντίζοντες τὰ πάντα νὰ συγκεντρώσωμεν, διὰ νὰ τὰ κλεισώμεν ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ νὰ ἀποκλείσωμεν τὴν κοινὴν χρῆσιν αὐτῶν;

Ἐπάρχει καὶ ἄλλη νόσος ὄχι ἡπιωτέρα ἀπὸ αὐτὴν· δηλ. ἄλλοι μὲν εἰς τὴν γῆν τὰ κρύπτουν, ἄλλοι δὲ τὰ δαπανοῦν διὰ τὴν γαστέρα⁴⁰, τὴν ἡθονήν, τὴν μέθην, προσθέτοντες εἰς τοὺς ἑαυτοῦς τὰν μετὰ τῆς ἀδικίας καὶ τὴν τιμωρίαν τῆς ἀσπλγείας. Καὶ ἄλλοι μὲν εἰς παρασίτους καὶ κόλακας, ἄλλοι δὲ εἰς κόθους καὶ πόρνους, ἄλλοι δὲ εἰς παρομοίους εἶδους δαπάνας καταναλοῦν

39. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς ἄλλον λόγον του λέγει ὅτι καὶ ἡ ὀνομασία του (χρήμα) ταῦτο δηλοῖ, δηλ. τὴν χρῆσιν του.

40. Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον: «ὄλο γὰρ τὴν καλὰ τους».

τὰ χρήματα⁴¹, χαράσσοντας μύριας δόδας, αἱ ὅποια ὁ-
δηγοῦν εἰς τὴν γέενναν, ἐφ' ὅσον ἐγκατέλειψαν τὴν
ἀρετὴν καὶ νόμιμον, ἢ ὅποια ὁδηγεῖ πρὸς τὸν αἰ-
σανόν διότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος δίδει τὰ χρήμα-
τα εἰς τὰς πόρναις θὰ εἶναι καταγέλαστος καὶ αἰ-
σχρὸς, καὶ πολλοὺς πολέμους θὰ ἀντιμετωπίσῃ,
καὶ θραχεῖαν τὴν ἡδονὴν θὰ ἔχη, μᾶλλον δὲ οὐτε θρα-
χεῖαν διότι ὅσα καὶ ἂν δώσῃ κανεὶς εἰς τὰς γυναῖκας
τὰς καινάς, οὐδεμίαν εὐγνωμοσύνην θὰ ὀφείλουσιν εἰς αὐ-
τὸν «πίθος γὰρ τετριμένος ἐστὶν οἶκος ἀλλότριος»⁴².

Καὶ ἄλλως τε ἡ τάξις ἐκεῖνη εἶναι θρασεῖα, καὶ
τὸν ἔρωτα τῆς πόρνῆς ὁ Σολομὼν παρέθεσε μὲ τὸν
ἄβην, καὶ τότε μόνον στοματᾷ, ὅταν ἴδῃ τὸν ἄραστὴν
νὰ ἔχη γυμνωθῆ ἀπὸ ὕδατος, μᾶλλον δὲ οὐτε τότε παύει,
ἀλλὰ καὶ καλλοπίζεται περισσότερο, καὶ πίπτει ἐπ'
αὐτοῦ, ἐνῶ αὐτὸς ἔχει καταθληθῆ, καὶ προκαλεῖ εἰς
ἔαρος τοῦ πολὺν γέλωτα, καὶ τόσα κακὰ προξενεῖ εἰς
αὐτὸν, ὅσα οὐτε διὰ λόγου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διεξέλ-
θομεν.

Ἄλλ' ἡ τέρασις τῶν σωζομένων δὲν εἶναι τοιαύτη
διότι οὐτε ἀντερραστὴν ἔχει κανεὶς ἐβδ, ἀλλὰ ὅλοι χαί-
ρονται καὶ ἀγαλλονται, καὶ οἱ εὐεργετούμενοι καὶ οἱ
ἐλεπόντες. Οὐτε θυμὸς, οὐτε ἀθμία πολιτοῦρεῖ τὴν φυ-
γὴν, ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡρεμία τῆς συνειδήσεως, πολλὴ
δὲ ἡ εὐπεία εἶναι διὰ τὰ μέλλοντα λαμπρὰ δὲ ἡ δόξα
καὶ πολλὴ ἡ λαμπρότης καὶ περισσώτερα ἐξ ὅλων ἢ
ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐνοία καὶ ἀσφάλεια⁴³ καὶ οὐτε
εἰς κρημνὸς, οὐτε ὑποψία, ἀλλὰ λιμὴν ἀκύμαντος καὶ
γαλήνῃ.

Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενοι, καὶ παραθάλλοντες τὴν
μίαν ἡδονὴν μὲ τὴν ἄλλην, ὡς προτιμήσωμεν τὴν ἀνω-

41. «Λειτουργία». Χρησιμοῦσε ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ ῥή-
μο μὲ τὴν ἀρχαίαν σημασίαν. (Ἰδε γνωστὸν «λειτουργία» παρ' Ἀρ-
χοῦ Ἀθηναίου ἦτο ἡ ἀνάληψις δαπάνης δι' ἄσφατος, ἐξοφλησθεὶς
πολεμικῶν πλοίων κ.τ.λ. καὶ εἶχε τὴν ἀνάλογον ὀνομασίαν: χορηγία,
τριηραχία κ.τ.λ.).

42. Παροιμ. 23, 27.

τέρων, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ γά-
ριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Η' (88).

(Ἰωάν. κα', 15 - 24).

«Ὅτε οὖν ἤριστσαν, λέγει ὁ Ἱεροῦς τῷ Σίμωνι Πέ-
τρῳ· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; Λέγει αὐτῷ·
Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ἐτι φιλοῦ σε»¹.

α'. Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια βό-
νονται νὰ δώσωσιν εἰς ἡμᾶς τόλμην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ,
καὶ νὰ μᾶς ἀναβεῖθωσιν λαμπροὺς καὶ εὐπολήπτους,
ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον περισσότερο ἀπὸ ὅλα παρέχει εἰς
ἡμᾶς τὴν ἐξ ὕψους εὐνοίαν εἶναι ἡ φροντίς διὰ τὸν
πλησίον μας· τοῦτο λοιπὸν ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς ζη-
τεῖ ἀπὸ τῶν Πέτρων. Διότι, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ γεῦμα
τῶν Μαθητῶν, ἐλέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σί-
μων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; Λέγει αὐτῷ· Ναί,
Κύριε, σὺ οἶδας ἐτι φιλοῦ σε. Λέγει αὐτῷ· Βάσκε τὰ πρό-
θατά μου².

Καὶ διατί ἄρα γε, ἀφοῦ ἀντιπαρήλας τοὺς ἄλλους,
συνομιλεῖ μὲ τὸν Πέτρον περὶ αὐτῶν; Ἥτο ὁ ἐξέχων
ἐκ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸ στόμα τῶν Μαθητῶν, καὶ

1. Ἰωάν. 21, 15.

2. Ἰωάν. 21, 15.

ή κορυφή του χορού³; διά ταύτο και ὁ Παῦλος ἀνέβη τότε εἰς Ἱεροσόλυμα, διά νά συναντήσῃ αὐτόν⁴ ἀπό ὀλοῦς τοὺς ἄλλους Μαθητάς.

Σιγχιρόνας δὲ ὁ Κύριος θέλων νά δείξῃ εἰς τὸν Πέτρον ὅτι πρέπει τοῦ λοιποῦ νά ἔχη θάρρος, ἐφ' ὅσον ἔχει ἐξαλειφθῆ ἡ ἀρνησίς του, ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὸν τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν. Καὶ τὴν μὲν ἀρνησίαν ὁ Κύριος δὲν τὴν ὀνειθυμίζει, ὅτε κακίζει τὸ γεγονός, λέγει δέ: «Ἄν μὲ ἀγαπᾷς, νά προϊστάσαι τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν θερμὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν ἐδείκνυες διά παντός τρόπου, καὶ διά τὴν ὅποιαν ἠσθάνθης ἀγαλλίασιν, τώρα νά τὴν δείξῃς καὶ τὴν φυγὴν, τὴν ὅποιαν ἔλεγες, ὅτι θὰ θουσιάσῃς δι' Ἐμέ, αὐτὴν νά βώσῃς διά τὰ πρόβατά Μου».

Ἀφοῦ λοιπόν, ἐρωτηθεὶς ὅπως καὶ διά δευτέραν φοράν⁵, ὁ Πέτρος ἐπεκαλέσθη ὡς μάρτυρα Ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς καρδίας, ἔπειτα ἠρωτήθη καὶ τρίτην φοράν, καὶ ἐταράχθη⁶, φοβούμενος πάλιν τὰ πρότερον συμβάντα, (διότι καὶ τότε ὁμιλῶν μετὰ πεποιθήσεως⁷ ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα ὡς μὴ δυνάμενος νά πραγματοποιήσῃ τοὺς λόγους του)⁸, διά ταῦτο καὶ πάλιν καταφύγει εἰς τὸν Κύριον ὡς μάρτυρα⁹· διότι τὸ νά εἴπῃ: «Σὺ οἶδός πάντας» σημαίνει τοῦτο: «τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα».

Ἠλείπεις πῶς κατέστη καλύτερος καὶ σωφρονέστερος, χωρὶς τοῦ λοιποῦ νά ὁμιλῇ ἀπερισκέπτως καὶ νά ἀντιλέγῃ; Διότι, διά ταῦτο ἐταράχθη: «φοβοῦμαι μή-

3. Ἡ μεταφορά ἐλήθη ἐκ τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἐνῶ ὁ χορὸς εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κορυφαῖον αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος παρομοιάζεται μὲ κορυφαῖον τοῦ χοροῦ, δεδομένου ὅτι, ὅπως ὁ κορυφαῖος εἰς τὰ δράματα ὁμιλεῖ ἐν ὀνόματι ὅλου τοῦ χοροῦ καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν γνώμην αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Πέτρος εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὁμιλεῖ ἐκπροσωπῶν τὴν γνώμην καὶ τὸν ὅλον Μοῦσόν.

4. Γαλ. 1, 18. Ἐνταῦθα ὁ Ἱερός Χριστότατος χρησιμοποιεῖ ἐκφράσεις περιεκτικὰς εἰς τὸ παρατίθεντον χωρίον.

5. Ἰωάν. 21, 16.

6. Ἰωάν. 21, 17.

7. Ἰωάν. 13, 37.

8. Ἰωάν. 18, 19 - 27.

πως ἐγὼ μὲν νομίζω ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Κύριον, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀγαπᾷ πράγματι ὅπως καὶ πρὶν ἐνῶ εἶχον πολλὰς (ἰδέας καὶ ἐθεσίουσαν πολλά, ἐκ τῶν ὑπέρτερων ἀπεδεικνύοντο ὅχι ἀληθῆ).

Ἐρωτᾷ δὲ διά τρίτην φοράν, καὶ τρίτην φοράν διατάσσει τὰ αὐτά, διά νά δείξῃ πόσῃ ἀξίῳ ἀποδίδει εἰς τὴν προστασίαν τῶν προβάτων του καὶ ταῦτο κυρίως εἶναι σημεῖον τῆς ἀγάπης τοῦ Πέτρον πρὸς Αὐτόν.

Ἄφοῦ δὲ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν Πέτρον περὶ τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης, προλέγει εἰς αὐτὸν καὶ τὸ μαρτύριον, τὸ ὅποιον ἐπρόκειτο νά ὁποισθῇ, ἀποδεικνύων εἰς τὸν Πέτρον, ὅτι ἐκεῖνος, τὰ ὅποια ἔλεγε, τὰ ἔλεγε ὅχι μὴ πιστεύων εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ εἰς μέγαν ἐσθμὸν πιστεύων, καὶ ἐπειθὴ ἤθελε νά δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης, καὶ νά διδώσῃ ἡμᾶς, μὲ ποῖον τρόπον κυρίως πρέπει Αὐτὸν νά ἀγαπᾶμεν⁹· διά ταῦτο λέγει: «Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιπάτεις ὅπου ἤθελες ὅσον δὲ γηράσκῃς, ἄλλοι σε ζώσουσι καὶ οἴσουσιν ὅπου οὐ θέλεις»¹⁰.

Καὶ ὅμως τοῦτο ἤθελε καὶ ἐπεθύμει, διά ταῦτο εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Κύριος ἐπραγματοποίησε τοῦτο εἰς αὐτόν. Δηλαδή ἐπειθὴ πάντοτε ἔλεγε: «τὴν ψυχὴν μου ὡπὲρ σοῦ θίσω»¹¹, καὶ «κἂν δέμ με σὺν σοὶ ἀποθάνειν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι»¹², ἐξεπλήρωσεν ὁ Κύριος τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ.

Τὶ σημαίνει λοιπὸν τὸ «ὅπου οὐ θέλεις»; Ἐννοεῖ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σαρκός, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ παρὰ τὴν βέλυσιν τῆς ἀσκαπάται ἐκ τοῦ σώματος. Ὡστε, ἂν καὶ ἡ διάθεσις ἦτο ἰσχυρά, ἀλλ' ὅμως παρὰ ταῦτα ἡ φύσις ἀπεδεικνύετο ἀσθενής· διότι οὐδεὶς ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα ἀναδύνας¹², δεδομένου ὅτι ὁ Θεός, (πράγματι τὸ ὅποιον καὶ προηγουμένως εἶπον) τὸ ἐρρῦθμισε τὸ ζήτημα κατὰ συμφέροντα τρόπον, ὥστε νά μὴ εἶναι πολλοὶ οἱ θάταιοι θάνατοι¹³· διό-

9. Ἰωάν. 21, 18.

10. Ἰωάν. 13, 37.

11. Μαρτ. 28, 35.

12. Ἐννοεῖ τὸν μὴ φυσικὸν θάνατον, ὁ ὅποιος ἐπέρχεται κατὰ τὴν χρεῖαν τῶν πρὸς ἀποκαλύψαν οὐδύνων.

τι, εάν, ἐφ' ὅσον ἔχουν οὕτω τὰ πράγματα, ἡδύνατο ὁ διάβολος νὰ ἐπιτέλῃ τούτο, καὶ ὀδήγει εἰς μυρίους κρημνοὺς καὶ θάρατρα, εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκ τῆς τυχεύσεως αὐτοῦ μίας οἱ περισσότεροὶ θά προέβαιον εἰς αὐτὰ τὸ διάδημα.

Τὸ εἶπου οὐ θέλεις λοιπὸν εἶναι λόγος, δηλῶν τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν, Πᾶς δέ, θταν εἶπεν: «Ὅτε ἦς νεώτερος, πάλιν λέγει: «Ὅταν δὲ γηράσῃς; Τούτο εἶναι λόγος Ἐκείνου, ὁ ὅποιος δεικνύει ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἦτο τότε νέος (διότι δὲν ἦτο) ἀλλ' οὕτε γέρον, ἀλλὰ ἀνὴρ τέλειος. Διὰ τοῦτο ὑπενθώμισεν εἰς τὸν Πέτρον τὴν προηγουμένην περιόδον τῆς ζωῆς του; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν εἶναι τοιαύτης φύσεως; δηλαδή: «εἰς μὲν τὰ θεοτικά ζητήματα ὁ νέος εἶναι χρήσιμος, ὁ δὲ γέρον ἀχρηστος, εἰς δὲ τὰ ἱδικὰ Μου», λέγει, «δὲν συμβαίνει οὕτως, ἀλλὰ, θταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας, τότε ἡ ὑπεροχὴ εἶναι λαμπρότερα τότε ἢ ἀνδραγαθία εἶναι ὑποκειμένη, χωρὶς νὰ καλύπτεται οὐδὲν ὡς ὑπὸ τῆς ἡλικίας».

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγεν ὁ Κύριος, ἄχι διὰ νὰ προκαλέσῃ φόβον εἰς τὸν Πέτρον, ἀλλὰ διὰ νὰ παρορμηθῇ αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον διότι ἐγνώριζε τὸν πόθον αὐτοῦ, καὶ ὅτι τούτο τὸ καλὸν πρό πολλοῦ τὸ παρεσκεύαζε· συγχρόνως δὲ δεικνύει καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου, διότι, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος πάντοτε ἤθελε νὰ εὑρίσκηται εἰς κινδύνους ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ Κύριος λέγει: «Ἐχε θάρρος διότι θὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν σου οὕτως, ὥστε, ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ἔπαθες, θταν ἦσο νέος, αὐτὰ νὰ πάθῃς θταν θὰ ἔχῃς γηράσει».

Ἐπειτα, διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς, προσέθετο: «Ταῦτα δὲ ἔλεγε, σημαίνων πῶς θανάτῳ δοξάζει τὸν Θεόν»¹³. Δὲν εἶπεν: «Ἀποθανεῖται», ἀλλὰ «δοξάζει τὸν Θεόν», διὰ νὰ μαθήσῃ ὅτι τὸ νὰ πάθῃ κακίαι ὑπὲρ Χριστοῦ, εἶναι δόξα καὶ τιμὴ τοῦ Πάστορος.

«Καὶ ταῦτα εἰπὼν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «λέγει:

13. Ἰωάν. 21, 18.

Ἀκολουθεῖ μοι»¹⁴. Διὰ τούτων πάλιν τῶν λόγων ὑπανίσταται τὴν φροντίδα καὶ τὴν οικειότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πέτρον.

Ἐάν δὲ εἴπῃ κανεὶς: «Πῶς λοιπὸν ὁ Ἰάκωβος ἔλαθε τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων», τούτο δύναται νὰ εἴπω, ὅτι δηλαδὴ τὸν Πέτρον ἐχειροτόνησε διδάσκων ἄχι τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης.

Ἐτραφεῖς οὖν ὁ Πέτρος ἐλέπει τὸν μαθητὴν, ἐν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, δε καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ· καὶ λέγει Κύριε, ὁδός δὲ τίς;¹⁵.

Ὁ δὲ διὰ ποῖον λόγον ὑπενθώμισεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνην εἰς τὸν δεῖπνον; Ὅχι ἀσκόπως, οὐτε τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ πῶσον θάρρος εἶχε ὁ Πέτρος μετὰ τὴν ἀρνήσιν διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τότε δὲν ἐτόλμα νὰ ρωτήσῃ, ἀλλὰ εἰς ἄλλον ἀνέθετο αὐτοῦ¹⁶, αὐτὸς ἀνέλαθε καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν προστασίαν.

Καὶ ἄχι μόνον τὰς ἱδικὰς του ὑποθέσεις δὲν ἀναθέτει εἰς ἄλλον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος τοῦ λοιποῦ δι' ἄλλον ζητεῖ πληροφορίας ἐκ μέρους τοῦ διδασκάλου· καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης σιωπᾷ, ὁ δὲ Πέτρος συνομιλεῖ. Δεικνύει δὲ καὶ ἐδῶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν εἶχε πρὸς αὐτὸν διότι καὶ πολὺ ἡγάπα τὸν Πέτρον ὁ Ἰωάννης· καὶ τούτο δεικνύεται ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀκολουθοῦν μετὰ ταῦτα καὶ καθ' ἕνα τὸ Εὐαγγέλιον δεικνύεται ὁ δεσμός αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς πράξεις.

Ἄφου λοιπὸν ὁ Κύριος προεῖπεν εἰς τὸν Πέτρον σπουδαῖα πράγματα, καὶ ἐνεπιστεθῆ εἰς αὐτὸν τὴν οἰκουμένην, καὶ προσηγγεῖλε τὸ μαρτύριον, καὶ ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Πέτρον πρὸς αὐτὸν εἶναι μεγαλύτερα τῆς ἀγάπης του πρὸς τοὺς ἄλλους, θέλων ὁ Πέτρος νὰ λάθῃ καὶ τὸν Ἰωάννην ὡς μέτοχον, λέγει: «Ὅστος δὲ τίς», δὲν θὰ βαδίσῃ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μὲ ἡμᾶς;

14. Ἰωάν. 21, 18.

15. Ἰωάν. 21, 20 - 21.

16. Ἰωάν. 14, 24.

Και όπως τότε ο Ίδιος, επειδή δεν ήδύνατο να ερωτήσει, προτρέπει τὸν Ἰωάννην νὰ κάμῃ τούτο, οὕτω και τώρα ἀναπαύσθων εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, και νομίσας ὅτι θέλει ὁ Ἰωάννης νὰ ἐρωτήσει τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ θάρρος, ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποβολὴν εἰς τὸν Κύριον σχετικῆς ἐρωτήσεως.

Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι τί πρὸς σέ;»¹⁷. Ἐπειδὴ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Πέτρος, διότι ἐφρόντιζε πολὺ δι' αὐτὸν, και δὲν ἤθελε νὰ ἀποχωρισθῆ ἀπὸ αὐτὸν, δεικνύων ὁ Χριστός ὅτι, ὅσον και ἂν ἀγαπήσῃ, δὲν θὰ φθάσῃ τὴν ἀγάπην τὴν Ἰδικήν Του, λέγει: «Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;», διδάσκων διὰ τούτων ἡμᾶς νὰ μὴ λυπώμεθα, οὔτε νὰ ἀποχολοῦμεθα μὲ τίποτε, πέραν ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα ἀρέσκουν εἰς Ἐκεῖνον.

Διότι ἐπειδὴ πάντοτε ὁ Πέτρος ἦτο ἀρμητικὸς εἰς τὰς τοιοῦτου εἴδους ἐρωτήσεις και ἔσπευθε προῶτως νὰ ὑποσάλῃ αὐτάς, ἀνακόπτων ὁ Κύριος πάλιν τὴν τάσιν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην, και διδάσκων νὰ μὴ ἀπασχολώμεθα πέραν τοῦ δέοντος, λέγει τοὺς ἀνωτέρω λόγους. «Ἐἰήλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς», (ἢ ἢ ἢ εἰς τοὺς Μασσητάς), «ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. Οὐκ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἔάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;»¹⁸. Μὴ νομίσης δηλαδὴ, λέγει ὁ Κύριος, ὅτι μὲ ἕνα τρόπον ρυθμίζω τὰ ἀφορῶντα εἰς σὰς.

Τούτο δὲ τὸ ἔκομην ἕνεκα τῆς ἀκαίρου συμπεριλάσας μεταξύ των. Διότι, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβω τὴν φροντίδα διὰ τὴν οἰκουμένην, δὲν ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ εἶναι συνδεθεμένοι μεταξύ των διότι τούτο θὰ ἀποτελεῖ μεγάλην ζημίαν διὰ τὴν οἰκουμένην. Διὰ τούτο ἀκριβῶς λέγει ὁ Κύριος εἰς τὸν Πέτρον: «Ἔργων ἀνέλκασες, αὐτὸ νὰ σκέπτεσαι, και νὰ τὸ φέρῃς εἰς πέρας, και νὰ ἐπιθίδεσαι εἰς ἄλλοις, και νὰ ἀγωνίζεσαι. Διότι ποῖαν σημασίαν ἔχει, και ἂν θέλω αὐτὸς νὰ

17. Ἰωάν. 21, 22.
18. Ἰωάν. 21, 23.

παραμένῃ ἐδῶ; αὐ νὰ σκέπτεσαι και νὰ φροντίζῃς διὰ τὰ Ἰδικά σου».

Σὺ δὲ νὰ ἐννοήσης και ἐδῶ τὴν ἑλλειψὴν καυχῆσεως ἐκ μέρους τοῦ Ἐδογγελιστοῦ: διότι, ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν γνώμην τῶν Μασσητῶν, διαρθρῶναι αὐτήν, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν εἶχον ἐνωήσει αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Κύριος; διότι λέγει: «Οὐκ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκειται, ἀλλ' ὅτι, ἔάν αὐτὸν θέλω μένειν. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητῆς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων και γράψας ταῦτα και οἰδομεν ὅτι ἀληθῆς ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ»¹⁹.

Διατί εἶρά γε, ἐνῶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἄλλων πράττει τούτο, αὐτὸς μόνον λέγει ταῦτα, και κάμει τούτο διὰ δευτέραν φοράν²⁰, μαρτυρῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, φαίνεται δὲ ὅτι ἴσταναι πλησίον τῶν ἀκροατῶν²¹; Ποῖον εἶναι τὸ αἶτιον; Λέγεται ὅτι τελευταίως ἔσπευσε νὰ γράψῃ, ὅταν ὁ Θεὸς παρεκίνησε και παρόρμησεν αὐτὸν εἰς τούτο: διὰ τούτο δεικνύει τὴν ἀγάπην Ἐκεῖνου συνεχῶς, ὑπανιστάμενος τὴν αἰτίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀρμήθη, διὰ νὰ γράψῃ. Διὰ τούτο και συνεχῶς ἐνθυμεῖται αὐτήν, διὰ νὰ καταστήσῃ ἀξιόπιστον τὸν λόγον του, και νὰ δείξῃ ὅτι, παρακινήθεις ἀπὸ ἐκεῖ, προέβη εἰς τὸ ἔργον τούτο.

Και γνωρίζω, λέγει, ὅτι εἶναι ἀληθῆ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λέγει ἔάν δὲν πιστεύσουν οἱ πολλοί, εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσουν ἐκ τούτου. Ποῖου; Ἐκ τοῦ ἐξῆς λόγου: «Ἔστι γάρ, λέγει, «και ἄλλα πολλά, ἃ ἐπαίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα, ἔάν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν αἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία»²¹. Ἐκ τούτων εἶναι φανερόν ὅτι δὲν θὰ τὰ ἔγραψον διὰ νὰ φανθῶ εὐχάριστος: διότι ἐγώ, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ τόσον πολλὰ εἶναι, οὔτε τόσα εἶπον, ἕσα οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν

19. Ἰωάν. 21, 24.
20. Διὰ πρώτην φοράν συναντῶμεν τούτο ἐν Ἰωάν. 19, 35.
21. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος δὲν ὁμιλεῖ περὶ ἀναγνώσεως τῆς γραφῆς πάντοτε, ἀλλὰ ἐνίοτε περὶ ἀκρόασης αὐτῆς. ἴσως θὰ νὰ δεῖεῖ ὅτι, (ὡς και ἄλλαχοῦ γράφομεν), ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι νεκρὸν γράμμα, ἀλλὰ ζῶσα διδασκαλία.
21. Ἰωάν. 21, 25.

τά περισσότερα παρέλειψα τὰς δὲ ἐπιβουλὰς τὰς Ἰουδαϊκὰς, τοὺς λιθοβολισμοὺς, τὸ μῖσος, τὰς βθερεῖς, τὰς λοιδορίας ἔφερα εἰς τὸ μέσον καὶ εἰδεία ὅτι καὶ βαμνιζόμενοι καὶ πλάστον Αὐτὸν ἀπεκάλοιν, εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν θὰ ἔπραττον τοῦτο, διὰ τὴν φανὴν εὐχάριστος· διότι ὁ ἐπιχειρῶν τοῦτο ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ τὰ μὲν ἀντικείμενα ψόγου νὰ ἀποκρύπτῃ, τὰ δὲ λαμπρὰ νὰ παρουσιάσῃ».

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐκ πλήρους ἐνημερώσεως ἔγραψεν, ὅσα ἔγραψεν, δὲν παραλείπει νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον καὶ τὴν ἰδικὴν του μαρτυρίαν, καλῶν ἡμᾶς νὰ ἐξετάζωμεν καὶ τὰ ἐρευνῶμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ γεγονότα· διότι εἶναι συνήθεια ἡμῶν, ὅταν ναυίζομεν ὅτι λέγομεν τὰ ἀληθέστατα οὐδέποτε νὰ μὴ ἀνοούμεθα ποτὲ τὴν ἰδικὴν μας μαρτυρίαν. Ἐάν δὲ ἡμεῖς τοῦτο πράττωμεν, πολὺ περισσότερον Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γράφων διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πράγμα τὸ ὅποιον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι κηρύττοντες ἔλεγον: «Ἡμεῖς ἔσμεν μαρτυρες, ὃν λέγομεν, καὶ τὸ Πνεῦμα, ὃ ἐδῶκε τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῶν»²².

Καὶ εἰς ὅλα δὲ ἦτο παρὼν ὁ Ἰωάννης, καὶ τὸν Κύριον, ὅταν ἐσταυροῦτο, δὲν τὸν ἐγκατέλειπε, καὶ τὴν Μητέρα Αὐτοῦ ἀνέλαβεν ὡς τὴν προστασίαν του· αὐτὰ ὅλα εἶναι σημεῖα τῆς ἀγάπης πρὸς Ἐκεῖνον, καὶ τοῦ ὅτι ὅλα τὰ ἐγνωρίζε μετ' ἀκριβείας. Ἐάν δὲ λέγῃ ὅτι τόσα πολλὰ θαύματα ἔχουν γίνεαι, νὰ μὴ ἀπορήσῃ, ἀλλὰ ἀφοῦ σκεφθῆς τὴν ἀνέκφραστον δύναμιν Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος τὰ ἐπιτελεῖ, νὰ δεχθῆς μὲ πίστιν τὸ λεγθῆν διότι, ὅπως εἰς ἡμᾶς εἶναι εὐκόλον νὰ ὀμιλῶμεν, οὕτω καὶ εἰς Ἐκεῖνον εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπιτελῇ θαύματα, μᾶλλον δὲ πολὺ εὐκόλοτερον ἐπιτελεῖ ἑκείνα, τὰ ὅποια θέλει διδοῦν ἡμεῖς μόνον νὰ θελήσῃ, καὶ ὅλα ἠκολούθου.

γ'. Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν μὲ ἐπιμέλειαν εἰς τὰ λεγθέντα, καὶ νὰ μὴ παραλείπωμεν νὰ ἀναπτύσσωμεν αὐτὰ, καὶ νὰ τὰ ἐρευνῶμεν ἐπισταμένως (διότι ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀσχαλίας μὲ αὐτὰ θὰ προκύψῃ δι' ἡμᾶς κάποιο κέρδος)· οὕτω δὲ διηγηθῶμεν νὰ καθαρίσωμεν τὸν

22. Πράξ. 5, 32.

θλον ἡμῶν, καὶ νὰ ἀποκόψωμεν τὰς ἀκάνθους· διότι τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ θυσιακὴ φροντίς, δηλαδὴ πράγμα ἀκαρπὸν καὶ ὀδυνηρόν. Καὶ ὅπως ἡ ἀκανθα, ἀπὸ οἰονδήποτε μέρος αὐτῆς καὶ ἂν κρατῆται, κενταὶ ἑκείνον, ὁ ὁποῖος τὴν κρατεῖ, οὕτω καὶ αἱ θυσιακὴ ὑποθέσεις, ἐξ οἰονδήποτε σημείου καὶ ἂν ἐπιληφθῆς αὐτῶν, λυποῦν ἑκείνον ὁ ὁποῖος φροντίζει, πολὺ καὶ ἐπιμόνων δι' αὐτάς.

Ἄλλὰ τὰ πνευματικὰ δὲν εἶναι τοιαύτης φύσεως, ἀλλὰ ὁμοιάζουσι μὲ μαργαρίτην ἀπὸ οἰονδήποτε πλευρᾶν καὶ ἂν τὰ στρέψῃς, τέρπουσι τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄναφέρω ἐν παραδείγματι. Κάποιος ἔκαμε ἐλεημοσύνην διὰ μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τρέφεται, ἀλλὰ γαίρεται καὶ διὰ τὰ ἐδῶ ἀγαθὰ, ἔχων εἰς πᾶσαν περιπτώσιν θάρρος καὶ πράττων ὅλα λίαν θαρραλέως· κατενίκησε τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ πρὸ τῆς βασιλείας ἡσθ ἔλασεν ἀπὸ ἐδῶ τὸν καρπὸν, δεδομένου ὅτι ἐπαινείται καὶ θεομακάρεται πρὸ πάντων ὡς τῆς συνειδήσεώς του.

Καὶ ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὅπως θεσθαίως καὶ τὰ πονηρὰ ἔργα καὶ πρὸ τῆς γενένης ἐδῶ πιέζουσι τὴν συνείδησιν.

Καὶ ἂν σκεφθῆς μὲν τὰ μέλλοντα, ὅταν ἀμαρτήσης, θὰ καταστῆς περιθεῖς καὶ ἔντρομος, ἐνῶ κανεὶς δὲν σὲ τιμωρεῖ· ἂν σκεφθῆς δὲ τὰ παρόντα, πολλοὺς ἐγθροὺς θὰ ἔχῃς, καὶ μὲ ὀποῖαν θὰ ζῆς, καὶ τοῦ λοιποῦ οὔτε ἑκείνους, αἱ ὅποιοι ἔχουν διαπράξει ἀδικήματα δὲν θὰ διηθῆς νὰ ἴδῃς κατὰ πρόσωπον, μᾶλλον δὲ οὔτε καὶ ἑκείνους οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἀδικήσει· διότι δὲν συναποκομίζομεν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων τόσῃν εὐχαρίστησιν, ὅσην θλίβῃν, ἐφ' ὅσον ἡ συνείδησις βοᾷ, οἱ ἄλλοι²³ ἀνθρώποι κατηγοροῦν, ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ἡ γένηνα ἐπιφύλασσαι νὰ λάθῃ ἡμᾶς, αἱ σκέψεις μας δὲν ἡσυχάζουσι.

Διότι εἶναι θαρὺν πράγμα ἡ ἀμαρτία, θαρὺ καὶ ἐνοχλητικόν, καὶ θαρύτερον ἀπὸ οἰονδήποτε τεμάχιον

23. «Τῶν ἐκῶν ἀνθρώπων». Χρησιμοποίησθε ἀνταῖθα ὁ ῥήτωρ τὸ ἐπίρρημα ἐβῶθεν κατ' ἀντιδιαστολήν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν συνείδησιν, ἡ ὅποια ὀμιλεῖ ἐσῶθεν.

μολύβδου. Διότι εκείνος, ὁ ὁποῖος αισθάνεται αὐτὴν, οὔτε ὀλίγον νὰ στρέψῃ τὸ ἐλέμημα πρὸς τὰ ἄνω δὲν θὰ δυνηθῇ, καὶ ἂν εἶναι λίαν ἀναίσθητος. Οὕτω θεθαίως καὶ ὁ Ἄγαθός, ἂν καὶ ἦτο λίαν ἀσέθης, ἐπειδὴ ἠθροῦντο αὐτὴν, ἐθάδιζε στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, συντετριμμένος καὶ θασανιζόμενος· διὰ τοῦτο καὶ σάκκον περιβάλλετο καὶ ἄφηκε νὰ τρέχουν τὰ δάκρυά του²⁴.

Ἄν πᾶπτωμεν τοῦτο καὶ ἡμεῖς, καὶ πειθῶμεν ὡς ἐκεῖνος, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, ὅπως ὁ Ζακχαῖος²⁵, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν συγχώρησιν. Διότι, ὅπως ἐπὶ τῶν οἰδημάτων καὶ τῶν οὐριγγίων, ἂν προηγουμένως δὲν σταματήσῃ κανεὶς τὸ ὕγρον, τὸ ὁποῖον ρεεῖ καὶ γεμίζει τὸ τραῦμα, ὅσα φάρμακα καὶ ἂν ἐπιθέσῃ κανεὶς ἐπ' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκλείσθῃ ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ, ματαίως ἐπιτελεῖ οἰανδήποτε θεραπευτικὴν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἂν δὲν ἐμποδίσωμεν τὴν χειρὰ ἡμῶν ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ δὲν ἀνοκόψωμεν τὴν ροὴν αὐτῆς τῆς πληγῆς, καὶ ἂν ἀκόμη δώσωμεν ἐλεημοσύνην, ματαίως πράττομεν τὰ πάντα διότι τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐθεραπεύθῃ δι' αὐτῆς τὸ κατέκλιψεν ἡ πλεονεξία καὶ τὸ κατέστρεψε, καὶ τὸ κατέστησε περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ πρὶν²⁶.

Ἄς παύσωμεν λοιπὸν νὰ ἀρπάζωμεν, καὶ τότε ἂς ἐλεήσωμεν. Ἐάν δὲ φέρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν κρημνόν, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀναστρέψωμεν. Διότι, ἂν κανεὶς τὸν κινδυνεύοντα νὰ πέσῃ τὸν σὺρην ἀνωθεν (πρῶγμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη), ἄλλος δὲ τὸν σὺρην θιασίως κάτωθεν, τίποτε περισσότερο δὲν θὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῆς τῆς πάλης ἀπὸ τὸ νὰ κοπῇ εἰς δύο ὁ ἄνθρωπος.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν λοιπὸν τοῦτο, οὔτε, μὲ τὸ νὰ μᾶς σὺρην κάτωθεν ἡ πλεονεξία, μᾶς ἐγκαταλείψῃ ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἀπέλθῃ, ἂς καταστήσωμεν ελαφροῦς

24. Γ' Βασίλ. 21, 27.

25. Λουκ. 19, 1 - 10.

26. Παρόμοια λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος καὶ εἰς τὴν 73ην ὁμιλίαν του (παρ. γ').

τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἂς πετάσωμεν πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε, ἀφοῦ καταστῶμεν τέλειοι διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν κακῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἀγαθῶν ἔργων, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὴνῆκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ δεῖ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.